BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

Cincinat PAVELESCU

PESCUITORII DE PIERLE

LITERA
CHIŞINĂU 1998

Textele sunt reproduse aici după: Cincinat Pavelescu, *Versuri. Epigrame. Amintiri. Corespondenţă*. Prefaţă şi tabel cronologic de Victor Crăciun. Ediţie, note, variante şi bibliografie de George Zarafu şi Victor Crăciun. Bucureşti, Editura Minerva, 1972. A fost consultată şi cartea Cincinat Pavelescu, *Epigrame*. Prefaţă şi îngrijire de ediţie de Tudor Măinescu. Bucureşti, Editura tineretului, 1966.

Coperta:

© LITERA

TABEL CRONOLOGIC

1872 20 X/2 XI stil nou: Se naşte, la Bucureşti, Cincinat Pavelescu. Arborele genealogic al familiei Pavelescu urcă în timp până la Banul Manta, figură reprezentativă în vremea domniei lui Mihai Viteazul. Tatăl său, Ion Pavelescu, era inginer de profesie şi a deţinut unele funcţii importante: inspector general al C. F. R. şi director fondator al Şcolii superioare de arte şi meserii din Bucureşti. Mama sa, Paulina (strănepoată a Spătarului Bucşan, vestit la începutul veacului al XVIII-lea), suflet delicat şi discret, poseda o vastă cultură. Influenţa ei a fost hotărâtoare asupra viitorului poet.

1872—1879 Se află, împreună cu părinţii, la Bucureşti, iar în timpul verii în localitatea Milcov-Focşani. De aici va împrumuta pseudonimul „De la Milcov".

1883—1897 După absolvirea şcolii primare, urmează la Liceul „Sf. Sava", în aceeaşi clasă cu Ion Brezeanu şi Vasile Toneanu, având profesori reputaţi ca Anghel Demetriescu şi Saba Ştefănescu. În clasa a V-a, elevul „frumos ca un heruvim şi distrat ca o domnişoară", cum îl va caracteriza fostul coleg Ion Th. Florescu, începe să scrie versuri, debutând în Biblioteca familiei cu poezia Visuri triste, semnată P. C. de la Milcov. La sfârşitul liceului reuşeşte primul la examenul de bacalaureat prezidat de V. A. Urechia.

1897—1895: Student la Facultatea de Drept din Bucureşti. Este perioada în care îi cunoaşte îndeaproape pe Al. Macedonski şi I. L. Caragiale.

1892 Se produce adevăratul său debut în nr. 2 al revistei Literatorul cu poezia Fecioara. Urmează alte versuri: Bisericească, în amurg, Rondel, Ţiganca, Sora Gina, o bucată în proză, Athleticul Rrevăzător şi câteva traduceri. Din noiembrie Al. Macedonski — prieten cu familia Pavelescu şi încrezător în talentul lui Cincinat — îi încredinţează funcţia de prim-redactor la Literatorul. Poetul Nopţilor are numai cuvinte elogioase la adresa lui Cincinat Pavelescu, în articolul sintetic între 1880 şi 1892.

1893 Odată cu nr. 1 din acest an al Literatorului, Cincinat devine codirector, alături de Macedonski şi Maria D. Ghica. Continuă să publice în paginile revistei poezii şi articole şi scrie în colaborare cu Al. Macedonski drama Saul, a cărei premieră a avut loc pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti la 28 decembrie. În rolul titular: C. I. Nottara. Piesa a fost reprezentată de 9 ori, apărând apoi, în 1894, fragmentar, în Literatorul.

1894—1896 Cincinat se află la Paris pentru a-şi lua doctoratul în Drept. Munceşte cu seriozitate, urmărind cursurile care îl interesau la Sorbona şi la Hautes etudes. De acolo îl asigură de devotamentul său pe Al. Macedonski: „poetul mare, genial şi de inimă ce eşti a rămas tot aşa de iubit de mine“ (Scrisoare din 20 august 1894 apărută în Literatorul, nr. 2. 1899).

1897 Tipăreşte teza de doctorat Despre agenţii diplomatici, interesantă prin informaţia bogată şi prin siguranţa cu care abordează problema.

1899 *21 iunie* Îşi începe cariera juridică în calitate de ajutor de judecător la Plăineşti — Râmnicul-Sărat, de unde, la scurt interval, trece la ocolul Marginea, acelaşi judeţ şi apoi la Ocolul II Brăila.

1907 *7 martie* Este mutat ca judecător la Corabia-Romanaţi.

1902 *20 septembrie* Supleant la Tribunalul Neamţ până la 13 octombrie 1904.

1905 *2 aprilie* Devine, pentru scurt timp în fiecare localitate, judecător supleant la Râmnicul-Sărat, Snagov, apoi la Ocolul VI Bucureşti, şi din nou la Snagov.

1907 După ce la începutul secolului publicase intens la Faclă, Zeflemeaua, Belgia Orientului, Semănătorul, Junimea literară, Viaţa literară şi artistică, devine prim-redactor la revista Convorbiri, condusă de M. Dragomirescu, până când, după nr. 10 din 1908, poetul se stabileşte mai departe de capitală, la Sinaia. În paginile acestei publicaţii îi apar cele mai bune poezii: *Necunoscutei, Serenada, Pentru ochii tăi cei dulci, Intimă* etc. Este, de altfel, cel mai rodnic an din activitatea sa poetică. Mihail Dragomirescu îi recenzează elogios aproape fiecare poezie, versurile *Necunoscutei* stârnindu-i aprecieri superlative: „Este o poezie care prin fondul şi forma ei este unică în literatura română". (Convorbiri, 1907, nr. 13, p. 610).

1908 *7 mai* Judecător supleant la Slănic Prahova, până la 14 iunie când devine judecător definitiv. La 2 octombrie îl aflăm judecător la Sinaia şi apoi la Fundem-Frunzăneşti, Ilfov. Este anul când îl întâlneşte Victor Eftimiu în casa lui M. Dragomirescu: „Cincinat era elegant, frumos, cu ochii vii, scăpărători de inteligenţă. Purta lavalieră neagră, jiletcă de catifea, pantaloni cu dungi, ghete de lac cu piele de antilopă. Proaspăt ras şi pudrat întotdeauna. Părul începea să-i încărunţească. Debutanţi tineri şi săraci, eram impresionaţi de strălucirea fizică şi spirituală a tânărului maestru, care pe atunci ni se părea bătrân. Avea vreo 35 de ani..." (Portrete şi amintiri, E. P. L., 1965, p. 147). La *28 aprilie* 1908, o dată cu naşterea Societăţii Scriitorilor Romani, este ales primul preşedinte al acesteia.

1970 *10 ianuarie* Apare revista Falanga literară, „sub conducerea dlor Cincinat Pavelescu, E. Lovinescu, I. Minulescu, Corneliu Moldovanu, Zaharia Bârsan şi Em. Gârleanu", secretar de redacţie fiind Liviu Rebreanu. Participă la numeroase şezători literare organizate de Societatea Scriitorilor Romani.

1977 La aproape 40 de ani, publică, în sfârşit, primul şi unicul volum de Poezii, mai mult la îndemnul prietenilor şi pe cheltuiala unui binefăcător. Volumul a fost foarte bine primit. „În mijlocul unei secete de simţiri — salută revista Viaţa românească apariţia —, când poeţii ce

umplu paginile revistelor se chinuie să scoată câteva picături de ceea ce ei numesc poezie, simţi o adevărată plăcere intelectuală să citeşti, în sfârşit, pe unul căruia poezia îi este cu desăvârşire naturală, pornită din natura intimă a sufletului. Cincinat Pavelescu e unul din aceştia“ (nr. 8, 1911, p. 300).

1972 La concursul organizat de revista Flacăra cu tema „Care e scriitorul în viaţă pe care îl preferaţi şi pentru ce“, majoritatea participanţilor înscriu la loc de frunte, alături de O. Goga, I. L. Caragiale, I. Al. Brătescu-Voineşti, D. Anghel, M. Sadoveanu şi pe Cincinat Pavelescu. La 1 aprilie este invitat judecător la Sinaia.

1916—1977 Peregrinează, în timpul războiului, la Iaşi, unde trăieşte din greu: „Tot ce aveam am lăsat la Sinaia. Nemţii, auzind că sunt scriitor român, au făcut foc din cărţile mele... Am rămas ruinat, îndurând la Iaşi cea mai cumplită mizerie“.

1977 Asemenea lui 0. Goga şi N. D. Cocea, împreună eu fratele său Ionel Pavelescu, Cincinat ajunge în Petrogradul revoluţionar, de unde, trecând prin Suedia, va poposi la Paris. Pentru a-şi întreţine fratele bolnav, este nevoit să intre „ca lucrător într-o uzină de aeroplane“.

1978—1920 Cunoscând bine Parisul, din timpul studiilor şi al călătoriilor anterioare, având prietenii sincere, mai ales prin cea dea doua căsătorie, cu artista Alice Viardot Garcia (care făcea parte dintr-o celebră familie de muzicieni şi cântăreţi), lui Cincinat i se deschid uşile cele mai distinse. Acasă la Paul Fort cunoaşte pe Marcel Proust. Leagă prietenii strânse cu Elena Văcărescu şi Anna de Noailles. Deschide, în sfârşit, un salon literar, în care se întruneau personalităţi artistice franceze şi române; militează pentru recunoaşterea Unirii Transilvaniei, la 1918.

1920 *6 decembrie* Editează la Paris Le courrier franco-roumaine, politiqe economique et litteraire. Director: Cincinat Pavelescu; redactor-şef Pompiliu Păltanea. Hebdomadarul îşi avea sediul în 33 rue Pi găile şi întrunea semnăturile unor personalităţi marcante în epocă. Din păcate, Cincinat Pavelescu făcea o politică literar-artistică românească de unul singur, folosind propriile posibilităţi materiale nesprijinit de

oficialităţile noastre diplomatice. Nici în ţară nu se bucură de înţelegere, de vreme ce la 13 octombrie 1918, nefiind post, este considerat demisionat. În 1920 a fost reîncadrat la Cluj, apoi, la 9 octombrie 1923, la Oradea, dar, aflându-se încă la Paris, este înlocuit.

1927—1924 Continuă să rămână în capitala Franţei, unde organizează şezători, întâlniri artistice, concerte ale artiştilor români etc. Situaţia sa materială este din zi în zi mai dezastruoasă şi corespondenţa trimisă în ţară stă mărturie a vieţii trudnice pe care o duce. Îi scria, în acest sens, unui prieten: „În timpul războiului am fost pus în disponibilitate de guvernul de sub ocupaţie. N-am fost repus în magistratură şi nici n-am obţinut încă lefurile neprimite, de la plecarea mea din Sinaia. Am fost renumit în urmă într-o misiune de consilier juridic. N-a ţinut decât două luni. Azi scot un ziar apreciat de toată lumea. Toţi cred că sunt numit de guvern şi înecat în subvenţii şi (eu) nu primesc nimic. Am ipotecat o casă a soţiei mele Alice, ca să pot fonda acest ziar, care face atâtea servicii ţării. Iată viaţa mea întreagă! Bilanţul e trist. La activ nimic“ (I. C. Popescu-Polyclet: Reliefuri, Craiova, f. a., p. 27). În această perioadă poetul şi epigramistul se manifestă foarte rar. În schimb articolele sale din Curierul franco-român ca şi epistolele trimise în ţară fac dovada unui înflăcărat patriot.

1925 În editura Ramuri din Craiova apare volumul de Epigrame, critica, în unanimitate, socotindu-l pe autor „maestru al epigramei româneşti“.

1927 Primeşte Premiul naţional de poezie.

1928 În colecţia Pagini alese a Editurii Cartea românească apare o plachetă cu o parte din poemele incluse în ediţia din 1911.

1929 Este numit procuror la Curtea de apel din Braşov. Începe ultima eşcală din viaţa sa, încercând acum să contribuie la stimularea vieţii cultural-artistice din oraşul de la poalele Tâmpei. Consecvent principiilor sale, Cincinat îşi îndeplineşte cu seriozitate atribuţiile ca procuror, ţinând seama de condiţiile sociale şi psihologice care au determinat o culpă. Ca dovadă sunt procesele unor luptători comunişti, pe care magistratul îi apără.

1937 Devine director, din luna iulie, al revistei Braşovul literar, în care apar ultimele sale lucrări, îndeosebi paginile memorialistice, deosebit de preţioase în aducerea unor date inedite referitoare la Al. Macedonski, l. L. Caragiale, Anna de Noailles, George Coşbuc etc. Cercul revistei Braşovul literar era format, între alţii, din Eugen Jebeleanu, I. Al. Bran-Lemeny, Valeria Căliman, Ion Focşeneanu, Aurel Mureşeanu, Ecaterina Pitiş, Petre Teodorescu. Colaborează în unele numere Liviu Rebreanu, Ion Agârbiceanu, Emil Isac, I. Valerian, Aron Cotruş, Paul Constant, Emil Giurgiuca. Publicaţia îşi încheie activitatea la începutul anului 1935 cu numărul „In memoriam" dedicat lui Cincinat Pavelescu.

1932 Societatea Scriitorilor Romani şi gruparea Braşovul literar organizează sărbătorirea sa cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani.

1934 *30 noiembrie*, ora 20, se stinge, la Braşov, pe Strada Neagră, la nr. 26, poetul şi epigramistul, bolnav în ultima vreme de cancer pulmonar. Este înmormântat la Cimitirul Bellu din Bucureşti.

POEZII

Din volum

În faţa casei mele te afli. Intră dacă
Măcar o dată viaţa un dor ţi-a sugrumat,
Şi-n chinuri al tău suflet de-a trebuit să tacă,
Aici vei şti cât doare un ţipăt nestrigat.

Căci cine valul vieţii nu l-a simţit într-însul
Cum urlă şi se zbate ca marea când e rea,
Şi n-a ştiut ce-i visul, ce-i dragostea şi plânsul,
Acela o să fie străin în casa mea.

Dar, dacă vii la mine cu fruntea înnorată,
Simţind şi tu că visul e greu să-l faci cuvânt,
Atunci împinge poarta şi intră: o să bată
O inimă de frate în oaspetele sfânt.

Trecutul meu va creşte din umbra ce se lasă.
Îţi voi întinde jeţul să stai. Vei asculta
Şi-ţi va părea o clipă că eşti la tine-acasă
Şi versul meu că spune poveşti din viaţa ta!

1909

Sub lampă

Primăvară

În iarba verde stau lungit...
Miroase aerul a floare;
O toropeală-adormitoare
Mă fură-ncet. Sunt fericit!
E umbră, pace şi răcoare,
Un vânt uşor şi liniştit,
Mângâietor, sărută nucul...
E umbră, pace şi răcoare,
Ce clar, departe, cântă cucul;

Un dor de viaţă negrăit
Din om şi fire se desprinde.
Dac-aş putea în braţe-aş prinde
Întregul zării nesfârşit.
Şi toată seva primăverii
Prin mine vraja şi-o propagă.
Sub caldul ei, aşa de dragă
Mi-e pacea limpede a serii.
Şi fiecare fibră-n mine
Mai tânăr şi mai viu tresaltă...
Pricep latenta simfonie

A firelor-de iarbă-naltă
Pe care vântul le mlădie
Şi le sărută şi le-apleacă,
Când spre pădure vrea să treacă.

Ca floarea umedă sub rouă,
Nădăjduiesc o viaţă nouă.
Şi, cum prin frunze tainic moare
Amurgul serii auriu,
Din umbră, o privighetoare
Îmi cântă strofele ce scriu!

Corbii

Dlui C. Pariano

O! corbi siniştri, vă iubesc;
Voi, ce pe-al iernii alb linţoliu
Cădeţi în stoluri ce-ngrozesc
Ca nişte pete mari de doliu!

În fracurile voastre negre
De ciocli aveţi ceva de gală,
Şi-n croncănitul vostru râde
O ironie triumfală!

Duşmani cetăţilor banale,
Prin vechi ruini v-adăpostiţi,
Şi sub dispreţul vostru rece
O lume-ntreagă-nvăluiţi.

Dacă vă muşcă foamea, -ntocmai
Ca feudalii castelani,
Vă năpustiţi pe avuţia
Muncită-a bieţilor ţărani.

Şi negrul vostru e simbolic;
E doliul ce-ndurător
Purtaţi victimelor căzute
Sub ciocul vostru hrăpitor.

Chiar Edgar Poe, în cinstea voastră,
A scris balada-ntunecată
Al cărei laitmotiv e tristul
Şi-ngrozitorul: *niciodată!*

O, corb sinistru, al meu suflet
Scârbit de lupte şi de jale
E-atras de doliul sarcastic
Ce-l poartă aripile tale!

Şi-aş vrea — pentru-a scăpa de viaţa
Sugrumătoare a cetăţii —
Să deviu regele ruinei,
Al păcii şi-al singurătăţii.

Panteism

Tu care porţi spre cimitir
Când jerbe mari de trandafiri,
Când albe crizanteme,
De nu te-ai teme
Şi n-ai avea de moarte frică,
Ai şterge lacrima ce-ţi pică
Şi-ai scutura în vântul serii
Florile durerii,
Simţind că-n darul ce le porţi
E viaţa vie din cei morţi.

Tu nici nu crezi
Că cei pe care mergi să-i vezi
Etern într-înşii n-au avut
Decât al corpurilor lut.
În ei pe tine te iubeşti:
Cu toată faţa ta cea tristă
Şi-nduioşările din glas,
Din al lor suflet n-a rămas
Decât durerea-ţi egoistă:
Tu nici nu crezi
Că cei pe care mergi să-i vezi,
Chiar de-i iubeşti,
De-i plângi, pe tine te jeleşti.
Dar ei sunt morţi — ca trupul lor
De care ochii jalnici fug,
Iar din smintitul tău amor
Şi-atâtea vise mincinoase

Azi ce mai e? un pumn de oase,
Un pumn de oase-ntr-un cosciug...

Dar soarele ce moare, încă
Mai râde-n pomii înfrunziţi,
Şi-n seara clară şi adâncă
Mai cântă râul: auziţi!
O, voi ce mai trăiţi o clipă
În ritmul vieţii şi-al iubirii
Lăsaţi pe morţi în groapa lor
Să-ndeplinească legea firii.
Şi voi, în pripă,
Sorbind mirosul primăverii,
Din vântul care mişcă merii
Înfloriţi,
Veţi bănui într-o aripă
De pasăre ce trece
Ca un fior,
În umbra unui nor,
În picul rar de ploaie rece,
În vânt când mişcă trandafirii,
Că morţii voştri din mormânt
Sunt: apă, umbră, floare, vânt!

Reîntoarcerea

Ai vrut să viu, şi am revenit.
Căsuţa albă mă primeşte
Zâmbind din pragu-i înflorit.

Şi lacul, care oglindeşte
Un colţ din cerul infinit,
Mă recunoaşte, deşi chipul
Mi-l văd în ape-mbătrânit!
Uite, cireşii din livadă,
Din umbra-n care stau pitiţi,
Ce blând s-apleacă să mă vadă!
O, câte crăci le-am rupt cu zmeul,
Cu câte pietre-n ei n-am dat,
Dar toate toamnele trecute
O primăvară le-a-ngropat!

Şi câinele de lângă vatră,
Bătrân şi el, m-a-ntâmpinat
Nelinişţit, dar nu mă latră.
Pădurea, parcă de aramă
În toamna care s-a lăsat,
Pe glasul vântului mă cheamă.
Ca nişte păsări ostenite
Se strâng un stol de amintiri,
Şi-un val de tainice simţiri
În ochi o lacrimă-mi trimite...
Podoaba florilor e moartă,
Dar tot e veselă grădina —
Amurgu-şi tremură lumina
În frunza duzilor din poartă.

Aici e bine. Simt că viaţa
Mi-ar curge lină şi cuminte;
Aici e bine. Mă simt tânăr
Naiv şi bun ca mai-nainte.

Da, tot mi-e scump aicea: casa,
Grădina, câmpul şi pădurea.
Dar ce gând rău îmi strigă-n taină:
Că fericirea e aiurea?!

Cântecul omului

Mă-ntorc zdrobit. Ce drum enorm!
Vin dintr-o ţară depărtată,
Pe care harta n-o arată...
Sunt obosit, aş vrea să dorm.

Sunt ani, sunt ani de când alerg
Tot înainte, înainte!
Cu-aceeaşi întrebare-n minte:
De unde viu şi unde merg?

Şi barca-mi nu mai e la fel,
Iar pânzele-i imaculate,
De la plecare, sunt pătate,
Ca şi o masă de hotel,

O mânam eu sau mă ducea
În voia vântului tot anul?
Eram sau nu eu căpitanul
Sărmanei bărci ce rătăcea?

O amintire mi-a rămas:
Ţara nădejdii-n depărtare,

Mi se părea atât de mare —
Şi-am ocolit-o într-un ceas!

Un gând mă turbură, mâhnit,
Ca un ecou de harfă spartă:
E visul meu neîmplinit, —
E idealul meu de artă!

În goana lui, izbit de stânci,
Mă-ntorc la mal, mânat de soartă,
Pe inimă c-o floare moartă,
S-ascunză rănile-i adânci.

Şi-acum, în drumul spre mormânt,
Privind amurgul arămiu,
Când simt ce-aş fi putut să fiu,
Mă-nduioşez văzând ce sânt...

Impresii de toamnă

Pădurea vestejită în stânga mea coboară,
Şi-n dreapta, o colină se suie către zări,
Sub roşul ce amurgul pe culmile-i strecoară.

E toamnă pe sfârşite. Pe drum şi pe cărări
Zbor frunzele mânate de vântul ce le poartă
Cum valul poartă barca pe zbuciumul de mări.

Trosneşte câte-o cracă şi-n umbră cade moartă;
Săracul o să aibă la iarnă uscături:
Natura se-ngrijeşte cu milă d-a lui soartă.

O, fire nenţeleasă, cum inima ne-o furi
Cu moartea ta, sub care s-ascunde renviere,
Tu, care, dintr-un mugur, dai viaţă la păduri!

Ştii, oare, ce duioasă şi tristă mângâiere
E *ordinea eternă*, pe care-o-ntrezărim
În frunza care naşte şi-n frunza care piere?

Doar ea mai ne adoarme durerea că murim!

Seară turbure

Coboară seara peste câmpuri
Cu ceaţa ei de toamnă. Mie
Îmi clocotesc în minte gânduri
De umbră şi melancolie.

Cu ochii umezi, de la muncă,
Spre sat vin boii în cirezi.
Ce searbădă şi goală-i viaţa,
Ce van e visu-n care crezi!

Ce de mai zbuciume şi ură,
Ce chin, ce lupte făr'de rost!
Dar într-o clipă moartea ninge
Uitare — peste tot ce-a fost.

Nimic din tot n-o să rămână,
Din gând, din visul tău gigant...

Ce-ai plăsmuit a fost ţărână,
Părere, umbră şi neant!

Şi tu, fantomă de o clipă,
Privind la lună, stele, cer,
Te-nalţă-n ura ta şi ţipă
Blestemul celor care pier!

Dar pe când sufletul meu geme
În prada groaznicei torturi,
Senină, noaptea se aşterne
Pe deal, pe câmpuri şi păduri!

Iar taina stelelor te-mbie
La gânduri paşnice şi clare;
Şi-ncet, încet îţi schimbă ura
În umilită adorare.

Şi-adânc pătruns de sfânta lege
Ce-aprinde aştri-n golul boltei,
De-odată sufletu-nţelege
Deşertăciunile revoltei.

Şi trist, dar liniştit, ascultă,
Setos de vraja mângâierii,
Cum cade dulce peste câmpuri
Armoniosul imn al serii...

Mamei

Astă-seară simt în mine
Clocotind trecutul mort:
Lacrimi, visuri, tot amarul
Ce în gând şi-n suflet port.

Astă-seară moartea rece
Mi-e atâta de aproape...
Ca şi lacrima ce-mi trece
Arzătoare printre pleoape.

Obosit de râsul farsei
Şi scârbit de plânsul dramei,
Văd cum alb, din întuneric,
Se desprinde chipul mamei.

Numai ea pricepe zborul
Sufletului meu, ce strâns-a
Într-o lacrimă tot dorul
De-a fi iarăşi lângă dânsa,

Şi de ce iert, în tăcere,
Anul stins care mă-ndreaptă
Şi spre noaptea ce mă cere,
Şi spre mama ce aşteaptă...

Artist

S-a arat, s-a strâns porumbul, viţa nu mai are struguri,
Şi câmpia parcă este o săracă dezbrăcată;
Rarii vişini din grădină au de furcă pân'la muguri,
Şi în locul blândei toamne, iarna dinţii şi-i arată.

Cu picioarele în umbra ce-mprejurul lui se-ntinde,
Dar cu fruntea în lumina soarelui ce piere-n zări,
Un scaiete-nalt şi mândru, orizontul îl cuprinde
Întrupând melancolia risipită pe cărări.

Până-n fundul vag al zării se lungeşte umbra mută,
Şi în jalea ce-nfăşoară cerul sur şi câmpul gol,
Văzând soarele că-n clipa cea din urmă îl salută,
Nu ştiu pentru ce scaietul mi-apăru ca un simbol.

Nocturnă

Pe suliţele ascuţite-a galbenelor trestii plouă
Un tremur vag de lună nouă,
Iar nuferii, când raza-i bate,
Par, în acea singurătate
Ce frica-ncepe s-o propage,
Că-s nişte mici arhipelage!

Pe lacu-n umbră se deşiră dantela lungă-a unei moarte...
E ca o ceaţă ce s-aşterne pe cuta undelor uşor,

O stea ce pică face-o dungă şi-argintul ei căzut departe
Aprinde-o stranie lucire în părul umbrelor ce zbor.

Parcă bătăi de aripi albe tăcerea nopţii o frământă,
E ca o muzică ce-adoarme departe moartea unor crini,
Or, tu, Ofelie-necată, în pacea undelor suspini,
Şi vântul care plânge-n sălcii e poate glasul tău ce cântă.

Atunci, din trestii, parcă şoapte
Se înălţară-n miez de noapte.
— Nebun, zadarnic te-nfiori
De vânt, de umbre şi de flori,
Şi vrei pe alte căi s-apuci;

Ce-auzi, ce vezi nu sunt năluci;
Nu-i glasul vântului ce-asculţi
Deşi sunt moartă de ani mulţi,
Dantela care-o vezi pe apă
Este linţoliul ce-mi scapă,
Iar sub a apelor oglindă
Vezi părul meu de alge lungi?
Să te fereşti să nu te prindă
Că-n veci la mal nu mai ajungi.

În fundul lacului, sub unde
Palatul moartei se ascunde,
Iar când e cerul fără stele,
De vezi spre lac un zbor de iele
Şi-auzi, târziu, în miez de noapte
Cum se înalţă tainici şoapte,

Şi-auzi din apă cum te cheamă
Cu glasuri blânde, ca de mamă,
Tu fugi şi n-asculta la ele:
Sunt clopotele de aramă
Ce sună-n lac în orice noapte;
Aşa de-ncet şi de departe,
Dar ele sună-aşa de-ncet,
Ca din apuse veşnicii
Că, de le-auzi sunând, să ştii
Că nu-i semn bun, — e semn de moarte!

D-atunci în lacuri pe când luna târziu îşi tremură văpaia,
Sus, pe clopotniţă, departe, cobind s-aude cucuvaia.

Parepa, 1902

La curtea cu juraţi

În fiecare dintre noi,
În cel mai bun şi mai senin,
Ca drojdia în orice vin
E un amestec de noroi!

Când vasul şade neclintit
E vinul clar şi-l bei voios,
Uitând că drojdia stă jos.
La fel e omul fericit.

Dar câţi nenorociţi nu cad
Făr'de voinţa lor în crime;
Spăimântătoarele victime
A căror viaţă e un iad!

Ei sunt ca vinul turburat;
E viaţa lor cea zbuciumată,
E drojdia întărâtată
Care te-mpinge la păcat.

Piatra-N., 1904

Poema ochilor

Sunt ochi adânci ca un păcat
Ce-ascund sub gene de-ntuneric
Un vis, în negrul lor misteric,
De-a pururi alb şi nepătat.

Sunt ochi cu ape de smarald,
Verzi, limpezi, reci ca valul mării,
Şi poate-n ei un suflet cald
Şi-neacă tainele-ntristării.

Sunt ochi de palidă virgină,
Parcă măriţi de suferinţi,
Ce-aruncă umbră peste minţi,
Din mângâioasă lor lumină.

Sunt ochi în care amintirea
Iubirii ce i-a chinuit
În globul lor cel mărginit
A scăpărat nemărginirea.

Dar dintre toţi, de mi-aş alege,
lubirea-ntr-înşii să-mi răsfrâng,
Liman al zilelor pribege —
Aş cere ochii care plâng.

Sonet

Car dans l'infini je veux vivre...
Sans qu'on me le puisse ravir
Ce rêve que je veux poursuivre.
Et vais, imortellement ivre
Pouvoir — sans jamais m'assouvir
Baiser tes lourds cheveux de cuivre.
L. G.

Ai cizelat în versuri magistrale
Tăiate parcă-n prismele luminii,
Ca şi un nou Benvenuto Cellini
Profilul grec al blondei ideale.

Ţi-ai rupt din suflet rozele şi crinii,
Ca să presari sub paşii ei petale,
Şi n-ai păstrat, poete, frunţii tale
Decât paloarea visului şi spinii!

Urmează-ţi visul tainic înainte!
Ce-ţi pasă dacă farmecu-i te minte
Când inima-ţi sub vraja lui tresaltă?

Să moară chiar, *el* moarte nu mai are,
Căci l-a închis cu-a versului tău daltă
În ritmul larg al strofei lapidare!

Paris[1]

Oraş de lumină şi umbră, abis!
Cetate de lacrimi, de râs şi durere,
Vast Babel de aur, noroi şi plăcere,
Paris!

Târg aprig în care virtuţii-i e scris
Genunchii să-şi plece slăvitului aur,
Regină ce-mparte cununa de laur,
Paris!

Bal veşnic destinul să fii ţi-a prezis
Şi luxu-ţi atâţia săraci să hrănească,
În ochi numai zâmbet, dar lacrimi sub mască,
Paris!

[1] Cu prilejul inundaţiilor din 1910 (n. a.)

Vast câmp de bătaie, circ pururi deschis,
În care artistul dă luptă enormă
Să-mbrace ideea în splendidă formă...
Paris!

Palat al femeii, modern paradis
În care iubirea dă aripi speranţei,
Far magic al lumii şi suflet al Franţei,
Paris!

Dedal unde ochiul visează deschis,
Calvar pentru geniu, dar şi Pantheon,
Voltaire, Victor Hugo, Balzac, Napoleon,
Paris!

Izvor ce nu seacă de gânduri şi vis,
Râu veşnic ce-şi poartă lumina prin lume,
Şi-nvaţă dreptatea prin cântec şi glume,
Paris!

Vestală impură! ştrengar bun de-nchis!
Altar ce-ncununã orgia şi arta!
Tu, Memphis şi Roma, Gomora şi Sparta,
Paris!

Când lumea întreagă spre tine-a trimis
Al inimii aur şi smirna simţirii,
Ţi-aduc, ca şi magul, tămâia iubirii,
Paris!

1910

Ultima verba

Sub noaptea fără stele, ce trist şi-nalţă glasul
Acel care fusese Isus... Veniţi, veniţi!
Toţi morţii din morminte sculaţi-vă, e ceasul!
Vin taina s-o dezvălui — din moarte vă treziţi!

Şi-atunci, din toată lumea, mulţimile-adormite,
Sutimi şi milioane de morţi se deşteptau;
Pe când de sub linţoliu enormele-i orbite,
O tragică durere afară scăpărau...

Şi el, mai trist ca-n noaptea când se ruga pe munte,
Sub umbra tremurată a verzilor măslini,
Când se roşise alba-i sudoare de pe frunte,
Mai trist ca pe calvarul însângerat de spini, —

Le zise: „Biată turmă în noapte rătăcită,
Eu v-am minţit odată când vă spuneam că sus
V-aşteaptă după moarte o viaţă fericită,
Căci Tatăl nostru nu e, şi serafimii nu-s!

Eu vin din depărtarea neantului — cea sumbră,
De unde larma lumii se pierde-n infinit,
Şi viu ca să adaug o pagină de umbră
La cartea de lumină ce-n vis am plăsmuit.

Să n-aşteptaţi zadarnic fanfara-nvietoare,
Căci cerul plin de îngeri e-o pânză de tablou...
Eu rătăcesc de veacuri prin golul fără soare,
Şi chem — şi-a mea chemare e-n veci fără ecou!“

Dar morţii înălţară obrajii lor de ceară,
Spre sfânta lui fantomă ce-atât au adorat,
Şi lacrimi de iubire picându-le, strigară:
„Isuse blând, stăpâne, fii binecuvântat!“

Aşa-i cântau în noapte virginile-n uimire;
Şoptea şi Magdalena: „Fii binecuvântat!
Căci moartea ne-a fost dulce în visul de iubire
Pe care a ta vorbă în noi l-a semănat!“

Martirii chiar în circuri zâmbeau cu nepăsare,
Sub gura sângerată a leilor flămânzi,
Şi moartea fioroasă li se părea scăpare
Când se gândeau la glasul şi ochii lui cei blânzi.

Şi toţi îngenunchează: apostolul şi magul,
Şi regele şi sclavul, — cel bun ca şi cel rău,
Şi toţi strigau: „O, Doamne!“ pe când sporea şiragul,
„Mărire ţie, veşnic slăvim numele tău!

Prin cerul gol trec albe divinele-ţi himere,
Şi crucea ta e farul în haosul perfid.
Mărire ţie! pentru sublima mângâiere,
C-ai fulgerat nădejdea în ochii ce se-nchid!

Şi dacă azi vro lume, în negurile mute,
Lipsită de credinţă spre moarte se înclină,
Aruncă-ţi de pe frunte linţoliul, şi du-te
Să-i porţi spre mântuire minciuna ta divină!“

Sinaia. 9 septembrie 1910

Adâncuri

Ce liniştit surâde lacul
Sub caldul razelor de soare,
Când ceru-albastru se răsfrânge
În unda lui scânteietoare.

Şi-n fundul lui, noroiul negru
Ascunde lupte îndârjite.
Sunt mii de vieţi ce se frământă
Sub clarul apei adormite.

Şi noi zâmbim cu-nşelătoarea
Seninătate-a unor unde.
Ce calmi părem! Dar câte patimi
Adâncul inimii n-ascunde!

Ocultă

Adună un tragic mănunchi
Din toate durerile tale
Şi-n noapte, pe munte, -n genunchi,
Cu florile mistice-n mână,
Sub cerul de lună şi jale
Cuvinte de rugă îngână!

„Eu, Doamne, atâta îţi cer:
O rază din nalta-ţi dreptate."

Şi când al tău glas va străbate
Al nopţii mister,
De simţi încă-n tine un rest
Din sfânta, dar moarta *credinţă,*
Un zeu o să prindă fiinţă
Din al tău gest!

Paris, 1905

Poetul

Fecioare dulci, e în zadar!
Privirea voastră fermecată
Şi ale voastre jurăminte,
Oricât de calde şi de sfinte,
Nu pot din drum să mă abată
Căci e croit — mai dinainte,
Aşa spinos şi solitar...
Un glas îmi strigă:
Mergi! Nebun!

Puterii sfinte mă supun,
Şi fug, şi fug în largul zării,
Şi fug în voia întâmplării
P-aripa largă-a fanteziei,
Călăuzit d-un singur dor:
Sunt jidovul rătăcitor
Al poeziei!

Legile eterne

Isus dormea. Pe valuri urla o vijelie
Şi-apostolii văzându-l dormind nepăsător,
Priveau cu înfiorare când cerul în mânie,
Când apa, zbuciumată ca sufletele lor.

Lopeţile scăpară din mâinile-obosite
Şi barca fără cârmă, prin haos lunecând,
Pe chipurile pale de groază chinuite
Cădea lumina stinsă a ultimului gând.

Isus dormea. Şi spaima cât apa de adâncă
Îi prefăcuse în biete năluci de ţintirim,
Şi îndârjiţi pe somnu-i ce nu zburase încă,
Apostolii strigară: „Stăpâne, -o să pierim!“

Dar El deschise ochii. Privirea de lumină
Asupră-le o clipă seninu-şi revărsa.
Şi dulcea ei blândeţe pe valuri când se-nclină,
Ce pace peste inimi şi ape se lăsa!...

Şi noi, munciţi de groaza atâtor nenţelesuri,
Ne rătăcim pe marea gândirilor adânci,
Luptăm cu vijelia eternelor eresuri,
Bărci searbede, izbite de maluri şi de stânci.

Aici orbiţi d-un fulger, aici prin întuneric,
Ne zbatem spre o ţintă ce-n vis o-ntrezărim.

Ani lungi ne minte umbra amorului himeric
Şi-n veci ne chinuieşte durerea că murim.

E calm doar înţeleptul. Doar El din norul ceţii
Privirea liniştită pe valuri şi-o aşterne,
Ştiind că peste oameni, pe gând, pe clipa vieţii
Se lasă pacea largă a legilor eterne.

Se roagă cartea...

Aruncaţi-mi o privire-ndurătoare!
Biet volum, uitat de vreme şi de lume,
Fără scoarţe, fără titlu, fără nume...
Sunt ruina unui secol care moare.

Poate sunt o carte dulce şi intimă,
Unde jalea unui suflet se răsfrânge,
Poezia dureroasă care plânge
O iubire nenţeleasă şi sublimă?

Am fost scrisă-n ceasuri albe de veghere,
În genunchi lângă mormântul unei mame;
Poate sunt dezlănţuirea unei drame
Prinsă-n ritmul unui cântec de durere?

Cine ştie câte lacrimi de fecioară
N-au sorbit aceste pagini altădată...
Câte inimi n-a făcut oare să bată
Versul meu ce plânge trist ca o vioară?

Aruncaţi-mi o privire-ndurătoare,
Cel puţin de-nduioşare la gândirea
Că în mine îngropatu-şi-a simţirea
O fiinţă, o nălucă trecătoare!

Ultima simfonie

Nişte cântece-n surdină — şir de note-abia şoptite,
Voci d-argint şi voci de aur de copii şi de fecioare,
Vagi acorduri rătăcite dintr-o muzică ce moare,
Şi ecoul prinde-n treacăt note-n zare risipite.

Dureroasa fâşiere-a unor frunze veştejite,
Tremurarea unor coarde mistice şi plângătoare,
Peste care un maestru plimbă degete uşoare,
Evocând melancolia unei patimi năbuşite.

Larma surdă şi blajină a zăpezii ce s-aşterne
Punând albu-ndolierii peste negru-ngropăciunii,
Voci de orgă, reci şi grave cum sunt nopţile eterne.

La mormântul meu această orchestrare vă implor:
Fără lacrimi, fără vorbe şi în ritmul rugăciunii,
În tăcere şi în noapte, să cobor, să cobor!

Pe un album...

Domnişoarei X

Gândesc şi mâna mea ezită
Să-mbrace-n slove de cerneală
Simţirea caldă ce palpită
Ca nişte fire de beteală!

Mi-e frică. Pagina e albă
Ca şi un suflet de fecioară:
Sub farmecul acestei spaime
Ce fericire mă-nfioară!

Tot astfel, când o roză-şi nalţă
Spre cer parfume neştiute,
Roteşte fluturele-n preajmă-i
Şi nu-ndrăzneşte s-o sărute.

Veni-vor mulţi să spuie-n versuri:
Că te iubesc — şi cum şi cât!
Vor scrie-o mai frumos ca mine —
Dar nu te vor iubi atât!

Moartea

„Condiţia esenţială a vieţii e forma“
Pasteur

Moartea, crinul ce se-nalţă
Pe morminte-abia săpate...

Stea ce râde matinală
Bătrâneţii-mpovărate.

Poarta cerului şi-a păcii...
Drum ce-n taina-i o să poarte,
Spre câmpiile veciei,
Umbra sufletelor moarte.

Babel sumbru ce atrage
Toate neamurile-ntr-însul,
Şi pe toţi ce-i înspăimântă
Remuşcările sau plânsul.

Lac de umbră şi uitare,
Coasă rece-a tinereţii,
Mare-n care se revarsă
Toate râurile vieţii!

Ia această carne, moarte!
Lacrimi, visuri şi argilă,
Şi prefă-o în ţărână
Fără formă, dar fertilă.

Pierde-o-n totul tău himeric!
Şi sub tremurul de astre
Din nimicu-i fă să crească
Visul florilor albastre.

Romanţe şi cantilene

Farniente

Mie însumi

Nu sunt nici rău, nu sunt nici blând,
Nu m-am târât, n-am pizmuit,
Am fost şi sunt un biet smintit
Care visează chiar mergând.

Eu niciodată n-am muncit.
Noaptea nu dorm şi ziua casc,
Poate-aş fi vrut să nu mă nasc,
Dar nu mă plâng că n-am murit.

Şi nu ştiu dac-am suferit;
N-am fost sărac, n-am fost bogat;
Am şi iubit, am şi uitat,
Am şi uitat, am şi iubit.

Cântec

De ce în seara asta clară,
Ce lin se culcă peste văi,
Mai cat o altă primăvară
În ochii tăi?

Priveşte: cerul cu pământul
Parcă-s legaţi c-un brâu de sânge,
Şi printre brazi, când trece vântul,
Plânge!

Deschide-ţi inima de floare
Când mângâierile-i te-ajung,
Şi fericirii trecătoare
Zâmbeşte lung!

Amurgu-n părul tău aruncă
Parcă-nadins umbră mai multă.
Ce doină stinsă moare-n luncă:
Ascultă!

Aş vrea, cum luna se ridică,
De m-ai iubi în adevăr,
Să-ţi prind steluţa care pică
În păr!

Sunt lângă tine

Sunt lângă tine, te iubesc
Şi văd cum altul te sărută,
Şi-n loc să ţip eu vă zâmbesc
C-o bucurie prefăcută...

Ca şi cămila sunt, ce poartă,
Prin largi pustiuri africane,
Apa întregii caravane:
Şi ea de sete pică moartă.

Eu sunt un haos

Eu sunt un haos de-ntuneric,
Un biet smintit fără noroc.
Tu cântă, glasul tău în noapte
E ca o jerbie de foc!

Frumoaso, viaţa mea amară
E lanţ de chinuri şi plânsori,
Tu râzi, în trista mea sahară
Din râsul tău vor creşte flori!

Pe când în inima mea arsă
Durerea-nfige dinţi de şarpe,
Blândeţea ochilor tăi varsă
Melancolia unei harpe!

Şi e destul ca rochia-ţi albă
Într-o alee să tresară,
Ca-n sufletu-mi de iarnă rece
Să crească flori de primăvară!

Cântec de primăvară

Visând la ochii dulci ai dragii mele,
Am aruncat, spre casa ei trecând,
Într-un mănunchi, albastre viorele
Şi dorul meu turburător de gând.

Un stol de rândunici gălăgioase
L-au prins din zbor şi-acum, în adevăr,
Îţi bat în geamuri, vesele, să-ţi lase
Amoru-n gând şi florile în păr!

Lied

Pentru mâinile palide

O, dulce, dulce mână fină,
Şi care niciodată
Nu vei lăsa a ta lumină
Pe fruntea mea nemângâiată!

O, mâini al căror veşnic gest
De milă şi iertare,
Atrage buzele-ntr-un gând
Senin de adorare!

Mâini tinere ce au în tonul
Străvăzător de ceară mat
Ceva din mistica paloare
A unui zeu crucificăt.

O, mâini a căror frumuseţe
Am adorat-o în extaz,
Simţind un val de tinereţe
Că mi se urcă în obraz,

Spre voi înalţ o rugăciune:
O, albe mâini nevinovate!
Cădeţi pe inima-mi odată,
Ca să-nceteze d-a mai bate!

Târziu, când vei dormi...

Târziu, când vei dormi sub trandafirul
Din cimitirul
Unde te vor duce,
Ca să rămâi, un nume pe o cruce,
S-o veşteji în ochii tăi safirul
Ce-ţi lumina privirea nenţeleasă,
Iubita mea mireasă!
Eu voi fi mort cu mult mai înainte.
Şi mă-nfior, gândind că n-o să fie
Măcar un gând, un gând în lumea vie,
Să spuie iar, cu-a florilor cuvinte
Din poezii, divina-ţi frumuseţe,
Căci vai, uitarea neagră o să-ngheţe,
Când voi dormi în tristul meu sicriu,
Chiar amintirea strofelor ce-ţi scriu!

Frica poetului

Te iubesc adânc, copilă, şi de mult —
Dar niciodată
N-am lăsat un gest să spună
Dulcea taină ce mă-mbată.

Tânără, copil aproape,
E mai bine să nu ştii
Ce dureri nenchipuite
Ard iubirile târzii.

Noaptea însă, când voinţa
Şi gândirea aiurează,
În odaia mea te-aduce
Visul meu şi te-ntrupează.

Simt cum vii şi cum te-apropii,
Tremuri toată şi te-apleci;
În privirea mea tot gândul
Şi destinul să-ţi îneci.

Apoi mijlocul subţire
Ţi-l mlădii ca-ntr-o gavotă,
Şi nu ştiu pe pian sau buze
Rătăceşte-ntâia notă...

De când visurile astea
Cu beţia lor mă-nving,

Fug de tine, mâna albă
Chiar mă tem să ţi-o ating.

Şi mi-e frică deodată,
În privirea ta cuminte
Să nu văd, cuprins de groază,
Că şi tu ţi-aduci aminte.

Visez o iubire

Visez o iubire străină
De orice pornire vulgară,
Aştept fermecat să-mi răsară
Etern adorata virgină,
Frumoasă ca noaptea de vară,
Ca noaptea de vară senină.

O văd dezlipindu-se sfântă
Din zarea ce-n alb o-nfăşoară,
O simt cum spre mine, uşoară,
Se-ndreaptă sub vraja ce cântă
În ochii adânci de fecioară!

Ea nu ştie nici cine este,
De lume nimica nu ştie,
Şi, -mpinsă de-o dulce magie,
Se rupe din larga vecie
Să-mi facă din viaţă poveste!

Mai bine dormeai nentrupată
Năluca visărilor mele,
Mai bine visai printre stele
De doru-mi etern căutată,
Căci lumea e haos de rele...
Mai bine dormeai nentrupată.

1893

Tinereţea mea

Tinereţea mea acum
Parcă este o ruină,
Abătută de la drum
Pe o creastă de colină.

Sub ferestre nu mai cântă
Rândunicile zglobii...
Prin grădină se frământă
Vântul serii-n bălării.

Şi când ţipă cucuvaia
Mi se pare, tremurând,
Că e glasul tinereţii
Veştejite prea curând!

1894

Romanţă

Iubirea mea nu-i zvon de şoapte,
Nici mandolină pe sub geamuri,
E vânt sălbatic, vânt de noapte,
Ce smulge flori şi frânge ramuri.

De-ţi place urletul furtunii
Şi balul mării-nfuriate,
Cu frică pleacă-te spre iadul
În care dorul meu se zbate.

Dar dacă-n inima ta plină
Nu-ncap simţirile eterne,
Atunci înfundă-ţi capu-n perne
Şi-adormi în cânt de mandolină!

De când te-ai dus

De când te-ai dus,
Eu parcă sunt un cuib pustiu,
Sau mortul rece în sicriu
Pus.

Sau un izvor
Uitat sub ramuri despuiate,
În care frunzele picate
Mor!

De când te-ai dus,
Eu sunt un leagăn întristat,
Din care pruncul a zburat
... Sus!

Curtezanei

„Innominata“

Nu sărutările perfide...
Dă-mi ochi-ţi — sumbru labirint —
În care patima deschide
Neantul viselor ce mint.

Dă-mi ochii tăi, adânci ca marea,
Peste-al lor haos să m-aplec,
Să sorb dintr-înşii nepăsarea
Şi amintirile să-nec.

A mea privire când străbate
Adâncul lor mă înfior;
Oh! câte suflete-necate
Nu rătăcesc în apa lor!

Te-am visat, o, madonă...

Te-am visat, o, madonă cuminte,
Cântând în balconul ducal
O arie fără cuvinte,
Sub cerul senin de opal.

Şi cântecul tău fără sens
Avea o armonie divină,
Madonă cu ochi de lumină
Ca şi un tablou de Rubens!

Erai castelana slăvită
Ce-aşteaptă pe soţul ei brav;
Eu, tot trubadur şi tot sclav,
Tot inimă nenorocită...

Te-am visat, o, madonă cuminte,
Cântând în balconul ducal
O arie fără cuvinte,
Sub cerul senin de opal!

Din Heine

Din lacrimile mele nasc
Grădini întregi de albe flori,
Pe când suspinele-mi se schimbă
În cântec de privighetori.

Şi tu, de m-ai iubi, drăguţă,
Grădina-ntreagă-ar fi a ta,
Şi veşnic numai sub fereastră-ţi
Privighetorile-ar cânta.

Cantilenă

Iubita mea e moartă
Şi-n păr c-un trandafir,
Încet, încet, o poartă,
Un dric spre cimitir.

Ea doarme albă, albă
Ca florile de crin,
Purtând la gât — sub salbă —
O cruce de rubin.

Adânc mormânt îi sapă
Gropar, pentru sicriu,
Ca doi în el să-ncapă:
O moartă şi un viu.

Lied

Aş vrea să scriu,
Ca Heinric Heine,
Un lied;
În care pentru veci să-nchid,
Ca-ntr-un sicriu,
A mele taine —
Cum a făcut poetul Heinric Heine.

Să nu fie cuvinte-n el
Şi nici versificări savante,

Doar lacrime ce s-au schimbat
În diamante.

Dar nu jelire de mişel
Ce plânge ca să-ţi facă milă —
De mila lumii mi-este silă.

Îmi place lacrima tăcută
Ce-ngroapă-n ea durerea mută,
Şi care-ascunde-ntr-însa taine
Precum un lied de Heinric Heine!

Floarea mistică

Vă întoarceţi de la câmp şi de la munte
Cu flori albastre-n ochi şi flori pe frunte,
Şi râdeţi fericite şi cântaţi,
Cântaţi, cântaţi întruna şi jucaţi.

Iar eu ca şi un cerşetor încremenit,
De-a lungul drumului cel lung şi prăfuit,
Cu glas mâhnit, un cântec rugător
Îngân mereu, şi-o floare vă implor.

O floare e prinosul ce vă cer!
Vă cer numai o floare, vă-nduraţi,
Şi din mănunchiul vostru aruncaţi
O floare cântăreţului stingher!

Pe sâni la voi, o floare nu trăieşte
Decât o zi, un ceas şi veştejeşte.
Pe când la mine floarea voastră rară
Din iarna mea va face primăvară!

Pentru ochii tăi...

Pentru ochii tăi cei dulci
O să scriu nişte poveşti.
Numai tu să le citeşti
Când mergi seara să te culci.

Ritmul lor să fie lin,
Drăgălaş, adormitor,
Ca o şoaptă de amor
Ce se pierde-ntr-un suspin.

Frumoasa mea...

Frumoasa mea, cu ochii verzi
Ca două mistice smaralde,
Te duci spre alte ţări mai calde
Melancolia să ţi-o pierzi.

Dar dacă vrei să mă dezmierzi,
Mai fă o dată să mă scalde
Priviri din ochii tăi cei verzi
Ca două mistice smaralde.

Strofe

Un steag, iubito, am zărit,
Un steag de gloanţe ciuruit,
Şi petele-i de sânge-n soare
Se răsfăţau triumfătoare.

Ca steagul ăsta zdrenţuit,
De dor mi-e sufletul rănit;
Dar el în soare nu-şi arată
Ce largă-i rana sângerată,
Ci-n umbră, singur, în tăcere,
Aşteaptă, suferă şi piere.

1906

Un cântec, numai unul...

Un cântec, numai unul încă,
Şi-n urmă, inimă, tăcere;
Aş vrea s-ascult a mea durere
Cum plânge-n taina ei adâncă.

Un cântec, numai unul încă,
Dar blând ca şi o mângâiere,
Că poate va avea putere
Să-nmoaie inima-i de stâncă.

Cântecul Malenei

Celei care toarce la geamuri

În zori de zi am fost izvorul
Cel şoptitor prin viorele;
Şi mi-era unda mai albastră
Ca cerul plin de rândunele!

Dar la amiazi a vrut iubirea
Spre mine farmecul să-şi poarte,
Şi-acum mi-e apa turburată
Şi toate florile sunt moarte!

Iar dacă tu te uiţi prin ramuri
Deseară când sfârşeşti de tors
Şi vezi o lacrimă pe geamuri,
Sunt eu, ce poate m-am întors!

Epitalam

Unei perechi fericite

V-aşteaptă barca-mpodobită
De flori muiate-n plâns de rouă,
Tu şi mireasa ta iubită
Porniţi voioşi spre-o lume nouă!

Să n-aveţi frică-n largul mării;
Ca să învingeţi valul vieţii,

Aveţi virtutea tinereţii
Şi mângâierea sărutării!

Tu eşti frumoasă, el cuminte,
Râvnesc la fericirea voastră;
Dar iată marea e albastră
Şi pânza-ntinsă. Înainte!

Spre ţinta vieţii-mbrăţişaţi,
Zburaţi pe aripa iubirii,
Aş vrea, în ţara fericirii,
Să ancoraţi!

Lied

Aideţi, cântece de toamnă,
Flori de vis şi vreme rea,
Aideţi, dulcea voastră doamnă
Să v-asculte nu mai vrea.

E copil, vrea să petreacă
Şi râzând să fure minţi,
Vouă glasul vi-l îneacă
Plânsul mutei suferinţi.

Aideţi şi când pacea serii
De urât vă ţine-n mers,
Voi să nu cerşiţi durerii
Mângâierea vreunui vers!

Poate-n seara fumurie,
Strânsă-n şoldurile rochii,
Către voi să-şi plece ochii
Arşi d-o lacrimă târzie.

Dar atunci voi fi departe;
Şi-n pustiul nepăsării
Voi opune-n van uitării
Amintirile deşarte.

Şi târziu, poate-ntr-o carte,
Voi închide-n ritmuri vagi
Visul ochilor ei dragi
Şi iubirea-mi fără parte!

Serenade şi madrigale

Domnişoarei Lily Istrati

Serenadă

Ca să-ţi cânt dintr-o chitară
Sub fereastră ţi-am venit.
Era vară!
Liliacul înflorit
Şi cu rozele semeţe
Risipeau printre alei
Un fior de tinereţe.
Iar în părul tău cel blond
Caldul soare vagabond,
Raza vrând să-şi poleiască,
S-a-ncurcat în adevăr,
Şi-n zadar vrea să ghicească
În al buclelor tezaur,
Care-i raza lui de aur,
Care-i firul tău de păr!

Viu şi astăzi, din chitară
Să-ţi mai cânt ca astă-vară
Serenade,
Însă, vai, găsesc în poartă
Frunza moartă!
Toamna cade!

Ploaia cerne; ceaţa deasă
Tristă, umedă se lasă,
Pe cărare e noroi,
Şi sub zarea cenuşie
Toamna rochia şi-o sfâşie
-N pomii goi!
Sub balcon când se ridică
Glasul meu pătruns de frică,
De la geamul tău, iubită,
Pică-o floare veştejită.
Atunci inima-mi se frânge
Şi-un ecou departe plânge!

Şi-n zadar mă lupt în vânt
Să dau coardelor cuvânt,
Din chitara mea mâhnită
Nota zboară, rătăceşte
Şi de geamuri se izbeşte
Ca o pasăre rănită!

Cum neaua-ncepe să s-aştearnă
Mi-e frig în suflet, nu ştiu ce-am,
Zadarnic te mai cat la geam,
Azi e iarnă!
S-a-ntunecat a toamnei ceaţă,
Pe strune mâinile-mi îngheaţă,
N-o să mă vezi de azi-nainte
Cu flori în păr şi în cuvinte,
Căci, vai, balconul ţi-e-nflorit
Cu reci podoabe de zăpadă,

Şi-n noaptea care stă să cadă
Tu ai uitat că m-ai iubit;
Şi neaua-ncepe să s-aştearnă,
Întâi mai rar, şi-apoi mereu,
Ca pe balcon şi-n părul meu...
Plângi, suflete!... E iarnă!

Anului nou

Dlui C. C. Arion

În ciocnet de cupe şi-n şoapte,
Ce vesel răsună-n urechi,
Degrabă intra-vei în noapte,
În ciocnet de cupe şi-n şoapte,
O, anule vechi!

Şi moartea cu neagra-i aripă
Te-o lua, să te-nşire la rând;
O clipă, mai ai doar o clipă,
Şi moartea cu neagra-i aripă
Va bate curând!

Tovarăşul tău o să-nvie
Îndată al clipei ecou,
La viaţă chemând o vecie...
Şi anul cel vechi o să-nvie
În anul cel nou!

Şi-aceleaşi nădejdi ne-mplinite
Din umbră pândi-vor la fel,
Cu patimi, chemări şi ispite,
Şi aceleaşi nădăjdi ne-mplinite
Veni-vor cu el.

Vor creşte din nou trandafirii,
Alţi nuferi pe lac vom zări,
Spre lauda veşnic-a firii
Vor creşte din nou trandafirii
Şi iar vor muri!

Şi inima noastră sărmană,
Hrănită cu chin şi amar,
Şi-ntreagă un ţipăt şi-o rană,
O, inima noastră sărmană
Va bate mai rar!

Dar tot vom râvni cu durere,
O viaţă mai lungă, chiar rea,
Şi-n rugă fierbinte-o vom cere,
Dar tot vom râvni cu durere
Ca anul să stea.

Şi treacă toţi anii — ce-mi pasă?
În azi tot pe ieri îl găseşti,
Nu frica de moarte m-apasă,
Şi treacă toţi anii — ce-mi pasă,
Când tu mă iubeşti?

1905, R. — Sărat

Necunoscutei

Blondă, palidă, înaltă,
Când trecu pe lângă mine, mlădioasă,
— Statuie abia ieşită de sub daltă —
Avea-n ochi privirea caldă, voluptoasă,
Şi visa nişte imagini depărtate...
Scene dulci din vremi de mult înmormântate,
Iar cu degetele albe şi subţiri
Scutura dintr-un buchet de trandafiri
O risipă de petale parfumate,
Ce, plutind în juru-i albe şi uşoare,
Păreau fluturi ce se ţin după o floare!

Urmăream prin cugetare al ei vis,
Când privirea-i, de lumină rătăcită,
Mă-nveli cu-o mângâiere infinită.
Ceru-albastru cu seninu-i depărtat
Parcă tot în al meu suflet a intrat,
Când din ochii ei adânci, de peruzea,
Două raze scăpărară-n noaptea mea.

... Ani trecură; toamne lungi şi ierne grele.
Peste frunte-mi perii albi au înflorit,
Şi, spre zările pierdute, rândunele
S-au tot dus şi s-au întors din pribegit.

Primăvara, liliacul şi sulfina
Aşteptară, în grădină şi pe lunci,
Să mai scapere asupră-le lumina

Din privirile Necunoscutei de atunci...
Dar, de când cărarea serii a-nghiţit-o
Şi amurgu-n păru-i galben a apus,
Că e moartă pentru mine am simţit-o,
Şi-o plâng şi c-a venit şi că s-a dus.

Nu ştiu azi în care parte eşti de lume,
Dacă râzi în fericiri ori dacă gemi;
N-ai ştiut şi nu vei şti de al meu nume,
Şi din umbra-i amintirea mea n-o chemi...
Dar de râzi ori dacă plângi în braţele iubirii,
Sau de zaci de toţi uitată-ntr-un sicriu,
Iartă-mă, Necunoscuto, dacă viu
Să culeg dup-a ta urmă trandafirii.

Flori risipite

Dlui Ion Bianu

Plin de focul tinereţii
A pornit-o călătorul,
În seninul dimineţii,
Să-şi găsească-n largul vieţii
Viitorul!

Inima-i era curată,
Faţa fragedă şi plină,
Şi spre zarea depărtată
S-a-ndrumat cu ochi ce-noată
În lumină!

Mama-i dase, ca o zână,
Un buchet de flori de vară,
Şi cu florile în mână
S-a tot dus pe drumuri până
Către seară!

De-ntâlnea în cale fete
Palide sau zâmbitoare,
Iubitoare sau şirete,
Le prindea la toate-n plete
Câte-o floare.

Îi spusese la plecare
Biata-i mamă ce plângea:
Drumu-i lung şi viaţa-i mare,
Din buchet la orişicare
Să nu dea!

Dar, pe drum, el dase sfatul
Şi dojana ei uitării
Şi-mpărţea mereu băiatul
Flori şi flori pe sărutatul
Fiecărei!

Şi, cum seara se lăsase,
Răsărind văzu din ceaţa
Ce-asfinţitu-nsângerase,
Pe iubita ce-o visase
Toată viaţa!

Şi buchetul, călătorul,
Scuturat când i-l aduse,
În amurgul ce căzuse,
Pricepu risipitorul
Ce pierduse!

1904 Piatra-N.

Veşnicei iubite

Dlui Alex. Bellu

De câte ori mă-nalţ cu gândul
Pe scara timpului apus,
De câte ori m-afund în noaptea
Fiinţei mele nenţelese,
Şi-n toate epocile moarte
Ori când visarea mi s-a dus,
Din umbra lor, ca o minune
Tot chipul tău nainte-mi iese!

Căci am trăit sub alte forme
Şi numai azi renasc la viaţă.
În glasul meu care te-ncântă
Vibrează numai un ecou.
Am sărutat cu alte buze
Aceleaşi mâini şi-aceeaşi faţă,
În vremi de fală, când în ochii-mi
Sclipea un suflet de erou!

Era o toamnă-ntârziată,
Tu stai cu amforele goale
Lângă fântâna unde seara
Veneau mioarele să bea.
O lacrimă picând din ochii-ţi
Brăzdă în apă rotocoale,
Şi-n clipa sărutării tale
Pe cer s-a mai aprins o stea!

D-atunci şi ani, şi veacuri multe
Ca nişte clipe se topiră...
Pe unde-a fost fântâna veche
Poate pădure e de brazi,
Şi marea s-a schimbat în munte,
Şi munţii-n praf se risipiră,
Dar sărutarea ta păgână
Îmi arde buzele şi azi!

R. -Sărat. 1905

Cântec spaniol

Dlui Paul Catargiu

Infanta, fragedă şi fină,
În ochi cu ape de opal,
Pe când se-nalţă din grădină
Acorduri vagi de mandolină,
Visează-n rochia ei de bal!
În păru-i blond o rază moare

Şi-n ochi îi scapără-o scânteie.
E bal la curte, sărbătoare,
Dar ea întreabă visătoare
Pe cavaleri iubirea ce e?

Văzându-i fruntea de lumină
Mai toţi se-ncurcă, tac, o mint.
Un duce-i strânge mâna lină,
O mai salută şi se-nclină
Zâmbind în barba-i de argint.

Iubirea ce e? Pare-o doare
Tăcerea lor chinuitoare.
Însă copila vrea să ştie,
Fiindcă instinctul ei pătrunde
Fermecătoarea poezie
A tainei care i s-ascunde!
Un paj cu ochii de safir,
Frumos, sub manta-i de mătase,
În mâini c-un roşu trandafir
Spre un boschet se îndreptase.
Cum l-a zărit s-a dus la el
Şi l-a-ntrebat iubirea ce e?
Şi pajul, blând ca o femeie,
În ochii-i lung când s-a uitat,
Infanta s-a cutremurat.
Şi de atunci iubirea ce e
Pe nimeni n-a mai întrebat!

Sinaia, 1909

Cele trei năluci

Amurguri, toamne, patimi îngropate
Pe gândul trist cu noaptea s-au lăsat
Şi-n haine lungi năluci într-aripate
Trec prin oglinzi şi-n geamuri parcă bat.
Una ieşind din colţu-i de-ntuneric
Cu glasul ei de umbră cuvânta:
— Nu mă cunoşti, sunt visul tău himeric!
Ce, m-ai uitat? Am fost nădejdea ta!

O alta blând s-apropie de mine
Pe când coboară-n sufletu-mi căinţa.
A fulgerat! În zări văd doar ruine...
— Te recunosc, nălucă, eşti credinţa!

Şi cea din urmă, albă ca o moartă,
Plecând din prag s-a-ntors... parcă zâmbea;
Sunt singur. Plouă. Vântul geme-n poartă.
— Nălucă-ai fost şi tu, iubirea mea!

Amor de iarnă

Malenei

În trandafirul desfrunzit
O roză palid a-nflorit:
E cea din urmă şi e, poate,
Cea mai suavă dintre toate.

O simţi că n-are să rămâie
Pe ramuri prinsă zile-ntregi.
Octombre-i rece şi-o mângâie
Cu raze stinse şi pribegi.

S-ar scutura la cea mai mică
Din adierile de vânt;
Când o privesc parcă mi-e frică
Să-şi ningă floarea pe pământ.

Melancolia bietei roze
Adesea inima-mi sfâşie;
Copilă, n-o privi! Sărmana
E chiar iubirea mea târzie!

Sonet

Eşti tânără, frumoasă şi cuminte,
Eşti idealul dornic al soţiei,
Căminul tău e raiul căsniciei
Dar oare fericirea ta nu minte?

Nu simţi ades robia datoriei
Cum greu ţi-apasă inima şi minte?
N-ai dat tot traiul tău de mai-nainte
P-o clipă din vârtejul nebuniei?

Parfumul cald al serilor te-mbată,
Şi inima-ţi ce-abia ştia să bată
În ritmul sărutării datorite,

Deodată se deşteaptă şi învie...
Te-apleci în vântul tainicei ispite,
Şi-ai vrea să fii amantă, nu soţie.

Aşteptatei

Mi-e sete de-o iubire nouă!
Visez curatele-i ispite,
Cu setea florii ofilite
Ce-aşteaptă-nvietoarea rouă.

M-a obosit minciuna oarbă
A sărutării prefăcute...
În van, femeile pierdute
Voit-au inima să-mi soarbă!

Căci simt — cu asta mă mângâi,
Adânc în suflet îngropate
Comori de dragoste, curate
Ca sărutările dintâi.

Ţi le păstrez pe toate ţie,
Doar tu fiorul să le ştii,
Tu, ce odată o să vii,
Necunoscuta mea soţie!

Cântec

Pentru Leon Ghika

Nu, floarea ce-ţi doarme pe sâni
Ca albă aripă de fluturi,
Fecioară cu ochii păgâni,
În braţele-mi nu, să n-o scuturi.

Nici voalul pe care l-ai pus
Să nu te ghicească vecinii,
Nu-l scoate! Cu frunţile-n sus,
Ce albi şi ce nobili sunt crinii!

Tu ştii că în lume e scris
Iubirea să nu fie vis.
Nebun poate sunt, însă eu
Vreau vis să rămâie mereu!

Păstrează-ţi iluzia, mie
Mi-e frică, fecioară iubită,
Că n-o să te fac fericită
Cu inima mea cea pustie.

Am spus la o alta întâi
Cuvinte, de patimă pline...
Când ştiu c-am minţit-o pe ea
La ce să te mint şi pe tine?

Madrigal

Eu nu te-nvălui c-o privire
În care dorul meu să ţipe
Când al tău suflet e un înger
Ce-ar tinde albele-i aripe,
Şi, înălţându-se pe-o rază
În slava visului himeric,
Din fericita mea lumină
M-ar prăvăli în întuneric.
Nici ochii-n care infinitul
Şi-a-nchis adâncurile-albastre...
N-o să-i asemăn ca pierduta
Melancolie a unor astre.
Nici glasu-mi n-o să plângă-n ritmuri
De rugăciune sau durere;
Nici madrigale-nflăcărate
De dorul tău n-o să rostesc;
Simţirea-mi gravă şi adâncă
Să izbucnească în tăcere,
Şi din cuvintele nespuse
Să înţelegi cât te iubesc!

Intimă

Îţi mai aduci aminte, doamnă?
Era târziu şi era toamnă,
Şi frunzele se-nfiorau,

Şi tremurau în vântul serii
Ca nişte fluturi chinuiţi,
Ca nişte fluturi rătăciţi
Din ţările durerii.

Ţi-aduci aminte iar de seara
Şi-amurgu-acela violet,
Când toamna şi-acorda încet,
Pe frunza galbenă, chitara?

Pe lac, ce-n lună s-argintase,
Încet o lebădă trecea,
Şi pata-i albă se pierdea
În seara care se lăsase...

Şi-atunci, doar inimă şi vise,
Ne-am dus ca lebăda şi noi,
Călcând nisipul plin de foi
Sub ceaţa care-l umezise.

Aşa născut, în plină toamnă,
Amorul meu ce-nmugurea
Sub foi ce toamna-ngălbenea...
Îţi mai aduci aminte, doamnă?

Versailles

Madrigal trist

Sirenei

Noaptea parcă este o perdea albastră
Peste care fluturi galbeni s-au oprit.
Vino, ca să plângem pe iubirea noastră,
Pe iubirea noastră care-a-mbătrânit.

Vom schimba surâsuri palide şi rare
Ca petala unui veşted trandafir,
Turburând a nopţii tainică-nserare
C-un sărut pe frunte ca de cimitir,

Şi vom pune floare tânără şi vie
Pe iubirea noastră care-a-mbătrânit.
Vino: Cerul pare-o pânză albăstrie
Peste care fluturi galbeni s-au oprit.

1910

Amurg de toamnă

Pleca un stol de rândunele,
Şi eu, cu ochii după ele,
M-am dus, cu drag, până în zare,
Cuprins de-o tainică-ntristare!
Căci toamna care le gonea
Căzuse şi pe viaţa mea!
Şi-am înţeles de ce mâhnirea

Din ochi-mi turburi lacrimi stoarce:
Ca mâine ele s-or întoarce —
Dar tinereţea, dar iubirea?

În munţi

Cu buclele blonde şi ochii adânci
Copila pribeagă se duce spre stânci.

Şi toamna pictează-mprejuru-i decor,
Pădurea de aur cu frunze ce mor.

Copilă bălană, eu nu ştiu să-ngân
Cuvinte frumoase ce-n suflet rămân!

Dar poate, iubita, ea nici n-a ştiut
Cuvântul ce-n păru-i bălai s-a pierdut.

De-atunci al meu suflet aleargă spre stânci
Pe urma copilei cu ochii adânci.

Cântec

Malenei

Un fluviu calm aş vrea să fiu,
Un fluviu calm cu ape line,
Să ningă luna peste mine
În clare nopţi argintu-i viu.

Şi tu o insulă să fii,
O insulă de roze pale,
Să zboare-adeseori petale
Pe linul undei aurii.

O insulă de flori şi şoapte
Muiate-n aur de amurg,
Şi eu în jurul tău să curg
Mângâietor ca şi o noapte...

1911

Cântec vesel

O, cântece, veniţi napoi!
Acum din nou sunt fericit.
Iubita iarăşi mi-a zâmbit
Şi iar întreabă după voi.

O, cântece, vă mulţumesc,
Voi sunteţi iarăşi lângă mine,
Ca şi în zilele senine,
Când îi spuneam că o iubesc.

Eu vă simţeam neliniştirea,
Căci sufereaţi necunoscute.
Din fundul inimii tăcute
Ieşiţi! A re-nviat iubirea!

Şi sunteţi dulci şi sunteţi multe,
Adesea m-aţi făcut să plâng,
Dar azi din nou o să vă strâng
Că are cine să v-asculte.

Ea vă iubeşte şi vă cheamă,
Căutaţi-o iar frumos şi blând,
Ca să vă uite-aşa curând
Nu se putea, vă este mamă.

Citind romanul

Nu-şi aminteşte să fi plâns,
Simţindu-şi inima cum bate...
Şi mâini de dor înflăcărate
Nici un amant nu i le-a strâns.

Şi nici părerile de rău
Sau vorba dulce, ruptă-n şoapte,
N-a turburat în nici o noapte
Tăcerea sufletului său.

Azi neaua vremii-i ninge-n păr,
Şi-n ochi cu lacrime deşarte
Ce lacom soarbe dintr-o carte
Ispititorul adevăr!

Şi melancolica bătrână
Ce nu ştiuse să trăiască,

Ar vrea-nainte să citească,
Dar cartea-i tremură în mână.

Îşi vede viaţa, an cu an,
Şi-adânc suspin din pieptu-i scoate:
Ar fi iubit şi dânsa, poate,
Ca eroina din roman!

Pe un album

Înspăimântat de fericirea-i
Rajahul mândru din Missor
Îşi azvârli în fundul mării
Un diamant strălucitor.

Şi când te văd zâmbind întruna
Şi-n caldul ochilor tăi vii
Cum pururi scânteie minciuna
Zburdalnicelor nebunii,

Aş vrea din ochii tăi cei limpezi
Adânci, dar veşnic surâzând;
Pentru-a-ndulci destinul tainic
Să văd o lacrimă picând.

Şi ea să fie talismanul
Contra durerii şi-a-ntristării,
Ca diamantul ce rajahul
L-a azvârlit în fundul mării.

Aşteptatei

Nu te cunosc. Setoşi de admirare
Nu te sorbiră ochii-mi niciodată,
Nici forma ta, în marmură sculptată,
N-am prins-o-n braţe beat de adorare.

Au ochii tăi culoarea-albastră-a mării
Ce scaldă ţărmii veselei Italii?
În păru-ţi blond îşi ninse portocalii,
Înfiorate, florile uitării?

Ori poate ochii tăi sunt diamante
Cu-nflăcărări adânci şi-ntunecoase...
Ca şi figurile misterioase
Din infernala *Comedie* a lui Dante?

Nu ştiu, dar te iubesc şi cu-atât dor,
Aştept mereu sosirea ta divină,
Că viaţa mea-i de tine-aşa de plină,
C-am şi uitat că-mbătrânesc şi c-o să mor.

Valeriei

Îmi place să te văd frumoasă,
Deşi, din frumuseţea ta,
Eu n-am decât zădărnicia
Imaginii de-atâţi visată.

Mi-e drag să ştiu că al tău suflet
E bun, deşi voi aştepta
În van dovezile pe care
Le dai... când inima ţi-e dată.

Şi-mi place, fără vreo nădejde,
Să te iubesc aşa-n tăcere,
Spre un buchet ce se păleşte
Să fiu privirea ce-o arunci...
Sau picătura ce pe geamuri
Alunecă şi-n umbră piere;
Un vers uitat, dintr-o poemă
Ce trist începe cu: Atunci...

Aşa sunt eu. Poate că versul
Te-ar fi făcut să plângi o clipă...
Şi picătura neştiută
Îţi răcorea un tainic dor;
Ca şi buchetul melancolic
Ce cu-a parfumului risipă,
Putea-ntr-o seară să-ţi adoarmă
Încet... un gând chinuitor.

Şi n-ai vrut. Dulce şi pribeagă
Rămâi să-nchipuieşti femeia...
Eu voi trăi în veci statornic
Acelei clipe ce s-a dus...
Înamorat de-o stea, izvorul
Se mulţumeşte cu scânteia
Ce-n mica-i lacrimă răsfrânge
Lumina astrului apus!

Răspuns

La ce e bună poezia?
Dar glasul tainic de păduri,
Un val, o stea, melancolia
Şi vraja misticii naturi?

De ce răsare trandafirul
Şi doarme nufărul pe lac?
Şi iarba ce-şi apleacă firul
Şi cântecul de pitpalac?

Măiastra florilor culoare,
Visarea apelor ce curg,
Un colţ de pace şi răcoare,
Un răsărit sau un amurg?

Apururi binecuvântate
În vecii-vecilor să fiţi,
Comori ce parc-aţi fost create
La nici un rost să nu slujiţi.

Frumosul ce se depărtează
Cu cât mai dornic îl cătăm
Tot ce e flacără şi rază
Suntem ursiţi să adorăm.

Să preamărim tot ce înalţă
Şi poate mintea să frământe,
Ce face inima să bată,
Ce face sufletul să cânte!

Simbolul neantului

„Curtezanelor“

Fugi, geniu al nenorocirii,
Duşman al visului şi-al forţei,
Tu, care-n mrejele iubirii
Învălui germenele morţii.

Fugi, glasul tău mă înfioară,
Trimite-ţi dorul să se culce...
Sărutul tău, dacă e dulce,
A lui beţie mă omoară...

Şi părul tău e-ncolăcire
De şerpi cu limbile-otrăvite,
Tu eşti adâncul ce înghite
Virtute, geniu şi simţire.

Ascunde-ţi trupul alb şi gol
— O, şarpe dulce al pieirii! —
Căci, deşi pari minunea firii,
Eşti al neantului simbol.

Eternul dialog

EL şi EA

Ochii mei au strălucirea
Melancolicelor astre...

— Nu-mi plac florile albastre!

Părul meu cel negru-n care
Bate vântul vagabond...

— Mie-mi place părul blond!

Gura mea, floare de sânge,
Este visul unei muze...

— Unde-s palidele buze?

Vei găsi în al meu suflet
Castitatea ideală...

— Vreau pe cea care mă-nşeală!

Idilă

În braţe-mi de-ai vrea să te laşi,
Ţi-aş face un cuib drăgălaş;

Un cuib de amor neştiut
Departe, în codrul pierdut;

Deasupra, seninul din cer,
Jos, iarbă, mireasmă, mister.

Izvorul cu ochi de smarald
Cânta-va amorul meu cald,

Şi teiul va cerne ninsori
Pe fruntea ta albă de flori;

Iar timpul, oprind al său pas,
Va da fericirilor glas;

Ţi-oi zice o doină cu drag,
O doină din fluier de fag;

Voi spune-o şi undelor reci,
S-o cânte şi ele în veci.

Iar noaptea, de-o fi să te culci
În freamătul tainelor dulci,

Din muşchi îţi voi face un pat,
Ascuns, fecioresc, parfumat;

Ce viaţă departe de uri
În taina eternei păduri!

De strajă voi sta numai eu
Şi dorul din sufletul meu.

Pantum

Vântul smulge frunza moartă
Pe pustiile cărări,
Raza gândului mă poartă
În albastre depărtări...

Pe pustiile cărări
Toamna zvântură nisipul,
În albastre depărtări
Parcă-i văd şi astăzi chipul.

Toamna zvântură nisipul
Presărat cu frunze d-aur,
Parcă-i văd şi astăzi chipul
Sub al buclelor tezaur...

Presărat cu frunze d-aur
Crângul plânge-al său noroc,
Sub al buclelor tezaur
Ochii ei păreau de foc.

Crângul plânge-al său noroc,
Plânge crângu-a pustiire...
Ochii ei păreau de foc
Când citeau a mea iubire!

Plânge crângu-a pustiire,
Vânturi aprige-l străpung...

Când citea a mea iubire
Mă strângea în braţe lung.

Vânturi aprige-l străpung,
Simte crângul c-o să moară.
Mă strângea în braţe lung
Nestatornica fecioară.

Simte crângul c-o să moară,
Pe când frunza-i plânge-n vânt...
Nestatornica fecioară
Mi-a făcut un jurământ;

Pe când frunza-i plânge-n vânt,
Se-ntristează văi şi lunci,
Mi-a făcut un jurământ...
Unde-i vremea de atunci?

Se-ntristează văi şi lunci
Suferind aceeaşi soartă...
Unde-i vremea de atunci?
— Vântul smulge frunza moartă.

Două roze

În păru-i blond îşi prinse una
O roză roşie-nadins
S-aprindă-n ochi un foc nestins
Şi-n multe suflete... furtuna!

În părul-i negru, însă, bruna
Un palid trandafir şi-a prins.
Pe chipu-i fin părea c-au nins
Petale crinii, raze luna.

Întreaga sală, -nfiorată
Privea cum blonda zvăpăiată
P-atâtea braţe se lăsa.

Şi-n colţ, timidă, gânditoare,
Ce trist priveşte sora sa
La roza roşie cum moare!

Icoane şi vedenii

Mătuşii mele
Dna Smaranda colonel Matheescu

Căinţa domniţei

Visătoare sub marama ce-i umbreşte faţa albă,
Stă domniţa rezemată de pridvorul din grădină
Şi, cum doarme voievodul într-un jeţ, ea-ncet suspină,
Pe când luna-i albăstreşte peruzelele din salbă!

Ea visează ochii negri ai trimisului străin
Ce-i sărută mâna caldă în smerită-ngenunchiare;
Din a genelor clipire toată patima-i tresare,
Ca un vifor ce pândeşte-n pacea cerului senin.

Dar mândria, care-ngheaţă para sângelui domnesc,
Ce de veacuri dă vlăstare tronului moldovenesc,
Frânge visul ei în clipa năzuinţei spre păcat...

Şi-ntr-o lacrimă-ngropându-şi fericirea-ntrevăzută,
Pe când doarme voievodul somn de griji neturburat,
Biruită de căinţă, ea s-apleacă şi-l sărută!

Olarul şi amfora

Când ceasul va veni să ne despartă
Şi te-o-ngropa în brazda de ţărână
— Minune ce-ai ieşit din a mea mână —
Un plug va re-nfrăţi a noastră soartă.

Şi trist mă-ntreb: Din forma ta păgână
În care-am prins atât fior de artă,
Din ghipsul tău şi din cenuşa-mi moartă
Ce-a fost ursit de-a pururi să rămână?

Pe trupurile noastre risipite,
Nepăsător ţăranul calcă greu,
Cu plugul lui şi trudnicele-i vite...

Dar e în zadar! Prin veacuri de lumină,
Va străluci în gânduri: Visul meu
Şi forma ta, o, amforă latină!

Antoniu şi Cleopatra

(Hércdia)

Priviră împreună de sus, de pe terasă,
Egiptul cum adoarme sub cer năbuşitor,
Şi Nilul ce prin deltă îşi duce călător
Spre Sais şi Bubaste, alene, unda grasă.

Şi-atunci romanul simte sub zaua ce-l apasă,
Ostaş robit ce-n somnu-i adoarme zâmbitor,
Cum tremurând leşină pe sânu-nvingător
Frumosul trup ce moale pe umeri i se lasă.

Şi-ntoarce chipul palid, din părul ei cel brun,
Spre dânsul, beat de vraja parfumului nebun,
Şi gura i-o întinde şi-al ochilor tezaur...

Şi-asupra-i împăratul, plecându-se-n tăcere,
Văzu, ca-n vis, în ochii stelaţi cu punte d-aur,
O mare fără ţărmuri... şi-o fugă de galere.

Posada, iulie 1906

La bustul lui Eminescu

(Din parcul Dumbrăveni)

Pădure! Ningi câteva frunze
Pe fruntea-i de aramă rece.
Tu, ce rămâi nepieritoare
Ca geniul, când totul trece!

Zi vântului să-i cânte doine
De dragoste sau haiduceşti,
Poetului ce-a fost mândria
Gândirii noastre româneşti!

Şi glasul lui să fie dulce...
Măcar în lumea nefiinţei,

Să-şi uite lungile lui chinuri
Acest copil al suferinţei!

Natura, cel puţin, mai blândă
Cu umbra tragică să fie,
Acelui ce-n eterne versuri
A prins eterna poezie!

Şi stelele din golul serii
Picând în jurul lui scântei,
Să-i pară că iubirea moartă
Îl mângâie cu ochii ei!

Iar când în serile de toamnă
Va răsări dintre poteci
Bălaia inimii lui doamnă
Cu mâini subţiri şi braţe reci,

În ora tainică şi gravă
Când ceaţa scutură vestmântu-i
Şi luna-n cimitir veghează,
În loc de candelă, mormântu-i;

Pe când o trestie, un nufăr,
Un tei — aminte-aducător —
Înţelegând, poate, ce sufăr
Poeţii mari în viaţa lor...

Privindu-i chipul între frunze,
Vrăjit de-al bronzului vestmânt,

Şi întrebând miraţi ce cată
Sub lună morţii din mormânt...

Atunci în nopţile albastre,
Când lumea uită şi petrece...
Luceafărul o să-l privească
Cum stă *„nemuritor şi rece!“*

Dramă mută

Pajul Silvio cu vocea melancolică şi plină
De fiorii tinereţii, pe un ritmu plângător,
Modulează o romanţă drăgălaşă de amor,
Pe când degetele-i albe rătăcesc pe mandolină.

Fragedă şi mlădioasă castelana se înclină
Lângă ducele cu părul de argint şi soarbe-n zbor
Notele, ce ca o rază se topesc şi-n păru-i mor,
Evocând o seară dulce din trecutu-i de lumină.

Armonia îi îmbată şi o tainică-ntristare
Strânge inima ducesei şi a pajului poet...
Pe când ochii lui pe sânu-i se opresc din întâmplare.

Ea, privind la mâna-i albă cum pe coarde tremura,
Simte-n ochii ei albaştri rătăcindu-i un regret...
Şi-nţelege-ntâia oară că pe duce îl ura.

Egiptul

Egiptul, ţara basmelor albastre,
Enormul ieroglif nedescifrat,
În care numai Nilul e-mpărat
Şi magul care vede soarta-n astre.

Pământ ce-a fost un teatru de dezastre,
Mormânt în care doarme îngropat
Trecutul unei lumi ce s-a luptat
Şi-a-nvins chiar ale Romei mândre castre.

Imens ocean gălbui, ce-adesea pare,
Deşi e doar nisip, mai mult o mare,
Pe care moartea-a-ntins a ei hlamidă.

Şi ca să lase urmă triumfală,
'Nalţă spre cer eterna piramidă,
Far trist pe un ocean de îndoială!

Lupercus

(Hércdia)

Văzându-mă, Lupercus îmi strigă de departe:
— Poete, epigrama-ţi cea nouă m-a uimit.
Ia spune-mi, vrei la tine pe sclavu-mi să trimit,
Să-mi împrumuţi în file a ta măiastră carte?

— Nu, sclavul tău tuşeşte, e şchiop şi prăpădit
Şi scările-mi sunt repezi şi casa mea-i departe,
De Palatin pe tine o vilă te desparte,
Librarul meu, Urectus, stă chiar în argilit.

E-acolo prăvălia-i, în forum, lângă porţi,
Găseşti la el volume de vii ca şi de morţi:
Virgil şi Siliu, Pliniu, Terentius şi Phedru.

Acolo, ros cu ponce, pe rafturile mari,
În haină purpurină legat şi-n cuib de cedru
Volumul meu se vinde pe preţ de cinci dinari.

Bogatului

Ai tot ce poate să aprindă mândria ta neînfrânată;
Ai aurul atotputernic şi cu el lumea cârmuieşti.
Pământul este pentru tine o mină veşnic nesecată,
Izvor de fericiri smintite pe care nu-l mai isprăveşti.

Spre-a-mpodobi a tale mese, unde şampania te-mbată,
În focul soarelui de vară pe câţi săraci nu-i chinuieşti;
Şi câţi nu mor în valul mării pe vreo corabie-ncărcată,
Sau sub ruina unei case pe care nu ştii s-o clădeşti.

Averea ta îngenunchează chiar şi mândria frumuseţii.
Tu cumperi tot, până şi pacea neveştejită a tinereţii,
Şi patul tău e lupanarul unui desfrâu îngrozitor.

O! tăvăleşte-te-n orgia comorii tale nemuncite,
Dar nu spera să ai vreodată cu preţul ei înjositor
Emoţiunile naive ale iubirilor cinstite.

1892

Avatar

Mi-amintesc. Era pe vremea cruciadei.
Lângă tine, paj de dor îngenuncheat,
Îţi cântam pe ritmul leneş al baladei
Nenorocul unei fete de-mpărat!

Nu păreai o-nfăptuire pământească...
Castelană cu profilul de copil,
Înger trist, ce vine zarea s-o privească
În amurgul unei zile de april!

Şi cum seara cădea mistică şi lină,
Vrând să ştii ce suferinţe mai îndur,
Mă rugai să plâng încet, pe mandolină,
Versul meu mângâietor de trubadur.

Şi-n genunchi, ca pocăitul la altare,
În privire cu extaze ce nu mint,
Atingeam c-o nevăzută sărutare
Albii crini ai mantei tale de argint.

Poetul

Vezuviul în marea albastră îşi răsfrânge
Şi casca lui de aur şi pana ei de fum;
Iar lava când din beznă spre vârf îşi face drum,
Cu negru-mpestriţează văpăile-i de sânge.

Poetul e asemeni vulcanului stingher:
În preajma lui mulţimea naivă se îmbată,
Trăieşte, ţipă, cântă şi-ntreabă-apoi mirată
La ce slujeşte lumii sterilul său crater?

El, calm şi mândru, fruntea spre ceruri şi-o ridică,
Simţind că poartă-n coaste o rană sângerând
De-a cărei adâncime şi cerului i-e frică.

Apoi zbucnind de-odată în viforul de şoapte
Şi spintecându-şi sânul cu bulgării arzând,
Aprinde marea-ntreagă cu soarele-i de noapte.

Bunica

Bunica stă pe prag şi toarce,
Dar, pe când sfârâie fuiorul,
— Cu visul ei care-şi ia zborul —
Şi tinereţea i se-ntoarce.

Se vede-n horă legănată
De-al lăutarilor suspin,

Cu sânul tare, cald şi plin,
Sub cămăşuţa ei de fată.

Şi cum se-ncinge o bătută,
O prinde Dinu de mijloc
Şi joacă lângă ea cu foc,
Apoi din fugă o sărută.

Târziu, când hora s-a sfârşit
Şi cerul s-a făcut ca plumbul,
S-au dus alături şi-n porumbul
Din vale tainic s-au oprit.

Dar nunta? Nicidecum paharul,
Ci ochii lui au îmbătat-o...
O, parcă-l vede pe primarul
Şi popa care-a cununat-o!

Şi cum se toarce-ntruna firul
Şi-n jurul fusului se prinde
Nu ştiu ce spaimă o cuprinde
De-şi pierd şi visurile şirul.

Într-un amurg pe când apusul
Pălea sub norii-nsângeraţi,
Doi prunci îşi vede îngropaţi,
Şi-o lacrimă îi arde fusul.

Şi când, trezindu-se din vise,
Văzu că-i noapte şi târziu,
La luna care răsărise
Lătra un câine a pustiu.

Din schit

Maestrului C. Dissescu

În dimineţile de vară,
Sub cerul vesel şi albastru,
Când pieptu-ncepe să tresară,
Atunci pricepi cât de amară
E-n schituri viaţa de sihastru.

Şi-ţi vine ca să plângi pe bietul
Călugăr tânăr şi frumos,
Ce-n ochii tăi, citind regretul
De-a se vedea murind cu-ncetul
În schitul trist şi-ntunecos,

Cu drag şi-aduce-aminte casa
Trecutei lui copilării,
Cu prispa, sala şi cu masa,
Şi-i vine ca să-şi rupă rasa
Şi s-o ia razna pe câmpii!

Şi alergând spre larga zare
Cu păsărelele ce zbor,
S-ajungă iar în satul mare,
Şi iar s-aştepte pe cărare
Pe Anca-n drum către izvor.

Să-i spuie iar, cu glas fierbinte:
„Mai negri-s ochii tăi ca mura,
Şi când te văd, îmi ies din minte!“

Iar ea să fugă înainte...
Zicându-i: „Ia mai tacă-ţi gura!“
. . . . . .

Ispita-n alte vremi îl duce
Şi chipul slab i-l luminează.
Dar de-odată-şi face cruce,
Un tremur prinde să-l apuce,
Căci toaca-n aer lung vibrează!

Ftizica

Ce jalnic în suflet străbate
Fiorul de frunze uscate
Pe bietul bolnav ce din casă
Ascultă cum toamna se lasă.
C. P.

Cu ochii mari şi supţi de boală
Priveşte lacul spre apus,
Copila care nu s-a dus
De nu ştiu câte luni la şcoală.

Cum păru-i negru ca de smoală
Pe frunte-i cade nesupus,
Un gând îi fură ochii-n sus,
Spre cerul sur, spre zarea goală.

Şi cum în pieptu-i slab se-neacă
Sfâşietor o tuse seacă,
Spre mama ei s-apleacă blând,

Şi-ngână-n lacrima ce-i pică:
— Eu n-o să văd cu voi zburând
Pe cer întâia rândunică!

Paris, 1907

Veneţia

Veneţia adoarme-n valuri...
Pe când amurgul trist răsfrânge,
Pe mare-n larg şi spre canaluri,
O lată purpură de sânge,
Brodată-n aur şi lumină
Ca vechea-i mantă de regină!

Nimic nu mai ne-aduce-aminte
De viaţa ei de glorii plină,
Decât bătrânele morminte
Şi catedralele-n ruină;
Şi glasul mării ce străbate
Pustiul vechilor palate.

Şi când Veneţia blajină
Duios se tânguie de soartă,
Pe turle, blonda lună plină
S-aşază-n mila ei supremă,
Ca cea din urmă diademă
Pe-o frunte de regină moartă.

Două stele

Unui puternic

În soarele ce moare se rumeneşte zarea
Şi purpura amurgul şi-o întunecă. Pe valuri
Se-nalţă şi recade şi tragic urlă marea
Cu furie mânată de fluxu-i către maluri!

În ceaţa depărtării năluci de pânze pier,
Şi cenuşiu-nghite adâncurile-albastre.
Iar eu, privind cum noaptea cuprinde-ntregul cer,
Zăresc cum se ridică din umbră două astre!

Ce viu străluce unul şi focul lui cel vast
S-aprinde-n cer deodată — şi-n tremurul de spume
Celalt abia sclipeşte, şi totuşi ce contrast:
Cel mare este farul, iar cel mic e o lume!

Simfonia ploii

Dlui Take Ionescu

E noapte de toamnă şi plouă!
Ce trist e când plouă în noapte,
În plânsetul ploii nu-s şoapte
De flori sărutate de rouă,
Sunt lacrimi ascunse şi mute
Ce nasc şi ce mor neştiute.

În fiecare picătură
Ce picură din ramuri,

În fiecare picătură
Ce-alunecă pe geamuri,
Sunt voci de jale şi de ură,
Sunt rugi, crâmpeie de blesteme,
E o largă, surdă simfonie,
E toată sumbra tragedie
A sărăciei care geme
Pe bănci, sub poduri, prin grădini —
Întunecând cu ochi haini
Şi glasuri amărâte
Tăcerea plină de fiori
A nopţilor posomorâte!

Sub lustrul apei strada pare
Un râu statornic, fără val,
Şi flacăra de felinare
E ca o lamă de pumnal.
Pe când visezi la pianu-ţi, doamnă,
Şi-asculţi al sobei dulce cânt,
N-o să-nţelegi ce triste sânt,
Când plouă, nopţile de toamnă.

Paris. 1902

Pastel rustic

Peste lacul poleit
De amurgul ce păleşte,
Legănându-se pluteşte
Barca liniştit.

Lopătând cu drag, flăcăii
Cântă dorul ce-i apasă,
Pe când fetele spre casă
Duc în ochi tăcerea văii.

În al apelor senin
Vesel preajma se răsfrânge;
Doar o cruce strâmbă plânge
Lângă puţ pe un creştin.

Şi-n căldura ce apasă,
Din clopotniţa-n lumină
Sună toaca. Toţi se-nchină,
Pe când seara blând se lasă.

Peste sat e-o dulce tihnă,
Fetele, cu ochi ce ard,
Cu băieţii stau la gard.
Şi bătrânii — la odihnă.

Şi pe prispă, fiecare
Din necaz dă în poveste.
Apoi luna, fără veste,
Ochi de foc, se urcă-n zare.

1885

Fabule

În goana artei

Lui Caragiale

Nebun, sălbatic, fără frâu,
Prin arătură şi prin grâu,
Peste livezi, peste câmpii,
Sărind bariere şi hotare
Şi şanţuri largi şi garduri vii,
Fugea un cal, fugea mai tare
Ca vântul prin pustii.
Sub el pământul tremura
Şi orice piatră scăpăra
Scânteietor,
Dar el, în vraja unei ţinte
Pe care nimeni n-o vedea,
Fugea, fugea-nainte,
Mai iute, tot mereu mai iute,
Părând că-n aprigul lui zbor
Îl poartă aripi nevăzute;
Dar în fantasticu-i transport,
Frângându-şi gâtul, cade mort.
Atunci măgarul ce venea
Pe drum încet, împovărat,
Cu pasul rar şi măsurat

A exclamat: Ce animal!
Şi-a râs c-un râs spiritual
Ca râsul oricărui măgar adevărat.
Şi râsul lui parcă zicea:
— Eu bănuiam de la-nceput!
Ce s-a-ntâmplat i se cuvine;
De ce n-a mers şi el ca mine
La pas... pe drumul cel bătut.

Păsările nopţii

Într-o zi vulturul mândru,
Rege-al culmilor cărunte,
Toate păsările lumii
Le-adună p-un vârf de munte,
Şi le zise: „Mi-este milă
De eterna voastră noapte...
Tremuraţi în fund de cuiburi
Speriate d-orice şoapte,
Pe când eu, dacă furtuna
Peste fruntea mea s-abate,
Fac din ochii mei oglinda
Trăsnetelor scăpărate.
De la îngeri smuls-a Domnul
Pene mândre pentru voi,
Ca să vă târâţi aripa
Murdărită prin noroi?
Hai! spălaţi-le-n seninul
De pe culmile înalte!

Pe albaştrii munţi din zare
Zborul vostru să tresalte.
Mai lăsaţi pădurea sumbră,
Cuibul, streşina ruină,
Şi zburaţi din întuneric
Către viaţă şi lumină.
Ceru-nalt e lumea-n care
Suferinţi şi păsuri nu-s;
De muriţi suind acolo,
Cel puţin căderi de sus.
Hai, urmaţi-mă şi-n aripi
De vă-ncredeţi cum mă-ncrez,
Către soare zborul vostru
Voi căta să-l îndrumez."

Într-un fior de bucurie
Un stol voios de zburătoare,
O rândunică, nişte mierle,
Un grangur, o privighetoare
Deschiseră-aripile-n dorul
Acestui zbor către azur,
Când bufniţa şi liliacul
Grăiră mândrului vultur:
„Vrei să ne scoţi din umbra-n care
De veacuri toţi ai noştri dorm?
Că eşti *ideea* ce ne pasă?
Noi suntem *numărul* enorm!
Şi soarele-i duşmanul nostru.
Când îl privim ne-apucă plânsul;
Vom face nori de întuneric
Între pământ şi dânsul."

De atunci, cu aripile strânse,
Şi-abia târându-le din umăr,
Mai toţi *apostolii luminii*
Se pierd întunecaţi de *număr*.

Fabulă

Unui biet măgar,
Bun şi cu răbdare,
Un stăpân avar
Nu-i da de mâncare
Decât nişte paie
Ce le-avea în claie.

Şi-i zicea: „Martine,
Hai, pe chef te pune
Fiindcă pentru tine
Sunt destul de bune,
Le mănânci, trăieşti
Şi te mulţumeşti.“

A răbdat măgarul
Până, într-o zi,
Omului nemernic
Astfel îi grăi:

„Cât de proaste fură
Paiele ce-mi dai,
Vesel le mâncai

Şi-am tăcut din gură,
Neîndrăznind vreodată
Ca să-ţi cer, stăpâne,
Hrană mai curată.

Dar — târâie-brâu —
A răcnit măgarul cu glasul adânc —
Ia desfă hambarul
Şi bagă-mă-n grâu
Să vezi cum mănânc!“

Publicul, săracul, când se mulţumeşte
Cu comedioare pline de desfrâu:

E ca şi măgarul ce mănâncă paie,
Fiindcă nu e nimeni să-i mai dea şi grâu.

Trandafirul şi stejarul

Cel mai obraznic din stejari
Certa modestul trandafir:
„Zău, de-ndrăzneala ta mă mir,
Cu mine tu să te compari?
Cu vârful meu eu sparg azurul
Şi sunt prieten cu vulturul,
Şi trunchiul meu nu sunt în stare
Trei oameni să-l cuprindă;
Ar trebui să mă admiri!“

— Aşa e, dar tu faci doar ghindă
Şi eu fac trandafiri.

Poetului X

Criticului Y

Vultur sălbatic, vultur semeţ,
Priveşte zborul meu îndrăzneţ!
Striga săgeata, văzând că-n nor
Era zvârlită de-un vânător.

Vulturu-i zise blând din înaltul,
Unde aripa falnică-l ţine:
„Nu vezi, nebuno, te-nalţă altul,
Dar cazi prin tine!“

Cernavodă, 1907

Bradul şi firul de iarbă

Un brad înalt, semeţ, voinic,
Privind un fir de iarbă mic,
Zicea-ngâmfat: „În zece ani cât m-am suit,
Sărmane fir nenorocit,
Şi tu eşti tot cum te-am lăsat
Pe când alături petreceam;
În umbra ta necunoscută,
Abia c-o palmă te-ntreceam
Şi astăzi te întrec c-o sută.
Şi vezi, sunt bun că-mi amintesc
Şi-am drept să fiu orgolios,
Căci ai rămas atât de jos,
Abia, abia te mai zăresc.“

Firul de iarbă îi zise: „Bine,
Eşti mai înalt, e drept, vecine,
Şi totuşi între noi, îmi pare
Că e grozavă-asemănare:
Oricât te-ai înălţa în vânt,
Cu fruntea-n nori sau în lumină,
O, nu uita — ai rădăcină
Tot ca şi mine, în pământ.“

Mistreţul şi porcul

Un porc, văzând că un mistreţ
Privea la el cam cu dispreţ,
Îi zise: „Ia mai lasă, frate,
Căutăturile-astea crude;
Ce, ai uitat că suntem rude?“
Mistreţul, plin de bunătate,
I-a zis: „Dreptate, poate, ai;
Dar printre oameni, de când stai,
(Şi-atunci mistreţul a surâs)
Atât de mult cu ei te-asemeni,
Că, frate, parcă sunteţi gemeni...
Şi faci familia de râs.“

Epilog

POEŢILOR

O, să găseşti o formă nouă!
Să scapi de veşnica rutină,
Cum florile renasc din rouă,
Din visul tău să-nchegi lumină!

Să ieşi din căile banale,
Să nu tot gemi p-o coardă spartă,
Să zbori — cu aripile tale —
Spre idealuri noi de artă!

Să n-arunci strofa ca o haină
Pe vorba goală, gândul şters,
Şi lacrima ce-ţi pică-n taină
Să fie rima la un vers.

Din periodice şi alte surse

Sonet

Cum au zburat acele ceasuri sfinte
Lăsând în urma lor numai puzderii
Şi-un suflet trist, ce nopţile durerii
Cu jalea lor îşi mai aduce-aminte!

Şi-acum zadarnic visele plăcerii
Se-ncearcă iar să-mi mai lucească-n minte,
Străine-mi par acele dulci cuvinte
Ce zac uitate-n umbra nepăsării.

Ce dulce fu a lor zădărnicie
Ce mă îmbată-acum pe veşnicie
Cu doruri vii şi fericiri nespuse!

Nu plâng a lor aşa de scurtă viaţă,
Şi de-aş voi ca să-mi reapară-n faţă,
Aş fi nebun, căci ele sunt apuse.

1890, Bucureşti

Adio

á m-elle B. H. de So

Să fim străini pentru vecie;
De-acum să nu ne mai zâmbim.
D-a dragostei zădărnicie
Ca printr-un vis să ne-amintim!

Pe tot trecutul de iubire
Linţoliu negru să aşternem;
Şi raze reci de nesimţire
P-a noastre inime să cernem!

Când ne vom pierde-n amintire
Să ni se pară c-am visat.
C-o dată-n dulce fericire
Al nostru suflet s-a scăldat!

Şi să nu plângem când durerea
A noastre inimi o cerni;
Că ne-o rămâne mângâierea
Iubirii vechi spre-a ne zâmbi!

Iar dacă-n calea cea pustie
Ne-om rătăci neluminaţi,
Atuncea faclă să ne fie
Lumina anilor uitaţi.

1891

Serenadă

Pantum (Cristian Cherfils)

Privighetorile pădurii se zbenguiesc prin frunzătură,
Clipesc miimile de stele p-un cer senin şi liniştit,
E mult mai rece al tău suflet chiar decât marmura cea sură,
Tu nu mai vei iubi atâta, fiindcă iubind ai suferit,

Sclipesc miimile de stele p-un cer senin şi liniştit,
Se iau cu aştrii vii la-ntreacăt fosforescenţii viermişori,
Tu nu mai vei iubi atâta, fiindcă iubind ai suferit.
Vai! cerul e făcut să fie când de lumină, când de nori.

Se iau cu aştrii vii la-ntreacăt fosforescenţii viermişori;
Întoarnă firea-nduioşată un cor divin d-un farmec rar,
Vai! cerul e făcut să fie când de lumină, când de nori,
Şi se iubeşte şi se plânge, iar celelalte-s în zadar.

Întoarnă firea-nduioşată un cor divin d-un farmec rar;
Şi tot vibrează, iar ecoul răpeşte marmura cea sură,
Şi se iubeşte şi se plânge, iar celelalte-s în zadar!
Privighetorile pădurii se zbenguiesc prin frunzătură.

1892 februarie

Rondel

Lui N. Cantili

Sub cer de soare poleit
Sclipeşte holda-ngălbenită,
Din zbor o barză ostenită
Pe turla neagră s-a oprit.

Pe drumul poştei prăfuit
Visează salcia-nflorită...
Sub cer de soare poleit
Sclipeşte holda-ngălbenită.

Iar vântul serii-mbălsămit,
În goana lui nestăvilită,
Apleacă iarba necosită
Ce murmură nedefinit,

Sub cer de soare poleit.

1892, iulie 24

Castelul solitar

Prietenului meu Georges Schina

Bizar, castelul solitar
Pe-o stâncă arsă priveghează,
Şi feudal împrăştiază
Poema timpului barbar,
Bizar, castelul solitar.

Un cavaler în za de fier
Pe-un cal de umbră-naintează,
A lui armură scânteiază
Sub mortul lunii hemisfer,
Un cavaler în za de fier.

Pe turnul nalt e un semnal,
Dar poarta este ferecată
Şi nici o umbră nu s-arată,
Ci roşu arde un fanal,
Pe turnul nalt, — suprem semnal.

Mai face-apoi un singur salt, —
Apoi descalecă îndată...
Azvârle scara fermecată
În sus, în sus spre turnul nalt, —
Mai face-apoi un singur salt.

L-aşteaptă buzele de jar,
L-aşteaptă sânurile calde,
Şi ochii — două mari smaralde —,
Iar sub al dragostei pojar
L-aşteaptă buzele de jar.

E sus pe turlă... dar un corb
Croncănitor îl ocoleşte...
La lună zaua lui sclipeşte, —
Înaintează ca un orb,
Sub croncănirile de corb.

Şi iată-l într-un coridor
Întunecos ca şi mormântul,
Dar nu-n zadar şi-a dat cuvântul...
Nestrămutat e al său dor,
Şi iată-l într-un coridor.

Fantasme ies din orice unghi
Şi pe sub bolte feudale
Răsună hohote fatale... —
În mână strânge al său junghi...
Fantasme ies din orice unghi.

Dar raze palide străbat
Din fund, prin geamuri ogivale,
Ajunge-n fundul unei sale,
Aude glasul adorat, —
Şi raze palide străbat.

Cuprinsă-n braţe de atlet,
Sub sărutarea furtunoasă,
Copila tremură sfioasă.
Dar el o duce-ncet-încet,
Cuprinsă-n braţe de atlet.

Pe turla naltă au sosit.
Ea spăimântată se mlădie,
Dar el de scara de frânghie
Se încleştează fericit...
Pe turla naltă au sosit.

Coboară... corbii croncănesc...
De-asupra lor e clar de lună, —
Dar două țipete răsună...
La geamuri râsete rânjesc, —
Pe turlă corbii croncănesc.

1892

Cadavrul

(Rondel)

Cadavrul zace-ntins în pat,
Scăldat de-o tristă atmosferă,
Căci, fermecat de altă sferă,
Divinul suflet a zburat.

Şi ce-a fost cuget a-ncetat
Să mai urzească vreo himeră.
Cadavrul zace-ntins în pat
Scăldat de-o tristă atmosferă.

Hidos, verzui, desfigurat,
Din voluptatea efemeră
Ce-l parfumase ca o seră,
El azi nimic n-a mai păstrat...

Cadavrul zace-ntins în pat.

Sic transit[1]

(LEGENDĂ ARABĂ)

Principesei Maria D. Ghika
Omagiu respectuos

Pe un cal el străbătuse lumea veşnic zgomotoasă,
Când în farmecu-nserării o cetate întâlni
Şi mulţimea de pe strade ca o mare furtunoasă
Se ducea încoa şi-ncolo, scopul vieţii a-mplini.
Călătorul fără voie întrebă pe oarecine
Cam de când ar fi oraşul cu palat lângă palat,
Şi răspunsul fu acesta: „Vezi de calea ta mai bine,
Căci cetatea de când lumea către ceruri s-a-nălţat!“
După secole apuse
Petrecu prin acel loc...
Ziduri, temple şi palate, — tot oraşul dispăruse,
Un cioban mergea prin iarbă înotând pân' la mijloc.
Se lăsa peste natură o molatică odihnă,
Pe când turma răzleţită împrejur păşea în tihnă.
Iar drumeţul, vrând să ştie, întrebă atunci mirat,
De când iarba pe acolo început-a să răsară?
„Hei, ciobanul îi răspunse cu batjocură amară,
De când soarele e soare, turme-aici au păşunat!“
După secole apuse
Petrecu prin acel loc...
Câmpul verde în pădure de stejari se prefăcuse...
Erau crengile mişcate de al paserilor joc,

[1] Aceasta legendă arabă a mai fost tratată în româneşte, italieneşte, nemţeşte; şi în franţuzeşte de Richepin (n. a.).

Şi sub bolta uriaşă nici chiar razele de soare
Bucuria primăverii nu puteau s-o mai strecoare,
Vrând-năuntru să străbată, întâlni un vânător,
„Poţi să-mi spui de când pe-aicea e pădure neumblată?“
Vânătorul îi răspunse: „Întrebarea e ciudată...
Ea-nfrunzeşte de când este şi pământul roditor.“
După secole apuse
Petrecu prin acel loc...

Peste urmele pădurii marea largă s-aşternuse
Cerul serii peste valuri revărsa sclipiri de foc,
Un pescar, trăgând la ţărmuri barca lui împovărată,
Modula un cântec vesel cu o voce fermecată.
Călătorul întrebându-l de când marea a-necat
Şi palate, şi câmpie, şi pădure şi livede?
I se zise: „Auzi vorbă, eşti nebun pe cât se vede,
De când marea este mare tot aici s-a răsfăţat.“
După secole apuse
Petrecu prin acel loc...

Marea largă o pustie arzătoare se făcuse,
Nici un arbor să-ndulcească dogorelile de foc,
Peste tot deşertul galben nesfârşind decât în zare,
Ici nisip, nisip acolo şi nisip în depărtare...
Călătorul fără preget, întâlnind un beduin,
Vru să afle de când marea fu-nghiţită de pustie?
Mândru-acesta îi răspunse: „E aici de-o veşnicie
Sub acelaşi soare veşnic şi acelaşi cer senin!“
După secole apuse
Petrecu prin acel loc...

Însă iată că pustia, chiar pustia dispăruse.
O cetate răsărise din al veacurilor joc,

Temple, falnice palate, se-nălţau orgolioase,
Lumea se izbea de ele valuri, valuri furtunoase.
El mirat strigă mulţimii: „Unde oare-au dispărut
Câmpul, marea şi deşertul?“ Îi răspunseră îndată:
„De când lumea e cetatea pe-acest loc întemeiată!“ —
Râse atuncea călătorul şi de cale şi-a văzut!...

Apologia dracului

(Jean Richepin)
— FRAGMENT —

Tatălui meu

O, da! eu sunt urâtul, învinsul, blestematul.
El marele, eu micul, el totul, eu nimic;
El zis-a că prin mine născutu-s-a păcatul,
Dar eu vă sunt amic.

El zis-a că-nşelat-am pe întâiul vostru tată,
Dar dulce era mărul oprit, — şi l-a gustat,
Gând raiul i se smulse în ora blestemată,
Tot eu l-am ajutat.

I-am spus: ţi se închide grădina nemuririi;
Supremul te goneşte din sântul paradis,
Dar vino, căci în lume, locaş al fericirii
Un altul ţi-am deschis.

Voind apoi să vadă pe oameni în durere
Le zise: pâinea-n lacrimi muiaţi-o s-o mâncaţi;

Atunci le-am dat speranţă, răbdare şi putere,
Şi ei au fost scăpaţi.

Pe om dorind să-l vadă urât de-a lui soţie,
Să nască hotărât-a femeia în suspin,
Iar eu le-am dat plăcerea, izvor de poezie,
Să-şi uite orice chin.

Când dânsa îl va strânge la pieptul ce palpită,
Când buzele pe buze şopti-vor amoros,
Eternul din a slavei lumină strălucită
Chiar el va fi gelos.

Şi ce-am promis ţinut-am: plăcere, fericire,
Amor, surâsul fraged de prunc nevinovat,
Şi lungile extaze, şi veşnica iubire,
Pe toate vi le-am dat.

Poruncile înalte au fost zădărnicite.
Trimise să vă-nece potopul său divin,
Dar eu, scurgându-i apa prin viile-nverzite,
Am scos dintr-însa vin.

El vru să vă apese sub neagra ignoranţă,
Dar eu v-am dat ştiinţa şi artele şi tot.
În suflete aprins-am focare de speranţă,
Din noapte să vă scot.

V-am dat, să-nvingeţi bezna, a flăcării lumină,
V-am dat şi fier, şi aur, şi regnul animal,

Ştiinţa, dacă este, prin mine e regină
Cu sceptru imortal.

Voit-a să vă-mpingă de sus, în adâncimea
Noptoasei neştiinţe, prin orişice mijloc,
Dar eu v-am smuls urgiei spărgând întunecimea
Cu degete de foc.

Poetul, înţeleptul, tot fiul cugetării
Ce lumea mărmurit-a prin faptă şi cuvânt,
De unde-avu pe frunte lumina inspirării
Şi-n sufletu-i avânt?

Eu, eu vibrez în toată fiinţa revoltată,
În geniul ce-nfruntă batjocura mereu,
Eu, eu sunt Cain, monstru cu mâna sângerată,
Şi eu sunt Prometeu.

În Shakespeare ce creat-a o lume ideală,
În Dante, Goethe, Schiller şi-n câţi au strălucit,
În Gutenberg, în toată pleiada genială,
În toţi eu am trăit.

Prin mine stăpânit-aţi materia-n mişcare,
Pâtrunseräţi prin mine misterurile ei,
Puterea ce v-am dat-o a fost atât de mare
Încât sunteţi chiar zei.

Străpunseräţi chiar munţii, titanici prin voinţă,
Pe mări vă legănaräţi — oraşe-aţi ridicat,

Pământul prin răbdare, sudori şi iscusinţă,
Mereu l-aţi preschimbat.

Din fiecare taină făcurăţi câte-o sclavă,
Supus vă este totul, chiar trăsnetul l-aţi prins.
Aţi dus pe-ai voştri umeri o sarcină grozavă;
A vieţii — şi-aţi învins.

Puţină vreme însă şi pe-aripi glorioase
Prin aer veţi străbate în zbor nestăvilit;
Baloanele purta-vor, ca flamuri luminoase,
Un fulger strălucit.

Trăsnit am fost de ceruri, da! însă fericirea
Eu, eu v-am dat-o-n schimbul acestei urgisiri;
Sunt răul, necuratul, dar sunt şi mântuirea
Întregii omeniri.

Da! sunt orgoliosul învins. Dar răzbunarea
Mi-o aflu pe nemernic din tină să-l ridic,
Săracului ce plânge îi caut demâncarea,
Dar el nu-i dă nimic.

Iubeşte-mă pe mine, om, oaspe al naturii,
Veniţi, veniţi la mine, sărmani dezmoşteniţi,
În vinul răzbunării muia-veţi pâinea urii,
Şi fi-veţi fericiţi.

Veniţi! a voastră frunte înalţe-se trufaşă,
Veniţi! din nou clădi-vom un Babel colosal;

Veniţi! vom reîncepe o luptă uriaşă
Cu veşnicul rival.

Degrab', încoa, e timpul asaltului din urmă;
Eternul început-a să tremure de-acum;
El simte că domnia fatală i se curmă,
Şi noi vom face-o scrum.

Om, dulcele meu frate, urmează-mă! cutează!
A sparge firmamentul din nou voi îndrăzni;
Urca-vom şi, smulgându-l de unde el tronează,
În locu-i vom domni.

Voiesc să cânt

Voiesc să cânt!
Pădure scumpă, leagăn sfânt,
Tu, ce-ai scăldat în poezie
Apusa mea copilărie,
Din nou redă-mi avânt!

Voiesc să cânt!
Să fiu ce-am fost — să uit ce sânt...
Cântarea e re-ntinerire,
E un ecou de fericire,
E cerul pe pământ.

Voiesc să cânt!
Să uit că totul e cuvânt,

Vis, nălucire trecătoare,
Că viaţa este ca o floare
Ce creşte pe-un mormânt.

Voiesc să cânt!
Voiesc să cânt!

Sinaia, 1893

Călătorul

Marea, câmp de apă clară, e oglindă strălucită.
O sărută albul lunii argintând-o până-n fund
Şi sub vasul ce plutește peste unda adormită
Se înalţă câte-un vuiet melancolic şi profund.

Feeria poleieşte funii, punte şi catarge.
Vasul pare o nălucă pe al apelor cristal.
De la ţărmuri câte-un eco de corabie se sparge
Şi apoi se risipeşte ondulând din val în val.

Dorm în tihnă călătorii... numai unul la o parte
Stă retras, cu ochii jalnici sub o frunte de poet;
De gândire e furată a sa inimă departe
Şi pe buze poartă stigma durerosului regret.

În adânca lui simţire a-ncetat orice furtună...
Liniştit e ca şi marea, dar e tainic ca şi ea,
Melancolic deopotrivă ca şi albul clar de lună,
S-abandonă-n voia soartei ca să-l ducă unde vrea.

Zopira

EPISOD

Marelui artist, genialul Nottara

Este linişte suavă, vântul serii dormitează.
Nu s-aude nici chiar vocea marinarilor voioşi,
Pe a mării depărtare stele blonde lăcrimează;
Diamante de lumină, ochi în veci misterioşi,
Ele scapără pe valuri fulgerări nălucitoare...
Adâncimea fremătează ca o harpă cântătoare,
Iar palpitele din aer sunt fiori melodioşi,
O corabie veghează singuratică în zare,
Încleştată parcă este de al mării fund stâncos,
Dar din când în când s-apleacă cu o lâncedă mişcare,
Ca un prunc ce-n al său leagăn se răsfaţă lenevos.
Steagul, pânzele, catargul şi frânghiile-ncordate
Sunt de-argintul lunii clare melancolic sărutate
Şi pe-oglinda străvezie se răsfrâng nedesluşit,
Aşternându-se uşoare pe al mării infinit.
Atmosfera poartă-n unde simfonia veseliei;
Glasuri, cântece, mişcare sparg tăcerea de cristal
Şi se duc, coboară, urcă, când pe-un val, când pe alt val,
Să sporească vraja nopţii şi splendoarea feeriei,
Căci pe vasul nins de lună e serbare. Generos
Vrea să fie Osman-aga cu ai săi de astă-dată,
Fruntea lui pentru o clipă nu mai pare încruntată
Şi s-arată bun şi nobil şi cu toţi prietenos.
Masă lungă e întinsă, vinul spumegă-n pahare;
Conştiinţa şi-o îneacă ienicerii în uitare,
Însă tot se mai întreabă câte unul mai bătrân,

Care cuget îl ascunde Osman-aga în serbare,
Căci în ochii lui de vultur străluceşte o scăpărare, —
Fulger repede, dar roşu ce trădează pe stăpân.
Vrea sub sabie să treacă vre un neam în răzvrătire?
Vrea măcelul, focul, jalea să le-ntindă peste tot,
Să-nnoiască vechea vreme de-mpilări şi pustiire?
Moartea, sila, foamea, plânsul şi a dinţilor scârşnire
Vrea el fala să i-o poarte din nepot în strănepot?
Ori voieşte, dimpotrivă, să răpească vreo ghiaură.
Vreo copilă, zână albă, ce simţirile îi fură?
Poate nu mai e Zopira pentru el acelaşi vis?
Şi din nou se redeşteaptă schimbăcioasa lui natură?
Dar în urmă zic tot dânşii: „Orice-ar fi, aşa e scris!“
Maynoţii[1] cu sfială pe Osman îl înconjoară,
Înaintea lui s-apleacă, îşi duc mâinile la piept;
Le e teamă şi o grijă nenţeleasă-i înfăşoară,
Căci în fiecare suflet el privirea şi-o coboară, —
Cercetare ce străbate ca săgeata-n ţintă drept.
Lungi urări din orice parte izbucnesc răsunătoare,
Toţi serbează pe viteazul ne-ndurat pentru ghiauri,
El c-un semn alungă valul de urări linguşitoare,
Obosit este de-a lumii vanitate-nşelătoare,
Printre glasuri osebeşte şi răsunete de uri.
La ospăţ se reaşează în tăcere fiecare:
Doi sclavi negri desfăşoară un covor de Ispahan,
Altu-aduce şi aprinde narghileaua lui Osman,
Ce alene se lungeşte pe molatica-nflorare.

[1] Locuitori din Mayna, canton al Moreei, corespunde cu vechea Laconie (n. a.).

Sub aromele de Moka, zarful de-aur aburit
Îşi întunecă lucirea măiestriei bizantine
Şi Osman din narghileaua împietrită cu rubine
Soarbe lung uitarea grijii îmbătat şi fericit.
Părul lui, cernită undă, peste frunte îşi revarsă
Neagra sa posomorâre ca o aripă de corb,
Şi adânca lui privire de o flacără e arsă...
Cine o-nfruntă împietreşte şi pe loc rămâne orb.
În caftanul de mătase ce-i îmbracă tinereţea
E frumos ca-nchipuirea unui cuget fecioresc,
Pe-aurita-i cingătoare pietre scumpe strălucesc,
În scântei înfăşurându-l şi mărindu-i frumuseţea.
Lângă el, ascuns în umbră, un zyfat şovăitor,
De la tălpi până la creştet scuturat de-nfiorare,
O privire turburată furişează peste mare,
Ce-ar putea să dea pe faţă pe mişel şi trădător.
Către fine e ospăţul. Agă semn cu mâna face
Şi un sclav dispare iute închinându-se smerit.
O copilă peste-o clipă se arată liniştit;
E Zopira. Ca prin farmec vocea zgomotelor tace.
În puterea nopţii line soarele a răsărit.
Alb veşmânt şi faţa albă, albă mână, albă toată,
Să-i descrie frumuseţea nici o limbă n-o să poată;
Se mlădie ca sulfina sărutată de zefir.
Ochii mari sunt o poemă gânditoare şi adâncă,
Stele limpezi cu reflexe de-ametist şi de safir,
Vocea ei o melodie cum nu e şi n-a fost încă,
Şi întreaga ei făptură un parfum de trandafir.
A turbanului mătase diamante o-nstelează,
Şi pe el mărgăritare şerpuiesc. — Al ei picior

Pare-abia că se atinge de al Indiei covor
Ce în cale i s-aşterne şi pe care se aşează.
„Pregătiţi-vă arcuşul şi viorile-nstrunaţi!“
Zice atuncea mândrul agă. Şi ghiaurii într-o clipă
Plâng pe coarde-a lor durere, şi şi-o strigă şi şi-o ţipă,
Mângâierea e în lacrimi; — sunt de ceruri inspiraţi,
Spun că-n lume o putere predomneşte neschimbată;
Că în Domnul mântuirea când o cauţi o găseşti,
Dacă vrei să te iubească trebuieşte să-l iubeşti,
Căci a lui mărinimie nu te lasă niciodată.
Spun de jertfele prin care îndrumatu-s-a Cristos,
Pentru-a-nfrânge răutatea şi necazurile lumii,
Spun de patima lui crudă şi de lacrimile mumii
Şi de Iuda vânzătorul, înjosit şi păcătos.
Dar Osman de cum aude a creştinilor cântare,
Ce desfide-a lui credinţă cu avântul ei măreţ,
Şi ce zboară arzătoare către cerurile clare,
Se încruntă şi-i priveşte cu mânie şi dispreţ.
Însă grecii-ncep să cânte a strămbunilor mărire,
Spun de gloria trecută, se revăd la Marathon,
Îi conduce Miltiade către-a perşilor zdrobire,
I-aripează, îi ridică adieri de nemurire;
Vremi măreţe re-nviază în refrenul monoton:
— El ascultă vechiul cântec al titanicelor zile,
Faţa lui se luminează de un zâmbet, — e răpit...
Vitejia îi uimeşte, perşii mor, e mulţumit,
Leonida îi sfărâmă: Thermopile! Thermopile!
Însă ei când se înalţă prin al muzicii transport
Şi cuvântul libertate când pe buze le răsună,
Cruntul agă se ridică şi c-o furie nebună

Un pistol din brâu smuceşte, glonţul şuieră, detună,
Cântăreţul cade mort.
Musulmanii trag hangiarul şi cruzimea îi orbeşte,
Pe creştini voiesc să-i vadă zvârcolindu-se-n dureri,
Dar Osman atunci năprasnic se repede-n ieniceri,
Şeful lor scăldat în sânge îndrăzneala şi-o plăteşte.
El apoi către Zopira se apleacă-nduioşat
Şi la viaţă o recheamă din leşinul ce-o-ngheţase,
O dezmiardă; ea-l întreabă... El îi spune c-a visat,
Că e linişte deplină, că nimic nu se-ntâmplase.
Şi corabia se-nclină peste marea adormită,
Luna calea şi-o urmează, vis pe valuri călător,
Toarce raze argintoase din cerescul ei fuior,
Pe când vântul printre funii melodia şi-o palpită —
Noaptea dulce este toată un cristal străvăzător
Toată-ntinderea e albă până-n zarea depărtată,
Şi pe tot s-aşterne clarul unui farmec domnitor.
Dar corabia întreagă când de somn e-ngreuiată,
Aga cheamă înăuntru pe zyfatul prefăcut
Şi în ochi privindu-l strigă: „Câine, spune-mi ce-ai văzut!
Însă dacă a ta vorbă ar voi să mă înşele,
Dacă lacomul tău suflet e vânzării închinat,
Vai de tine, n-am să aflu schingiuiri destul de grele
Să-nfierez al tău păcat!“
Iuda, galben, şovăieşte, se cutremură şi zice:
„Jur pe Iehova, stăpâne, pe Kerim şi pe Isus,
Că văzut-am demoni negri furişindu-se-n caice...
A mea soartă blestemată între dânşii m-a condus,
M-au plătit cu pungi de aur să servesc a lor izbândă,
Hotărât-au mâine seară să pătrundă în Bosfor,

Să prădeze chiar seraiul au în cugetele lor...
Ziua merg pe lângă ţărmuri, noaptea-n umbră stau la pândă".
— „Bine, câine, zice Aga, voi vedea dac-ai minţit!"
Şi-nchinându-se judeul ca un şarpe iese-afară.
Însă luna prin ferestre se răsfrânge liniştit,
Troienind cuprinsul tainic cu a ei lumină clară,
Şi Osman lângă Zopira uită grija ce-l pătrunde,
Cu iubire dezveleşte albul chip surâzător,
Peste sânul alb, de lapte, cade părul ei uşor
Şi întreagă o-nveleşte risipindu-se în unde.
Ochii ei au strălucirea unui negru diamant,
Şi sprâncenele-i arcate par umbrite cu cărbune,
Vechiul basmu de iubire unul altuia şi-l spune,
Până ce-i cuprinde-n braţe somnul, veşnicul amant —
Dar când ziua se revarsă şi cuprinde tot seninul,
Fiecare se deşteaptă, rob al tristului destin.
Şi — oh! groază!... două corpuri: ienicerul şi creştinul
Pentru veci de azi-nainte apăraţi de orice chin,
Şi-nfrăţiţi de mâna morţii lângă vasu-n nemişcare,
Către cer sticlându-şi ochii, parcă strigă răzbunare,
Alintaţi de-al mării cântec mai duios ca un suspin.
Şi cum ceru-şi dezveleşte toată vraja frumuseţii,
Se-ntrevăd în depărtare nişte puncte răsărind,
Sunt caice... 'naintează, şiruri negre se întind
Şi pătează-n a lor cale poezia dimineţii,
Sunt zărite şi pe dată toată puntea e-n mişcare;
Prin alarma zgomotoasă chiar Osman este vestit,
Cresc caicele şi umbra li se face tot mai mare,
Se apropie!... Cazacii — sunt cazacii, negreşit.
Aga strigă: „Şoimi de mare, îndreptaţi într-înşii tunul!

Spre Stambul că-i poartă gândul mi-a spus jidovul hain,
Însă jur pe semilună că peri-vor pân' la unul, —
Pentru fiecare-n parte născoci-voi câte-un chin...
În zadar s-a pus hatmanul Scatozub[1] în a lor frunte,
Vrând să plece semiluna şi puterea să mi-o-nfrunte.
El şi-a zis că de-a lui pradă prea puţin îl mai desparte,
Că spre ţintă vor ajunge duşi pe aripe de vis,
Că puterea musulmană va înfrânge-o, el şi-a zis!
Dar Osman e încă-n viaţă! şi Stambulul e departe!"
Astfel zice şi dă ordin fiecăruia în parte,
Vasul geme şi porneşte spre caice cârmuit,
Iar de-odată zece tunuri izbucnesc ca o furtună,
Marea-n valuri se ridică, se izbeşte şi detună,
Mulţi cazaci în fundul apei îşi duc visul ne-mplinit;
De caice ţândărite este marea semănată,
Câte-un corp ce-noată-n sânge ici şi colo se arată,
Însă cei rămaşi în viaţă dau năvală către vas
Şi cu cângi îl încleştează. Scatozub răcneşte: „Ura!"
Moartea urlă furioasă şi la mulţi le-astupă gura,
Şiruri dese cad creştinii. Turcii cad la orice pas.
Şi caicele uşoare de corabie-agâţate
Par o ceată năpustită de ogari pe un mistreţ;
Vasul geme sub povara de cadavre spintecate,
Sunt respinşi din nou cazacii, dar au inimi încordate,

[1] Expediţia lui Scatozub, după unii istorici, Scalozub, s-a întâmplat prin anul 1543. Prinţul Cantemir vorbeşte despre aceste expediţii pe larg în tom II (ved. *Puissance Ottomane)*. Scalozub era un faimos războinic favorabil Poloniei. Sub conducerea lui, regele Sigismund spera să facă pe cazaci catolici (după Lessur şi Scherer). El făcuse 30 de expediţii pe mare în caice(czajkas) în contra turcilor şi 2 pe uscat contra tătarilor. Era mândru, şiret şi brav (n. a.).

Vor să-nvingă sau să moară, căci pe viaţă nu pun preţ;
Se reped cu cinci, cu zece, tot mai mulţi, mai plini de ură,
Unii urcă, sunt ca tigri ce s-azvârl pe prada lor,
Luptă, strigă, urlă, săbii zângănesc îngrozitor,
Puşti trăsnesc, scrâşnesc răniţii, crunte chinuri îi tortură —
„Moarte! moarte!“ se aude răsunând ca o fanfară.
Piept la piept se strâng, cu dinţii se apucă şi se rup,
Fără milă printre rânduri plugul morţii ară, ară...
Arma cade peste armă, trupul cade peste trup.
Şi zadarnic musulmanii vitejia-şi desfăşoară,
Ei încep să şovăiască, căci duşmanii se-nmulţesc.
„Am învins! hatmanul strigă, fraţii mei, vă mulţumesc!“
Şi pe turci sub a lui ghioagă ca un trăsnet îi doboară,
Dar Osman atunci răcneşte: „Nu, voi încă n-aţi învins!
Înapoi, ghiauri sălbatici, căci în viaţă m-aflu încă!“
Râde groaznic, îi desfide şi, de gloanţe neatins,
Se opreşte şi-i aşteaptă neclintit ca şi o stâncă.
Seceraţi sunt ienicerii ca şi spicele de grâu...
Dintre rănile căscate curge sânge, — curge râu,
Pentru cei rămaşi în viaţă deznădejdea e adâncă,
Ei cad unul câte unul! Vai! pierduţi sunt toţi, pierduţi!
De urgie să mai scape nu mai cugetă nici unul,
Abia zece se mai luptă, opt abia, cinci, patru, unul...
Dar şi dânsul scapă arma, cade peste cei căzuţi,
Singur Aga numai dânsul se mai află în picioare.
Ca un fulger îi sclipeşte iataganu-ncovoiat,
A pierdut orice nădejde, dar se luptă ne-ncetat,
Vrea să moară ca vitejii pentru-a steagului onoare,
Ţine piept la toţi cazacii de-a lor număr ne-ngrozit,
Îi admiră chiar duşmanii vitejia uimitoare,

Când de-odată simte braţul că-i slăbeşte ostenit,
Şovăieşte, şi o ceaţă îi întunecă vederea,
Se retrage, se încearcă să-şi recapete puterea,
Şi, minune! dă un strigăt de nebun, — e fericit,
Lângă dânsul e Zopira, albă şi transfigurată. —
A venit cu el să moară, teama-n piept a-năbuşit,
A uitat că e creştină; şi loveşte nendurată,
Mâna ei copilărească pe stilet e încleştată,
Îl iubeşte pe eroul cărui viaţa şi-a-nchinat;
De primejdia grozavă al ei cuget e-nălţat...
Îl acoperă cu corpul, vrea să-l scape, strigă, plânge,
Dar Osman rănit de moarte cu amor la piept o strânge,
O sărută încă-o dată, lung, mai lung, şi parcă vrea
În duioasa-mbrăţişare, suflet, viaţă, tot să-i dea.
El apoi dintr-o lovire capul fraged îl retează
Şi privindu-l, trist îngână cu un glas ce lăcrimează:
„Numai eu aceste buze le-am atins cât am trăit!
Nimeni n-are după mine să le-atingă niciodată!“
Zice şi, râzând sălbatic, cu un hohot prelungit,
Capu-n mare i-l aruncă; unda plânge spumegată,
Iar adânc un ecou urcă şi răspunde: Niciodată!

Niciodată!

Ultima verba

Pe groapa mea, prieteni, să nu fie
Nici monumente-n marmură sculptate,
Şi nici cavou de piatră cenuşie;
Căci n-am iubit sclavia din palate.

Mormânt uitat ca trista sărăcie,
Dar să respir şi-acolo-n libertate;
Coroane nu cu frunze argintate,
Şi nici discurs, şi nici vreo elegie.

Dar de e drept că jalea vă străpunge,
Spuneţi-i Ei la groapa mea să vie...
Şi voi fugiţi... În liniştea pustie,
Din ochii-i dulci o lacrimă mi-ajunge.

Săracul şi stelele

Un sărac privea la stele
Cum te uiţi la un tezaur
Şi zicea: Oh, ce de aur
Doarme-n ele!

Şi, pe când murim de foame,
Goi, nemernici şi uitaţi,
Voi zăceţi cu ochiul numai
La bogaţi.

D-aia strig, pe frigul ăsta,
Hai! Ciocniţi-vă-ntre voi!
Să mai plouă niţel aur
Şi pe noi!

Lied

S-a dus şi parcă trandafirii
Pe care-în treacăt mi i-a dat,
Parcă şi ei s-au întristat
În suferinţa despărţirii.

I-am sărutat şi i-am privit
Pânã-n minutul veştejirii.
Şi moartea lor mi-a desluşit
Ce scurt e farmecul iubirii!

Şi azi cătând cu drag la ei
Cum s-au uscat uitaţi în carte,
I-asemuiesc cu anii mei
Ce vor muri de ea departe!

Groaza de mine

De-o fi vreo inimă în doliu
Când voi muri, o mai implor
Pe chipul meu nepăsător
S-aştearnă-n grabă un linţoliu,

Fatalitatea raţiunii,
Când m-a făcut o-ntreagă viaţă
Să par un altul, şi pe faţă
Să port o mască, — a minciunii,

Când peste pragul vieţii săr,
Ar fi o crudă nebunie
Bieţii prieteni să mă ştie
Aşa cum sunt în adevăr.

Barcarola

Departe zările sunt clare
Şi luna-n valuri când tresare,
Ce melancolic apa sună
Pe lagună!

Şi pe când noaptea e senină,
S-aude vag o mandolină,
Ce risipeşte note-n zare,
Note clare.

Gondolierul cântă solo,
Dar gândul lui e dus acolo
Unde vibrează-o mandolină,
În surdină.

Şi pe când vântul ia gondola
Şi moare-n zare barcarola,
Ce melancolic apa sună
Pe lagună!

Mamei

Pe când amurgul varsă jale
Şi-mbracă-n aur cimitirul,
Îşi lăcrimează trandafirul
Blândeţea albelor petale,
Pe un mormânt uitat sub ele,
Peste mormântul mamei mele.

În ore lungi de întristare
Când greul vieţii mă apasă
Şi peste suflet mi se lasă
Cu neagra lui neîndurare,
Cum aş vrea, mamă, să mă-ngroape
Sub trandafir, de tine aproape!

Mamei

Dulce mamă, luminoasa vieţii mele călăuză,
Tu, a cărei umbră sfântă o evoc la orice pas,
Dac-aş şti că al tău suflet ar putea să mă auză
Plângerilor mele toate într-un ţipăt le-aş da glas.

Îmi spuneai odinioară, mângâindu-mă pe frunte:
„E frumoasă poezia, dar te lasă nemâncat."
N-ascultai a ta povaţă, fiindcă poate şi-un grăunte
De mândrie înmuiase glasul tău când m-a certat.

Şi cu inima de mamă iubitoare, care ştie
Să-ntrevadă viitorul, îţi plăcea să mă priveşti
Stând pe gânduri noaptea-ntreagă, să cioplesc o poezie
Făurită spre mărirea limbii noastre româneşti.

Pentru mine păstrai toate mângâierile de mamă.
Când eram copil, la patu-mi vegheai nopţile târziu,
Uitai boala, somnul, toată dureroasa vieţii dramă,
Ca să spui poveşti cu zmeii răsfăţatului tău fiu.

Socoteai c-o să m-aştepte toate gloriile-n lume,
Nu era ca mine altul. O fecioară de-mpărat
Trebuia să mă iubească. Şi-auzind doar al meu nume,
Chipul tău cel trist d-odată s-arăta mai luminat.

Şi-am crescut, ca şi toţi fraţii, în iubire şi credinţă.
Prunc, hrănitu-m-ai cu lapte de la sânul tău cel sfânt.
Tânăr, ai sădit în gându-mi a virtuţii conştiinţă
Şi, poet, mi-ai pus în suflet inspirare şi avânt.

Tu, ce-n visul tău de mamă, mă vedeai atât de mare!
Dac-ar fi din cer asupră-mi ochii blânzi să ţi-i cobori
Şi-ai vedea cât plâng şi sufăr şi ce sunt, ai fi în stare
De durere şi de milă înc-o dată să mai mori...

Te-ascultai, şi fruntea mândră mi-o nălţai întotdeauna,
Nici prostiei, nici măririi nevoind să mi-o-ncovoi.
C-un sarcasm şi cu un zâmbet de-am ştiut să-nfrunt furtuna,
Iată-mă cu ghete rupte prin zăpadă şi noroi.

De-am iubit, la pieptu-mi dânsa n-a vrut capul să şi-l culce,
Dar nici eu n-am plâns cerşindu-i mâna albă de copil,
Ci, privind-o cu durere, într-un cântec trist şi dulce
Am închis pentru vecie nestatornicu-i profil.

Peste faţa mea lăsat-au anii urma lor adâncă.
Am iubit măcar? Sau poate avui timpul să trăiesc?
Totuşi pe mireasa albă o aştept şi astăzi încă
Şi, văzând că prea-ntârzie, plâng, simţind că-mbătrânesc.

Unde-i, mamă, -nvingătorul ce vedeai cu drag în mine?
Poate dulcea ta iubire m-a-nvăţat să fiu copil,
Şi-am rămas copil şi astăzi, pe când corpul e în mine
Ca palatul unui rege mort de veacuri în exil.

Dar pe pragul cărţii-n care vin de scriu a vieţii dramă
Amintirea ta pioasă mă-ngenunche şi-o slăvesc;
Şi rupând din al meu suflet acest plânset îl urzesc
Ca să poarte al tău nume, printre veacuri, scumpă mamă!

1904, noiembrie, Piatra N.

Cântec

Aideţi, nu mai faceţi gură,
Plictisiţi p-a voastră muză,
Nu vedeţi că nu se-ndură
Să v-auză?

Aideţi, cântecele mele,
Nu mai plângeţi umilite,
Râd de voi atâtea stele
Neclintite!

Haideţi, noaptea e albastră,
Ascultaţi ce trist vă cere
Al meu suflet blânda voastră
Mângâiere!

Orice lacrimă-i nătângă,
N-o s-o cer la vreun descântec;
Un poet trebuie să plângă
Doar în cântec!

Vulturul

Pe lângă râul ce se pierde în umbra sălciilor sure,
Pe când amurgul întristează singurătatea din pădure,
Se duce-alături o pereche de-namoraţi tăcuţi şi dragi
Să-şi piardă urma pe cărarea şerpuitoare de sub fagi.
Ea, zâmbitoare şi senină ca răsăritul blond de soare,
Cu fruntea ca petala albă a unui crin abia în floare;
El, melancolic ca amurgul, cu ochi adânci, de visător,
Părea că urmăreşte-n treacăt al visurilor sale zbor.
„Dar nu eşti fericit? răspunde! — îi zice ea învăpăiată;
Când vezi ce farmec împresoară iubirea noastr-adevărată,
Şi când citeşti în al meu suflet atâta dor neţărmurit,
De ce nu lepezi întristarea ce fruntea-ţi largă a cernit?
O, fii mai vesel şi alungă melancolia ta, stăpâne,

Şi-ngenuncheată înainte-ţi, supusă, roabă voi rămâne!“
El o sărută, şi cu mâna i-arat-un vultur ce din zare
Venea plutind în zboru-i falnic cu-o maiestuoasă nepăsare.
Şi-i zice trist: „Îl vezi, copilă, e cel mai mare împărat,
Căci ţării lui, dumnezeirea hotare strâmte nu i-a dat.
El are-un cuib pe-un vârf de munte şi-n zori de zi îl părăseşte,
Căci setea lui de libertate, când stă în loc, îl chinuieşte.
Şi cuibu-i pare o-nchisoare; de-aceea, pururi solitar,
El cată lumi neţărmurite şi-mpărăţii fără hotar...
Tot ca şi el sunt visătorii, copil frumos cu ochi de zână,
Şi pe-al lor suflet doar o clipă iubirea poate-a fi stăpână.
E drept că au şi ei nevoie adeseori de mângâieri,
Ca să mai uite-amărăciunea nemaisfârşitelor dureri;
E drept că dulcea sărutare a gurii voastre-nflăcărate
Ne mai redă iluziunea unor visări neîntrupate;
Dar frumuseţile eterne le face inima să salte
Şi, pentru larga aripare a inspirărilor înalte,
În setea lor de libertate şi-n zborul sfânt spre ideal,
Le trebuie cer fără hotare ca şi vulturului regal.“

Exotică

Întinsu-mi-am arcul spre cer, cu temei,
Zburat-a săgeata, dar unde s-a dus
Nu ştiu, căci avântu-i a dus-o mai sus
Ca raza cea slabă-a ochilor mei.

Zvârlit-am în aer o dulce cântare
Şi dânsa zburat-a. Dar unde s-a dus

Nu ştiu. Cine poate s-o prindă din zare?
O stea care pică şi-un cântec apus...

Târziu într-un paltin înfiptă-am găsit
Săgeata ce-n voie lăsat-am să zboare,
Şi cântecul dulce dormea liniştit
În sufletul unei femei visătoare.

Toamna

Uite toamna cum se stinge!
Umbra plopilor tresare.
Şi amanţii pe cărare
Plâng sub frunza care ninge!

Slabă, tristă, -ngălbenită,
— Între vis şi adevăr —,
Trece toamna despletită
Şi cu frunze moarte-n păr!

Pe când umbra cade multă,
Tu, ce-ţi porţi alături doamna,
Lasă vorba, taci şi-ascultă
Cât de dulce moare toamna!

Geniul răului

Proteu ascuns şi nestatornic, dar lacom d-a-nghiţi întruna,
Ţin toată lumea-ngenuncheată sub gestul meu poruncitor,
Doar pentru mine unii luptă, şi alţii-nving, şi alţii mor,
Şi nici nu ştiu că pentru mine muncesc cu toţii, -ntodeauna.

Când vrunul mi se-mpotriveşte şi luptă-n zbuciumul pieirii...
Eu îl zdrobesc. Să fie rege sau om ce iese din popor,
E robul meu, ursit să piară, şi-n clipele când îl dobor,
Iau forma sacră-a *datoriei,* a *banului* sau a *iubirii!*

În firea lui ce se revoltă, strecor al patimii venin,
Căci ţinta mea este măcelul şi duşmăniile ce vin
Să schimbe legea d-armonie şi-n iad pământul să-l transforme.

Şi când din gloata unei lupte se-nalţă vaiete, uşor,
Eu re-mbrăcându-mă în haina primordialei mele forme,
În aerul acrit de sânge mă schimb în corb croncănitor...

Într-un amurg de toamnă

Întrebare:
„Îţi mai aduci aminte, doamnă?“

RĂSPUNS

Cum vrei să nu-mi reamintesc, poete,
Amurgu-acelei toamne de demult?...

Deşi trecut-au anii, parc-ascult
Cum îmi şopteai pe bancă triolete...

Dar mai cu seamă, n-am uitat, poete,
Înfioratul glas, ce-ţi tremura
Ca frunzele, ce-n păr îmi scutura
Al serii vânt, mângâietor în plete!

Nu te iubeam, mi-erai străin. Departe
Eram cu gând, cu inimă, cu vis...
Simţeam că tot trecutul ne desparte.

Şi totuşi când a nopţii largă mantă
Ne-nvălui în umbra-i, a fost scris
Să-ţi dau o sărutare de amantă.

Constanţa, 27 aug. 1911

Oglinda

D-asupra patului ce-şi frânge de mult icoana venerată,
În apa ei, oglinda râde din răsărit până-n amurg,
Şi stă pe zid, mai albă vara şi iarna mai întunecată,
Clepsidră-n care nu se vede nisipul clipelor ce curg.

Se schimbă tot ce are o formă, dar ea rămâne neschimbată.
Şi soarbe gesturile noastre în ochiu-i rece şi fatal,
Iar, martoră, nepăsătoare, ea stă în veci ne-nduplecată,
Atât în nopţile de doliu, cât şi-n luminile de bal.

Şi viaţa noastră-ntreagă tace în fundul tainicei oglinde;
Revăd pe mama cum s-apleacă d-asupra leagănului meu,
Văd zâmbetul blajin al tatei şi-nduioşarea mă cuprinde,
Simţind că umbră cum sunt dânşii curând-curând voi fi şi eu.

Şi mâine altul o să vie în apa ei să-şi vadă chipul,
În cadru-i trist punând o formă ce se va şterge cum s-au şters
Atâţia paşi pe malul mării, împrăştiaţi ca şi nisipul
Pe care vântu-l ia şi-l duce, cum poartă faima câte-un vers.

Şi trecător şi el ca mine prin viaţă ca printr-o oglindă,
Văzând-o-n negru-mbrobodită, cum stă pe zid nepăsător,
În sfâşierea dureroasă ce sufletul o să-i cuprindă,
Va înţelege plânsul tainic al lucrurilor ce nu mor.

Fabule mărunte

I

Greoi aleargă un măgar
Cu fruntea-n jos, cu pasul rar;
Şi iepurele, când îl vede,
Uşure-n urma-i se repede,
Goneşte ca o vijelie
L-ajunge şi-l întrece, dar...

Morală.:

Ce mare grozăvie
Să-ntreci pe un măgar!

II

Doi şerpi au întrebat o stâncă:
— Ce-ţi face stropul mic de apă?
— În fiece minut mă sapă
Încet-încet şi mă mănâncă!
— Dar ea ca noi nu are dinţi
Să te mănânce; stâncă, minţi!
Şi stânca le răspunde: — Iată,
De dinţii voştri nu mi-e frică,
Căci se tocesc, dar picătura,
Deşi e albă şi e mică,
Eternă e ca şi natura!

Pescuitorii de perle

D-a lungul umedelor stânci,
Uitate-n mările adânci,
Ca-ntr-un mormânt ce le înghite,
Necunoscute nasc şi mor,
În scoica lor,
Mărgăritare negăsite!

Sunt lacrimi de ondine-amorezate
De vrun triton necredincios?
Şi-acum sclipesc cristalizate
În fundul mărilor sticlos?

Dar îndrăzneţul, beat de vraja
Strălucitorului său vis,

În valul care le ascunde
S-azvârle, — fulger în abis!

Înoată, se scufundă, speră,
Şi apa îl cuprinde lin;
Şi-n adâncimea-i îl primeşte
Ca p-un nou monstru submarin.

Adesea un rechin 1-atinge
Şi sepii vin, meduze pier...
Un crab pe umăr îi imprimă
O clipă gheara lui de fier.

Precum în vis numai s-arată,
Vezi albe crânguri seculari
Ce-n loc de muşchi — bureţi au numai
Şi-n loc de iarbă — alge mari!

Pe când în juru-i urcă valuri,
Picioarele-i se-nnămolesc
Într-o pădure de coraluri
Roşite-n sânge omenesc.

Şi mâna-i pipăie cu spaimă
Şi se tot lasă mai afund...
Ce dacă drumu-i plin de chinuri
Când perla albă stă în fund?

O vede, o atinge, iat-o!
Sub năzuinţa care-l mână

Prin valul de-ntuneric suie
Ca şi un zeu c-o stea în mână.
. . . . . .

Şi voi, poeţi, artişti sălbatici
Ce răscoliţi orice abis,
Ca şi pescarul ăsta, -n suflet
Vă coborâţi pe scări de vis,

În fundul mării neştiute
A cugetului îndrăzneţ,
Să smulgeţi tainelor *ideea,*
Mărgăritarul fără preţ...

Multicolora perlă fină,
În zare zace neştiut,
Tot răsăritul aurorii,
În coaja tristului trecut.

Ca să găsesc şi eu comoara
Acestor flori ce nu mai mor,
În marea plină de primejdii
Aş vrea nebun să mă cobor.

Spre largul ocean de vise,
Scafandru nou mă las şi eu,
În fundul căruia e golul
Neantului — sau Dumnezeu.

Ce-ngrozitoare e căderea
În al problemelor abis!

La orice pas pricepi durerea
De-a-ţi omorî întâiul vis!

Dar când mereu spre alte doruri
Te poartă sufletul amar,
Pescuitorului de vise
Ce-i pasă? El coboară iar.

Ce dacă inima se zbate
Şi urlă creierul trăsnit,
Dacă din fundul suferinţei
O rază nouă-a răsărit?

Şi glorie de veci acelui
Ce-nsângerat şi-nvingător,
Din noapte scoate, ca pescarul,
Lumină nouă tuturor!

Lui Gârleanu

Te am pe masă viu într-un portret,
Cu ochii mari şi dulci privind în gol,
Cu fruntea ta ce pare un simbol
Al vieţii tale albe de poet.

O cută n-ai pe frunte, nici un gând
În ochi, de întristare sau regret;
Nimic nu spune tragicul secret
Ce te-a împins în moarte-aşa curând!

Blând, bun şi visător zâmbeşti-nainte,
Şi nu-nţelegi că-n lacrima fierbinte
Ce-mi arde-n ochi, tu-nvii ca un parfum,

Şi nici nu simţi că-n doliul ce-l poartă
Fiinţei tale clipa mea de scrum,
Nu plâng doar omul şi artistul, ci o soartă.

Muzică de cameră

Într-un salon. E ora zece seara.
Suspină ghetele de lac.
Văd sânuri albe, mâini ca ceara,
Rochi decoltate, domni în frac.

Tăcere! Ora este gravă,
Căci într-un colţ a răsunat
Un pian pe care stă o tavă,
Şi trei viori s-au acordat.

Arcuşul a-nceput domol,
Atacă forte un andante
Dintr-o sonată-n *mi* bemol
De Beethoven ori Mercadante.

Un *bravo!* stăruie mereu;
Îl scoate sincer o duducă
Ce-şi poartă-al sânilor trofeu
Spre domnul matur, cu perucă.

Unii timizi abia suspină;
Din năduşeala unui chel —
Minune! — creşte o verbină
Pe-o coardă de violoncel.

O văduvă în demi-doliu,
Nu suferă violoncelu'
Şi, ghemuită p-un fotoliu,
E tristă c-a pierdut căţelu'.

Când contrabasul mizerabil
Trimite-n sală câte-un *la,*
S-aude-ncet un „Admirabil!"
Rostit c-un glas de mahala.

— Cum ţi se pare, scumpă doamnă? —
Întreabă grav, adânc şi rar
Un domn în păr cu flori de toamnă
Şi cinci proteste-n buzunar.

— Îţi place muzica, maestre? —
Unui poet îi zice trist,
Privind distrată spre ferestre,
O virgină „genre" artist.

Maestrul dă din cap şi cască.
Acest răspuns e lapidar.
Biata virgină-şi ia o mască,
Căscând şi ea, — însă mai rar.

Cu toţii sunt cuprinşi de splinul
Ce te apucă pe vapoare,
Dar toţi, gentili, îndură chinul
Cu zâmbete admiratoare.

Unul se scarpină la ceafă,
Altul stă ţeapăn ca un graf;
Pluteşte-un zâmbet de caiafă
Pe buze rase cu perdaf.

Şi toţi voiesc să aibă aer
C-au simţul muzicii ş-o gustă,
Iar notele, ca dintr-un caier,
Se torc mereu în sala-ngustă.

Când plâng subtilele gavote,
Majoritatea-nghite sabur;
Şi sorb, sărmanii, mii de note
Pe lângă baia cea de abur.

Un domn cu cioc şi cap de faun
D-un „bacfiş“ s-a apropiat,
Un altul sforăie p-un scaun;
Se crede, poate, la Senat.

— Ah! muzica e infinitul! —
Îngână un boier cărunt;
Deşi e surd, nenorocitul,
Discută numai contrapunct.

O profesoară dă un ach!
Ş-apoi şopteşte unui macher,
Când se sfârşea ceva de Bach:
— Sublim mai e şi Flehtenmacher!

Văzând că meşterul Dinicu
Combate ca un tun francez
Numai p-o coardă, domnu Nicu
Ş-a luat un cap de amorez,

Şi lâng-o doamnă serioasă
S-a aşezat c-un evantail;
Privirea lui libidinoasă
O ia *en gros şi en detail*.

Sonata însă infinită
Întinde coada-i de balaur;
În aer tremură, palpită
Sclipiri de lună şi de aur.

Apoi se stinge. Musafirii
Se-nghesuiesc înspre bufet.
Se smulg din piepturi trandafirii
Şi spre maestru se trimet.

O doamnă-i prinsă de suspine.
— Ce zici, Dinicu? Ce deliciu!
Şi când te uiţi la el mai bine,
Aduce chiar cu bietul Liciu!

... Într-un salon e ora unu.
Muţit-au ghetele de lac.
Pluteşte-n aer doar tutunul
Şi coada ultimului frac.

Struggle for life

PANTUM

Ceru-i dulce şi albastru ca o rochie de mătase
Învechită, care-odată a fost roză-n vremea ei.
E spre ziuă. Peste lume prind din aer să se lase
Fericiri de primăvară, raze, visuri, funigei!

Învechită, care-odată a fost roză-n vremea ei,
Aşa-i rochia triumfală care-ntinde peste fire
Fericiri de primăvară, raze, visuri, funigei, —
Iar războiul pretutindeni varsă jale-n omenire.

Aşa-i rochia triumfală care-ntinde peste fire,
Şi pe munţi, şi peste valuri, şi pe câmpuri al ei vis,
Iar războiul pretutindeni varsă jale-n omenire,
Dărâmând ce-a fost cetate şi-nălţând ce-a fost abis.

Şi pe munţi, şi peste valuri, şi pe câmpuri, ca în vis,
Omul luptă să-şi întindă stăpânirea peste rase,
Dărâmând ce-a fost cetate şi-nălţând ce-a fost abis.
... Ceru-i dulce şi albastru ca o rochie de mătase!

Cântecele unui greier

În viaţa mea de pribegie,
Gonit mereu de-al soartei bici,
Am îngânat cântece mici
De dragoste şi ironie.

Şi, cum trăiam mai mult în vis,
Făcui risipă de simţire
Şi-n versuri şchioape am închis
O lacrimă lângă-o zâmbire!

Am îngânat cântece mici,
Fără pretenţie să fie
Gustate la Academie,
Căci toate versurile mele —
Mici diamante, mici mărgele,
Buchete fără de panglici,
Garoafe, crini şi ghiocei, —
Sunt scrise doar pentru femei
Şi pentru patru-cinci amici.

Când iarna am simţit că soba
Pe versu-mi cald nu pune preţ,
Cu grabă m-am drapat în roba
De magistrat, ca să nu-ngheţ.

Şi-am colindat întreaga ţară
Cinstit c-o leafă de aprod,

Purtând sub robă o chitară
Şi-o inimă în loc de cod.

Azi iarna-mi bate la fereşti
Şi vântu-n recea-i simfonie
Parcă mă-ntreabă: „Unde eşti,
Poete, plin de veselie?“

Hambarele mi-s goale, nici
N-am strâns, cu cântecu-mi de greier,
Grăunţe s-am până la treier.
Dar simt o umbră grea pe creier:
Uitarea celor mari şi mici!

Şi-n stepa iernii argintie,
Când singur, trist, fără amici,
Culeg poemele-astea mici,
Ţipate-n nopţi de insomnie,
Vreau să le-nchin, cu dărnicie,
Îmbogăţitelor furnici!

Piatra de moară şi bobul de grâu

De ce mă striveşti, fără milă?
    întreabă un mic bob de grâu,
        (c-o voce umilă)
    o piatră de moară haină
    ce, -mpinsă de apa din râu,
        îl schimbă-n făină...

Dar piatra de moară, ursuză,
sau, poate, cuminte,
nici nu vrea măcar să auză
când bobul de grâu o acuză,
şi-şi vede de treabă-nainte!

Morala:

Oricât ar cârti înţeleptul,
Când ai putere, ai şi dreptul!

Năluca

Cine să fii, nebună gârbovită,
Ce rătăceşti pe străzile pustii,
Bătrână, slabă, tristă, despletită
Şi-ngâni un basm uitat şi de copii?

Spre ce liman destinul te mai poartă?
Ce fericiri îngropi în al tău grai?
Ce viaţă-a clocotit în apa moartă
Din ochii tăi, ce-au fost oglinzi de rai?...

Dar inima-mi de-odată se opreşte:
O amintire fulgeră şi creşte...
Te-am mai văzut, bătrâno, undeva!
— Nu mă cunoşti? Priveşte-te-n oglindă
Şi tremură... Sunt tinereţea ta!

1926

Furnica şi greierul

Flămând şi blestemându-şi soarta,
Gonit de ger ca de un bici,
Un greier zgârâie la poarta
unei furnici.

Furnica, deschizându-i, zice
cu glas mirat:
— Afară ce făceai, amice,
P-un ger aşa de blestemat?

— Dacă-n zăpadă gem şi strig,
cerându-ţi ajutor,
E că mi-e frică să nu mor
de foame şi de frig!

— Intră şi, până-ţi pun de masă,
treci lângă foc.
Un cântăreţ poartă noroc
la orice casă!

Să nu te crezi aici povară,
Ce-avem îţi dăm cu bucurie,
Dar vei plăti şi tu chirie...
Cântând întreaga vară!

Craiova

Greierul şi furnica

La Fontaine

Greierul cântând mereu,
Vara bine, toamna greu,
Crivăţu-l găsi calic
Şi-n hambare cu nimic.
Nici măcar o frimitură
De viermuşi să bage-n gură
Atunci pleacă, plin de frică,
La vecina lui furnică,
Şi se roagă, pân'la vară —
Ca de foame să nu moară —
În hatâru-i să renunţe
La vreo câteva grăunţe.
Şi făcându-şi vocea blândă:
— Jur pe cinstea mea de greier!
Ţi le-ntorc cam după treier!
Şi-ţi plătesc chiar o dobândă!
Dar furnica, îndrăcită
La-mprumut şi cam zgârcită
(Ăsta-i singuru-i cusur)
Întrebă pe trubadur:
— Vara ce-ai făcut, vecine?
— Zi şi noapte stam la drum
Şi cântam pentru oricine...
— Ai cântat? Îmi pare bine!
N-ai decât să joci acum!

[Catren]

Eu am trăit de azi pe mâine
Făr'să mă gudur sau să cer,
M-am mulţumit c-un colţ de pâine
Şi-un colţ de cer.

Oaia, lupul şi apărătorii

FABULĂ

Vrând să scape de sub gheara
Unui lup ce-o fugărea,
O mioară, vai de ea!
Ca să n-o răpuie fiara,
Căutând un ascunziş,
S-a pitit într-un tufiş
plini de spini
de scaieţi şi mărăcini.

Atunci lupu-i pierde urma...
Dar fricoasă mieluşea,
Când ieşi să-şi cate turma,
Toată lâna după ea
Albă, creaţă şi bogată,
Rămăsese ca răsplată
În tufişul salvator,
Dar cam prea apucător.
. . . . . .
Această fabulă banală
N-are nevoie de morală.

Idilă antică

Pe mal de râu scăldat în soare,
Visez o horă de naiade
Fermecătoare, zâmbitoare,
Cu frunze verzi în cingătoare!
Şi ochi de basme şi balade!
Prin pânza verzilor răchite,
Pândind la şolduri şi la sâni,
Văd ochi de fauni, ochi păgâni
Şi mâini şi guri nestăpânite!
Dar faunii din umbră sar
Şi joc fantastic se încinge...
Şi ierburile lungi tresar
Când o naiadă se descinge
Şi sare-n apa de cleştar...
Şi vântul bate-n apa clară.
Nisipul pare lac de aur.
E primăvară, primăvară,
Natura face să tresară,
Sub voluptatea ei de taur,
Nisipul roşu, lac de aur.

Cântă greierul

Sunt multe cântece stridente,
Eu cânt încet, timid şi greu;
Pe mine nu m-ascultă noaptea

Decât copiii şi nebunii;
Iar monotona-mi elegie
În loc să s-adreseze lunii,
Coboară-n taină spre pământul
Care pricepe ce cânt eu!

În glasu-mi pun o mângâiere
Ce place morţilor uitaţi,
Şi când, orgolios, prin lume
Tu treci cu ochii duşi spre stele,
Să nu dispreţuieşti, poete,
Pe cei spre umbră aplecaţi;
Cum vioreaua-şi dă parfumul,
Eu cânt cu aripile mele!

Şarpele şi satana

(FABULĂ DE ACTUALITATE)

Unui mare calomniat
„Nel mezzo del cămin di nostra Vita"
Dante

La jumătatea vieţii, ca şi Dante,
Un şarpe nemilos s-a strecurat
În iad, prin locuri umede şi pante.

Satana, stând pe tron, l-a întrebat,
Voind nemulţumirea să-i audă:
— Ce gând? Ce călăuză te-a mânat?

C-o şuierare aspră şi confuză
Balaurul, mai lung decât un brad,
Răspunse: — Mi-a fost ura călăuză!

Vin să mă plâng stăpânului din iad,
C-al meu venin faimos se pierde, sire!
Puterile-i de moarte zilnic scad!

Cer toată neagra voastră ocrotire!
Să-mi daţi un alt venin. M-a biruit
Ne-nfrânta şi vicleana omenire!

Azi muşcătura mea c-un fier roşit
E vindecată, chiar când farmacia
Vestitul antidot şi l-a greşit.

Dă-mi un venin să văd cum agonia
Pe om 1-apucă, scurtă şi brutală...
— Ştiu ce otravă-mi ceri: *E calomnia!*

În terţa rimă să mai pun morală?
Dar calomnia, propagând-o slova,
Destul ca să te muşte-n *capitală*
Şi tu să mori, de pildă, la Craiova!

4 aprilie 1933, Braşov

Sonet

În clipa-n care vocea ta slăbită
Se mai lupta să zică: nu, eu mut,
Zdrobindu-ţi carnea albă, te-am avut,
Statuie după soclu năruită!

Dar o-ntristare-n inima-mi mâhnită
Înalţă un regret necunoscut:
Mă doare tot ce-a fost şi s-a trecut
Şi plâng pe năzuinţa mea-mplinită!

Pe clipa rătăcirii noastre ceaţa
Va coborî uitare, şi, străini,
Ne vom târî spre alte patimi viaţa.

Vei trece-n seri de toamnă lângă altul,
Cu suflet tulburat, cu ochi senini...
Eternă-i doar iubirea, nu amantul!

Vulturul şi vrabia

Cu ciocul tăios ca o sabie
Din zbor un vultur a răpit,
Pe stânca-i de granit, o vrabie.
Ea umilită i-a şoptit:
„Pentru stomacul vostru, sire,
Ce-n veci obişnuit a fost

Cu mese pline de-ngrijire,
Sunt un dejun destul de prost.“
Vulturul i-a răspuns: „Aşa-i!
Însă nevoia te învaţă:
Când n-ai ce vrei, mănânci ce ai!
În comparaţie cu-o raţă,
Desigur, nu eşti un deliciu,
Mâncând un fel aşa sărac
Tu îţi dai seama că eu fac
Destul de mare sacrificiu!
În maiestatea lor trufaşe
Şi spre sporirea guşilor,
Vulturii trebuie să se-ngraşe
Din sângele supuşilor!
Un vultur nu trebuie să piară,
Dar nici să fie prea fudul
Decât[1] atunci când e sătul...
Şi-acum te-nghit că-mi eşti sub gheară.“
. . . . . .
La oameni, tot ca şi la fiare,
E lege dură ca o sabie:
Pe cel mai mic îl sfâşie cel mare,
Ca vulturul pe vrabie.

Braşov

[1] În text: când

Pro domo

Întocmai ca un vierme de mătasă
Care-şi zideşte singur locuinţă
Din firul său, eu am o năzuinţă
În al meu suflet să-mi clădesc o casă;

Tot ce-am visat, dar n-a avut fiinţă,
Ca din pământ aş vrea acum să iasă.
Din amintiri şi doruri să se ţească
Umbrare de ispită şi căinţă.

Pe fiecare zi, în pacea serii,
Căminul meu să suie spre tărie,
Un stâlp cioplit din marmura durerii.

Şi gata când va fi să se ridice
Clădirea mea de artă şi mândrie,
Nici trăsnetul, izbind-o, să n-o strice.

Îmbătrânesc

Îmbătrânesc!...
Şi zi cu zi oglinda tot mai neagră-mi pare,
Căci zi cu zi în ea zăresc
Un rid mai mult,

Un por mai mare,
Un păr mai sur,
Şi-un zâmbet trist,
Ironic,
Care
N-acceptă nici o resemnare...
Şi-mi pare rău că mai exist.

Îmbătrânesc!...
Şi tinereţea
N-am cunoscut-o niciodată.
Când cei de vârsta mea
Jucau,
Cântau
Şi se înveseleau,
Eu eram mamă,
Eram tată,
Luptam din greu pentr-o bucată
De pâine,
Pentru azi şi mâine.
Îmbătrânesc!..
Şi ce-i iubirea?
Eu n-am ştiut-o niciodată;
Că niciodată n-am iubit,
Când prea iubit-am fost de-oricare...
Ca piatra, piatră-mi rămânea
Şi sufletul şi inima
La orişice chemare.

Îmbătrânesc!...
Şi tot mereu mă-ntreb: La ce mă chinui oare?

Ce ceas ferice,
Ce zi mare
Putea-va fi o sărbătoare
Şi pentru mine?
Care soare
Putea-va timpul — nencălzit de nici o rază —
Să-ncălzească?
Ce flacără ar fi în stare
S-aprind-o inimă în care
Au îngheţat atâtea simţuri
D-atâtea ierne grele, rele.

Îmbătrânesc!...
Şi zi cu zi oglinda tot mai neagră mi se pare...
Căci văd cum sufletu-mi zdrobit
Se stinge zi cu zi — cum moare...
Şi mă întreb: la ce-am trăit?
Când n-am făcut decât atât:
Să plâng, să plâng, să plâng întruna,
Să plâng, să uit şi-apoi să iert.

1930

E-aşa de tristă aşteptarea

E-aşa de tristă aşteptarea când ştii c-aştepţi zadarnic!
Şi-aşa de tristă e speranţa când ştii că n-ai la ce spera...
Şi-aşa de jalnică-i chemarea când ştii că nu te poate-aude...

Şi-aşa de grea e resemnarea
Şi-aşa e chinul de amarnic,
Când tot aştepţi, aştepţi zadarnic
Şi ştii că n-ai ce aştepta...

Încât de s-ar găsi cuvinte
Să-exprimi a tale simţăminte,
Să poţi aşterne pe hârtie
Şi suferinţă,
Şi durere,
Şi lacrimile ce-n tăcere
Le verşi — amar —
Dar în zadar,
În aşteptarea celui care
Nu vrea să vie,
Nici să scrie
Şi nici să ştie
Că tot aştepţi, aştepţi zadarnic ca să vie...

De s-ar găsi cuvinte, zic,
Să poţi aşterne pe hârtie
Această mare tragedie
Ce-unor-ar pare — „un nimic“,
Atuncea s-ar mişca şi munţii,
Şi stâncile s-ar sfărâma;
Şi stelele din cer s-ar rupe,
Şi-oceanele ar îngheţa,
Şi norii s-ar preface-n lacrimi,
Şi toţi vulcanii ar erupe,
Şi lava lor ar arunca

Pe inimile reci ca gheaţa,
Pe sufletele împietrite
Şi pe conştiinţele-ncărcate
De suferinţi pricinuite,
De lacrimi,
Din nopţi nedormite.

Şi s-ar mişca întreaga lume!
La fel un rege ca ţiganul...
Şi ar lăsa din mână tocul
Acel ce scrie;
Şi ciocanul
Acel ce bate;
Şi ţăranul
Ar zvârli din mâini toporul,
Şi mosorul,
Ţesătorul,
Şi-ar merge fiecare
Să-şi găsească acela care
Plânge, plânge şi aşteaptă
— Tot zadarnic — ca să vie
Acela ce nu vrea să vie,
Acela ce nu vrea să scrie,
Acela ce nu vrea să ştie
Că s-ar putea ca încă astăzi
Să se despartă pe vecie.

1930

Lui Octavian Goga

Când fruntea-n lauri ţi-au încins-o zeii,
Aş vrea să prind p-armura ta de fier,
Erou ne-nfrânt în luptele ideii,
O floare mică ce-a-ngheţat de ger.

Mai fragedă ca florile de stil
Şi albă ca zăpezile de munte,
Să-ţi amintească viaţa de copil
Ursit să-şi poarte steaua lui pe frunte.

Să-ţi re-nvieze codrii seculari,
Cu ape reci ce-n clocot curg sub boltă,
Ce-n ritmul lor, de mic, în Răşinari
Ţi-au cadenţat a versului revoltă.

Şi azi pe culmi, când jalnic te ridici,
Învolburat d-a gloriei cunună,
Poate mireasma florii mele mici
Te-o mângâia sub trăsnet şi furtună.

[Madrigale]

pe o fotografie a mea trimisă unor prieteni

I

Dacă suferinţa intimă sculptează
Chipul meu ce n-are zâmbetul vioi,
E că gelozia poate mă-ntristează
Că nu sunt în locul *copiei,* cu voi.

II

Te miri că pică-atâtea stele,
Dar nu-s doar stele căzătoare,
Sunt poate lacrimile mele
Ce plâng o dragoste ce moare.

III

Sub paleta toamnei sângera grădina
Împletindu-ţi visul cu păreri de rău;
Tu făceai buchete şi furai lumina
Razelor de soare prinse-n părul tău.

IV

Precum din foc rămâne scrum,
Ce-a strălucit o să apună,
Azi din iubirea mea nebună
Fac cântece pentru volum.

V

Smarandei

De ce în ochii tăi albaştri
Pluteşte-atâta vag mister?
Ori te-ai uitat prea mult la cer
Şi-ai năzuit mereu spre aştri?

[Florile ce ţi le-am dat]

Florile ce ţi le-am dat
S-au uscat!
Vorbele ce ţi le-am spus
Au apus!
Parcul unde mă plimbai
Ca-ntr-un rai,
De bătrân şi veştejit
A murit.
Numai doru-mi fără glas
A rămas!
E1 sub geamul tău în zori
Pune flori,
Ca să simţi că-n toamna rea,
Ce cădea,
Îţi trimit din depărtări
Sărutări!

Păianjenul simbolist

Lui Ion Minulescu, autorul *Romanţelor pentru mai târziu*

Păianjenul în colţul unei case,
Privind un vierme de mătase
Că vine inocent s-admire
Cum îşi ţesuse plasa lui subţire,
În care-o biată muscă se-ncurcase,
Zice îngâmfat:
Vierme obscur, faci foarte bine
Că-n fine, vii să iei lecţii de la mine,
Ghergheful meu e brevetat.
Ca să lucrez cu-astfel de fire,
Secretul numai eu îl ştiu,
„Fac pânze pentru mai târziu"
Şi poate... pentru nemurire!
Nici n-apucase bine să rostească
Păianjenul lăudăros
Naivitatea lui prostească,
Că servitoarea, fără milă,
Întinde lungu-i măturoi,
Şi din tavan aruncă la gunoi
Păianjen, muscă, plasa inutilă.

Morala:

Şi-n literatură, ca-ntr-o veche casă,
Pânze de păianjen unii-ncep să ţească.
Dar de la o vreme s-a-nceput războiul...
Critica-nţeleaptă dă cu măturoiul!

[Lăsaţi mâhnirea!]

Nu, dragii mei, lăsaţi mâhnirea!
E timpul care ne-a schimbat,
Zadarnic luptă amintirea,
Nu-nvie arborul uscat!
Ne-a despărţit de mult destinul,
Ne-a înrăit al vieţii greu.
Azi ne-a rămas prieten vinul,
Şi tinereţea e-n căminul
Şi-n catalogul din liceu.

[Voind chiar moartea s-o răpuie]

Voind chiar moartea s-o răpuie,
Din viaţa lui p-acest pământ,
Poetul face o statuie
Ce şi-o ridică pe mormânt.

Poet

Ah, să găseşti o formă nouă!
Să uiţi şi spaţiul şi timpul,
Cum florile renasc din rouă,
Cu versul tău să-nvii Olimpul.

Să fecundezi sterila minte
Ca pe un câmp secat de plug,
Şi să străbaţi tot înainte
Neştiutor de nici un jug.

Să-nvingi prostia-mbătrânită
Şi din noroi spre cer să zbori,
Şi să-mpingi lumea-nmărmurită
Spre alte mândre aurori.

Şi-apoi, sub buclele-ţi cărunte,
Furat de gloria-ţi întreagă,
Să mori, şi alţii p-a ta frunte
Cununi şi lauri să culeagă.

E P I G R A M E

Din volum

Prefaţă

Să nu se mire de loc prietenii mei că m-am hotărât să public aceste epigrame. Flori libere, răsărite în vântul capricios al vieţii mele odată statornicite şi astăzi risipite pe drumuri, nu credeam c-o să fiu silit să le strâng în buchete şi să le întind trecătorilor. Ele creşteau sălbatice în grădina unui castel, astăzi părăsit şi ruinat de năvala războiului. Castelanul ospitalier de odinioară e nevoit să rătăcească stingher prin colţurile parcului părăginit şi să culeagă florile împrăştiate pretutindeni, să-şi zgârie mâinile zmulgându-le dintre bălăriile înalte şi grase, pentru ca din preţul acestor mănunchiuri însângerate să-şi ridice iar turnul năruit, în care păstra cu sfinţenie portretele părinţilor, cărţile rare, relicvele copilăriei, nimicurile scumpe — toată comoara de poezie şi de amintire a unei vieţi închinate frumosului.

„Sunt bona, sunt quaedam mediocra
Sunt mala plura quae legis, hic
alter non fit, Avite liber".

Martial

Pro domo

N-am pretenţia deşartă
Că, în goana-acestor rime,
Am închis idei sublime
De revoltă şi de artă!

Dar ca armă-n contra vieţii
Şi ca bici contra prostiei,
'Nălţai râsul tinereţii
Şi tristeţea ironiei...

Craiova

C. P.

Epigrame

Succesele profesorului N. Iorga în străinătate

Sorbona-ar vrea ca să-l reţie,
Miniştrii-n calea-i se prostern...
Dar Iorga vrea supremaţie
Nu la Paris, ci în guvern!

Amicului Minulescu

marelui poet al *Romanţelor pentru mai târziu*, cu prilejul romanului său: *Roşu, galben şi albastru*:

Da, *roşu, galben şi albastru*
Erau culori naţionale,
Dar, după tragicul dezastru
Stârnit de cartea d-tale,
Schimbate-au fost, să nu ştirbească
Ceva din faima românească!

Unui scriitor avid de nemurire

Uitând că gloria e fum,
Imprimi volum după volum!
Dar timpul crud, pe nesimţite,
Cum le primeşte le şi-nghite!

[Pe când citeşte Mircea piesa]

Pe când în cabinetul unui celebru director al Teatrului Naţional, un autor dramatic citea o piesă în versuri, deasupra bibliotecii se zărea bustul marelui Alecsandri, întors puţin cu faţa spre perete.

Pe când citeşte Mircea piesa
Făcând să dârdâie dulapul,
Alecsandri, ca să n-audă,
Deşi statuie, -ntoarce capul!

Unui scriitor

care mă ruga să-i scot de la tipar
epigrama ce-i făcusem

Ţi-am scos epigrama cu greu,
Dar totuşi, ce vană mândrie!
Aveai un prilej să se ştie
C-ai fost *cineva*-n timpul meu!

Unui sonetist

Cu multă cazną tu te-ntreci
A cizela sonete reci!
Dar publicul, când le citeşte,
Înăduşeşte!

Poetului Victor-ios

Atunci când criticul Emil,
În a lui cronică, proclamă
Că eşti egalul lui Eschil,
Mă-ntreb: cui face epigramă?

Unui primar spiritist

care m-a ameninţat că nu mai mă invită la masă, în splendidul palat ce avea la Brăila, dacă nu-i fac imediat o epigramă.

Cu morţii prea mult tu te joci,
Şi chemi la spirite o mie;
Un sfat: pe-al tău să nu-l evoci,
Că niciodată n-o să vie.

Lui Doinaru

Cu spiritele tale mici
Greu reputaţia să-mi strici:
Întâi, că-n Ţara Românească
Nu-i om de duh să te citească;
Iar dacă vrunul s-a-nşelat
Şi te-a citit: sunt răzbunat.

Lui A. de Hertz,

înainte de reprezentarea piesei *Păianjenul*, pe când era şef de cabinet la Industrie şi Comerţ

Fostul şef de la Comerţ
E un tânăr eminent;
Însă e mai mult *de* Hertz
Decât este *de*... talent.

Unui confrate indiscret

Amândoi avem o boală
Şi-am căzut victima ei:
Eu — chelia naturală,
Tu — chelia de idei!

La curtea cu juri

din Piatra-Neamţ, unde am pledat
mai multe procese cu mare succes
moral, dar nu pecuniar

Juraţii-au fost, de data asta,
Mult mai cinstiţi ca acuzatul:
L-au achitat! Dar el, sunt sigur,
N-o să-şi achite avocatul.

[Lui Ion Adam]

[I]

Regretatul scriitor Ion Adam, care mi
se plângea într-o scrisoare că unii cri-
tici i-au contestat fondul, alţii forma

Adame, biblicul tău nume
Orice discuţie o curmă:
Ca om, eşti cel dintâi pe lume,
Ca scriitor, eşti cel din urmă!

[II]

Nevoind sa amărăsc pe prietenul
Adam cu prima epigramă, i-am trimis
de la Constanţa acest madrigal

Adame, nu mai poţi să mori,
Oricât te-ar înjura cei fameni:
Eşti cel dintâi şi printre oameni
Şi printre scriitori.

Unui critic indulgent

Tu crezi că mie-mi faci plăcere
Când scrii de poezia mea;
Totuşi, la critica ta dulce
Eu ţi-am trimis o notă rea.

Unui fost profesor

al Şcolii de Poduri şi Şosele, care pedepsea pe elevii obişnuiţi sa facă băi

— Ce tot băi şi băi, potaie;
De insişti, te consemnez!
Eu sunt om bătrân, şi baie
Am făcut... doar la botez!

Lui Haralamb Lecca,

cu prilejul reprezentaţiei piesei *Câinii*, şi care, fiind director al Teatrului Naţional din Iaşi, era foarte criticat de actori

Haralambie, *Câinii* tăi
Mie-mi par nişte potăi:
Tu-i hrăneşti destul de bine,
Ei te muşcă-ntâi pe tine!

Marelui Caragiale

pe când era berar. La această epigramă
a colaborat însuşi maestrul

Iancu Luca Caragiale
Îţi dă berea cu măsură
Face şi literatură...
Însă nu face parale!

Operei nevândute

a unui rival obscur

Un epitaf e în zadar
Şi o cruzime să-ţi fac ţie;
Căci viaţa ta e-o vijelie,
Care te-a smuls de la tipar
Ca să te-ngroape-n librărie!

Unui judecător irascibil

Al meu spirit mă va scoate
Din magistratură. Poate!
Dar mirarea-i: cum pe tine
Tocmai lipsa-i te menţine?!

Unui poet prea fecund

Un premiu dăruiesc în bani
Cui calcula-va-n zece ani,
Câţi paşi străbate bulevardul
Şi câte rânduri necitite,
Pe fiecare zi, comite
Bardul!

Lui Octav Lecca

care publicase o carte asupra aristocraţiei române şi susţinea că familia lor se trage din Porcius Lecca, din vremea romanilor

În cartea ta de boierie
Inventi nobleţe orişicui;
Dar, cum că tu te tragi din *Porciu,*
N-aveai nevoie s-o mai spui.

Lui O. Späthe

[I]

Cu prilejul dezvelirii statuii lui Eminescu de la Dumbrăveni şi după succesul odei pe care o improvizasem marelui poet:

Gloria lui Eminescu
O să aibă două pete:
Poate: versurile mele;
Sigur: statuia lui Späthe.

[II]

Späthe, necăjit că pierduse la o partidă de biliard, mă somează să-i fac o epigramă motivată de chixul neprevăzut

Enorm admirator al berii,
Späthe, Graf von Habenix,
La biliard îţi face serii,
Dar la busturi... dă şi chix!

Biblică

Marelui poet St. O. Iosif, care, agasat de succesul epigramelor contra lui Späthe la Dumbrăveni, m-a somat să-i fac şi lui una. Bineînţeles că această epigramă, făcută în glumă, nu ştirbeşte întru nimic admiraţia şi iubirea ce am purtat-o întotdeauna dulcelui şi nenorocitului poet

Pe Iosif fraţii îl vândură,
Cumpărători găsind destui.
Privindu-ţi cărţile-n vitrină,
Râvneşti şi tu la soarta lui!

Răspuns unui amic

care mă certa că fac atâtea epigrame lui Nigrim, pe care l-am ucis cu cea dintâi

Ai fost nedrept, amice, când ai spus
Că pe Nigrim c-un vers l-aş fi distrus.
Un rol contrar în viaţă i-am jucat:
Nigrim era *nimic* şi l-am creat!

Regretatului poet opreste

pentru laudele exagerate aduse lui Nigrim, din recunoştinţă ca-l invitase la via sa de Ia Buzău.
„Habent sua fata..."

Tu de Nigrim să nu te-atingi, Oreste!
E scris în cer destinul fiecărui.
Eu, atacându-l, l-am creat ce este;
Cu lauda-ţi anemică, tu-l nărui!

Unui scriitor popular

Eu nu ştiu azi la şezătoare
Ce ne sileşte să dormim;
Nu e târziu şi e răcoare!
(Un glas): — În sală e Nigrim!

Unui poet netalentat

dar foarte pletos

Găsesc că prea se-ngâmfă el
Cu părul-i arhiabondent:
Alecsandri era mai chel
Şi... parcă-avea mai mult talent!

Unui senator surd

dar palavragiu

— Ics, senatorul slab şi chel,
E surd. — De-o fi adevărat,
Atât mai bine pentru el...
— Dar nu e mut! — Atunci, păcat!
Atât mai rău pentru Senat...

Unor poeţi inspiraţi

dar nu la epigrame

V-aţi cotizat cinci desperaţi
O epigramă să-mi fumaţi,
Dar publicul, ca s-o-nţeleagă,
S-a frământat o noapte-ntreagă.

Unui confrate

care, la un banchet al scriitorilor,
s-a chinuit să-mi facă o epigramă

Fiindcă ai făcut un spirit trist,
Te crezi şi tu epigramist;
Şi cărăbuşul, bunăoară,
Se crede pasăre când zboară!

Unui confrate obscur

Un scriitor necunoscut
O epigramă mi-a făcut.
Ca să-mi răzbun pe autor,
Eu voi citi-o tuturor.

Unui poet

care publicase un volum de poezii:
Visuri şi lacrimi

Da, bardule, creează-ţi *visuri;*
Tu eşti poet ajuns acum,
Căci cititorii varsă *lacrimi*
Pentru cinci lei daţi pe volum.

Lui Emil Isac

[I]

Întorcându-mă de la şezătoarea literara din Tulcea, cu Galaction, Locusteanu şi alţii, aflam în Galaţi de moartea marelui Caragiale. Atunci cineva amintind că de curând Emil Isac plecase la Berlin, ca sa obţie un certificat de la maestru, am exclamat

Deşi momentul prea e tragic,
Cu neputinţă mi-e să tac:
Mai bine-ai vrut să mori, maestre,
Decât să-l lauzi pe Isac!

[II]

Şi, cu toată simpatia ce o am pentru poetul Isac, l-am mai bombardat cu încă patru versuri

Şi destinul ăsta
Prea ades greşeşte:
Caragiale moare,
Şi Isac trăieşte!

Lui Leon Ghika

Cu prilejul dezvelirii statuii marelui Eminescu la Dumbrăveni, când veniseră de peste hotare mulţi oaspeţi şi cărora prinţul Leon Ghika le zicea „martiri“ tocmai fiindcă aveau poftă mare de mâncare şi mai cu seamă de băut

În glumă-ai poreclit „martiri“
Pe nişte-anume musafiri.
Dar apetitul lor vioi
Răzbunător, desfide gluma;
Şi-o zi să mai rămâie numa,
Atunci „martirii“ am fi noi!

Unui confrate puţin inspirat

Mă jur — şi fără ironie —
Că eu mă prind să scriu o dramă
În timpul cât îţi trebuie ţie
Să-mi faci o biată epigramă.

Lui Delavrancea

Când s-a jucat *Hagi-Tudose,*
Şi publicul s-a molipsit,
Căci la aplauze cu Barbu
A fost zgârcit!

Unui judecător

care mă trecea lipsă în registrul tribunalului din Constanţa, chiar când eram prezent

Mai riguros ca un vagmistru,
Tu mă dai lipsă în registru,
La tribunal când sunt prezent.
Îţi iert cu milă răutatea,
La gândul că posteritatea
Pe veci o să te dea absent!

Măgarul lui Balaam

dedicată aceluia care, recunoscându-se în aceste versuri, se va crede de spirit, întorcând cu facilitate ironia contra mea

În alte vremi, când un măgar,
Bătut de un stăpân barbar,
Vorbi, s-a minunat natura;
Dar astăzi, când le toacă gura
Atâtora, pe-atâtea game,
Ce vi se pare-aşa bizar
Să... scrie unul epigrame?

Unui amator

Na-ţi epigrama, am citit-o.
Dar, nu ştiu — naiba să mă ia! —
Plăcerea de-a ţi-o-napoia
E singura ce am simţit-o.

Gherea — Hasdeu

De Gherea — spirit analitic —
Spunea Hasdeu cam pătimaş:
„Birtaşii spun că este critic,
Iar criticii — că e birtaş!“

Unui poet miop

Vezi pe-acel domn roşcat ce vine
Cu ochii-n geam, cu nasu-n cer?
E scriitor. — Îmi pare bine!
La care minister?

Unui scriitor fără succes

dar a cărui amică avea prea multe

Poete, -n valuri de cerneală
Îneci ideile-ţi mâhnite;
Dar, dacă muzele te-nşeală,
Amica vor să ţi-o imite!

[Lui Eftimiu şi Hertz]

după reprezentarea *Cocoşului Negru* al lui Victor Eftimiu, care se întrecea în succes cu *Păianjenul* lui A. de Hertz

Cocoşii toţi mănâncă gâze
Ce n-au valoare în comerţ;
Cocoşul Negru al lui Victor
Mâncă *Păianjenul* lui Hertz!

[L ui Victor Antonescu]

Se ştie că fostul ministru al României la Paris, pe când era la departamentul Justiţiei, a trebuit să redijeze actele de deces ale regelui şi reginei.

Sub Victor Antonescu s-a întâmplat
Să moară primul rege şi regina.
El actul de deces le-a redactat.
Că-l face lumea cioclu, a cui e vina?

Dar Ferdinand I e gânditor
Şi-ngrijorat o spune orişicui
Că-l va numi curând ambasador,
Să nu-i dreseze actele şi lui!

Lui Caragiale

care, voind să atragă pe Goga la ziarul *Românul*, îi spunea că scriitorii mari sunt mecanisme de lux care trebuiesc unse bine

Eşti cronometru fin, maestre,
Dar la *Românul* ce caţi oare?
Au ei nevoie de ceasornic,
Ori tu nevoie de unsoare?!

Lui Späthe

La ultima expoziţie a tinerimii artistice m. s. regina, văzând bustul meu în marmură lucrat de O. Späthe, a cerut să-i fac o epigramă.

La bustul ăsta şi poetul,
Şi sculptoru-au colaborat,
Căci marmura este de Späthe,
Iar spiritul — de Cincinat.

Unui confrate

Bazil a scris o carte de orice duh lipsită,
Şi eu am cumpărat-o, deşi ştiam că-i rea.
Bazil cu modul ăsta de două ori profită:
Întâi de-a lui candoare, al doilea de-a mea!

Dlui Simu

Muzeul tău e plin de strălucire,
Dar sfatul meu e sincer şi discret:
De ţii cu orice preţ la nemurire,
Să-ţi facă... Stoenescu un „portret."

Unui meşter al cuvântului

Spun doamnele, maestre,
Că-n pledoarii eşti apt;
Dar prea vorbeşti întruna...
Şi nu mai vii la fapt.

Unui autor dramatic

care făcuse să apară pe scenă, ca personaj simbolic, un măgar

— Dar piesa asta e obscenă:
Să iasă un măgar pe scenă?!
— Ce vreţi, răspunse directorul,
Dacă strigaţi toţi: Autorul!

[Avocatului Fabriciu]

[I]

Unui avocat de la Brăila prea locvace şi indiscret

Vestitul avocat Fabriciu
Nu-i orator, dar mie-mi place:
Dacă, vorbind, e un supliciu,
E un deliciu dacă tace.

[II]

Avocatul, foarte indignat, a ripostat că e mult mai deştept decât mine, fiindcă el vorbeşte, şi eu tac. Atunci i-am răspuns imediat

Fiindcă tăceam, deşi cu rost,
Fabriciu mă crezuse prost.
Tot astfel eu l-am socotit,
Dar... numai după ce-a vorbit.

Unui prieten

care, într-o cronică, mă făcuse „spiţer“

Mă faci „spiţer“, dar nu m-apasă
Sarcasmul tău cel culinar:
M-aş face chiar veterinar,
Ca să-ţi fiu „doctorul de casă“.

Unui scriitor anemic

Certificat în genul catraminei

Am suferit, iubite domn,
Întotdeauna de nesomn.
Dar, de când cartea ţi-o citesc,
Sunt vindecat şi-ţi mulţumesc.

(Rog mai trimiteţi şapte exemplare)

[Lui Dunăreanu]

[I]

La o şezătoare literară de la Tulcea scriitorul Dunăreanu citind o frumoasă nuvelă, dar cam lungă, eu am improvizat această glumă după sfârşitul citirii

Când a-nceput nuvela Dunăreanu,
Era la cârmă încă Brătianu;

Dar, când sfârşi bucata Dunăr... escu
Venise generalul Averescu!

[II]

Pentru a satisface pe Dunăreanu, careşi dase multă osteneală şi cu citirea nuvelei sale, şi cu organizarea primirii noastre, i-am mai făcut următorul catren la şezătoarea din Tulcea.

„Eu v-am citit ca să v-ajungă!“
Amicul Dunăreanu o să spună.
Însă nuvela lui, dacă e lungă,
Are o scuză: că e bună!

Lui Adolf de Hertz;

care-mi ceruse să-i fac o epigramă cu prilejul succeselor dramatice ale *Dlui Notar* de Octavian Goga.
Această epigramă e de altfel o simplă glumă, întrucât e ştiut că amicul meu de Hertz nu e numai creştin ortodox, dar încă un om de talent necontestat

De când trecu Carpaţii *Goga*
Să facă artă, nu comerţ...
Nu-i mai rămase lui de *Hertz*
Ca teatru, decât... *Sinagoga!*

Unui agramat

O, scrib obscur de la Buzău,
Poţi să mă-njuri, nu-mi pare rău,
Dar eu pe tine mă răzbun
Când nu vreau numele să-ţi spun!

Lui Aristide

cu prilejul unei conferinţe întrerupte
de vociferări şi bastoane

Mărinimia dumitale
Aproape nu mai se-nţelege:
Ai dat studenţilor parale,
Ca să primeşti numai ciomege!

Unui scriitor

care nu semnase epigrama ce-mi trimisese la un banchet

Epigrama-ţi fără rimă
E de duh aşa lipsită,
Că, deşi e anonimă,
Mie-mi pare iscălită.

Sfârşitul unui duel literar

Gândind la versurile lor,
Un singur lucru mă turmentă:
Că spiritul e trecător,
Vulgaritatea — permanentă!

Unui procuror de la Brăila

care, de câte ori mă întâlnea, îmi spunea „Domnule Ajutor". Ameninţându-l cu o epigramă, mi-a răspuns că pe un eminent magistrat ca dânsul nu-l pot atinge. Cu toate acestea, avea şi el un cusur: se... învoia cu nevasta prezidentului

Berbantul nostru procuror,
Ades la club când mă-ntâlneşte,
Cu multă morgă îmi trânteşte:
„Salut pe Domnul Ajutor!"
Ce-mi zice dânsul e legal,
Fiindcă-am primit decret regal
Să fiu ce sunt... şi nu regret.
Dar o-ntrebare: eminentul
De unde are el decret
Făcând pe *vice-prezidentul?*

Unor cicălitori

D-ale voastre epigrame
Cincinat n-are habar.
Aveţi aerul că vindeţi
Castraveţi la grădinar!

Unui poet spiţer

Radu face epigrame,
Însă nu le face bune
Fiindcă-ntr-însele nu pune
Spirit decât zero grame!

Unui steril

Bărbatul meu este mai tare
În matematici ca oricare,
Dar are o nenorocire:
Nu se pricepe la-nmulţire.

Unui ministru al artelor

la un banchet

Pe Minulescu tare-l ştiu
În Stanţe *pentru mai* târziu;
Dar pentru cele mai recente
Nu cred să-i dai Benemerente.

Cu prilejul elogiilor

ce mi s-au adus de presa literară la apariţia volumului meu de poezii, Galaction — într-un număr din *Viaţa românească*, în care directorul mă lăuda — a scris într-o notiţa din: Pe marginea cărţilor o diatribă împotriva poeziilor mele, în genul criticilor lui Caion (C. A. Ionescu)

De ce imiţi pe Caion
Cu stilul lui de Pişculescu,
Tu ce semnezi Galaction
Şi scrii ca orice Ionescu?

Revistei Rodica

redactată de Caion et comp., ce apărea pe hârtie albastră, purtând ca deviză versurile lui Alecsandri: „Purtând cofiţa cu apă rece", iar textul revistei era plin de injurii la adresa tuturor scriitorilor noştri recunoscuţi

Purta cofiţa cu apă rece
Blonda *Rodică,* plină de nuri -
Rodica voastră, vânătă, trece
Ducând hârdăul plin cu lături!

La castelul Plăineşti

Unui aristocrat foarte simpatic, dar dezordonat, care îmi recunoştea talentul, dar mă făcea, în glumă, zevzec

La argumentul tău mă plec:
Sunt talentat, dar sunt *zevzec*!
Cu tine însă-i mai ciudat:
Tu eşti *zevzec* netalentat.

Unui Victor Hugo al lirismului nostru

Când domnul Fagure proclamă
Glumeţ, în stilul lui perfid,
Că-n dramă eşti Euripid...
Ce sângeroasă epigramă!

Unui poet mărunt Mărunţel

Când văd lătrând câte-un căţel
După un tren accelerat,
Eu mă gândesc la Mărunţel,
Când critică pe Cincinat!

Aceluiaşi

Când eşti la minte puţintel,
Ca şi la trup, o, Mărunţel!
E un curaj de admirat
Să te măsori cu Cincinat!

Dlui Georgel Mârzescu

când, socotind că rămân în Franţa, m-a înlocuit din locul meu de consilier al Curţii de Apel Oradea-Mare

Ca să izbească-n Cincinat,
Mârzescu prea e om sensibil.
Dar când decretu-i l-a lăsat
Afară din magistratură,
I-a zis: Te fac inamovibil
De astăzi... *în literatură!*

Dramaturgului A. de Hertz

după reprezentarea piesei *Păianjenul*

Crapă bunii tăi duşmani;
Însă ţie ce-ţi mai pasă,
Când *Păianjenul* la casă,
'N loc de muşte, prinde... bani!

[lui I. Gr. Perieţeanu]

[I]

cu prilejul volumului său Opt portrete de animale.
Prietenul meu Ionel Gr. Perieţeanu, o glorie a baroului, epigramist, poet şi literat distins, a vrut să publice o plachetă elegantă de sonete: opt portrete de animale. I-am atras atenţia că titlul ar fi nepotrivit, portretul evocând ideea chipului omenesc. Dar el persistând, cu toată dragostea veche ce-i port, i-am făcut gluma aceasta, la care veţi vedea că a răspuns imediat cum nu se poate mai spiritual:

Volumu-n fond nu-i tocmai rău:
Tiparul, stilul şi hârtia;
Dar nu-ţi pricepem modestia
De-a fi omis... portretul tău!

[II]

Iată şi spiritualul răspuns al prietenului Perieţeanu:

Spre a-ţi satisface ironia,
Voi completa menajeria;
Şi tu, ce-mpungi pe neştiute,
Vei figura printre cornute.

Eu am ripostat

Răspunzi, în versuri potcovite,
Că-mi cedezi locul printre vite;
Mai fericit sunt să-l primesc
Decât, biped, să te citesc.

[III]

Şi apoi am continuat

Nu-ţi completa menajeria!
De versuri de-astea sunt sătul
Şi când ţi-ai scris biografia
În opt capitole-i destul!

Unui mare proprietar, dar mic poet

Când trece meşterul Nigrim
În propria-i trăsură,
E foarte greu să nimerim

Pe melancolica-i figură,
De merge la vrun ţintirim
Sau de-şi depune vreo chirie
Pentr-un volum la librărie?

Traduttore-traditore

De morţi se spune numai bine.
Eu de Nigrim atâta spui:
C-a fost maestru-n limba lui
Şi ageamiu în limbi străine.

Polemici mărunte

Unui critic din Iaşi

Un bour tânăr — Sevastos —
Când năvăli să mă răstoarne,
Îşi rupse unul dintre coarne
În pieptu-mi matur, dar vânjos.
Şi eu, adept al lui Cristos,
Milos de orice dobitoc,
M-aplec şi cornu-i rupt de jos
Pe frunte i-l lipesc la loc.

Răspuns dlui general Petala

care se mira că, la un concert în Cluj, pianistul cânta într-o sala cu totul obscură

A cânta în întuneric
Nu-i capriciu şi nici boală;
E un avantaj: artistul
Nu mai vede sala goală.

Răspuns

în ultima şezătoare de la Timişoara, unor tineri scriitori care se decretaseră ei singuri *cocoşi:*

Nu ştiţi să rămâneţi senini
Când ironia mea vă muşcă;
Eu nu-s cocoş pentru găini
Plouate, — sunt cocoş de puşcă!

Unui om fără meserie

Susţii mereu că Cincinat
Nu e poet, ci magistrat.
Dar bine-ar fi să lămureşti,
Amice, tu ce naiba eşti?!

Improvizaţii

Fostului ministru dr. Lupu

[I]

la palat, pe când vorbea cu soţia şefului de stat major la o şezătoare muzicală.

C-un aer prea sentimental
Vorbind c-o doamnă, strigă grupul
D-aghiotanţi: Păziţi că *Lupul*
E-n cartierul general!

[II]

la o altă serată de la palatul regal când l-am surprins în flagrant delict de galanterie cu altă doamnă cu părul brun

La serata de la curte
Domnul Lupu făcea curte,
Însă altcuiva.
Şi-nţeles-am adevărul,
Că un Lup îşi schimbă părul,
Dar năravul ba!

Dlui George Mârzescu

ministru al justiţiei, ca să mă treacă de la Curtea de Apel din Oradea la Bucureşti, D. Mârzescu a găsit mai nimerit să mă trimită „în literatura".

Cum ştiu spiritual că eşti,
Nu vrei să facem o-nvoire?
Tu să mă treci la Bucureşti...
Eu să te trec la nemurire!

Marelui pianist Boskoff

după ce-a cântat magistral *Funeraliile* de Liszt

Când peste coarde mâna-ţi plouă
Bemolii grei şi-atâţi diezi,
Lui Liszt îi dai o viaţă nouă;
Dar pianul îl înmormântezi!

Doamnei Pascal T.

care îmi cerea, în ziua nunţii, la Sinaia, patru versuri

Eu, doamnă, -n dragoste mai crez,
Şi, când văd chipu-ţi ideal,
Oricât de mare ar fi fost *Blaise,*
M-aş mulţumi să fiu... *Pascal!*

Unui ministru

care, pentru a-mi da două bilete de tren, îmi ceruse să-i fac petiţia-n versuri:
Motto: Când visezi ceva rău, ţi se întâmplă ceva bine.

Am visat o diligenţă,
Praf, drum lung şi nişte ghete:
Asta-nseamnă, excelenţă,
C-o să-mi dai două bilete!

Unui prieten însurat

care, pentru a mă ironiza, mi-a dat într-o seară rimele: *nefasta, nevasta* şi *chel*; i-am întors astfel gluma:

După ce-ntr-o zi *nefastă*
M-a prins soţul la *nevastă,*
De păr eu l-am tras pe *el.*

Morală:

Avantajul d-a fi *chel!*

Mie însumi ca magistrat

Că Cincinat
E-afemeiat
Vreţi o probă?
Poartă robă!

[Nu-ţi cer, duduie...]

Fiind rugat să citesc ceva la şezătorile societăţii „Amicii Orbilor“ şi indignat de taifasul tinerilor de ambe sexe, care nu ascultau decât îndemnurile inimii lor, am adresat unei domnişoare din prima loje aceste versuri:

Nu-ţi cer, duduie, cu nesaţiu
Sonetul meu modest să-l sorbi;
Să ştii atât: că eu spun versuri
Nu pentru *surzi,* ci pentru *orbi.*

La un dejun, la Buftea

prinţul Barbu Ştirbey, ale cărei produse se desfac la toate băcăniile din ţară şi care făcuse mari cheltuieli electorale la Craiova, când se alese deputat mi-a cerut să-i fac o epigramă

Era fatal, prinţe Ştirbey,
Ca staroste-al băcanilor,
În capitala *Banilor*
Să te alegi... *numai prin ei.*

Regretatului ministru Al. Djuvara

care mă întreba, într-o seară, la Sinaia, de ce mă uit aşa lung la stele?

De ce la stele-ntotdeauna
Cu-atâta drag mă uit mereu?
Mi-e frică să nu cadă vruna
Fără decret pe pieptul meu!

Unui căpitan

[I]

care mânca la masă de obicei numai peşte

De ce mănâncă Nicu peşte
La orice masă cu-atât zel?
Ar vrea pe toţi să-i devoreze
Ca să rămâie numai el!

[II]

Aceluiaşi

Gras şi roşu de sudoare,
Privind Dunărea în soare,
Căpitanul se gândeşte:
„Parcă tot mai bine-i peşte!“

[III]

Tot acestui amic, într-o zi de căldură, în grădina publică din Brăila, pe marginea Dunării:

De căldura zdrobitoare,
Care stă să ne omoare,
Singur domnul Nicu scapă,
Fiindcă dânsul... doarme-n apă!

[IV]

Aceluiaşi căpitan, care ironiza pe magistraţii ce se întorceau de la o înmormântare oficială. El, de altfel, se bucura de o reputaţie acvatică câştigată... la vechime.

După o bătrână ce-a murit
Am fost la cimitir, cernit;
Şi Nicu-n veci palavragiu
Mi-a spus că sunt „pomanagiu".

Pe dânsul însă paşii-l poartă
De şapte ori pe săptămână,
Ca pe noi azi la o bătrână,
Bătrână vie, dar nu moartă!

Căpitanului Nicu

într-un bal, pe când dansa cu o doamnă frumoasă, dar cu părul alb

Nicu vorbeşte cu o doamnă:
„Tu eşti ca florile de toamnă...
Şi păru-ţi alb mă-ntinereşte;
A ta iubire mă topeşte“.
Ecoul îi răspunde „peşte“.

Căpitanului Trifan

care, nefiind fericit în tribulaţiile sale matrimoniale cu mai multe doamne bogate, dar „serioase“, obţinuse brevetul de invenţie al unei sobe care ardea fără cărbuni.

Faimosul nostru căpitan
în fine şi-a găsit norocul:
Cu *apa* s-a încercat în van,
A reuşit însă cu *focul!*

Domnişoarei Angela P.

care mă silea să-i scriu în fiecare zi câte ceva pe un album interminabil

De-o săptămână tot scriu versuri
Pentru figura ta cea roză.

Spre-a evita monotonia,
N-ai vrea să trecem şi la proză?

Cu prilejul mutării mele de la Brăila

la Corabia, unei graţioase domnişoare care venise să-şi ia bun rămas la plecarea mea din port

Plec la Corabia cu barca...
Dar mi se pare că amorul
O să m-aducă la Brăila
Cu vaporul!

În tren, spre Sinaia

Take Ionescu mă întreba dacă i-am scris ceva domnişoarei care-l însoţea. Răspunzându-i negativ, m-a îndemnat să-i improvizez patru versuri imediat. Iată-le:

Dacă ţi-aş face-o epigramă
Tu ai citi-o orişicui...
De ce nu pot să-ţi fac, duduie,
Ceva, să nu spui nimănui?

Unui doctor vânător

a cărui frumoasă soţie mă soma să-i fac versuri la un ceai

Familia aceasta
Pe mine mă uimeşte:
Bărbatul dă cu puşca,
Dar doamna te răneşte!

Unui poet fecund şi prolific

Poetul Barbu jura Camilii
Că nu mai face copii defel;
Ce fericire pentru familii,
Dacă şi tat'su jura ca el!

La o epigramă improvizată

de dl Trandafirescu la o agapă politică şi în care actualul senator se întreba ironic „ce căuta aici Hertz şi Cincinat", am răspuns

Unde e Hertz şi Cincinat,
E şi ministrul Neniţescu...
Dar cei de duh s-au întrebat
Ce cată-aici Trandafirescu?!

Unui foarte tânăr scriitor

care mă făcea bătrân, uitând că un om de 83 de ani, cum e Clémenceau, poate să mai conducă Franţa, pe când un măgar, la 21 de ani, moare

Eşti mult mai tânăr decât mine,
Şi-n glume foarte priceput.
Dar eu îţi spun de la-nceput:
Vorbind de vârstă, nu faci bine!

E dintre legile fatale
Că omul, chiar octogenar,
Mai tânăr e ca un măgar
De vârsta dumitale!

Unui tânăr confrate

ce depăşise marginile eleganţei într-o polemică

Rime-nnoroite, flori de bulevarde,
Când mi-arunci în faţă, plâng naiva-ţi muncă.
Sufletul meu este focul care arde
Şi îmbălsămează tot ce i s-aruncă.

Pe rime date

La dna Cantacuzino

născută Brătianu, am fost invitaţi în anul 1916 să citim din lucrările noastre, pe când doamne şi domnişoare din societate lucrau scamă pentru răniţi. George Diamandy, pe atunci preşedinte al Societăţii Scriitorilor, a propus ca eu să nu citesc, ci să improvizez. Domnişoara Pia Brătianu mi-a şi dat aceste patru rime: ceai, rai, turtă, burtă. Iată cum am ieşit din încurcătură:

Chiar dacă nu mi-aţi da un *ceai*,
Cu prăjituri, cu rom şi *turtă,*
Mă simt aicea ca-ntr-un *rai*
Şi sunt doar suflet, fără *burtă!*

Sonet

Mi s-au dat apoi rimele de mai jos spre a improviza pe ele un sonet endecasilab. În acelaşi timp, sonetul trebuia să înfăţişeze pe un vilegiaturist care vine la Sinaia de Sf. Maria cu trenul de plăcere.

Un călător ce-şi digerează *hrana,*
Cu coşul plin de mezelicuri, *sticle,*
Mai ponderat ca anticul *Pericle*
Se-ndreaptă gâfâind spre *Sfânta Ana.*

El nu-i poet ca *Veronica Micle,*
Dar simte-n el, când lent îşi soarbe cana,
O amintire dulce ca *tocana*
Mâncată ieri în gara de la *Sihle.*

Se vede într-un sat, lângă *scrânciob,*
Cu draga lui bând bragă dintr-un ciob,
Şi-nduioşat de-atâta... *poezie,*

Mai muşcă din salamul de *Sibiu,*
Îşi zice-n gând: *Al dracului să fie!*
Frumos e-aici! Să ştiţi c-o să mai *viu!*

Dublu catren

Improvizat într-o serată la dna Nella Sutzu, pe rimele date de doctorul Jean Constantinescu şi ministrul Ion G. Duca

Poetul, singur, sta sub *plapumă.*
Mâncase-n seara aceea un *fistic*
Şi chema muza, ce-i zicea: *„Taci, mă,*
Pot eu să mă cobor la un *calic?*
N-ai nici măcar un corn pe *farfurie*

Şi nici cărbuni în soba cu *mangal"!*
— Şi, totuşi, o să-ţi fac un *madrigal,*
O, muza mea cu rochie *fistichie!*

Mie însumi

Am fost provocat de un prieten Lilustru, la Sinaia, să-mi fac mie însumi o epigramă-madrigal pe rimele: *chel, Cincinel, Cincinat*. M-am executat numaidecât

Când îl priveşti aşa de *chel,*
Nu-i Cincinat, *e Cincinel!*
L-asculţi, şi zici atunci mirat:
Nu-i Cincinel, e *Cincinat!*

Sonet

Suplimentul de duminică al unui mare cotidian propusese ca, pe acest amestec de rime banale şi rare să se scrie un sonet, în care poetul întâi să-şi exalteze talentul şi în ultimul vers să râdă de ce-a scris. Eu am câştigat, cu sonetul de mai jos, premiul de 100 lei, care pe atunci era colosal.

O, de-aş putea s-ajung la *nemurire*
Cu versul meu sonor ca un *cristal!*
Să fiu cugetător ca *Blaise Pascal*
Şi toţi să mă citească cu *uimire!*

'Nainte de-a sosi ceasul *fatal,*
Aş vrea să gust o clipă de *orbire* —
Că m-a-mbătat cuvântul sfânt: *iubire,*
Şoptit de o frumoasă-n *carnaval!*

Dar vei muri, obscur ca un *microb,*
Chiar tu, poet ce-ai fost apururi *rob*
Iubirii pline de *melancolie!*

Mă voi prăji în iaduri pe un *rug,*
Pe când din cer, blajin, *sfântul Ilie*
Îmi va ierta prostiile *ce-ndrug!*

Madrigal

Prinţului Barbu Ştirbej cu prilejul unei serbări date în pivniţele sale şi în prezenţa familiei regale. Pe rimele *viţă* şi *domniţă.*

Cine bea din vinul tău,
Om deştept sau nătărău,
Zice, fără să te ştie:
Ce mai vin şi ce mai vie!

Însă cine te-a văzut
Lângă dulcea ta *domniţă,*
Uită vinul şi, tăcut,
Zice-n gându-i: Ce mai *viţă!*

Pe rimele strugur, Mugur;

Lui Gheorghe D. Mugur, după admirabila lui conferinţă asupra poetului Albert Samain, la Craiova

Verbul tău dulce ca un *strugur*
E-n stare minţile să fure.
Dar pentru ce semnezi doar *Mugur,*
Talentul tău când e *Pădure?*

Egoism

PRIMUL MONOLOG

Mi s-au dat două minute pentru a improviza o mică dramă în două monoloage, fiecare de maximum opt versuri, cu titlul *Egoism*, în care să se ciocnească omul cu animalul. Mi s-a impus primul decor: un restaurant, şi al doilea: un cimitir.
Într-un restaurant la modă, un domn mănâncă o cotletă de miel. Se uită împrejurul lui şi face reflecţii tăcute

Cotleta pare de minune!
Ce buni sunt mieii fripţi şi mici!
Vecinul slab cu dama grasă
Are un aer de martir!
Casieriţa e lălâie
Şi glasu-i taie ca un brici...
— *Orice s-ar zice: E mai bine*
Aici, decât la cimitir!

AL DOILEA MONOLOG

Într-un cimitir de ţară. Un miel paşte iarbă pe mormântul unui domn şi, pe cât îl taie capul, cugetă şi el

Când vezi c-ai fost ursit de soartă
Doar miel în lume să te naşti,
Decât să faci filozofie,
Mai igienic e să paşti!
Ce iarbă grasă! La o treabă
Sunt buni şi oamenii când mor:
— *Orice s-ar zice: E mai bine*
Aici, decât la abator!

Inscripţii

Pe soclul unui far stins

O, far înalt, obscur, sinistru!
Eu undeva te-am mai văzut,
Grozav te-asemeni c-un ministru
Ce-a licărit şi a căzut!

Pe fotografia marelui artist Iancu Brezeanu

în frac şi cu o droaie de decoraţii — tocmai ca lăutarul Ciolac — fotografie ce se găsea pe masa de lucru a sculptorului Späthe

Brezene, când te-am admirat
În „cetăţeanul turmentat“,
N-aş fi crezut să joci în frac
Vreodată rolul lui Ciolac!

Unui primar

ce instalase pe strada principală o
avalanşă de lămpi electrice

De-atâtea becuri orbitoare
Amicii lui chiar îşi bat joc:
Pe stradă-i prea multă lumină,
Şi-n capul lui nu e deloc.

Pe mânerul unei spade

Epigrama ascuţită
Soră bună e cu scrima,
Căci şi-n ea poetul luptă
Cu ideea şi cu rima.

Răspuns la o epigramă

în care autorul contesta valoarea
volumului meu de poezii

Tot adâncul unei strofe
Nu oricăruia s-arată:
Orbul nu vede lumina:
Ce-i lumina vinovată!

Cincinatus

Mie însumi. La un bal costumat al Legaţiunii franceze, prezentându-mă într-un costum de poet roman (Horaţiu), am fost rugat de a. s. r. principesa Maria să improvizez ceva pe tema costumului meu.

Plugar-strămoşul lui cel antic,
Dar azi, modernul Cincinat,
— Poet, când nu e magistrat —
Ce e? roman? sau e romantic?

Unui puternic al zilei

Simplu ministru-ntr-un guvern
— Steluţă gata să apună —
Eşti rău, nedrept, te crezi etern!
— Eternă-i numai fapta bună!

Unui mare calomniat

Să nu te miri când bârfitori
Izbesc în nobila ta muncă:
Copiii pietre nu aruncă
Decât în pomii roditori!

Pe o cruce de marmură

Cu toţii prin lume purtăm câte-o cruce:
Mai grea, mai uşoară, precum ne e partea,
Şi nu ne dăm seama cum timpul ne-aduce
Şi vara, şi toamna, şi iarna... şi moartea!

[O strig s-audă tot văzduhul]

O strig s-audă tot văzduhul:
Acest volum de epigrame
N-o să-l dau gratis nici la dame,
Ci doar săracilor cu duhul.

Epilog

Mie însumi

A scos, în fine, Cincinat
Volumu-atât de aşteptat;
Şi critica s-a şi rostit:
E foarte bine tipărit!

DIN PERIODICE ŞI ALTE SURSE

Autorului piesei „În preajma tronului“

La ce omori atâta lume
Pentru o scârbă de renume,
Căci piesa ta ieşea mai bine
Dacă-ncepeai întâi cu tine.

Unui bărbos

Că frumoasă ţi-este barba înţeleg,
Dar prea multe cosmeticuri dai pe ea;
Şi-ntr-o bună dimineaţă vei vedea
Că te costă cât nu face capu-ntreg.

Unuia care-mi citise nişte versuri

din albumul său

— „Ce zici de versurile mele?“
— De, nu pot zice că sunt rele;

— „Pe care însă le-am brodit?“
— Pe care nu mi le-ai citit!

Criticilor

Te miri cum este cu putinţă
Să vezi pe critici cum se ceartă,
Când pentru „arta cu tendinţă“,
Când pentru „arta pentru artă“.
Şi-n vrajba lor înflăcărată,
Să nu-i auzi nici un moment,
Vorbind de arta-adevărată,
Adică „arta cu talent“.

Unei doamne

din tabăra lui Tony Bacalbaşa, apărătoare a „artei cu tendinţă“

Doamnă, mi-e cu neputinţă
Să scriu versuri cu tendinţă,
Dar cum mă sileşti să-ţi fac,
Voi învinge-anevoinţa,
Însă numai cu tendinţa
Să vă plac!

Unui bancher

[I]

[căruia îi solicita, în acest fel, în timpul unui joc de bacara, un împrumut]

În ţara asta de nimic,
Unde talentul e o crimă,
Mai lesne-i de găsit o rimă
Decât cinci lei la un amic!

[II]

Post scriptum

Am scris „cinci lei“ pentru contrast,
Dar eu fiind un spirit vast
Şi cu capriţii de-mpărat...
— Îmi trebui suma la pătrat.

[III]

Aceluiaşi

Sunt fericit că ţi-au plăcut
Cele opt versuri ce-am făcut,
Dar pentru mine, ce e drept —
Succesul lor a fost amar,
Căci le-ai băgat în buzunar...
Şi eu aştept!

[IV]

Aceluiaşi

Eşti om de duh, dar ce folos
Că pe poet apreciezi!
Deşi eşti spirit *luminos*...
Nu „eclerezi“!

[V]

Ultimatum

Văzând că nu te mişcă-avântul,
Nici verva mea prietenească, —
Eu tac şi ţie-ţi dau cuvântul:
— Viţelul de-aur să vorbească!

Unui cioclu

Eram pe moarte, şi-ai venit
Să-mi faci o vizită grăbit, —
Ia bolnăveşte-te mai greu!
Să-ţi întorc vizita şi eu!

[Moş Teacă şi cu-a lui consoartă]

Moş Teacă şi cu-a lui consoartă
Visează-n pat, spre dimineaţă:
El — armele care dau moarte,
Ea — armele care dau viaţă.

Lui X

Anonim ursit să fie
Şi să dea la sigur chix,
El de astăzi iscăleşte
Ce-o să fie mâine: X.

Pe albumul unei maici

Drumul spre schitul din Văratec
E gloduros şi e sălbatec,
Dar spre chilii, — mi s-a părut?
Sau drumul este mai bătut?

Lui Mihail Dragomirescu

Lat în fălci şi strâmb la frunte,
Iser te-a făcut ridicol...
Ce e mutra asta, maistre?
Parcă rumegi... un articol!

Dlui Dreceanu

De Anul Nou o epigramă?
Cu drag, deşi nu-mi explic bine:
S-o fac acelui care pleacă,
Sau anului care ne vine?

Dialog

Aceluiaşi [Toto]

Toto:
— Pe când citesc tu caşti cam mult!
Cincinat:
— E o dovadă că te-ascult!

Mie însumi

Eu nu ştiu ce-i cu Cincinat,
E talentat sau e şiret?
Poeţii spun că-i magistrat
Şi magistraţii — că-i poet.

Revistei „Lumina nouă“

Lumina nouă a d-voastră
E tipărită frumuşel,
Păcat că stilul e acelaşi
Din „Crăcile“ lui Făgeţel.

[Lui N. Mihăescu-Nigrim]

[I]

Cu epigramele-ţi naive
Din nou în gheara mea încapi:
Ovidiu a scăpat de mine,
Tu de prostie n-o să scapi.

[II]

A-nceput să spuie
Într-o zi Ovid:
— Nigrim dacă vine
În oraş la mine,
Deşi sunt statuie,
Eu mă sinucid.

[III]

— *Crede-mă, Nigrime,*
Lasă-te de rime!
Un ecou răsună,
Noaptea, când e lună.
... E Ovid ce-şi scrie
Tristia târzie!

[IV]

OPEREI LUI NIGRIM

E crud să-ţi fac un epitaf,
Prea ţi-a fost viaţa scurtă ţie,
Căci te-ai născut la tipograf
Şi-ai răposat la librărie!

Lui Ludovic Dauş

Vrând succesul a-ţi mări,
Cronicarul o să-ţi spună:
Poate *Cumpăna* e bună,
Însă n-ai ce cântări!

Lui Gh. Ranetti

Ranetti dragă, nu mai lua la vale
Pe fostul tău prieten Cincinat,
Ce strică el că merge la palat?
Nu eşti şi tu arbitru-n mahalale?!

[Mie însumi]

[I]

Când prezidentul e-n şedinţă
Şi judecă pe îndelete,
În camera de chibzuinţă
Pe un dosar eu scriu sonete.

[II]

Avocatul gros şi scurt
Pe-o femeie vrea să-nchiză
Pentru furt
De făină sau de orz.
... Eu visam la o marchiză
Louis Quatorze!

Unui rival

[care a acuzat pe poet că e mic de statură şi de talent]

Ca stat şi ca talent sunt mic, —
E foarte trist, dar nu-i nimic.
Dar până ţara o să ştie
Cât e de-nalt al meu rival,
Îl judec dup-a lui prostie,
Şi mi se pare colosal.

Madrigal

Proverbul zice, pe femeie
Să n-o atingi nici cu o floare;
Dar nu vorbeşte de săruturi
Şi nu vorbeşte de fecioare.

Calomniatorilor

Vântul de seară luase ţărâna
Şi-o-mprăştiase într-un puhoi:
— Te-ntunec, soare! — striga nebuna.
— Acum! Dar mâine vei fi noroi!

[Dlui Enăşescu]

[I]

Caragiale — Cimitir
către
Enăşescu — Botoşani

Mă Enăşescule, tu m-ai rămas,
Şi te felicit mort, că nu sunt viu:
Eu m-am trudit o viaţă ca să scriu;
Tu te-ai făcut celebru într-un ceas.

[II]

Lui Eminescu

De o vreme Eminescu
Ţipă-n bronz un plâns enorm:
— Gloria lui Enăşescu
Nu mă lasă să mai dorm.

Unui scriitor teolog

Te-ai chinuit o viaţă-ntreagă,
Mâncând doar post şi mânătărci,
Şi-ai scris s-ajungi un om de marcă,
Şi ce eşti azi? Un om de mărci!

[Lui O. Goga]

[I]

De ce nu s-a văzut şi toga
Lui Cincinatus lângă Goga?
Fiindcă poetul, deşi-n Cluj,
Nu e-nvăţat să facă sluj...

[II]

Cu ironia ta amară,
Amice Goga, ne înveţi:

Că tu eşti „cântec fără ţară“,
Noi... „ţară fără cântăreţi“.

[III]

De te-ar vedea clăcaşii, barde,
Volumul mincinos ţi-ar arde, —
Căci ei n-au straie, n-au mălai,
Tu crăpi în frac şi bei Tokay.

[Lui P. Locusteanu]

Tu vrei să-i faci şantaj lui Goga
Cu-a noastre duble semnături:
Căci sub a ta încerci să-l lauzi,
Iar sub a mea ţii să-l înjuri.

Lui A. Simu

[I]

[care nu avea în muzeu tablouri ale lui Eustaţiu Stoenescu, prieten cu C. P.]

O viaţă-ntreagă-ai Simu-lat
Şi gustul şi mărinimia,
Că până şi Academia
S-a păcălit şi te-a votat.

[II]

Muzeul Simu-i lăudabil,
Însă defectu-i capital:
Are un singur Stoenescu,
Şi-acela nu-i original.

Lui Eugeniu Boureanu

Eu judec după roade pomul
Şi nu cer flori din leuştean,
Dar dacă stilul este omul,
Acesta-i stil de... *bou*-rean!

Unui adversar anost

Cu epigramele-ţi meschine,
A căror ace nu mă dor,
Ai vrut să mă loveşti pe mine
Şi-ai omorât... pe cititor.

Indiscreţii

Asistând la piesa *Isus* a dlui N. Iorga, poetul Cincinat Pavelescu a fost întrebat la sfârşit dacă i-a plăcut spectacolul. Această întrebare i-a sugerat următoarea epigramă:

De la *Isus* când am ieşit
Cu plictiseala-n gând şi-n oase,
Am zis: Calvarul tău, Cristoase,
Nu s-a sfârşit!

Un răspuns

Comandantului Pantazi, care a răspuns, în *Universul*, la prefaţa volumului *Cântecele unui greier,* spunând că „nu bogatele furnici, ci tot sărmanii mei amici m-or duce la Academie".

Eu nu ştiu la Academie
De mă vor duce, precum zici,
Necunoscuţii mei amici,
Dar cei pe care lumea-i ştie
Că i-am iubit şi îi admir,
M-ar duce la Academie
De-aş fi în drum spre cimitir.

Avocatului Patriciu

[Fiind numit într-o altă demnitate cu prilejul depunerii jurământului, de emoţie, a tăcut]

Ca tânăr ne băgai în draci
Vorbind când se cădea să taci,
Azi, matur, te mai cumineşti
Şi taci — când trebui să vorbeşti.

[Răspuns]

[La rugămintea celor două domnişoare din tren care, în timp ce mâncau, una l-a rugat sa facă o epigramă pentru a le dovedi că într-adevăr e Cincinat Pavelescu]

Cum o fi la trup duduca?
Mijloc strâmt sau spete largi?
O fecioară e ca nuca:
Ca s-o guşti, trebui s-o spargi!

[La inaugurarea palatului administrativ

din Iaşi, operă a arhitectului Berindei, în timp ce acesta rostea un discurs lung]

Între palat şi creator
Tot parcă opera-i îmi place,
Căci arhitectu-i orator,
Dar piatra tace.

Unui insinuant

[care, la numirea la Curtea de Apel din Braşov, i-a spus să se „înhame la muncă, căci aci e multă treabă"]

Eu la munca tâmpitoare
Nu-s doar vită să mă-njug;
Ai văzut privighetoare
Să tragă la plug?

Lui C. Argetoianu

[I]

[care fuma o ţigară primită de la un ziarist grec]

Când ziaristul o ţigară
Grecească ţi-a făcut ofrandă,
N-a bănuit că şi ministrul,
Fumând-o, face contrabandă.

[II]

[Aceluiaşi, de care, în calitate de ministru, depindea aducerea lui C. P. la Bucureşti, la Curtea de Conturi]

Ştii să mângâi şi să dai ghionturi,
Dar ia-mă, rogu-te, de păr,
Şi fă-mă repede să sar
Din Curtea de Apel la... Conturi.

[III]

[Aceluiaşi, care răspunsese:] Când toată viaţa-ai dat aconturi / Din păr — şi astă zi chel papuc, / Cum te-aş putea zvârli la Conturi, / Când n-am de ce să te apuc?

Când eşti un om cu-atât talent
Şi spirit ai chiar în papuci,
De ce nu cauţi mai atent?
Şi vei găsi de ce s-apuci.

Lui Lucian Costin

colaborator la Luceafărul, revistă din Brăila

Costine, tu eşti ca Atila,
Pe unde treci doar moarte ningi,
Ucis-ai *Ritmuri;* şi-n Brăila
Azi vrei *Luceafărul* să-l stingi!

Unei rude

poet, epigramist şi matelot

Nu-i epigrama ta fără valoare,
Vibrează chiar în ea ceva subtil;
Ca rudă mai bătrână, ce mă doare
Nu-i lipsa ta de spirit, ci de stil.

Lui Mircea

[Pavelescu, autor al epigramei:] Comitem toţi o mişelie / Lovind mereu în Cincinat: / Întotdeauna e păcat / S-ataci un leu în agonie.

Leul, chiar în agonie,
Are-n coada-i vijelie
Şi-n ţărână îl abate
Pe nepotul temerar,
Care-i trage pe la spate
Lovitura de măgar.

[Lui Neicu şi Crevedia]

Antologia voastră fără voie
S-aseamănă corăbiei lui Noe,
Că şi într-însa zac îngrămădite
Peste bipezii rari destule vite.

Unui coleg

El scrie prost, însă îl laud;
De ce aş fi cu dânsul crud?
Prefer o noapte să-l aplaud,
Decât o strofă să-i aud!

Lui Sofronie Ivanovici

Aici zace o literată
Ce-a fost mare, doar ca fată!
Sofronie Ivanovici

Epigrama ţi-era bună,
De se-ncumeta să spună
Că faimoasa literată
N-a fost mare nici ca fată!

Marelui N. Titulescu

Care îmi făgăduise...

Admir înaltu-ţi şir de glorii,
Dar în postumele-ţi *Memorii*
Precum d-atâţia ani susţii,
De-o fi talentu-ţi să mă poarte,
Ar fi dovadă că îţi ţii
Cuvântul, numai după moarte.

[Lui Al. Macedonski]

[I]

Maestrul nostru are-o boală:
Îi plac sticleţi... Dar, pe dulap,
Văd colivia şade goală
Fiindcă sticleţii-i are-n cap!

[II]

[Aceluiaşi, care îi replicase:]
. . . . . .
Asemeni păsări cu glas rar
Nu se-ntâlnesc prin bălegar.

Ilustre fiu de ghinărar!
Spunând că sunt din bălegar,
Uiţi că puteam s-ajung mai rău,
Căci, vai! am fost elevul tău!...

[Lui Caragiale]

Şi fiindcă-mi place numai versul,
Arareori citesc jurnale.
Dar când nu vrea să-mi vie somnul,
Atuncea cumpăr *Universul,*
Fiindcă într-însul scrie domnul
Caragiale!

[Lui Cridim]

Frumos succes de autor
Volumele-ţi „epuizate“,
Dar totuşi, scumpul meu confrate,
Fereşte-te de soarta lor!

[Lui Duma]

Ar trebui să şterg cu guma
Aceste versuri a lui Duma,
Dar nu se tulbură Olimpul...
C-o să le şteargă singur Timpul.

Lui Al. Davilla

Împerecheaşi rima „rahat“,
Ca să-l jigneşti pe Cincinat,
Dar el, milos, îţi iartă crima
Şi-ţi dă ca să-i mănânci tu... rima.

Generalului Năsturel

E neegală lupta noastră!
Şi cum m-aş război cu el!
Când eu în litere sunt nastur,
Iar generalul... „Năsturel“.

Unui scriitor scatolog

Voind să pari original,
Ne spui c-odat-ai fost hamal.

Nu te jura! E inutil,
Se recunoaşte după stil!

[Sub un desen de iser]

Capul meu aicea
Este foarte mizer,
Nu e vina tatei,
Ci e a lui Iser.

[Lui Corneliu Moldovanu]

[I]

Flăcări, titlul e frumos,
Dar puţin primejdios,
Căci se poate, peste veacuri,
Vreun nebun să-i zică *Fleacuri.*

[II]

[Aceluiaşi]

Cetatea soarelui, în urmă,
Şi *Flăcări,* primul său volum,
E imposibil, după ele,
Să nu rămână decât scrum!

Lui Emil Isac

autorul piesei *Maica tânără*

O epigramă lui Isac
E lucru prea uşor să-i fac,
Dar greutatea e s-o spui,
Căci i-aş vorbi de „Maica“ lui...

Doamnei Mary

Fruct oprit al tinereţii,
Din tot darul primăverii
Aş mai cere-atâta vieţii:
Nu un măr răzleţ, ci... Mary.

[Lui Goga et comp.]

Eu stau aici fără un franc,
Cu gândul îndreptat spre Tisa,
Iar Goga, Fermo şi cu Blank
Petrec, fără de griji, la Nisa.

Lui Mircea Pavelescu

Lui Mircea Pavelescu, ca să-mi fie
Nepot adevărat în tot ce scrie,
Nerămânând, prin neglijenţi de stil,
Numai băiatul fratelui Virgil.

Prefaţă la volumul de epigrame

iscălit de Ionel, Cincinat şi Mircea Pavelescu

Între Mircea sprinten şi-ntre Ionel,
Ce-şi ironizează fratele prea chel,
Cincinat în toga vârstei ne apari
Un Isus ce iartă pe cei doi tâlhari!

Lui Titus Panu

Consilier de Curte prea sever

Deşi e om simpatic şi galant
Panu la ocnă foarte mulţi trimite,
Şi-i pare rău că legea nu permite
Ca să condamne şi pe *reclamant*.

Sub propria caricatură

făcută de Iser în 1907

Cincinat, poet ce lauri
Ai cules adeseori,
Cu portretul ăsta, sincer,
Va fi greu să mai te-nsori...

Lui Tătărăscu

sub caricatura făcută de Iser

Isere, mai lasă gluma!
Ori eşti rău, ori eşti năuc.
Ce-ai făcut cu Tătărăscu?
Un tătar sau un calmuc?

[Mie însumi]

Cincinat, poetul chel,
Va muri cu un regret:
Că nu poate fi poet
Într-o Curte de Apel.

[Mărioarei Ventura

care a jucat în *Pavilionul cu umbre,*
de Gib I. Mihăescu]

O, Gib! Venturei totdeauna
Ar trebui să i te-nchini:
Că-n *Pavilionul tău cu umbre*
A pus... divinele-i lumini.

Lui Vania şi Domniţei Sale

Pasiunea voastră dulce
O-nţeleg şi o aprob;
Însă n-am văzut *domniţă*
Stăpânind un singur rob.

30 aprilie 1934, Tg. Mureş

Dnei N. Titulescu

care m-a rugat să-i aduc de la Paris
o poşetă din piele de şarpe

În punga făurită din piele de balaur
Şi care, mângâiată de degetul roz-pal,
Se cuvenea să fie într-însa numai aur,
Am pus numai arama acestui madrigal.

Unei scriitoare fecunde

şi fără discernământ în dragoste

Doamna Rica n-o să poată
Proză multă să mai scrie,
Fiindcă prea şi-a pus-o toată
În amor şi-n poezie.

Lui T. Arghezi

Ca să se mire toţi burghezii,
Azi premiaţi-l pe Arghezi!
Necontestat că al lui geniu
Ar merita oricare premiu,
Însă comisia ezită
Sedusă, dar nedumerită.
Ar fi uşor să se convie
Ca premiul de poezie
Să i se dea ca prozator
Acestui mare scriitor,
Iar cel de proză să-i revie
Tot lui — dar pentru poezie.

[Din dragoste...]

Din dragoste, nu din reclamă,
Mircea mă face idiot,
Voind să-mi facă-o epigramă.
Dar dacă nu-mi era nepot,
Atuncea, vai de tine, mamă!

[Vai, silit sunt...]

Vai, silit sunt a deplânge
Epigrama-ţi de copil,
Dovedind că tu-mi eşti rudă
Doar de sânge, nu de stil!

Lui Munteanu

redactor la *Gârbaciu*

În consumarea belavistei,
Fiindcă de tine nu mai scap,
Am s-apuc numele revistei
Să-ţi trag cu el puţin la cap.

[Că-ţi fur...]

Că-ţi fur idei şi gânduri multe
Te plângi cui vrea să te asculte.
Cum aş putea eu să dezbrac
P-un om ca mine mai sărac?!

Cazino

Cazino nou e-n luptă cu cel vechi
Şi lupta lor ne urlă în urechi,
C-un lung ecou pierdut sub zarea albastră;
Dar cearta lor se dă pe punga noastră!

[Cum doctorul...]

Cum doctorul clienţii flegmatic şi-i omoară,
Pe-o canapea, nevasta-i, alături d-un amant,
Repopulează solul, şi astfel mai repară
Dezastrele comise de soţul ei savant!

Lui C. Dissescu

Rotaţiunea cea mai bună,
Ce, ieri, de rege s-a semnat,
E că ministrul C. Dissescu
A fost numit iar avocat.

Unui epigramist

care iscălea *Javra mică*

Sunt leu, şi am mărinimie
De javra asta fără frică,
Dar, când se crede-aşa de mică,
Exagerează-n modestie.

Unei feministe la un banchet

Doamna Adina se-ntreabă
C-o îndrăzneală uimitoare
Într-un articol indecent:
„Suntem sau nu inferioare?“
— Depinde, dragă, de moment!

Cazinoului

Dacă te-apucă ameţeală
Nu-s directorii vinovaţi,
O fi pe ziduri *umezeală,*
Dar jucătorii ies *uscaţi.*

[La răspunsuri...]

La răspunsuri n-ai noroc
Şi îţi faci prea mult venin,
Epigrama e un joc,
Dar la tine e un chin.

Unui fost coleg

De când s-a cocoţat la Curte,
Nici cu prăjina nu-l ajungi!
Are picioarele cam scurte,
Dar îi sunt mâinile prea lungi.

Epigramistului Măinescu

Eu sunt la Curtea de Apel,
Tu eşti la judecătorie,
Talentul nostru e la fel:
Eu centru, tu — periferie.

Lui Ionel Perieţeanu

după ce a publicat volumul de epigrame neusturătoare: *Urzici*

În piaţă nu ştii ce să zici!
Când ceri spanac, îţi dă urzici.
La librărie, tot un drac:
Când ceri *Urzici,* îţi dă spanac.

Mie însumi

La sărbătoarea de 60 de ani

Cu-a ironiei tale gamă
Ai încercat să urci Olimpul,
Dar cea mai bună epigramă
Ţi-a închinat-o astăzi timpul!

Epitaf

[unui om politic]

Nu-l plângeţi! Moartea îl răsfaţă
Şi-n dar i-aduce nemurirea,
Nimbându-i fruntea cu mărirea
Pe care n-a avut-o-n viaţă!

Lui N. Iorga

Văzând că i-a căzut *Isus,*
Iorga pe scris din nou s-a pus;
Şi, spre-a proba că e poet,
Lucrează azi pe *Mohamet.*

[Lui Stoenescu]

Se-ntreba şi bona,
Se-ntreba casapul
Ce termină domnul la umbra din poartă?
Un dovleac să fie... o natură moartă...
Nu, căci Stoenescu îşi pictase capul.

[Mi-ai făcut portretul...]

Mi-ai făcut portretul în miniatură
Şi-l reţin, părându-ţi valoros şi greu,
Dar valoarea-i nu stă în iscălitură,
Ci fiindcă pe pânză râde capul meu.

[Presa literară...]

Presa literară nu prea te răsfaţă,
Socotind talentu-ţi ca şi omul: fleac!
Dar pictează-ţi chipul şi-o să-l vinzi în piaţă;
Anul ăsta-i criză mare de dovleac!

Unui tânăr pletos

Ţi-e mare părul, n-am ce zice,
Şi poate place la femei,
Dar ca să fii poet, amice,
S-ar cere şi ceva idei.

Unui ministru

Ministre, ţi-am scris o scrisoare
Şi nu ştiu, severa-ţi tăcere
E probă că eşti o putere,
Sau spune că eşti o putoare!

1932

[M-am întrebat]

M-am întrebat
Când sunt prea liric...
Ce sunt „Satir“,
Sau sunt satiric?

Amicului Ion Al. Bran-Lemeny

[autorul volumelor de versuri *Ancore* şi *Talaz*]

Îţi dau întregul meu sufragiu,
Dar spune, zău, fără necaz,
Nu crezi că *Ancore*, *Talaz*
Miros puţin a... naufragiu?

[Când a justiţiei balanţe]

Când a justiţiei balanţe
Lui Popovici s-au dăruit,
Poate că regele-a gândit:
Cum vine plin de la *Finanţe,*
Aici măcar va fi cinstit!

[Lui N. D. Cocea]

Când spune Cocea că sunt chel,
Asta-l priveşte şi pe el;
Dar că-s bătrân, aceasta nu-i
De competenţa dumnealui.

[Lui N. Titulescu]

[I]

Îţi va fi gloria eternă,
Căci şi-n politica internă,
Când forţa ta-i amestecată,
Dai libertate lui Bujor;
Şi prin jurnal omorâtor
„Garda de fier“ e dizolvată.

[II]

Nicu nu-i om să dea cu barda,
Prea-i diplomat superior.
Când liberează pe Bujor,
E logic să suprime „Garda“.

Lui A. Simu

O viaţă-ntreagă-ai simulat
Ca inocenţa să-ţi maschezi,
Dar azi, spre Bellu îndrumat,
Eşti sincer, nu mai Simu-lezi!

[Lui Tudor Arghezi]

Buchetul rimelor ce dai
Au o puternică savoare,
Dar titlul *Flori de putregai*[1],
Arghezi, cred că nu-i cuminte,
Nu vezi că prea aduce aminte
C-ai stat odată la răcoare?

[Lui Argetoianu]

[I]

Argetoianu nu-şi ascunde morga
Şi prin cinismu-i rece te uimeşte,
Ca Iuda pe Isus vându pe Iorga,
Zâmbind şi cu ţigara-n dinţi...
Dar, generos, savantul îi şopteşte:
„Eu fac mai mult ca treizeci de arginţi.

[1] E vorba de *Flori de mucegai*.

[II]

Râzând de chinurile noastre,
Argetoianu, zile-ntregi,
Ne pune sulița în coaste
Cu legi ce sunt fărădelegi.

[III]

Argetoiene, răutatea
Noi ți-o iertăm, căci ne iubești,
Dar ce va ști posteritatea?
Că-ți datorăm fiscalitatea
Și „pacea de la București".

[E consul portughez...]

E consul portughez și n-are
Nici un supus pe cât se pare;
În schimb, ca să se consoleze,
Supus e unei portugheze.

[Vaida și Maniu]

Că domnii Vaida și Maniu
Se dușmănesc, ce vă miraţi!
Și Cain-a omorât pe Abel!
Și erau fraţi!

[Când Coşbuc...]

Când Coşbuc scăpat de grija pământeştilor necazuri
Coborî modest şi mândru spre divinul purgator,
Dante-i ţine-n româneşte un discurs lăudător;
Lui Coşbuc, mirat că Dante îi vorbea în româneşte,
Florentinul îi răspunde c-un surâs de madrigal:
„Din traducerea pe care mi-ai făcut-o magistral.“

E scris ca regii să se-ngraşe

În maiestatea lor trufaşe
Şi spre sporirea guşilor,
E scris ca regii să se-ngraşe
Din sângele supuşilor.

[Aş prefera...]

Aş prefera o becaţină,
M-aş mulţumi c-un porumbel,
Şi, neputând să fur un miel,
Aş consuma chiar o găină!

Lui N. Iorga

După ce s-a jucat piesa *Mihai Viteazul*

La Turda te ucise Basta!
— O, prea slăvitule erou! —
Dar, mort te-a urmărit năpasta,
Căci Iorga te-a răpus din nou.

Lui Ionel I. C. Brătianu

al cărui tată fusese amestecat în complotul Cuza, iar el iubise trei prinţese antice

Aşa se vede c-a fost scris
În cartea ăstei viţe:
Bătrânul să răstoarne *domni,*
Iar fiul său... *domniţe!*

[Familiei regale]

Ferdinand, deşi e rege,
Când e vorba de femei
Şi de vin, nu prea alege,
Dar Maria bea *Ştirbey!*

Domnişoarei Baby

Un compliment ar fi banal
Şi ştiu că nu l-ai ţine-n seamă.
Dar cum să-ţi fac o epigramă?
Când am în gând un madrigal!

Braşov

Avocatului Cezar Pascu

Cezar Pascu-a cununat
Jumătate din regat,
Dar pe toţi i-a divorţat,
Ca avocat!

Lui Cazaban

Chelia e în minus, frate,
Eu cred că ăsta-i adevărul,
Amicul Cazaban mă bate
Nu cu talentul, ci cu părul!

AMINTIRI

Amintiri literare

[FRAGMENT]

Părinţii mei — oameni de cultură — n-au contrariat niciodată modesta mea vocaţie literară. Tatei, deşi profesa ingineria şi era un om de ştiinţă desăvârşit, având chiar reputaţia de a fi fost întâiul matematic al epocii sale, îi plăcea mult literatura, şi biblioteca sa era plină de ediţii frumos ilustrate ale clasicilor francezi, latini şi italieni. El avea o fizionomie deschisă, ochii vii sub o frunte largă şi un zâmbet binevoitor îi lumina veşnic buzele vesele.

Mama, mică, talia în miniatură, avea un cap grec, expresiv, cu un nas fin, drept şi sculptat. Iar ochii, mari, negri şi adânci erau mai totdeauna învăluiţi într-o pânză de melancolie dulce.

Amândoi se ocupau mult de instrucţia noastră.

Mama învăţase latineşte şi greceşte ca să ne asculte seara lecţiile şi venea la liceul Sf. Sava mai în fiecare săptămână să se intereseze de progresele noastre. Obiceiul de a răscoli prin cataloage notele mi-a pricinuit chiar o mare supărare în clasa V-a, dacă nu mă-nşel.

Eram la toate materiile notat excelent, afară de muzică, pentru care nu aveam nici o aplicaţie. Am fost incapabil să reproduc în mod satisfăcător elementarele: do, re, mi, fa, sol,

la, si! Profesorul de muzică fusese silit de direcţia liceului să-mi dea o notă de trecere. Mama, însă, nemulţumită cu media calculată, i-a spus secretarului că trebuie să fie o eroare. S-a făcut din nou calculul şi m-am pomenit corigent. Profesorul de muzică, văzând că mama îl învinovăţeşte pe nedrept, a retras cele 2 puncte ce-mi acordase din cauza mediei mele superioare. Acasă tata a ironizat-o, rugând-o să nu mai calce pe la secretariat.

Când preparam examenul de clasa VII la Sf. Sava, locuiam în str. Teilor, într-o casă frumoasă pe care tata o construise cu toată priceperea şi gustul lui cam aristocratic. În fundul curţii era o grădină cu o boltă de viţă. Acolo mă duceam să învăţ. Mama, care avea ambiţia ca băieţii ei să iasă cei dintâi, mă controla uneori fiindcă mă prinsese scriind versuri în loc să citesc pentru examenele de a doua zi.

„La ce pagină ai ajuns, Cincinat?“ Eu răspundeam, ascunzând repede versurile creionate: „la 44“. Peste un ceas, însă, mama, surprinsă că la o altă întrebare răspund tot pagina 44, vine şi mă prinde cu versurile. Nu mi-a zis nimic. Mi le-a luat însă frumuşel, le-a strâns şi mi-a făgăduit că mi le dă imediat după examen când, de obicei, plecam să petrecem vacanţa în vila noastră de la Sinaia — azi, din nefericire, proprietatea doctorului Krainic, meşterul dentist al curţii regale. Vila fiind devastată de război, am fost siliţi s-o vindem, fiind cu neputinţă să-i facem reparaţiile de două milioane cel puţin, cât era devizul arhitectului.

Prima mea poezie a fost o improvizare scrisă pe un album al dnei Antimescu, soţia avocatului-şef al Primăriei Bucureşti. Vila Antimescu se găseşte şi azi la Sinaia, peste drum de Hotelul Băilor (Blank), şi n-aveam nici 15 ani, şi

mama, care se lăuda că are un băiat poet, m-a hotărât într-o toamnă care ruginise frunzele îngălbenite ale pădurilor să scriu o odă pentru vila cochetă a dnei Maria Antimescu.

Mi-aduc aminte că rimasem vreo 15 — 16 strofe de patru versuri lungi spre slava vilei cu pricina.

Uitasem complet de acest modest exerciţiu al unui debut care nu se afirmase prin nimic. Peste doi, trei ani, într-o vacanţă a Paştelui, m-am dus cu un văr al meu, Constantin, fratele ilustrului doctor profesor N. Paulescu, să cumpărăm iarbă de puşcă la o tutungerie de lângă Biserica Olari, trebuind a doua zi să mergem la via senatorului Const. Paulescu, frate cu tatăl meu, inginerul Ion Paulescu. Pe când vărul meu tocmea cutia cu iarbă, eu cercetam jurnalele şi revistele apărute de sărbători. Un actor Alexandrescu, de Ia Teatrul Naţional, scotea pe atunci o revistă săptămânală şi literară *Biblioteca familiei*. Aveam pe vremea aceea un mare respect de lucrurile publicate. Unde e candoarea copilăriei mele de odinioară?! Şi mi-a venit aproape să leşin de emoţie când găsesc, în prima pagină, poema mea de la Sinaia: *Odă pentru* v*ila Antimescu*. Ea ocupă toată pagina întâi a revistei şi jumătate din pagina a doua. Am cumpărat, bineînţeles, cele 5 numere găsite la tutungerie şi am fugit spre casa unchiului meu din str. Armenească, unde se găseau în toate sărbătorile şi părinţii mei.

Cel mai sceptic din toţi indulgenţii mei auditori din seara aceea festivă a fost viitorul savant N. Paulescu, care mi-a spus că nu admite nici subiectul, nici metrul care e prea lăbărţat, şi nici stilul. Bineînţeles, el, care era cu 4 ani înaintea noastră la liceu, fiind camaradul şi rivalul lui Pompiliu Eliade, avea singur dreptate. Mama, tata, unchiul Costache, fraţii şi surorile mele, toţi au găsit poezia excelentă pentru un băiat

din clasa a V-a de liceu. Poezia nu era iscălită cu numele meu întreg, ci numai cu pseudonimul: *C. de la Milcov.* Acest pseudonim l-am păstrat câtva timp de dragul unei moşioare a noastre din R. -Sărat şi care nu era prea departe de Milcov.

Duiliu Zamfirescu, care era focşenean şi care mă aprecia foarte mult, îmi spunea totdeauna: „D-ta eşti ursit să-mi iei locul la Academie!“ De altfel de la Milcov până la Focşani nu e decât un pas. Marele scriitor mi-a făcut cu prilejul prezentării volumului meu de versuri la premiile Academiei, în 1911, un raport extrem de elogios. Academia totuşi nu m-a premiat atunci nici pe mine, nici pe Ion Gorun, nici pe Victor Eftimiu. Ne-a răzbunat însă mai târziu Comisiunea premiilor naţionale, care ne-a acordat tuturor celor căzuţi cea mai înaltă recompensă literară, fără măcar s-o fi cerut.

Între întâia poezioară publicată şi premiul naţional au trecut mai bine de 40 de ani, aproape 44. [...]

Amintiri literare

[ION LUCA CARAGIALE]

Maestrul Iancu Caragiale a fost figura cea mai proeminentă a literaturii noastre dinainte de război. Azi cărţile lui sunt în toate mâinile şi reputaţia marelui umorist, dramaturg şi neîndurat tălmăcilor al numeroaselor noastre imperfecţii fizice şi sociale, a intrat de mult în conştiinţa publică. Dar dacă cititorii răspândiţi în toate colţurile României mari pot să-i admire perfecţia matematică a stilului, verva scânteie-

toare şi fineţea observaţiei de o ironie uneori amară, sunt foarte puţini aceia care l-au cunoscut personal şi au putut să-i preţuiască mobilitatea fizionomiei, dominată de vioiciunea unor ochi sclipitori de duh, şi acel zâmbet neuitat ce-i îndulcea uneori amărăciunea sarcastică a gândirii. Încă de la debuturile sale, Caragiale, scriitorul, a fost depăşit de imensitatea personalităţii sale individuale. S-a zis despre Oscar Wilde, că şi-a trăit viaţa mai mult decât şi-a scris-o. Cred că adevărata operă a lui Caragiale s-a irosit în conversaţiile lui zilnice şi în discuţiile cu prietenii, unde îşi cheltuia c-o dărnicie de nabab resursele unei elocinţe fără precedent în marea familie intelectuală a contemporanilor. Nici chiar Titu Maiorescu, a cărui dialectică era strălucită, n-a putut să-l înfrângă în discuţiile animate de la *Convorbirile literare*.

Eu am fost dintre privilegiaţii care au trăit în stricta lui intimitate. Când l-am cunoscut, eram student la Drept. Venea deseori la dejunurile profesorului Const. Dissescu, care-i era prieten şi avocat. La aceste dejunuri luau parte fundatorul Ateneului român, C. Exarcu, Costică Arion, Take Ionescu şi alţii. Joia trebuia să citesc totdeauna două-trei poezii sau epigrame inedite, Caragiale făcea critica justă şi uneori chiar cu indulgenţă. Ceea ce i-a atras atenţia asupra mea n-au fost atât primele poezii de la dejunurile lui Const. Dissescu, cât un concurs de sonete pe care l-a provocat maestrul Caragiale în numărul de duminică al ziarului *Epoca,* a cărui parte literară o conducea. Caragiale propunea să se facă un sonet endecasilab pe nişte rime imposibile. Apărând *Epoca* joi seara la 6, eu am trimis la redacţie, la ora 11, 30 de sonete pe rimele propuse.

Maestrul a luat entuziasmat şi mi-a publicat 5, socotindu-le cele mai bune din toate pe care le-a primit peste câteva

zile şi de-atunci a început să mă aprecieze foarte mult şi să mă trateze cu familiaritate. I-am adus într-o seară o poemă epică. Era o luptă într-un circ şi moartea în faţa împăratului a unui gladiator roman. A citit-o, i-a plăcut şi mi-a luat-o s-o publice. Peste două zile îl întâlnesc neras, tras la faţă şi-mi spune: „Fi-ţi-ar poema a dracului că sunt bolnav din cauza ei. Mi s-a părut că versul de 12 silabe în care ai scris-o era prea lăbărţat şi de două nopţi mă lupt, după ce am uzat 2 testele de hârtie, să scot din fiecare vers o silabă, lăsând rimele intacte. Cât ai lucrat tu la poezia asta? 2, 3, 4, 5 ore, să zicem 6. Dar eu lucrez de 48 de ceasuri fără să mă mişc de la birou. Înţelegi? Şi cum m-am chinuit la ea mai mult decât tine, nu te pot lăsa s-o iscăleşti singur".

Versurile au şi apărut în *Epoca literară,* semnate de Cincinat şi Ion Caragiale.

Mai târziu am întâlnit pe maestrul Ion L. Caragiale în amurgul luminos al unei zile de toamnă, pe o bancă din grădina Cişmigiu. Citea cartea a XVII-a din *Aventurile lui Télémac* de Fénélon. Când mă vede, îşi scoate ochelarii să-i şteargă, mă cheamă şi mă întreabă: „Ai citit pe Télémac?" „Da, în şcoală: *Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse, dans sa douleur...*". „Mă, fraza asta o ştie pe de rost orice găgăuţă. Dar chiar dacă l-ai citit în liceu, nu l-ai înţeles. Să citeşti pe Télémac după ce vei împlini 40 de ani. Eu abia acum îl pricep. Mai am de citit numai cartea ultimă şi-mi pare rău că se sfârşeşte. Ce roman minunat şi ce stil! Numai francezii din veacul lui Ludovic al XIV-lea ştiu să scrie. Câtă precizie, ce eleganţă şi cât natural în fiecare rând! Aş vrea să traduc aventurile astea ale lui Télémac! Dar e greu, mi-ar trebui o muncă titanică. Scrisul, mă băieţi, e meseria cea mai grea din lume.

Numai la noi se improvizează toţi scriitori şi miniştri. În orice frază trebuie să găseşti numai cuvântul care trebuie. Şi cuvântul acela e numai unul singur. Dacă nu l-ai găsit, eşti un caraghios".

Se sculase de pe bancă, îşi pusese cartea în buzunar şi cu un gest obişnuit îşi îndesa pe ceafă pălăria maron cu boruri moi şi mici, dezgolindu-şi fruntea largă şi brăzdată de cute. Şi începu o diatribă în contra unor anume scriitori prea fecunzi: „Ăştia sunt, după mine, inconştienţi. Când mă gândesc că peste 100 — 200 de ani lumea cultă şi înţelegătoare o să citească o carte a mea, mă îngrozesc la gândul că voi fi pus un cuvânt impropriu sau o întorsătură de frază neîngăduită. Când public cea mai mică nuvelă sau schiţă uşoară, ironia posibilă a cititorilor de mâine nu mă lasă noaptea să dorm. Nu vezi tu că eu sunt călăul tipografilor? Când tipăresc un articol, stau toată noaptea pe capul lor şi le cer douăzeci de corecturi. Numai cu preţul ăsta se poate râvni la titlul de stilist!"

Seara m-am dus să-l văd la berăria lui. Soseşte Coşbuc, Gorun, pianistul Dimitriu, bun prieten al lui Caragiale, profesorul Suchianu, Delavrancea şi alţii. Se fac grupuri-grupuri şi discuţia se animează. Caragiale era într-o vervă drăcească. Se juca cu cele mai fantastice paradoxe şi susţinea, azi pro şi mâine contra, tezele cele mai subtile, cu o argumentare şi o demonstraţie uluitoare.

Pe atunci se începuse în *Adevărul literar* faimoasa polemică asupra artei pentru artă şi asupra artei cu tendinţă. Campionul artei cu tendinţă era strălucitul şi spiritualul ziarist şi pamfletar Tony Bacalbaşa. Vlahuţă susţinea teza contrarie, a artei pentru artă, având în contra-i şi autoritatea criticului Dobrogeanu-Gherea, restauratorul gării din Ploieşti.

În seri neuitate, marele Caragiale a fost o fântână luminoasă, care nu se mai sfârşea, de argumente irefutabile, de poezie întraripată, de logică strânsă şi de inspiraţie sclipitoare. Supremul lui argument, care a înfrânt ripostele adversarilor, a fost simplu: nu mă interesează în artă decât talentul.

Spre marea satisfacţie a lui Ion Caragiale, am rimat, într-o seară, miezul discuţiei cu învingătorul său argument:

Te miri cum este cu putinţă
Să vezi pe critici că se ceartă:
Când pentru „arta cu tendinţă.“ —
Când pentru „arta pentru arta“!
Şi-n vrajba lor înflăcărată
Să nu-i auzi nici un moment,
Vorbind de arta-adevărată,
Adică arta... cu talent!

Tot atunci, cum maestrul Caragiale continua discuţia cu o doamnă foarte simpatică din tabăra lui Tony Bacalbaşa, i-am făcut să se reconcilieze lângă un pahar de Porto, cu acest madrigal improvizat frumoasei polemiste, care-mi ceruse câteva versuri cu tendinţă.

Doamnă, mi-e cu neputinţă
Să scriu versuri cu tendinţă,
Dar cum mă sileşti să-ţi fac,
Voi învinge-anevoinţa,
Însă numai cu tendinţa
Să vă plac!

Ca să-l mai necăjesc pe maestrul Caragiale, pentru care aveam un adevărat cult, i-am făcut în altă seară această epigramă la care a binevoit să colaboreze şi el, modificând un

vers. Un literat de la Constanţa a susţinut într-un foileton din *Adevărul* că această epigramă e întreagă a lui Caragiale. Dacă ar fi fost aşa, n-aş fi publicat-o în volumul meu şi în *Flacăra,* pe când Caragiale era în viaţă. De altfel n-ar fi avut nici un rost din partea maestrului Caragiale această autoironie aşa de exagerată.

Iată epigrama în chestie:

Iancu Luca Caragiale...
Îţi dă berea cu măsură...
Face şi literatură...
Însă nu face... parale!

Marele Caragiale, care scria îngrozitor de greu, se minuna de puterea uşurinţei mele de a lega ideile în formă spontană şi logică şi de a le prezenta în unitatea unei strofe cu poanta finală, la care un altul s-ar fi muncit mult.

El pleacă odată cu Coşbuc la Braşov, şi în ultimul moment îmi spunea: „Mai e o minută până la plecare. Eşti în stare să-mi faci o epigramă de şase versuri contra mea şi contra foiletoanelor mele din *Universul,* dar cele trei versuri de la început să nu rimeze deloc între ele, ci versul întâi să fie rimat cu al 4-lea, al doilea cu al 5-lea şi al treilea cu al 6-lea? Toate versurile de 9 silabe, afară de cel din urmă, care să nu aibă decât 4".

M-am executat, spre stupefacţia lui Caragiale şi indignarea lui Coşbuc, care detesta epigramele, susţinând că e literatura civilizaţiilor bătrâne şi în decadenţă. Popoarele tinere, cum suntem noi, nu trebuie să scrie decât poezii lirice şi epice.

Dar iată epigrama de la Gara de nord:

(Vă rog să observaţi că toate condiţiile impuse de capriciul marelui prozator au fost îndeplinite):

Şi fiindcă-mi place numai versul,
Arareori citesc jurnale.
Dar când nu vrea să-mi vie somnul,
Atuncea cumpăr Universul
Fiindcă într-însul scrie domnul
Caragiale!

Altădată, maestrul Caragiale mi-a făcut o farsă nostimă. Îi aduc o poezie de 3 strofe pentru *Epoca literară.* A doua zi mă cheamă şi-mi cere consimţământul să schimbe în versurile mele numai un singur cuvânt, sub pretext că vorba schimbată o să le dea o ironie superioară în genul ideilor lui Heine. Bineînţeles c-am consimţit.

Subiectul poeziei era setea pe care o simţeam în dezordinea iubirilor facile şi a sărutărilor venale, de imaculata puritate a celor culese pe buzele fecioreşti al unei soţii adorate. Vă mărturisesc că eram în vorbă să mă logodesc cu fata unui consilier de la Casaţie.

Strofa ultimă suna aşa: era vorba de sărutări:

Ţi le păstrez pe toate ţie,
Doar tu fiorul să le ştii —
Tu, ce odată o să vii...
Necunoscuta mea soţiei.

Schimbând un singur cuvânt, maestrul Caragiale dase o turnură neaşteptată strofei şi poeziei mele prea candide:

Ascultaţi-o vă rog:

Ţi le păstrez pe toate ţie,
Doar tu fiorul să le ştii —
Tu, ce c-o zestre o să vii
Necunoscuta mea soţiei.

Bineînţeles, după aceste versuri interesante, logodna nu s-a mai făcut.

Înainte să rup firul acestor amintiri, vă cer voie să povestesc o întâmplare intimă din viaţa şi familia marelui Caragiale, care aruncă o lumină pitorească asupra acestui om atât de capricios şi genial.

O vară bună a mamei mele, născută Bucşan, coborâtoare din Spătarul Bucşan, decapitat de turci în secolul al XVI-lea, avea o culă la moşia sa Parepa, apropiată de gara Albeşti. Soţia marelui Caragiale, femeie de o bunătate şi de o supremă distincţie, era nepoata castelanului. Ea auzise că nepoata ei, născută Burelly, luase în căsătorie pe un scriitor, care avea reputaţia că întârzie prin berării şi face piese de teatru pe care le şi joacă. (Îl confunda, desigur, cu artistul Caragiale, unchiul dnei Elena doctor Câmpeanu, născută V. Toneanu, din Braşov, şi soţia ilustrului chirurg Liviu Câmpeanu.) Bătrâna aristocrată, care venea rareori la Bucureşti, îşi închipuia că acest Caragiale trebuie să fie un om imposibil şi fără nici o manieră, un om care trăieşte prin culise şi prin berării! Caragiale auzise că moşia Parepa şi castelul nu sunt departe de gară. Totuşi erau câţiva buni kilometri de la gară până în sat. Caragiale vorbind franţuzeşte cu soţia sa îi spuse: *„Parepa? Qui mais cela ne paraît pas?“* S-ar putea traduce aşa: „Da, Parepa pare, numai nu apare!“ Era dimineaţa, căldură de iunie şi praf ca pe şoselele naţionale neasfaltate încă de suedezi! Pe la nouă şi jumătate ajung. Caragiale, cum soseşte, văzând că nobila lui mătuşă doarme încă, se urcă pe o scară de lemn şi nimereşte în podul plin cu mobile vechi, portrete de familie fără rame şi cărţi româneşti imprimate cu litere chirilice, şi alte cărţi greceşti şi franţuzeşti din veacul al XVIII-lea.

Amator priceput de mobile de stil şi de cărţi rare, Caragiale uită ora mesei şi pe la 12 se apleacă pe gura podului şi strigă un argat: „Ei, creştine, aduceţi-mi mămăligă, brânză, două cepe şi un clondir de vin, că nu mai pot să cobor la masă. Am treabă aici în pod. Spuneţi cucoanelor să mă aştepte!“

Jos, în sufragerie, stupoare generală. Gazda, prevenită de reputaţia scriitorului, plângea în sufletul ei afectuos pe nepoata sa, c-a putut să se mărite c-un astfel de om necivilizat. Dejunul a fost rece şi tăcut. Dar nu s-a rostit un cuvânt de dojană. *Noblesse oblige!* După masă cucoanele s-au plimbat prin parc şi s-au dus să se odihnească. Maestrul, sus, continua investigaţiile şi golea clondirul în simfonia greierilor şi a şoricăriei turburate în patriarhala lor împărăţie.

Pe la 4 însă se coboară încărcat de elzeviruri, de ediţii princeps cu gravuri, de pergamente înflorite cu pajură domnească şi de alte preţioase bibelouri şi istorice vechituri.

Îşi dase perfect seama de impresia detestabilă ce pricinuise exilu-i voluntar în arhivele din pod. Dar pasiunea colecţionarului învinge chiar în omul cel mai cult exigenţele protocolare. A preparat însă, pentru seară, o lovitură menită să-l reabiliteze complet. A ieşit în sat, făcând vizite în dreapta şi în stânga, şi s-a întors cu un imens buchet artistic şi multicolor. Seara şi-a pus smochingul, ghetele de lac şi a trimis înainte de masă o scrisoare, în franţuzeşte, castelanei, scrisoare plină de spirit în genul lui Voiture, cerându-şi scuze că ţinuta în care se găsea, după o călătorie aşa de obositoare cu trăsura, nu i-a îngăduit să se prezinte unei doamne obişnuite cu eleganţele curţilor domneşti.

Scrisoarea, spiritul, galanteria exagerată a stilului, ortografia impecabilă, tot a impresionat aşa de adânc pe mătuşa care-şi

plânsese dimineaţa nepoata, încât ardea de nerăbdare să-l felicite şi să-l admire. Când s-a prezentat în salon Caragiale şi i-a dat braţul în sufragerie şi când i-a făcut o reverenţă ca la curtea domnească, biata Bucşanca s-a intimidat şi se întreba auzindu-l vorbind cu atâta graţie, siguranţă, spirit şi imensă cultură de autorii ei favoriţi Voltaire, Lafontaine, Voiture, Saint-Simon şi Racine, dacă acesta, care străluceşte ca un senior de la curtea lui Ludovic al XIV-lea, e tot omul care cerea dimineaţa pe gura podului clondirul cu vin, ceapa şi mămăliga? Toată seara maestrul Caragiale a fost numai vervă, politeţe, spirit rafinat şi elocinţă corneliană. Mătuşii îi creştea inima şi săruta pe Tita Caragiale, certând-o că nu i-a vorbit niciodată de calităţile extraordinare ale soţului ei, om cu educaţie, cultură şi figură aristocratică. La plecare, maestrul a ridicat ce-a vrut din pod şi din cămară, unde se mai găseau cărţi rare şi mobile străvechi. D-atunci Caragiale a rămas favoritul bunei mătuşi şi nu o dată i-a încercat generozitatea.

Caragiale a revenit la Parepa de mai multe ori şi a lăsat întotdeauna aceeaşi excelentă impresie, de la masa de seară, nu cea de la dejun. Se ataşase de noi nobila epavă a unui alt secol şi care trăia prin cultura ei în epocile galante ale seniorilor din veacul regelui Soare.

Caragiale îi observase o slăbiciune. Era umilită că soţul ei, frate cu generalul Semeşescu şi fost prefect de Prahova sub domnia lui Cuza, murise numai cu gradul de maior. Caragiale se arăta revoltat de fatalitatea acestei denumiri.

„Mă gândesc, îi spunea el, că prefectul fiind om de elită, ar fi putut ajunge lesne general.“ „Desigur, răspundea bătrâna castelană, ştergându-şi o lacrimă pioasă, dar melancolică“. „Eu sunt de părere, tanti, să-l avansăm noi. Gradul postum

pe care i-l dăm sunt convins că l-ar ratifica şi domnul Cuza şi stăpânirea actuală". Şi fără alte forme, Caragiale îi trimise de la Mützner, litograful Curţii regale, cărţi de vizită liberate în felul următor: Dna *Smaranda Colonel M. născută Bucşan*. Şi a purtat gradul acesta buna castelană vreo 12 ani de zile. Atunci Caragiale se pregătea să-l avanseze pe mort la gradul de general. Din nefericire, acest gând delicat nu şi l-a putut îndeplini. Între timp castelana, foarte înaintată în vârstă, a închis ochii şi s-a dus să-i spuie colonelului să nu mai tragă nădejdi de avansare.

Amintiri literare

[AL. MACEDONSKI]

Încă de când eram magistrat la Chişinău (1925 — 1928), mă gândeam să public un volum de poezii cu titlul: *Cântecele unui greier*. N-au apărut până acum decât prefaţa acestor cântece şi o mică poemă: *Cântă greierul*. Am asemuit totdeauna pe bieţii cântăreţi ai ţării noastre eminamente agricole, cu greierii pe care i-a imortalizat Lafontaine în celebra şi egoista lui fabulă La *cigale et la fourmi*. În adevăr, poetul, mare sau mic, celebru sau necunoscut, imită în mod adorabil tactica nepăsătoare şi dezinteresată a micuţului greier. El cântă pe chitara lui şi viaţa curge pe lângă dânsul aprigă şi tumultuoasă. În freamătul luptei pentru existenţă, cântecul lui monoton rămâne aproape fără ecou. Învingătorii vieţii, ajunşi pe culmi, îl ignorează sau îl dispreţuiesc. El cântă înainte pentru lună, pentru florile tăcute şi îmbălsămate ale primăverii, pentru marea frământată de vânturi, pentru pădurile

şoptitoare şi tainice, pentru cerul albastru, tivit în amurg cu beteala de aur a soarelui ce scapătă, pentru holdele galbene îmbujorate de pata sângerie a macilor, pentru sufletele naive şi smintite ale copiilor şi ale nebunilor, şi pentru lauda lui Dumnezeu care e prea mare şi prea departe ca să-l audă.

Dar într-o zi mâna îi îngheaţă pe coarde şi serenada lui o risipeşte crivăţul:

Azi iarna-i bate în fereşti,
Şi vântu-n goana simfoniei
Parcă-l întreabă: unde eşti,
Trist cântăreţ al veseliei?

La moartea lui se strâng drumeţii şi unii-l slăvesc. Alţii-l plâng. Mâini tinere şi curate aduc pe groapa lui proaspătă câteva flori în amintirea cântecelor lui primăvăratice — şi apoi lumea se risipeşte, iar mormântul, sărac şi singur, e păzit şi luminat numai de candela statornică şi mângâietoare a lunii.

Aşa a trăit, a cântat şi a murit Alexandru Macedonski. Comparaţia cu greierul şi lui i se potriveşte de minune. În viaţă a fost hulit, uitat şi nesocotit. După moarte, târziu, gloria a început să-i surâdă. Pentru mai toţi poeţii, gloria e o floare târzie care nu înfloreşte decât pe morminte. I s-a făcut de curând un pelerinaj la mormântul modest de la cimitirul Bellu şi talentaţi scriitori, ridicând prin presă glasuri în favoarea nemângâiatei văduve, care suferea într-o tăcere demnă mizeria, Parlamentul, înduioşat, a votat o mică pensie alimentară dnei Ana Al. Macedonski. Cântăreţul nemuritor al nopţilor de mai şi al rondelelor cu cizelări de filigrană poate, în fine, să se odihnească liniştit. Tovarăşa nobilă şi credincioasă a vieţii lui chinuite va avea de azi înainte o bucată de pâine şi putinţa

de a-i aprinde o candelă lângă crucea de lemn ce-l veghează de 12 ani.

Cer voie acelora care se interesează de marile figuri ale literaturii noastre dinainte de război, să evoc figura maestrului Macedonski, pe care l-am cunoscut de aproape, şi al cărui colaborator şi prieten am fost ani îndelungaţi.

Alexandru Macedonski era fiul generalului Macedonski, fost aghiotant şi ministru de război al domnului Cuza. Mama sa era coborâtoare dintr-un ban al Craiovei. Când l-am cunoscut eu prin anul 1890 — 91, fiind student la Drept, (şi la Litere) maestrul era trecut de 43 de ani. De altfel, publicase în anul 1872 (anul naşterii mele) un volum de *Poezii* în editura Haimann. (Librăria Haimann era pe Calea Victoriei, peste drum de cafeneaua Kubler, dar mai spre Palat). Poetul avea pe atunci un cap impresionant. Sub o frunte largă şi orgolioasă purta pe nasul acvilin ochelari de aur. Părul rar era despărţit în două printr-o cărare în mijlocul frunţii lărgite de o calviţie precoce. Împrejurul urechilor armonioase părul involt era întărit cu fierul. Mustaţa scurtă şi deasă avea vârfurile ascuţite şi drepte. Întrebuinţa, pentru ţinuta lor marţială, un cosmetic de ceară neagră. La gât îi flutura o lavalieră sumbră, iar jobenul înalt (de mătase) era pălăria sa de predilecţie. Redingota, cu reveruri de mătase, butonată până sus, îi da aer, ca şi lui Duiliu Zamfirescu, de militar îmbrăcat civil. Mergea pe stradă cu picioarele puţin încovoiate, legănându-şi capul, cu ochii vii, mari şi visători, absenţi din larma şi mişcarea de stup a Capitalei, şi pierdut într-o viaţă lăuntrică, adâncă şi concentrată.

Surâsul ironic al buzelor groase şi senzuale era îndulcit deseori de francheţea expresiei sale binevoitoare şi căldu-

roase. Firea sa era mai mult distantă, dar expansivă şi generoasă în intimitate. Vorbea franţuzeşte cu facilitate şi eleganţă, şi era cu toată lumea de o politeţe plină de tact. Soţia sa, dna Ana Macedonski, născută Ralet-Slătineanu, micuţă, subţire, delicată, cu ochi mari şi negri, semăna la cap cu contesa Ana de Noailles, era sora prietenului meu, George Slătineanu, preşedinte la Consiliul legislativ, şi a distinsului avocat Manolache Slătineanu.

Stam de vorbă cu Ion Luca Caragiale, pe o bancă în Cişmigiu, şi discutam cu el asupra literaturii franceze din secolul al XVII-lea, pe care marele scriitor o cunoştea pe degete, când poetul Macedonski se apropie. Caragiale, care îl tutuia, a început să-l întrebe: „Alexandre, ce e cu marea ta ediţie a *Nopţilor?"* Poetul răspunde: „Aş vrea s-o public la Monitorul Oficial cu gravuri în lemn."

Caragiale, glumeţ, îl întrerupe: „Ce rău ţi-a făcut, Alecule, Monitorul Oficial, de vrei să-l aduci la faliment, or poate pândeşti locul directorului?" Poetul Macedonski începu să râdă, îndreptându-şi lavaliera, care se strâmbase, şi vru să-şi ia rămas bun zicând: „Mi se pare că v-am întrerupt o conversaţie interesantă". „Nu, replică maestrul Caragiale, vorbeam cu Cincinat, care e tânăr, despre arta stilului. Dar ce, nu vă cunoaşteţi? Ăsta e un băiat de viitor. Ţi-l prezint: Cincinat Pavelescu". [Poetul] Macedonski, foarte ceremonios, scoase jobenul şi-mi strânse mâna cu însufleţire, spunându-mi, în franţuzeşte: „Îmi făgăduise cumnatul meu Georges, prietenul dumitale, să te aducă odată în strada Dorobanţilor, dar acum sper că vei veni singur."

La colţul bulevardului cu strada Brezoianu, Caragiale ne părăsi dându-ne întâlnire, seara, în Covaci, la berăria pe care o deschi-

sese de curând şi care devenise o adevărată cafenea literară la modă. Acolo am întâlnit pe Coşbuc, pe Delavrancea, pe Vlahuţă, pe Toni Bacalbaşa, pe Ion Gorun, Traian Demetrescu, Teleor, Haralamb Lecca şi alţi scriitori din generaţia aceasta.

D-atunci am început să frecventez în mod obişnuit casa şi cenaclul maestrului Macedonski. Când l-am cunoscut mai bine, mi-am dat seama că aristocratul acesta rămăsese sub biciuirea protivnică a destinului un revoltat şi un boem incorigibil. Fusese o singură dată funcţionar şi anume prefect de Bolgrad. D-atunci nu visa decât slujbe înalte sau cel puţin direcţia la Monitorul Oficial. Dar a închis ochii fără să-şi vadă visul împlinit. Averea părintească o irosise într-o lungă călătorie în Franţa şi Belgia. Crease la Paris, în apartamentul luxos din rue Bonaparte, pe care-l împodobise cu numeroase scoarţe olteneşti rare şi artistice, un mic cerc literar. Veneau să ia ceaiul acolo, o dată pe săptămână: Laurent Tailhade, ironistul neînduplecat din *Au pays du mufle,* poetul Stuart Merrill, vigurosul poet, romancier şi eseist, Camille Mauclair, belgianul Albert Mockel, fondatorul celebrei reviste La *Vallonie,* la care a colaborat şi Alex. Macedonski prin 1887 — 89, şi care a devenit celebră prin contribuţiile literare ale lui Maurice Maeterlinck, Émil Verhaeren, François Viélé-Griffin, José Maria de Heredia, Stéphane Mallarmé şi chiar Paul Verlaine. Târziu, când Macedonski a publicat în franţuzeşte volumul de poezii Bronses, Pierre Quillard, în *Mercure de France,* a scris într-o notiţă critică: *Le grand poéte roumain Alex. Macedonski frappe le vers français sur une enclume d'or.* Adică: „Marele poet român A. M. făureşte versul francez pe o nicovală de aur!"Apreciat în mediurile intelectuale înalte din Paris, când s-a întors în ţară s-a simţit cam dezrădăcinat,

după expresia celebră a lui Maurice Barrés. A fondat atunci revista *Literatorul,* foarte răspândită în toată ţara şi la care au debutat mai toţi scriitorii noştri cunoscuţi ca: Duiliu Zamfirescu, Caton Theodorian, Alex. Djuvara, fost ministru, poet, pictor şi mare orator, Teleor, Alex. Obedenaru, Traian Demetrescu, mi se pare chiar Galaction şi Arghezi. Dar revista aceasta, a cărei deviză era: control de stil, libertate de idei, şi care stârnise un adevărat curent, a dispărut în furtuna provocată de scandalul epigramei contra lui Eminescu. Epigrama aceasta care i s-a atribuit lui Macedonski, dar care a apărut neiscălită şi a cărei paternitate maestrul nu şi-a însuşit-o niciodată, nu era nici prea răutăcioasă, nici prea spirituală. Publicarea ei a avut nenorocirea să coincidă cu izbucnirea maladiei mintale a genialului poet Eminescu. Cel care a dat alarma şi a pornit o campanie distrugătoare şi neomenească contra lui Macedonski a fost Grigore Ventura, boier moldovean, cunoscut polemist, autor dramatic şi literat, tatăl celebrei noastre compatriote de la Comedia Franceză din Paris, domnişoara Maria Ventura. Deşi epigrama apăruse ca simplu joc de redacţie pe la mijlocul unei reviste de 120 de pagini şi n-ar fi putut fi introdusă peste noapte la pagina 60 a revistei, totuşi, în timp de 12 ani, lui Alex. Macedonski nu i s-a îngăduit să publice un singur rând de apărare sau de lămurire. Ventura convinsese, prin violenţa campaniei sale, că Macedonski este autorul acelei impietăţi. Din fericire, moravurile acestea s-au schimbat, şi azi, în toată liniştea, putem discuta cu seninătate şi acuzaţia şi apărarea. Iată epigrama în chestiune:

Un X, pretins poet, acum
S-a dus pe cel mai jalnic drum.
L-aş plânge, dacă-n balamuc

Destinul său n-ar fi mai bun;
Căci până ieri a fost năuc
Şi nu e azi decât nebun!

Chiar dacă epigrama ar fi aparţinut maestrului — deşi el a tăgăduit-o necontenit — încă suferinţa şi pedeapsa îndurate de el şi de familia lui au fost în disproporţie cu imprudenţa sau chiar cu vinovăţia autorului.

Începând de a doua zi, toate numerele revistei i s-au înapoiat pline de insulte. Nu i s-a publicat nici un rând de explicaţie. Prietenii l-au părăsit. Colaboratorii au emigrat. Mizeria l-a copleşit. Ani de zile a trăit în lipsurile cele mai groaznice. Nu mai avea mobile, nici cărţi, nici haine, nici servitori. Când năluca lui palidă şi slăbănoagă se zărea singuratică pe la colţul stradelor laterale, inspira o milă amestecată cu spaimă, întocmai ca şi femeilor din Florenţa care strigau la vederea lui Dante: „Priviţi pe acela care se întoarce din infern!" Şi infernul lui Alexandru Macedonski a fost în adevăr dantesc!

Pe la începutul cunoştinţei noastre ducea o viaţă grea. Slujbă nu avea. Dna Macedonski primea, lunar, o mică subvenţie de la Eforia spitalelor civile, strămoşii ei, Ralet Slătineanu fiind dintre vechii donatori.

Când lipsa îl chinuia prea crud, maestrul scria scrisori de o convingătoare elocinţă şi le trimitea, solicitând împrumuturi, când prinţului Sturdza, gânditor generos şi puternic, când lui Const. Arion, mecena larg şi înţelegător al artei şi al suferinţei, când lui Emil Costinescu, fostul ministru de finanţe, suflet frumos ca şi înfăţişarea lui blândă şi patriarhală, când (mătuşii mele) dna Smaranda Bucşan, castelana de la Parepa, când tatălui meu, inginerul Ion Pavelescu, om

de inimă [bun şi milos], care iubea şi admira pe marele poet [şi nu ştia să refuze pe nimeni].

De obicei scrisorile obţineau rezultatul dorit. Dar să nu vă închipuiţi că maestrul, când se trezea în posesia unei sume respectabile de 500 sau 1000 de lei, se ducea să-şi plătească chiria sau să cumpere ceva util casei sale pline de goluri. Nicidecum. Cumpăra jucării pentru băieţi, păpuşi pentru fetiţă, icre, pui, sparanghel şi trufandale scumpe. Şi toate bunătăţile astea se mâncau în farfurii adânci şi ciocnite, pe masa lungă de redacţie, acoperită cu o muşama veche, albă, cu picăţele negre. Furculiţele, cuţitele şi linguriţele erau unele de argint, altele de alamă şi câteva de lemn, dar nici una întreagă.

Maestrul Macedonski a fost desigur cel mai mare boem al generaţiei sale. Odată s-a împrumutat, cu doi napoleoni, la bunul cizmar polonez din Dealul Spirei, D. Ştefan, care revenise a patra oară să-i ceară o datorie veche de doi ani. Aşa de mult a ştiut să-l înduioşeze pe acest adevărat amic al familiei, că bătrânul pantofar, care făcuse cizme generalului Macedonski pe când era adjutant al lui Cuza şi asistase la botezul poetului, care se răsfăţa pe atunci într-un leagăn aurit şi în scutece cu coroană, a scos plângând o imensă batistă roşie din buzunarul de la spate al redingotei, şi-a şters ochii şi a desfăcut cei doi napoleoni agonisiţi după alergături obositoare. S-a înclinat adânc şi i-a întins maestrului sărutându-i mâna; nu făcuse nici un efort oratoric ca să-l convingă. I-a amintit numai cum trăia odată şi cât suferea azi, când e silit sa nu-i poată plăti ce-i datoreşte de mult, ba chiar să se umilească a-i cere un împrumut. Bătrânul înalt, spân şi roşcat, a deschis uşa încet şi a dispărut în ceaţa umedă a serii de toamnă târzie. Maestrul, emoţionat el însuşi, a simţit nevoia să iasă în aer şi ne-am

dus la cafeneaua Fialcovschi, unde a tratat cu bere, cafele şi dulceaţă pe toţi scriitorii tineri ce consumau, până la venirea noastră, numai pahare cu apă. Nu mult, după cunoştinţa noastră, maestrul a făcut să reapară *Literatorul,* eu fiind primul-redactor al revistei. Voi povesti, pe scurt, trei întâmplări din timpul colaborării mele la *Literatorul* şi la tragedia în 5 acte şi în versuri *Saul,* pe care am scris-o cu maestrul, şi care s-a reprezentat de 9 ori cu mare succes la Teatrul Naţional din Bucureşti, prin 1892[1], având ca principali actori pe Aristizza Romanescu, C. Nottara, Petrescu şi Maria Ventura.

Grigore Ventura uitase de mult campania furioasă contra oropsitului de odinioară. El a scris chiar un articol critic în care susţinea că tragedia noastră e destinată să devină clasică. De altfel, mulţi ani, la Conservatorul de artă dramatică din Bucureşti, elevii dau examene de sfârşit de an cu scene din tragedia noastră.

Reviu la prima întâmplare de care vorbeam. După o serată dată în strada Dorobanţi la domiciliul maestrului careşi serba onomastica, în ziua de Sf. Alexandru, am fost obligat să improvizez şi eu 4 versuri în onoarea sărbătoritului care propusese, în salonul plin de rude nobile şi de literaţi de toate vârstele şi categoriile, ca autorul celui mai reuşit catren, să fie proclamat prinţ al poeţilor, precum, de curând, fusese ales, la Paris, Leon Diex de un număr mare de scriitori. N-am avut niciodată o natură linguşitoare, aşa se şi explică pentru ce, cu toate legăturile mele variate şi puternice, n-am ajuns decât procuror de curte la Braşov, pe când alţii, mai mlădioşi şi mai practici, au suit toate treptele măririi, ale bogăţiei şi ale gloriei. În seara aceea, în loc să fac maestru-

[1] De fapt, 1893.

lui versuri elogioase ca toţi ceilalţi, i-am făcut o epigramă, mi se pare că a fost chiar întâia mea epigramă. Pe când căutam o inspiraţie, văd în fundul salonului un dulap de cărţi cu două rafturi goale. Ca să nu se observe lipsa cărţilor vândute, pentru ca invitaţii să fie bine ospătaţi, amfitrionul aşezase în rafturile goale o colivie, pe care o înveselise, altădată, cântecul unui canar.

Şi când mi s-a dat cuvântul, în stupoarea generală, am citit aceste versuri necuviincioase, care au căzut ca o duşe rece peste entuziasmul facil al musafirilor veseli:

Maestrul nostru are o boală:
Îi plac sticleţi. Dar în dulap
Văd colivia că şade goală...
Fiindcă sticleţii-i are-n cap!

A fost un freamăt legitim de indignare. Un scriitor din provincie, înalt şi solid, a propus să mă arunce după balcon în stradă. Dar maestrul, om de societate, a aruncat vina pe oboseala mea. Sosisem cu o jumătate de oră înainte de la Sinaia, şi venisem pe bicicletă. Epigrama aceasta a avut însă un epilog.

M-am dus a doua zi să-l iau pe tata acasă de la birou. Era inspector general la CFR. Birourile tracţiunii se găseau imediat lângă academie, acolo unde s-a instalat biblioteca publică, în Calea Victoriei colţ cu Sfinţii Voievozi. Era aproape 12. Eram mascat de o bibliotecă turnantă. Maestrul Macedonski intră. Se duce la biroul tatălui meu şi-i spune: „D-le inspector general, nu ştiţi ce mi s-a întâmplat aseară, de ziua mea? Fiul d-tale, Cincinat, m-a dezonorat, făcându-mi în faţa soacrei mele, dna Slătineanu, şi a unei numeroase adunări, o epigramă care m-a zăpăcit aşa de mult c-am şi uitat că azi la ora 1 am scadenţa

unei poliţe de 400 lei care ameninţă să mi se protesteze.“ Tata a înţeles. A sunat pe dl Poenaru, casierul CFR, şi i-a spus să plătească imediat poliţa poetului. „Îi făgăduisem fiului meu să-i ofer o bicicletă englezească care costă tocmai 500 lei. L-am pus, maestre, la amendă şi n-o să i-o cumpăr decât la vară“. Eu m-am făcut ghem după bibliotecă şi am auzit cum poetul a plecat vesel şi mulţumit. Când m-am dus seara, mă iertase şi ne-am reluat colaborarea la *Saul,* ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Tata însă m-a dojenit şi m-a rugat să nu mai fac epigrame aşa de costisitoare. El însă era ca şi mine un om cu mâna spartă. Nu cunoştea arta d-a refuza. Odată primeşte un bileţel al cărui scris era simpatic şi bine cunoscut: „Domnule inspector! Deseară voi avea onoarea să fiu tată. Voi da noului meu vlăstar numele d-tale ilustru de Ion. Rog înlesneşte-mă pentru cheltuielile indispensabile cu 400 lei şi de unde daţi să sporească!“ Alex. Macedonski, maestrul, uitase că trei luni mai înainte, alt bileţel redactat cam în acelaşi fel spunea: „Dacă soţia mea naşte o fată, îi vom da numele Polina, în semn de recunoştinţă pentru dna Pavelescu, care a fost aşa de bună şi generoasă ca şi d-ta.“ Bineînţeles că părinţii mei, suflete îngereşti, n-aveau memoria datelor şi făceau pe placul bunului maestru, fericiţi că puteau să-i mai risipească grijile.

Voi mai povesti o mică farsă pe care, fără nici o răutate, am făcut-o directorului meu cu prilejul inaugurării, de către regele Carol I, a măreţului pod de peste Dunăre.

În ziarul *Ţara,* inspirat de Nicu Filipescu, apărând clişeul podului, primul-redactor m-a rugat să improvizez o odă regelui Carol, care a şi apărut seara în ediţia specială a ziarului.

Poema mea a dat ideea maestrului Macedonski să facă şi el un madrigal regelui în *Literatorul,* care tocmai trebuia să

apară a doua zi. Nu-mi amintesc decât cele 2 versuri de la sfârşit. Sunt d-atunci cel puţin 40 de ani. Ideea era aceasta:

Pe râul de argint când podul
Întinsu-l-ai, gândea norodul:
„Nu-n Dobrogea ai intrat, sire,
Ai intrat în nemurire!“

Eu însă ducând versurile la tipografie am adăugat de la mine două versuri:

Sau, să mă exprim mai bine:
Eşti acum coleg cu mine!

Le-am iscălit pe toate Alex. Macedonski, am pus să se culeagă repede şi am tras 5 numere cu varianta aceasta, rugând pe tipograful Göbl să trimită acasă 5 numere cu farsă şi 20 cu versurile autentice.

Când a sosit băiatul cu revistele, am ascuns ochelarii maestrului şi am deschis nervos pachetul.

Revista era imprimată luxos pe o hârtie velină, albă şi groasă. Numărul se prezenta bine. Macedonski îşi caută ochelarii şi-mi spune: „Am impresia că versurile mele erau mai puţine. Au fost 4 şi mi se pare că sunt 6. Ce-o fi blestemăţia asta?“ „Maestre, îi răspund eu, mi se pare că-i un zeţar poet. N-o fi completat el poezia, părându-i-se cam scurtă?“ „Cum crezi, Cincinat, c-o să-şi permită zeţarul asemenea infamie? Ia citeşte mai bine dumneata să vedem ce e“. Şi, cu glas sonor şi patetic, accentuez ultimele versuri:

Nu-n Dobrogea ai intrat, sire,
Ai intrat în nemurire!
Sau, să mă exprim mai bine:
Eşti acum coleg cu mine!

Maestrul se făcuse vânăt şi era aproape să-i vie rău. „Sunt desfiinţat. O să mă crează regele nebun. Repede la tipografie să oprească tirajul". Dar dna Macedonski, mai calmă, luase un număr din cele bune şi-i spuse: „Alexandre, trebuie să fie o farsă. Linişteşte-te! Nu vezi că dnul Cincinat râde?" Maestrul trecu brusc de la excesul supărării la un râs vesel şi zgomotos. „D-ta eşti vinovatul! Mă miram să aibă tipograful atât curaj." Şi în focul care ardea, aruncă unul câte unul numerele buclucaşe, adăugând zâmbitor: „Trebuie să recunosc că farsa a fost admirabilă. Bravo!"

Iată şi a treia anecdotă, vie şi trăită acum 42 de ani, când lucram împreună cu maestrul la tragedia *Saul.* Fiind student la Drept, urmam dimineaţa cursurile universitare. După prânz asistam la prelegerile magistrale ale lui Titu Maiorescu. Colaboram şi la diverse cotidiene. Seara ieşeam cu Macedonski, colindând berăriile sa ne întâlnim cu George Coşbuc, Caragiale şi alţii. În serile când trebuia să scriem, ne întorceam devreme şi, pe masa lungă de lemn, acoperită cu celebra muşama, în faţa unei carafe cu bere blondă, începeam colaborarea. Ziua discutam asupra scenelor şi psihologiei personajelor, consultând *Biblia* şi alte cărţi necesare. Ne apucam de scris e un fel de a vorbi. În fond cel care scria mai mult eram eu. Maestrul se plimba de-a lungul odăii şi medita, aruncând spre tavan valuri de fum şi priviri inspirate. Era obiceiul ca eu să aştern 40 — 50 versuri, fie în dialog, fie în tiradă. După efortul acesta mă opream la un vers rebel care întârzia şi atunci rugam pe maestru să-mi dea voie să mă odihnesc şi să facă el versul refractar. El, foarte graţios, se aşeza pe scaun. Îşi vărsa un pahar de bere. Îşi reaprindea *ţigara* începută. E cunoscută anevoinţa şi truda ce împiedicau sc-

risul curent al marelui poet. Celebra epigramă dedicată lui Alecsandri, care tolerase artistului ce interpreta pe Zoil în *Fântâna Blanduziei* să imite capul şi mustăţile lui Alex. Macedonski, l-a costat o noapte întreagă şi o zi de cizelare minuţioasă.

Epigrama e însă în adevăr frumoasă:

Orbit de-al gloriei nesaţiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne sa mă faci Zoil,
Când singur tu te faci Horaţiu!

Cu cât se îndârjea să găsească versul ce fugea, ca nisipul printre degete când te izbeşte un val de mare, cu atât inspiraţia vagabondă şi protivnică se depărta şi-l înfrunta, şi-i suia sângele în tâmple ca să-i paralizeze putinţa d-a găsi cuvântul care trebuie.

Atunci îmi spunea glumind: „Mi se pare că mi-ai blestemat tocul să nu poţi scrie decât dumneata cu dânsul“ şi, zâmbitor, mă poftea să continuu, iar eu mă supuneam bucuros. Partea cea mai grea venea însă după completarea scenei întregi. Atunci maestrul citea cu voce tare, tărăgănată şi declamatorie, ca la Comedia franceză, versurile scrise. Le elogia decretându-mă un adevărat geniu. Maestrul era, de altfel, extrem de generos în laude ditirambice cu toţi tinerii literaţi care constituiau cenaclul său. După apoteoza laudativă, cu un surâs mai rece adăuga: „Până acum am admirat poetul şi improvizatorul, acum trebuie să intervie artistul. Primele 8 versuri sunt perfecte ca idee, formă şi sonoritate. Să-mi schimbi însă cele 4 rime următoare care sunt palide şi dezlânate. Versul acesta trebuie să sfârşească în mod lapidar.“

De cele mai multe ori îndreptam fără să murmur rimele cerute de exigenţa implacabilă a maestrului. Odată, însă, obosit de cele

70 — 80 de versuri scrise între orele 9 şi 12, şi mai cu seamă de rigoarea schimbărilor ce mi se impuneau, am refuzat net să le mai fac, rugând pe maestru să le modifice chiar el.

S-a aşezat nemulţumit la masă, a mai sorbit din halba cu bere şi a început să ciocănească versul ca pe o nicovală roşie. Însă cuvântul catastrofal ce trebuia să înlocuiască o rimă onestă a mea nu putea fi introdus, cu toată silinţa şi meşteşugul de mare făuritor al maestrului. „Chiar pentru d-ta e aproape imposibil..." Dar n-am apucat să termin fraza. Roşu de mânie a sărit în picioare şi m-a apostrofat violent: „Mi se pare că d-ta începi să uiţi cine eşti. Te-am scos, domnule, din mahalaua Batistei şi din fiul unui ingineraş de la CFR, te-am ridicat până la mine — fiul generalului Macedonski; băiete, nu-ţi pierde capul şi revino la modestie şi la realitate". Atunci mi-am pierdut capul în adevăr şi i-am ripostat nemilos: „Tatăl dumitale o fi fost ministru de război, dar al meu n-are nici o rudă care să fi trădat pe Tudor Vladimirescu." În culmea furiei şi a indignării, Macedonski a pus mâna pe un cuţit de tăiat hârtie, destul de masiv, ce dormita pe masă, şi mi-a dat o lovitură în piept. „Mori, mizerabile, dacă-mi ofensezi străbunicul!" Apoi a izbucnit într-un râs nervos, dar jovial, fiindcă pumnalul, fabricat dintr-un fel de hârtie, se ghemuise şi nu-mi pricinuise nici un rău." Am vrut să te sperii, Cincinat, şi să nu-mi mai răspunzi altădată chiar când ai avea dreptate. Eu sunt un om necăjit, am trecut prin multe. Tu eşti tânăr, trebuie să te stăpâneşti şi să rabzi. Hai mai bine să ieşim! Berea nu e gustoasă decât la berărie. Şi iată mi-a venit şi versul. Bravo! A *quelque chose malheure est bon"*. Şi a doua zi am început colaborarea fără nici un incident.

O epigramă

La o şezătoare literară la Tulcea, îmi amintesc — organizată de Soc(ietatea) Scriitorilor Români — scriitorul N. Dunăreanu, citise, între alţii, o nuvelă lungă, nesfârşit de lungă. Se părea că nu se mai isprăveşte. Publicul tulcean... ce să-ţi mai spun? mort pe jumătate, era în agonie... Într-un târziu, Dunăreanu a dat Dumnezeu şi a terminat... Ca să mai înviez puţin auditoriul, adică să-l readuc la simţiri, am apărut pe scenă şi am citit epigrama aceasta:

Când a-nceput nuvela Dunăreanu,
Era la cârmă încă Brătianu,
Când a sfârşit nuvela... Dunărescu...
Venise generalul Averescu...

Probabil că epigrama asta, care-i plăcuse mult ilustrului general pentru care eu am un adevărat cult, l-a făcut să-şi aducă aminte de mine cu atâta bunăvoinţă. De altfel, primul-ministru avusese raporturi de prietenie cu tatăl meu... Dar să revenim la chestie... Ne-am luat cu vorba. Să presupunem acum că în adevăr aş fi fost numit director general, ce s-ar fi întâmplat? Mărturisesc sincer că emoţia mea ar fi fost enormă. Să revăd pe toţi marii noştri artişti pe care i-am admirat ani îndelungaţi sub unghiul autorităţii active ce mi-ar acorda o demnitate de director... Sunt convins, însă, că vechile mele raporturi de amiciţie cu Nottara, Gusty, Demetriad, Soreanu, Brezeanu mi-ar fi înlesnit mult dificultăţile debutului şi realizarea programului.

Nu ţi-aş putea vorbi — scuză-mă, te rog, — de programul prezumtivei mele direcţiuni. Lasă-mă să văd decretul

iscălit şi atunci îţi promit o nouă şi lungă convorbire detaliată. Altceva e să vorbeşti despre iepure, şi altceva să stai cu puşca în mână, în pădure, în faţa lui.

Dar fiindcă văd că insişti cu programul, îţi voi spune că de la început aş fi fost decis să încep la Teatrul Naţional „Joile literare“ de la Comedia Franceză, pentru ca publicul să poată lua contact direct cu scriitorii şi operele lor. Aş vrea cu acest prilej scriitorii să fie larg remuneraţi.

Aş fi încurajat în primul rând literatura dramatică originală, aceea care merită, bineînţeles. Aş fi căutat să realizez un repertoriu pentru public, întrucât teatrul trebuie să fie şi o distracţie, dar şi o şcoală. *Ridendo castigat mores!*... Aşa ceva — nu ştiu dacă mă înţelegi bine — nu prea se realizează la noi. Publicul, în ceea ce priveşte repertoriul, e cam lăsat la coadă.

Repertoriul pentru public... A, dar subiectul acesta e prea serios... ca să putem vorbi de el numai în treacăt.

— Vezi... numai ideea că aş fi putut fi instalat pe scaunul directorial de la Teatrul Naţional mi-a dat o seriozitate şi un aer grav, incompatibil cu caracterul meu vesel şi firea mea zâmbitoare. Până în momentul acesta încă n-am luat contact cu generalul ilustru care mă ocroteşte cu multa sa bunăvoinţă şi cu aprecierea sa atât de măgulitoare.

Dar... mai e o chestiune care mă tulbură mult. Chestiunea inamovibilităţii mele de magistrat — sunt doar consilier — pe care aş pierde-o venind la direcţiunea teatrului...

Însă în viaţă totul e provizoriu...

Inamovibilitatea adevărată nu începe poate decât la... cimitir.

Două epigrame

Se zvonise prin Brăila că va sosi în curând noul judecător de pace. Şeful meu, Victor A., fusese mutat la Bucureşti. Pierdeam în el şi un spirit de o înaltă distincţiune, şi un camarad de elită. Aşa că, în aşteptarea noului judecător, nerăbdarea mea se amesteca cu o nuanţă de melancolie.

În camera de consiliu mare, rece şi goală, rezolvam hârtiile curente. Lemnele umede nu voiau să ardă. Era o toamnă ploioasă şi tristă. Avocaţii intrau şi ieşeau, care cu afaceri, care cu amabilităţi profesionale, toţi interesându-se de sosirea noului-numit.

Pe când mă pregăteam să intru eu în şedinţă, aprodul, un băiat slăbuţ şi palid, dar cu o voce de bas, mă anunţă că un prieten voieşte să-mi vorbească.

„Să intre!“

Ca să-mi dau aer de magistrat ocupat, şi pe care vizitele matinale nu-l prea încântă, ţineam ochii pe hârtie.

Un glas mai puţin simpatic, dar necunoscut, izbucneşte:

— Hei, ce faci, Cincinat?

Ridic ochii spre noul-venit. Nu-l cunoşteam. Îi răspund totuşi — văzându-l aşa familiar, fiindcă se şi aşezase la celălalt birou şi începuse să răsfoiască nişte dosare:

— Mulţumesc, amice, dar d-ta?

— Uite, sosii şi eu acum şi venii să te văd. Îmi ziceam, desigur, e cineva pe care l-am cunoscut de mult. Poate vreun camarad al fraţilor mei, mă mira însă mult interesul neînţeles pe care-l punea în cercetarea dosarelor.

— Ei, cum o duci p-aci?

— Admirabil! Brăila e un oraş încântător, dar nu te supăra dacă sunt silit să întrerup interesanta noastră conversaţiune, fiindcă avocaţii mă aşteaptă în şedinţă.

— Dle dragă, nu face nimic, eu te aştept.

O clipă îmi fulgeră în minte ideea că e vreun încasator mai civilizat de la vreo revistă judiciară cu care am specialitatea să nu prea fiu în regulă cu abonamentul.

Îmbrăcându-mi roba, intrai în şedinţă.

Procese puţine, discuţie deloc. Peste trei sferturi de oră eram la biroul din camera de consiliu. Însă amicul meu necunoscut era tot acolo. Se făcuse comod. Îşi scosese pardesiul gălbui, cam lung şi strâmt împrejurul corpului său înalt şi slăbuţ şi, strâns într-o redingotă neagră, fără lustru, decât prin coate, cu manşetele albe, ieşite de mult afară, lucra la birou.

Indiscreţia lui mă făcu să pun capăt politeţii mele prelungite şi întrebai categoric:

— Da' ce faci d-ta cu dosarele alea?

— Nu vezi, dragă, le rezolvez!

Întâi mi se păru un maniac blând şi nepericulos, dar când sună aprodul şi ceru să i se aducă condica de termene, îl întrerupsei:

— Dă-mi voie, scumpul meu, să-ţi spun că eşti cam indiscret.

El, râzând, cu un aer de *bon garçon*, şi ridicându-şi cu mâna stângă colţul de pe frunte — purta părul lipit şi adus d-asupra ochiului drept în formă de cârlionţ — îmi zise atunci şiret:

— Drept cine mă iei, frate Cincinat? Eu sunt judecătorul tău. Sunt Fabriciu!

— De ce nu spui, omule, aşa? Era să pui aprodul să te poftească afară.

Aşa l-am cunoscut pe celebrul judecător Fabriciu.

Ne-am împrietenit iute, mi-a spus din suferinţele lui de vechi funcţionar, de viaţa lui obscură, petrecută la o judecătorie de pe malul Jiului, de prietenia cu popa, de chefurile lui cu notarul, de aventurile cu învăţătoarea blondă şi cu moaşa satului. Adusese cu dânsul însă, din atmosfera aceea rustică unde trăise şapte ani, ceva din seninătatea patriarhală a unor alte vremuri.

În glasul, în cuvintele, în mişcările şi în întreaga lui înfăţişare purta practica unui provincialism sincer şi a unei candori sufleteşti ce mă fermeca. Mai cu seamă felul lui de a se îmbrăca era nostim. Vestele lui n-am să le uit niciodată. Deschise până la pântec, ca cele de frac, aveau în forma lor ceva din şicul nemţesc de acum 50 ani. Dar cravatele? Largi, enorme, acopereau plastronul cămăşii şi ţintuiau atenţia prin acul de cravată macabru: un cap de mort, din care scăpărau noaptea scântei electrice.

Ca magistrat era excelent. Bun la suflet, răbdător, cu bun simţ juridic, muncitor şi camarad bun, desigur.

Ca om avea însă un defect. Cine nu are? Îl rodea o ambiţie oarbă să atragă atenţia, să fie admirat, să se vorbească de el. Viaţa modestă de altădată îl chinuia ca o remuşcare şi voia s-o uite în fastul luxului şi al vieţii largi şi aristocratice ce duceau magistraţii brăileni.

Se lăsase dus de curent şi nu lipsea de la club, de la teatru, de la serate, dar mai cu seamă era nelipsit de la mese şi de la banchete. Acolo era câmpul lui de bătaie. Ca un tactician celebru, sta gânditor la locul lui, vorbea puţin şi, luându-şi curajul cu cinci, şase păhăruţe măricele, pe când nimeni

nu bănuia măcar, pe când abia se serveau bucatele, Fabriciu, grav, aducându-şi colţul cârlionţului de pe frunte mai spre ureche, se ridica în picioare, impunându-se atenţiei generale.

— Tăcere! vorbeşte judecătorul.

Şi toastul lui, cam uniform, dacă nu era prea spiritual, era enorm de sincer. Îl transcriu din memorie:

„Doamnelor şi domnilor! fiindcă vă intru prima oară în familie, să-mi daţi voie, după uzul bătrânesc, să vă zic:

Să trăiţi în concordie şi fericire!"

În societatea brăileană aceste discursuri neaşteptate produceau impresiuni diferite, dar, totuşi, amicul meu, Fabriciu, continua a fi invitat, fiindcă era un băiat excelent.

Într-o seară, însă, a păţit-o.

O doamnă din elita oraşului da o mare petrecere după cinci ani de doliu. Şeful casei, un pictor din cei mai iubiţi, închisese ochii, lăsând în urma lui cinci fete frumoase.

După cinci ani de plânset şi de întristare adevărată, pentru fetele care se făcuseră mari, mama, înţeleaptă, a hotărât această sărbătoare. Toată magistratura, bineînţeles, a fost invitată, şi prietenul Fabriciu, ca neînsurat, printre cei dintâi.

Se petrecu o minune. Târziu, după multă muzică bună şi joc, sună fanfara veselă a supeului. Trecurăm toţi, perechi, perechi, în sufrageria largă şi ospitalieră. Veselia era de nedescris. Lume tânără, elegantă şi multă, masă bogată şi boierească. Vinurile generoase, şampania scânteia în pahare, aprindea ochii, da drumul limbilor şi idilele se înjghebau fericite, discuţiunile se aprindeau şi „flirtul" era în splendoare.

În casa aceea parcă n-ar fi fost niciodată la poartă zăbranicul negru. Aşa credeam noi, musafirii. Fabriciu, însă, veghea.

Şi pe când un prieten distins şi bun vorbitor termina o cuvântare cu miez ce se sfârşea în madrigal, deodată dintr-un

colţ al mesei, sombru, în fracul lui cu vesta prea deschisă şi cu cravata neagră, ca să pară mai de circumstanţă, se înălţa silueta ameninţătoare a judecătorului de pace.

Se aude un „Doamnelor şi domnilor“ timid, apoi glasul încălzit de libaţiunile necontenite îşi înălţă vibraţiunile şi vocea aproape simpatică domină râsetele şi glumele comesenilor.

— Tăcere, că vorbeşte noul judecător.

Şi noul judecător vorbea:

„Să nu uităm, doamnelor, că pe masa aceasta, unde şampania curge în valuri, a stat acum cinci ani cadavrul sacru al domnului Alexandry, omul de merit, pictorul neîntrecut, consilierul comunal, părintele afectuos...“

Şi pe când panegiristul îşi ştergea năduşeala ce-i picura în paharul de cristal, fetele defunctului, în rochiile lor albe, începură să plângă.

— *Pauvre papa!*

Fu o stupoare generală. Bărbaţii se priveau indignaţi, cucoanele iritate, domnişoarele încremeniseră, Fabriciu, însă, senin, aştepta felicitările gazdei.

Atunci din zecimi de piepturi izbucni strigătul acesta:

„Cincinat, Cincinat să vorbească!“

Un magistrat de la Curtea de Casaţie, martor al scenei acesteia, mă îmboldi să spun ceva vesel. Vă închipuiţi în ce situaţie mă găseam. De o parte reputaţia mea de om de spirit, de alta şeful meu direct. M-am sculat totuşi şi m-am pomenit spunând versurile acestea:

Judecătorul meu Fabriciu
Nu-i orator, dar mie-mi place.
Dacă, vorbind, e un supliciu,
E un deliciu dacă tace!

Lumea înveselită a început să aplaude zgomotos. Fabriciu era mort, însă nu ceda. Se întoarse nervos spre o domnişoară vecină şi-i spune: „Mai deştept sunt eu, că vorbesc mai mult, dumnealui tace întotdeauna.“ I-am răspuns la moment prin această epigramă:

Fiindcă tăceam, deşi cu rost,
Fabriciu mă crezuse prost,
Tot astfel eu l-am socotit
Dar numai după ce-a vorbit!

Aşa m-am certat eu prima oară cu şeful meu, judecătorul Fabriciu; altădată vă voi povesti cum ne-am împăcat, şi pentru totdeauna.

Slănic

Patru epigrame

Pe când eram magistrat în Brăila, un prieten, judecător, mă roagă, la clubul Rally, să-l împrumut cu 25 lei, ca să ponteze la bacara. Neavând la mine această sumă, el m-a silit să fac câteva versuri unui simpatic bancher, pe care-l auzise cu câteva minute mai înainte lăudându-mă, şi să-i cer, pe departe, douăzeci şi cinci de lei. Îi trebuia numai atât ca să-şi completeze suta de lei, hotărât s-o piardă. Şaptezeci şi cinci se şi duseseră. Bancherul îmi spusese că în ţara asta e o crimă să aibă cineva talent şi că ar trebui să mă duc în străinătate, unde lucrurile de spirit sunt preţuite şi răsplătite. Amicul meu — să nu vă închipuiţi că era Fabricius — surprinsese această convorbire şi voia să tragă câştig din entuziasmul bancherului pentru mine — în interesul dulcilor sale patimi de jucător. Pe când bancherul da ceea ce se cheamă, în termeni de club,

o „chouete de écarté“, a primit din parte-mi, pe un petic de hârtie, aceste rânduri:

În ţara asta de nimic,
Unde talentul e o crimă,
Mai lesne-i de găsit o rimă,
Decât cinci lei la un amic!
Post scriptum:
Am scris cinci lei pentru contrast,
Dar eu fiind un spirit vast
Şi cu capriţii de-mpărat...
Îmi trebui suma la pătrat.

Bancherul şi-a curmat jocul, a citit, a râs şi-a strigat „admirabil“ (aşa mi s-a spus, vă rog) şi-a strâns manuscrisul în buzunarul unde ţinea hârtiile... de valoare. Acestea însă se vede că n-au mulţumit pe judecătorul meu, care n-aştepta decât 25 lei, şi vedea, cu deznădejde, că nu mai sosesc.

Atunci am fost rugat de el să urmez jocul acesta până când spiritualul bancher va înţelege că cererea noastră nu era numai un joc de cuvinte. M-am executat astfel:

Sunt fericit că ţi-au plăcut
Cele 8 versuri ce-am făcut,
Dar pentru mine — ce e drept —
Succesul lor a fost amar,
Căci le-ai băgat în buzunar
Şi eu aştept!

Se zice că scena s-a repetat, şi noi ne-am ales din nou numai cu platonismul onorabil al unor admiraţiuni pline de cea mai caldă sinceritate; însă ce aştepta judecătorul — sunătorul —

nu sosea. Atunci, indignat şi hotărât să-şi continue partida cu orice preţ, m-a somat să fiu mai precis, să pun punctele mai pe i.

Am crezut să-l mulţumesc cu aceste versuri:

Eşti om de duh, dar ce folos
Că pe poet apreciezi,
Deşi eşti spirit luminos,
Nu „eclerezi"!

Pe româneşte: „Nu pui banii jos?" Bancherul, însă, urma să câştige la écarté, şi să mă acopere de elogii; însă nu făcea gestul aşteptat cu atâta nerăbdare de eminentul meu amic — judecătorul. Acesta, în culmea supărării, mă apostrofează cu vorbele: „Degeaba zice ăsta că ai talent, nu vezi că nu rentează? Până n-oi vedea banii, te declar lipsit de orice dar". Şi într-o violenţă de limbagiu neobişnuită, făcu aluzii la religia bancherului, care nu era a noastră. Ca să-l împiedic de la cine ştie ce vorbă mai aspră, i-am mai scris amicului şi această din urmă glumă:

Văzând că nu te mişc-avântul,
Nici verva mea prietenească,
Eu tac, şi ţie-ţi dau cuvântul:
— Viţelul d-aur să vorbească!

Succesul a fost neîntrecut; judecătorul m-a declarat genial şi, seara, s-a culcat cu multe parale în buzunar, câştigate mulţumită împrumutului făcut în împrejurările mai sus povestite.

Cred că voi mai avea prilejul să povestesc cititorilor acestei reviste şi alte glume ale mele — rimate fără nici o pretenţie — şi totdeauna improvizate, glume ce se ţin bine minte în oraşele prin care împrejurările m-au făcut să pribegesc.

Sinaia

[Mama]

Cea mai mare parte din comoara sensibilităţii şi imaginaţiei poeţilor este moştenirea directă a sufletului delicat, blând şi iubitor al mamelor. Dar care poet, cât de necunoscut, sau literat, cât de modest, nu simte în ochii lui arzând o lacrimă de emoţiune şi de recunoştinţă când, pronunţând cuvântul *Mama,* evocă fiinţa iubită ce se apleacă înfrigurată de griji peste leagănul copilului sau peste nădejdile adolescentului?

Daţi-mi voie să smulg eu o frunză din laurii ce încununează frunţile voastre de aleşi ai muzelor, de învingători ai vieţii şi s-o las să-şi tremure mângâierea târzie peste frunţile acelor mame care n-au trăit ca să împărtăşească gloria voastră, sau s-o depun cu multă evlavie la picioarele celor care, fiind în viaţă, au făurit din suferinţele lor neştiute — sufletele şi victoriile voastre de azi.

Toată ziua cosea şi lucra pentru copii. N-am văzut-o niciodată ieşind din casă decât însoţită de tata sau de unul din noi. N-am cunoscut în casa noastră alte distracţii decât muzica, citirea, declamarea.

Obosită de-a fi născut, crescut şi educat atâţia copii, a murit într-o zi discret, cum trăise, şi mi-a îndoliat viaţa pentru totdeauna. Nu avusese, când se măritase, nici 15 ani, şi n-avea, la moarte, nici 35. Viaţa ei a fost scurtă, ca un fulger care taie pe cerul posomorât un zigzag de lumină şi se stinge, sporind parcă şi mai mult întunericul nopţii.

De atunci o plâng mereu şi nu mă pot mângâia.

Nici un copil nu ştie să-şi iubească părinţii destul, şi pedeapsa lor este de a-şi da seama prea târziu că nimeni n-o să-i mai iubească cu dragostea şi prietenia lor.

CONFERINȚE. ARTICOLE

Ce este o epigramă şi cum se face?

Ţiu de la început să-mi exprim gratitudinea cea mai caldă scumpului nostru preşedinte — care, reluând firul vechilor şezători ale Societăţii Scriitorilor Români, s-a gândit şi la mine şi m-a smuls o clipă din arhivele prăfuite ale magistraturii [...] unde guverne neocrotitoare mă ţin departe şi de publicul elegant, înţelegător şi simpatic al capitalei, şi de viaţa intelectuală a Bucureştiului.

Parcă, totuşi, în satisfacţia mea de a mă afla în faţa dv. se amestecă şi o umbră de melancolie. Să fie numai neîncrederea în modestia mijloacelor mele oratorice şi în conştiinţa sarcinii prea grele ce mi-am asumat-o? Sau poate vina e a titlului conferinţei care mi s-a impus? Mă întreb cu nedumerire, cum prietenul meu Rebreanu, cu tot tactul şi aleasa lui curtoazie, nu s-a gândit că poate fi o scădere pentru cineva care se crezuse o viaţă întreagă numai poet liric, să se vadă trecut deodată, fie şi în primul rând al scriitorilor umorişti şi satirici? O singură mângâiere mă mai linişteşte: amintirea unei reflecţii a marelui Caragiale. El se plângea, de mult, într-un cerc de prieteni, că e nu Marele Anonim, cum a iscălit fabule în *Convorbiri critice,* ci un năpăstuit! „Toţi îmi cer articole şi schiţe uşoare şi sarcastice, şi eu sunt şi mă simt cel mai mare liric — o ştie şi amicul Mihalache Dragomirescu!“

Considerând, aşadar, ca o mică pedeapsă titlul conferinţei ce mi s-a impus: *Ce este şi cum se face o epigrama*? voi căuta s-o tratez în conformitate cu *Ştiinţa literaturii,* tocmai fiindcă eu nu sunt om de ştiinţă, ci de litere.

Ce este epigrama? Acest cuvânt, căruia limba franceză i-a dat un sens exclusiv satiric, însemna la cei vechi o strofă cu un subiect oarecare, de obicei pe o ingenioasă idee sau inscripţie lapidară.

Istoria acestui gen literar a suferit schimbările impuse de timp şi moravuri.

La greci, epigrama nu era la origine, cum o indică şi etimologia (epi-grafi: a scrie pe ceva), decât o inscripţie, mai întâi în proză, apoi în versuri, care se grava pe monumente sau morminte pentru slăvirea unui erou. Anticii, puţin severi asupra distincţiunii genurilor literare, se obişnuiseră să înţeleagă sub denumirea de epigramă orice poezie fugitiv scrisă, fie în hexametri alternând cu pentametrul, fie în metru iambic şi trohaic, impropriu pentru muzică. Majoritatea epigramelor greceşti nu sunt decât madrigale sau catrene morale.

Romanii liberi n-au avut nici un epigramist de seamă. Perfecţia acestui gen pare că aparţine acelei civilizaţii foarte înaintate, vecină cu decadenţa şi sclavia. În acea epocă fiecare voia să aibă spirit şi succes uşor. Toţi căutau versurile mici, scurte, picante, care se citeau uşor, şi care fac să râdă şi pe cei mari, şi pe cei mici. Pe atunci, cel mai mare talent era să distrezi, şi prima calitate: să nu fii ridicol.

Epigrama a păstrat ceva din caracterul inscripţiei. Când vezi un monument, te întrebi: Cu ce scop e ridicat şi de cine? Inscripţia dă răspunsul.

Tot astfel o bună epigramă cuprinde două părţi: una care excită aşteptarea, ţâţâ curiozitatea, descriind în culori vii un

subiect oarecare, cealaltă, care, printr-un vers neaşteptat, dă soluţia acestui fel de problemă. Prima parte ţine locul monumentului, a doua — al inscripţiei.

Această comparaţie ingenioasă dezvăluieşte toată teoria acestui gen poetic. Ea ne face să simţim, între altele, pentru ce este inutil şi neabil să încarci cu expresii violente începutul epigramei, pentru că anticipezi asupra efectului final, pe care-l scazi. Pe când, din contră, o epigramă începută perfid şi cu elogii, provoacă, la sfârşit, cititorului, o surpriză plăcută, când concluzia e neaşteptată.

Printre epigramiştii greci trebuie citaţi poeţii: Alceu, de la care se inspira foarte des Horaţiu; el a dat epigramei un ton aproape epic, inspirând contemporanilor iubirea de libertate şi ura de tirani; Simonide a înălţat-o până la odă, celebrând dezrobirea Greciei; Arhiloh a înarmat-o cu vârful ascuţit al satirei personale, întrebuinţând, pentru prima oară, versurile iambice, cum mărturiseşte Horaţiu în acest vers: „Arhilohum proprio rabies armavit iambo!"; Terpandru, coleg de lirism şi de succese cu Arhiloh; Anacreon, înaintea lor, a cântat iubirea şi vinul.

Nevoia în care se găsea poetul antic de a-şi închide gândul şi simţirea într-un spaţiu scurt îl silea să dea expresiei putere şi lapidarism.

Epigramele lui Meleagru, care a trăit în secolul I după Cristos, sunt mai toate erotice şi descriptive. Poantele lui sunt pline de subtilităţi sofistice. Sub titlul de *Stefanos, Ghirlanda,* el a strâns într-o antologie epigramele predecesorilor săi. În prefaţă, fiecare poet e comparat cu o floare; astfel Sapho e asemuită cu o roză, Alceu — cu hiacintul.

Ca pildă de epigramă grecească voi cita una de Simonide:

Ai murit, bătrâne Sophocle,
Glorie veşnică a poeţilor,
Înecat cu o boabă de strugure!

Iată şi o alta de Julian Apostatul, autorul unei celebre satire, *Cezarii,* scrisă în genul lui Lucian şi în care toţi împăraţii morţi candidează la un loc vacant în faţa zeilor din Olimp. Marcu-Aureliu iese învingător.

Epigrama:

Am spus-o-n cântecele mele şi-o mai strig şi din mormânt:
Beţi înainte de-a ajunge ca mine-o mână de pământ!

La latini, epigrama a avut la început aceeaşi varietate. Poeţii se serveau de forma ei metrică şi concisă ca să exprime sentimentele lor personale de ură sau de iubire, de mânie, de indignare sau de admiraţie.

Elegant şi meşter imitator al grecilor, Catul imprima epigramelor sale acea întorsătură spirituală şi graţie delicată care dă tot farmecul acestui gen literar, deşi le îmbrăca într-o ţinută satirică mult mai pronunţată.

El izbi cu vigoare în corupţia societăţii romane, în delapidatorii publici [...]. El se ridică şi contra scriitorilor neoriginali şi sfătuieşte pe negustori să învelească în versurile lor sardele şi măsline.

Tablourile pe care le evocă sunt uneori pline de obscenităţi, iar expresiunile nu scapă, cu toată energia lor, de trivialitate. Tibul, Ovidiu şi Martial califică pe Catul cu expresia laudativă de *Doctus,* ca aluzie la savantele lui imitaţiuni din greceşte. Horaţiu tratează pe Catul, pe nedrept, cam de sus şi se laudă când spune într-un vers că el e cel dintâi ce a

făcut să treacă cântecele eoliene în modele Italiei şi că tot el a făcut să răsune în Latium iambii din Paros! Acestea le-a făcut Catul, fără să se laude. Notez pentru bibliofili că prima ediţie a lui Catul a apărut la 1470, fără indicaţia locului. Scaliger a publicat la Paris o altă ediţie tocmai la 1577.

Să venim la cel mai mare epigramist latin, la Martial (Marcu Valeriu), născut la anul 48, după Cristos, la Bilbilis, Spania, şi anume în Celtiberia, şi mort pe la 104, în timpul domniei împăratului Traian.

Pliniu cel tânăr scrie, aflând de moartea lui Martial:

„Era un om spiritual, muşcător, fin, care punea în scrisul lui multă sare, multă fiere şi destulă candoare!"

Martial s-ar cădea să ne reţie mai mult, pentru că în cele 16 sute de epigrame — cât ne-a rămas de la el — ne-a transmis într-o formă neîntrecută, precisă, poetică şi pitorească, toată viaţa romană în cele mai mici şi mai interesante amănunte.

S-a zis de Voltaire că a fost cel mai mare magazin de idei al secolului său. Tot aşa Martial a fost imensul rezervoriu de spirit al tuturor veacurilor. N-a existat scriitor celebru să nu împrumute de la Martial o aluzie, o idee sau o formă: Molière, Goethe, Schiller, Lessing, Voltaire şi toţi scriitorii din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea.

Pe lângă multe admiraţii, a inspirat şi adevărate duşmănii. Astfel un oarecare Andre Novagero, într-o anumită zi a anului, făcea autodafeuri solemne cu câteva exemplare d-ale lui Martial. Dar cei mai mari duşmani ai acestui poet au fost tot traducătorii lui. Gilles Menage, celebru erudit francez, numea traducerea abatelui Marolles: *Epigrame în contra lui Martial.*

Existenţa literară a lui Martial se leagă de unul din cele mai interesante fenomene ale istoriei literare romane şi ale limbii latine.

Grecia în secolul lui Cicerone şi al lui Virgiliu exercitase o influenţă suverană asupra spiritelor romane. Aceşti învingători ai lumii fuseseră subjugaţi, la rândul lor, de farmecele şi arta lirei greceşti.

Dar sub domnia lui Claudiu, a lui Neron şi a lui Domiţian, o provincie din Occident părea că se luptă şi că reuşeşte să smulgă Romei sceptrul Parnasului.

Nu se scursese un secol de la cucerirea romană, şi Spania începuse să dea tonul în poezia latină. Spaniolii domneau la tribună. Virgil începuse să fie înlocuit cu Lucan şi Cicerone cu Seneca.

Spiritul lui Martial şi eleganţa lui Quintilian tulburau întreaga capitală a imperiului.

Într-un cuvânt, ceea ce se numeşte vârsta de argint a literaturii latine merită cu drept cuvânt să fie numită vârsta literaturii hispano-romane.

Stilul lui Martial, deşi pătat uneori de defectele şi licenţa secolului, e mult superior lui Seneca, Lucan şi Juvenal. La Martial domneşte foarte deseori un natural, o eleganţă şi o armonie demne de secolul lui August, iar când subiectul îi îngăduie, el se ridică până la tonul epic.

Şi hexametrul lui, cum a observat Erasm, reaminteşte pe al lui Virgiliu.

Vă cer voie să vă citesc numai 3 versuri de Martial, care ne interesează pe noi, românii, în special:

Cornu Sarmatici ter perfida contudit Istri
Sudantem getica ter nive lavit equum...
Templa Deo, mores populis, dedit otia ferro.
(IX. 104)

Iată şi o traducere:

De trei ori Istrul şi Sarmatul înalţă o frunte rebelă,
De trei ori Domiţian supune îndrăzneala lor şi scaldă
În zăpezile Daciei calul său alb de spume.
El redă templele zeilor, moravurile popoarelor şi sabiei pace.

Epigrama lui Martial e mai amară, mai aspră, mai muşcătoare când biciuieşte moravurile şi viciile epocii.

Diferenţa dintre epigramele lui Catul şi ale lui Martial este că Martial concentrează tot spiritul în poanta finală, pe când Catul îl risipeşte în fiecare vers.

Cu toată deasa lor trivialitate, epigramele lui Martial sunt mai totdeauna pline de o eleganţă spirituală şi de acel aticism de formă pe care cei vechi îl păstrau peste grosolănia ideilor şi licenţa tablourilor.

Trecând la moderni, epigrama îşi pierde înţelesul pe care-l avea la greci, şi o părere aproape generală a criticii o restrânge la genul pur satiric.

Din cauza acestui sens obligator de maliţie, când o epigramă era fadă i se zicea în Franţa: *„C'est une epigramme à la grecque"*.

Spiritul francez clar, logic, concis şi subtil a adoptat epigrama şi a împământenit-o, dar a rămas influenţat mai cu seamă de Martial. Încă din secolul al XVI-lea, Clement Marot atrage admiraţia contemporanilor prin delicateţea, simplicitatea şi eleganţa plină de vervă a epigramelor sale, a căror trăsătură finală e totdeauna nebănuită. În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea epigrama devine arma cu care scriitorii de frunte sau de rând se luptă în discuţiile sau conflictele literare sau personale.

La Fontaine, cu naivitatea lui plină de ace, Racine, cu iritabila lui sensibilitate, Corneille chiar cu lirismul său epic,

uneori dezamăgit, Piron, Scaron, Jean B. Rousseau, Maynard, St. Pavin, Voltaire cu bunul său simţ neînfrânt sunt principalii scriitori francezi ce s-au ilustrat în acest gen.

Ca şi în literatură, epigrama s-a făcut temută şi în politică. În timpul Frondei, acest fel de satiră restrânsă şi-a făcut apariţia în mazarinade şi printre pamfletele revoluţiei de la 1789 *(Les actes des apôtres)*. Epigramele sângeroase ocupă un loc de atac. Epigrama politică n-a fost numai în Franţa abuzul epocilor agitate sau prea libere. Sub toate guvernele de apăsare şi de dictatură ea devine revanşa spiritului contra forţei brutale.

Sub primul imperiu o mulţime de atacuri rimate, dar anonime, izbeau în marele împărat francez cu neîndurătoare vehemenţă, ironizând când instituţiile lui improvizate, ca şi nobleţea pe care o crease prin decrete, când patima lui de-a se război.

Defunctul academician Jean Richepin a citat acum câţiva ani, într-o conferinţă asupra lui Napoleon, o epigramă pe care un îndrăzneţ o înscrisese pe coloana Vendôme. Richepin adăugă că posteritatea a răzbunat pe marele cuceritor neconservând numele autorului.

Iată epigrama reprodusă din memorie:

Colosse dressé sur cette échasse
Si le sang que tu as versé
Pourrait tenir dans cette place,
Tu le boirais sans te pencher!

În Franţa s-au mai scris epigrame până în timpul restauraţiei, când au fost înlocuite prin caricaturi şi prin legendele lor.

Cel din urmă mare epigramist francez a fost Lebrun. A rămas celebru duelul lui în distihuri cu colegul său de literatură şi de academie Baour de Lormian.

Se pare că Lebrun era înalt, deşirat, subţire, iar Baour, din contra, — scurt, gras, rotund.

Lebrun de gloire se nourrit,
Aussi voyes comme il maigrit.
(Lebrun cu glorii se hrăneşte,
Pesemne d-aia şi slăbeşte).

Răspuns:

Sottise entretiet la santé,
Baour s'est toujours bien porté.

Ar trebui să citez din literatura franceză şi faimosul catren-inscripţie al lui Maynard, care, amărât că Armand de Richelieu nu agrease o foarte spirituală odă ce-i adresase, s-a retras la moşioara lui şi a înscris pe uşa odăii lui de lucru aceste patru versuri, care ar putea să fie de actualitate faţă cu nepăsarea guvernelor celor mari şi faţă de scriitori:

Les d'ésperer et de me plaindre
Des muses, de grands et du sort,
C'est ici que j'attends la mort
Sans le désirer ni le craindre!
(Maynard, 1646)

Voi termina cu epigramele franceze, citându-vă faimosul catren imitat de Voltaire din Martial şi îndreptat în contra neînduplecatului critic Fréron, care fusese singurul obstacol de care se izbise o viaţă întreagă regala, dar tiranica activitate literară a neobositului Voltaire:

L'autre jour au fond d'un vallon
Un sérpent mordit Jean Fréron.

Que croyez-vous qu'il arriva?
Ce fut le sérpent qui créva!
(Voltaire)

Înainte de unire [...], conştiinţa publică şi-a ţipat revolta în fabule şi satire epigramatice. Mai târziu au început să se scrie şi epigrame de scriitorii noştri fruntaşi, sub biciuirile de amor propriu sau la prilejuri şi dueluri între confraţi. Poetul neîntrecut al *Nopţilor* a adresat o epigramă bardului de la Mirceşti când, reprezentându-se *Fântâna Blanduziei,* actorul de la Teatrul Naţional care juca pe Zoil îşi făcuse masca lui Alexandru Macedonski:

Orbit de-al gloriei nesaţiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoil
Când singur tu te faci Horaţiu!

Marele poet Coşbuc, care admira *Serenada* mea, mă certa totdeauna că scriu epigrame. El susţinea că acest gen este eflorescenţa bolnavă a literaturilor care apun, şi noi n-am trăit destul ca să murim.

În zilele noastre jurnalismul tinde să înlocuiască nu numai satira şi epigrama, dar încă toate genurile literare, precum şi instituţiile sociale. Presa, uneori, nu mai e susţinătorul făţiş al unui regim, ci caută să i se substituie. S-ar putea zice că, azi, presa e oda şi ditirambul care s-a perimat din lipsă de epitete, nu din lipsă de eroi. Ea este elegia care plânge pe ruinele trecutului şi înlocuieşte elocinţa, critica şi morala.

Trebuie să recunoaştem că, pe când vechile forme literare tind să dispară, înghiţite de noua sensibilitate ieşită din ciocnirea războiului cu idealitatea dezamăgită a unei tinerimi,

jurnalismul prinde aripi noi şi se impune printr-o cultură modernă, îndrăzneală, verbalitate şi curaj. Presa a devenit trâmbiţa de aur a reputaţiilor care se ridică şi epitaful lapidar al gloriilor care se duc. S-o salutăm dar cu simpatie şi cu oarerecare teamă.

Vin la partea cea mai grea şi mai delicată a *causeriei* mele. La chestiunea: cum se face o epigramă?

Epigrama e ca un copil. Se face mult mai lesne decât se poate explica în detaliu cum s-a făcut.

Ca să-mi uşurez greutatea d-a vă da explicări neconvingătoare şi zadarnice asupra artei insesizabile şi capricioase a modului în care se concepe şi se face o epigramă, îngăduiţi-mi să vă citesc cum a răspuns Hafiz, voluptosul poet persan, unui indiscret care-l întreba ce este beţia. Pe când Hafiz sta întins pe un covor în umbra platanilor din preajma izvoarelor din Şiraz şi se îmbăta atât din parfumurile spumegătoare ale cupei sale de cleştar, cât şi de scânteierea ochilor limpezi ai iubitei sale Leila, un prieten îl întreabă deodată: „Hafiz, ce e beţia?“ Poetul continuă să-şi soarbă cupa pe jumătate plină, pe care această întrebare neaşteptată o suspendase o clipă între mână şi buze. El privi cu înfiorare fruntea rumenită de sfială a Leilei, respiră cu nesaţiu iasomiile legate în mănunchiuri şi florile de lămâi risipite împrejurul lor, apoi, după o tăcere prelungită dinadins, întocmai ca înţeleptul ce-şi răscoleşte mintea să caute un răspuns anevoios, zise: „Beţia? Nu ştiu ce e, dar îmbată-te şi tu ca s-o cunoşti!“ Şi apucând atunci unul din buchetele împestriţate ce se răsfăţau în vase mari de onix, îl întinse prietenului să-l respire. „Acum răspunde-mi şi tu, dar cercetează, măsoară şi cântăreşte în mirosul îmbătător pe care-l risipeşte buchetul,

şi spune-mi: ce este sănătate şi ce este otravă în mireasma nevăzută şi leşinătoare a florilor?“

Prietenul respiră lung şi în tăcere buchetul minunat şi apoi răspunse târziu: „Nu ştiu nici ce e sănătos, nici ce e bolnav în mirosul acesta, neputând să descompun ce scapă ochilor mei şi degetelor mele, dar culorile sunt încântătoare şi parfumul e divin.“

„Îngăduie-mi dar să-mi sorb înainte şi paharul şi să privesc pe Leila“, mai spuse Hafiz, şi se întinse pe covorul din umbra platanilor, continuând să se îmbete de cerul vânăt, pe care amurgul îl tivise cu aur, de vinul rubiniu ce-i spumega în cupa de cleştar, şi de ochii Leilei limpezi ca izvoarele din Şiraz!

Cum se face o epigramă?

Epigrama e un fulger scurt, o scăpărare repede ţâşnită din cremene când o izbeşte amnarul. Aş compara-o, de asemenea, cu un mic lampion veneţian care, înconjurat de umbra nopţii, dă lumina-i capricioasă şi străluceşte ca o candelă ambulantă pe întunericul mişcător şi rece al lagunelor.

Lampionul însă are nevoie pentru a lumina să fie înfăşurat de banda largă a întunericului. Epigrama, dimpotrivă. Scânteiază numai atunci când o învăluie un exces de lumină. Cu cât inteligenţa subtilă şi pătrunzătoare a cititorului sau a ascultătorilor este tăiată în feţe strălucitoare şi multiple, cu atât spiritul poetului e sorbit şi se răsfrânge în minţile luminoase, întocmai ca o imagine pe care o înfrumuseţează claritatea unei oglinzi de preţ.

Epigramistul aruncă în aer o droaie de săgeţi, dar numai acelea care nimeresc ţinta — adică impresionează — sunt

salutate cu freamăte victorioase. Celelalte se pierd rătăcite, ca şi ecoul unei pietre aruncate într-o fântână adâncă, a cărei apă depărtată, puţină şi noroioasă, înghite şi piatra, şi ecoul.

Ce îngrozitor e să vorbeşti cuiva care nu te înţelege! El seamănă cu fântânile fără ecouri.

Succesul epigramei e pururea condiţionat de calitatea auditorului. Publicul ales care te citeşte sau te ascultă completează pe scriitor şi-l clarifică. Această colaborare începe cu atenţia şi continuă cu înţelegerea şi se sfârşeşte prin entuziasmul nestăpânit al aplauzelor.

Dacă epigramele vor avea darul să placă şi să merite aprobare sonoră, atunci din aplauzele dv. dăruite voi face un buchet şi-l voi arunca cu un salut adânc de gratitudine şi de simpatie: „ale tale dintru ale tale."

Ea se naşte, cele mai de multe ori, din ciocnirea împrejurărilor neprielnice cu durerea, revolta sau indignarea scriitorului. El prinde raporturile nevăzute dintre noţiunile cele mai disparate, le filtrează printr-o logică ageră, le dă o formă adecvată cu sentimentul exprimat şi, punând concluzia într-un vers lapidar, aruncă epigrama din umbră ca pe o racheta de lumină. Ca să reuşeşti o epigramă, nu-ţi trebuie numai vervă şi talent, ci şi obişnuinţa de a te exprima în mod original şi concis.

Deşi trec şi eu d-a fi un abil improvizator, cred c-o improvizare „stricto sensu" nu există. Ea nu e decât rezultanta anilor de ucenicie, de muncă obscură şi de meditaţie, când scriitorul, luptând în singurătatea odăii de lucru, cu greutatea d-a modela cuvântul pe ritmurile sufleteşti ale fiinţei sale, îşi sângerează mâinile întocmai ca sculptorul ce smulge blocului de marmură statuia triumfală, ce zăcea într-însul informă şi latentă.

A improviza este a te folosi, atunci când trebuie, de comoara strânsă cu muncă, îndărătnicie şi răbdare în sipetele neştiute ale simţirii tale şi a face să ţâşnească din adâncurile pământului unda limpede, filtrată picătură cu picătură, ce refuză să zacă închisă, departe de aer, de viaţă şi de lumină.

De ce am scris epigrame? Ca un protest în contra esteticii mele lăuntrice ofensate de urâţeniile vieţii, de nedreptăţile politicii şi arivismul mediocrităţilor. În astfel de clipe, indignarea mea s-a prefăcut singură în vers ca la Ovidiu, neputând s-o mai stăpânesc.

În concluzie: epigrama e ca un copil; se face mult mai lesne decât se poate explica în detaliu cum s-a făcut.

Antologia epigramei româneşti

Antologia dlor N. Crevedia şi Calotescu-Neicu, apărută într-o îngrijită ţinută editorială la Cartea românească din Bucureşti, este incontestabil o carte de succes. Scriitorul şi ziaristul Crevedia se bucură de simpatia admirativă a presei, a mai tuturor revistelor literare, de dreapta şi de stânga. În plus, e şi un fel de *enfant gâté* al unor oameni cu mare înrâurire în opinia publică şi literară, ca Nichifor Crainic şi Dragoş Protopopescu, care-l răsfaţă, considerându-l un liric nou, viguros în expresie şi nu mai puţin un pamfletar incisiv şi epigramist plin de savoare.

Pe dl Calotescu-Neicu îl cunosc mai puţin, dar cred că nu merită *ni cet exces d'honneur, ni cette indignité* cu care l-a stigmatizat pana prea tinerească şi, deci, implacabilă, a dlui Octav Suluţiu de la *România literară.*

Oricâte lipsuri ar avea, antologia are şi un mare merit. A trezit interesul publicului, al presei şi al criticii pentru un gen literar căzut de mult în desuetudine în Franţa şi care dă literaturii noastre, cum prea bine a observat chiar filozoful Conte Keyserling, un aer de spiritualitate latină şi de umor spontan şi sănătos.

Epigramele antologiei sunt precedate de o bună introducere, în care se face un istoric aproape complet al acestui capricios gen literar.

Este de netăgăduit că supremul maestru al tuturor epigramiştilor a fost Martial. Dacă s-a putut spune despre Voltaire că a fost magazinul de idei al veacului său, Martial poate fi considerat ca cel mai imens rezervoriu de spirit al tuturor secolelor. N-a existat scriitor, celebru sau obscur, să nu împrumute de la el o idee sau o formă. Molière, Goethe, Voltaire, Schiller, Lessing, Shakespeare şi toţi scriitorii din secolul al XVII-lea şi al XVIII-lea au cules flori din Martial ca din grădina lor. E cert că romanii liberi n-au avut nici un epigramist de seamă. Perfecţiunea acestui gen pare că aparţine acelei civilizaţii foarte înaintate şi vecine cu decadenţa şi sclavia. În astfel de epoci, fiecare voieşte să aibă spirit şi succes uşor. Nimeni nu se opreşte la o lucrare obositoare. Singura calitate a scriitorului este să distreze şi să nu fie ridicol. Trebuie să ne amintim că, şi în Franţa, epigrama a culminat înainte de marea revoluţie, când patru versuri spirituale erau suficiente pentru a te înălţa la Academia franceză. (E cazul Marchizului de St. Aulaire, strămoşul fostului ministru al Franţei la Bucureşti şi mare filoromân.)

Vorbind de strămoşul nostru Martial, nu mă pot opri de a cita trei versuri care ne interesează în special pe noi, românii:

Cornu Sarmatici ter perfida contudit Istri
Sudantem getica, ter nive lavit eguum —
Templa Deo, mores populis, dedit otia ferro!

Adică:

De trei ori Istrul şi Sarmatul înalţă o frunte rebelă,
De trei ori Domiţian înfrânge îndrăzneala lor şi scaldă,
În zăpezile Daciei, calul său alb de spume —
El redă templele zeilor, moravurile popoarelor şi sabiei pace!

Martial, al cărui spirit sarcastic făcea spaima şi deliciul contemporanilor săi, a scris totuşi nenumărate madrigale.

Voi cita unul foarte delicat *(90, cartea XI):*

Intacta quare mittis mihi, Polla, corones?
A te vexates malo tenere rossas.

Care s-ar putea tălmăci astfel:

Pentru ce, Polla, îmi trimiţi coroana de o frăgezime atât de curată? Îmi plac mai bine rozele când s-au veştejit în mâinile tale.

Iată de acelaşi şi o epigramă tare (93, *Contra lui Zoil).*

Mentitur qui te vitiosum. Zoile, dixit.
Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium!

Zoile, minţi când îţi dai titlul de vicios.
Tu nu eşti un om vicios, Zoile, eşti viciul însuşi!

După Martial, poeţii francezi au deţinut laurii epigramei, schimbându-i sensul de inscripţie şi transformând-o într-o armă ascuţită de polemică şi duel.

Epigrama, totuşi, de-a lungul veacurilor, a mai păstrat ceva din caracterul primordial al inscripţiei. Când vezi un monument, te întrebi, cu ce scop e ridicat şi de cine? Inscripţia monumentului îţi răspunde.

Tot astfel o bună epigramă are două părţi. Una care aţâţă curiozitatea, descriind, în culori vii, un subiect oarecare, alta, care, printr-un vers neaşteptat, dă soluţia acestui fel de problemă. *Prima parte ţine locul monumentului, a doua — a inscripţiei.* Această comparaţie dezvăluie tot mecanismul epigramei. Iată pentru ce, în epigramele reuşite, autorul se fereşte de a încărca cu expresii violente începutul lor, ci debutează, în mod perfid, cu elogii, pentru a provoca, la sfârşit, surpriza, prin concluzia neaşteptată şi înţepătoare.

Pentru a completa cititorilor noştri, informaţi mai cu seamă în domeniul vast al literaturii germane, noţiunile asupra acestei poezii, devenite esenţialmente franceză, vom reaminti că Montesquieu, în faimoasele sale *Lettres persanes,* defineşte epigrama: „o mică săgeată care ţinteşte precis şi pricinuieşte o rană adeseori adâncă şi nevindecabilă cu doctorii!“

Distinşii autori ai antologiei, bine, larg documentaţi, citează cu drept cuvânt pe Clément Marot, celebru poet francez, născut la Cahors în 1495, fost valet de *chambre* şi favorit al Margaretei d'Angouléme şi Francisc I, ca valoros succesor în epigramă al lui Mellin de St. Gelais. Acesta îşi făcuse o aşa de temută reputaţie, că marele Ronsard, pe atunci tânăr, scria:

Et fais que devant mon Prince,
Désormais plus ne me pince,
La ténaille de Mellin!...

Probabil că verva epigramistului strânsese în cleştele ironiei sale neînduplecate mâna delicată a lui Ronsard, chiar în faţa regelui. (Nu vi se pare că istoria se repetă şi că epigramiştii îşi continuă obiceiul la dejunurile recente de la palatul regal?)

Mellin de St. Gelais a murit pe la 1588 şi a lăsat mulţi urmaşi şi imitatori. E de remarcat că Boileau şi Voltaire, genii eminente ironice, au rămas totuşi inferiori în epigramă unor scriitori lipsiţi de talentul, prestigiul şi reputaţia lor. Ultimii epigramişti francezi au fost Lebrun (Ponce Dénis Ecouchard, 1729 — 1807), Chénier (Marie Joseph), fratele poetului André Chénier, născut la 1764, la Constantinopol şi mort la Paris după marea revoluţie, Baour de Lormian, celebru prin polemici în distihuri avute cu colegul său de lirism şi de academie, Lebrun.

Epigrama franceză moare odată cu restauraţia şi e înlocuită de *caricaturi* şi de legendele lor. Iar mai târziu — de impetuozitatea presei cotidiane, care izbeşte în cei mai cu talent, fără menajamente şi fără reticenţe.

Revoluţia franceză cu *Drepturile omului* acordând libertate de a cugeta şi de a scrie, fabula, apologul şi epigrama s-au perimat cu desăvârşire, fiecare putând să-şi spună părerile fără frică şi fără înconjur. Jurnalismul, într-adevăr, tinde nu numai în Franţa, dar chiar la noi şi pretutindeni, să înlocuiască, pe lângă satiră şi epigramă, mai toate genurile literare. Aici vedem cum presa de partid, când e condusă de un fruntaş politic, combătând un regim advers, caută să i se substituie. Presa e azi şi oda de odinioară şi ditirambul, care s-a perimat nu din lipsa de epitete, ci din lipsă de eroi. Ea este de asemeni elegia care plânge pe ruinele trecutului şi înlocuieşte cu succes elocinţa, critica şi morala. Trebuie să recunoaştem

că, pe când vechile forme literare tind să dispară, înghiţite de noua sensibilitate ieşită din ciocnirea războiului cu ideologia dezamăgită a unei tinerimi nesatisfăcute, jurnalismul prinde aripi noi şi se impune printr-o cultură modernă, prin îndrăzneală, talent şi curaj. Presa a devenit trâmbiţa de aur a reputaţiilor care se ridică şi epitaful gloriilor care se duc. S-o salutăm dar cu multă simpatie, mai cu seamă când e naţionalistă, creştină şi monarhică.

După această digresie cam largă, să revenim la antologie şi la criticile ce i se aduc. Să începem cu dl Şerban Cioculescu, *á tout seigneur, tout honneur!* Distinsul critic al *Adevărului* stăpâneşte o dialectică savantă, fără pedanterie şi are, pe deasupra unei logici strânse, o foarte justă intuiţie estetică. Dar e profesor şi, fără să vrea, devine didactic şi doctoral uneori. Decretele sale au însă norocul să fie adoptate aidoma de masa foiletoniştilor literari. Iată pentru ce articolele sale sunt primejdioase. Chiar o eroare a sa, voită sau întâmplătoare, se popularizează. Modestia sa de om cu înaltă cultură ignorează probabil autoritatea de care se bucură cuvântul său scris în provincie, şi o butadă a sa, în genul celor pe care le arunca Mallarmé uneori, ca de pildă: *un critique est une personne qui se mèle de ce qui ne le regarde pas!* (reflexie, de altfel, frivolă, dar plină de adâncimi) poate să tulbure multe spirite neobişnuite cu mânuirea ironiilor prea subtile. Reţin din articolul său critic două butade excelente: cea dintâi, asupra spiritului epigramatic care şomează, fiind înlocuit de duhul admiraţiei reciproce, şi a doua, ditirambele exagerate pe care le aduce talentului delicat al dlui Tudor Măinescu, modestul judecător de la Vidra.

Cât mă priveşte, îi sunt recunoscător că aduce un elogiu postum şi tardiv, dar meritat, dragului meu frate, Ionel Pavelescu, răpit — aşa de timpuriu — vieţii, gloriei şi poeziei,

pe care le adora deopotrivă. Cred că autorii antologiei n-au publicat epigramele cele mai bune, nici ale lui Ionel, nici ale lui Mircea Pavelescu, al cărui spirit e scânteietor şi maliţios. Cred că definiţia pe care o dă dl Şerban Cioculescu epigramei e mai exactă decât a dlor Crevedia şi Neicu:

Epigrama e focul în care inteligenţa musteşte ca şampania. Cealaltă e de o exageraţie bănuită de interes.

Mi s-a făcut onoarea să mi se reproşeze de un alt critic apreciat că epigramele mele reuşite, şi chiar populare în mare parte, suferă de particularismul lor şi păcatul ocazionalului. Iar dl Cioculescu mi-a mai găsit vina că dau prea multe explicaţii chiar epigramelor celor mai bune şi astfel le slăbesc din efect.

Clément Marot (din Cahors) în prefaţa ediţiei pe care o închinase operelor poetului François Villon, spune: *„Il faudrait avoir eté de son temps à Paris et avoir connu les lieux, les choses et Ies hommes dont îl parle"*. Clément Marot regretă că poemele celor *Două Testamente* de Villon sunt pline de nume absolut necunoscute, chiar pe vremea aceea, şi de aluziuni la fapte mărunte care nu pot să mai deştepte nici chiar o efemeră amintire. Şi el sfătuieşte pe poeţi să nu-şi mai aleagă subiectele *„Sur telle chose basse et particuliere"*. Părerea lui Marot e desigur împărtăşită de critica cea mai avizată. Cred, însă, că sfatul pe care-l dă poeţilor e primejdios atunci când vrea să-i hotărască a evita cu desăvârşire particularităţile. Alergând numai după generalităţi, barzii vor fi siliţi să nu activeze decât în banalitatea anostă a „locurilor comune".

E de remarcat că multe din operele cele mai însemnate, cărora posteritatea a rămas credincioasă, de pildă *Divina Comedia,* e plină în toate amănuntele ei şi e legată de mici întâmplări astăzi cu totul uitate. Or, Dante, prin evocarea lor,

mărturiseşte şi legătura lui în viaţa reală de atunci, şi nu există realitate decât individuală şi particulară. Dar e drept că în schimb nimic nu e mai general decât viaţa. Aş putea adăuga şi eu în mod ironic că epigramele mele n-au fost scrise numai pentru generaţia noastră care a cunoscut, mai mult sau mai puţin, pe cei vizaţi, ci şi pentru cele care vor veni după noi şi socotesc că este o politeţe postumă să cauţi a stabili, pentru o înţelegere justă, atmosfera şi prilejul în care au fost născute aceste zburdălnicii împletite din umbre şi lumini.

E foarte drept că mai toate aluziile din poemele lui Villon scapă azi cu totul înţelegerii noastre. Pentru a le prinde semnificaţia, ironia şi *gentileţea,* ar trebui în adevăr să fi trăit pe timpul lui. Am dat acele ample explicaţii tocmai ca să scutesc pe cititorii *de mai târziu* de comentarii greşite şi de interpretări alăturea cu adevărul.

Cât despre înfruntarea că epigramele mele sunt, în cea mai mare parte, ocazionale, eu socotesc că acesta este supremul lor merit. Aş vrea să mi se citeze o singură epigramă bună din toată literatura universală care să nu fie rodul spontan al unei dispute, al unui resentiment sau al unei glume.

Goethe susţinea că mai toate poemele sale lirice sunt improvizate şi nu reprezintă decât copierea în cuvinte a stării sale sufleteşti din clipa aceea... Eu n-am avut pretenţiunea să fiu sau să devin cel dintâi epigramist al generaţiei mele. Pot mărturisi chiar că, în fundul sufletului, disprețuiesc acest gen literar dificil şi, poate, inferior. Dar am fost silit de împrejurări să răspund când am fost atacat. Deviza mea epigramică ar fi:

„Cet animal est très méchant
Quand on l'attaque, il se dèfend!"

N-am făcut, mai întotdeauna, decât să mă apăr când eram jignit.

Coşbuc, care mă iubea şi considera *Serenada* mea ca cea mai bună poezie lirică a vremii, mă dojenea că-mi pierd vremea cu acest gen care se leagă de epoca de decadenţă a unui popor, iar nu de aceea a formaţiei sale, al cărui imperativ — zicea el — trebuie să fie exclusiv lirismul.

Mi s-a mai reproşat şi caracterul de improvizaţie al epigramelor mele. Am trecut în adevăr drept un mare improvizator. Eu, totuşi, cred că improvizaţia nu există. Ea nu e decât rezultanta anilor de ucenicie obscură, de muncă îndărătnică şi de meditaţie solitară, când scriitorul luptând, în liniştea odăii de lucru, cu greutatea d-a modela cuvântul pe ritmurile sufleteşti ale fiinţei sale, trebuie să-şi sângereze mâinile întocmai ca sculptorul ce se trudeşte să smulgă, din blocul sălbatic de marmură informă, statuia triumfală de mâine!

A improviza este a te folosi, atunci când trebuie, de comoara strânsă cu răbdare d-a lungul anilor, în spiritele neştiute ale simţirii tale şi a face să ţâşnească, asemeni cum din adâncurile pământului, unda limpede, filtrată picătură cu picătură. Iată pentru ce, în improvizaţiile cele mai spontane, simt munca nebănuită de odinioară care parcă îmi suflă în ureche:

„Fii fără grijă, sunt aici şi te ajut!“

Tot în ordinea de idei a improvizaţiei să-mi îngăduiţi o anecdotă care, la *Junimea*, avea prioritate (de altfel Sainte-Beuve le amesteca în toate criticile sale).

Pe când maestrul portretist E. Stoenescu se găsea în America, unde fusese primit pe un picior de egalitate cu marele Enescu, un american, grăbit şi miliardar, îi comandă un portret pe care i-l cerea pentru a doua zi. După o poză

de un ceas, maestrul îi aduce la timp portretul executat cu mare sinceritate, adevăr, colorit şi poezie. Americanul îşi exprimă mirarea şi satisfacţia, dar, când portretistul îl cere 2000 de dolari pentru operă, acesta protestează: „N-ai lucrat decât cinci-şase ceasuri la acest portret!“ Stoenescu răspunde:

„Pe d-ta te costă portretul 2000 de dolari, iar pe mine: *un ceas de poză, şase ore de chevalet şi 25 de ani de muncă anterioară!*“

Vedeţi că în pictură, ca şi în literatură, improvizaţia nu există!

Simpaticii autori ai antologiei ar trebui să nu se mâhnească prea mult de statistica aspră şi violenţa de expresie a dlui Octav Suluţiu. Pe d-sa, care poartă numele unei mari familii intelectuale şi cu tradiţii în cultura Ardealului, îl ştiam înzestrat cu originale şi curajoase calităţi critice, ignoram însă că e şi un maestru al statisticii. Socoteala matematică pe care o face epigramelor adunate în antologie adevereşte un spirit minuţios şi sever. Dar poate ca socotelile sale, oricât de exacte, să nu se potrivească gustului celor din târg. Are perfectă dreptate când dă ca pildă o epigramă slabă a meşterului Nigrim, care s-a refugiat în muzică spre a-şi uita nesuccesele anilor de literatură. Această epigramă a fost închinată, în 1912, chiar volumului meu de poezii. I-am răspuns atunci printr-o epigramă lirică:

Preţul 3 lei fix
Poezie nix.
Nigrim

Tot adâncul unei strofe,
Nu oricăruia s-arată...
Orbul nu vede lumina.
Ce-i lumina vinovată?!

Cu pana sa elegantă şi subtilă de poet şi eseist, dl Al. A. Philippide consacră şi d-sa, prin *Adevărul,* acestei antologii un foarte interesant şi documentat foileton literar, plin de observaţii judicioase şi inedite. Părerea sa este că epigrama, prin însuşi caracterul ei agresiv, precis şi direct, poate singură supravieţui celorlalte poeme cu forme fixe, cum erau baladele, rondelele, gazelurile sau pantumurile, dispărute din preocuparea poeţilor odată cu ultimul lor virtuos Théodore de Banville. Din aceste forme perimate, singur sonetul se mai menţine graţie acestui Heredia al nostru, care este maestrul Mihail Codreanu. Eu cer voie să mai înscriu printre sonetişti şi pe regretatul meu frate Ionel Pavelescu, ale cărui sonete — orice ar spune dl Eugen Lovinescu — sunt tot aşa de lapidare ca şi epigramele şi epitafurile lui. Ţin să mulţumesc aici poetului şi criticului Al. A. Philippide pentru elogioasa mea citare în legiunea de onoare a epigramiştilor. Fac de asemeni un salut roman spre mintea luminată, stăpânită şi clasică a dlui Perpessicius, care propune, cu drept cuvânt, o nouă orientare a epigramei spre regele etern al epigramiştilor şi spre subiectele sale sociale. Cu alte cuvinte, ca epigrama să devină *marţială,* evadând din cabotinismul uşor al jocurilor de cuvinte, aşa de hulite în chiar prefaţa antologiei. În concluzie, dl Perpessicius regretă că lipsesc din galeria spiritului românesc George Ranetti, care şi-a închinat viaţa vorbelor de spirit şi care a lăsat catrene schânteietoare în colecţia *Furnicii,* şi Vasile Bogrea, epigramist mai puţin popular, dar înzestrat cu mari resurse spirituale.

Regretul acesta îl avem şi noi.

Şi acum, aş vrea să fac *une querelle d'allemand,* cum se zice, autorilor. Cum a fost cu putinţă să publice într-o carte atât

de interesantă şi plină de gust, aşa-zisele epigrame ale lui Alexandru Macedonski? Mie, care i-am fost prieten şi colaborator, mi-a spus în nenumărate rânduri, că o singură epigramă a sa o consideră bună: aceea adresată bardului de la Mirceşti, când, la prima reprezentaţie a *Fântânii Blanduziei,* artistului care juca pe Zoil, poetul, invidios, îi făcuse masca lui Macedonski.

Mai mult, acesta îşi îndoise picioarele şi călca cu ele încovoiate întocmai ca Macedonski, venit la teatru cu tânăra sa soţie, Ana Slătineanu Ralet, fată de familie mare. Nottara, care juca pe Horaţiu, imita capul lui Alecsandri. A doua zi, maestrul Macedonski a citit la Fialcovschi această epigramă care s-ar fi cuvenit să înlocuiască în volum pe celelalte atât de puţin reuşite:

Lui Vasile Alecsandri

Orbit de-al gloriei nesaţiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoil,
Când singur tu te faci Horaţiu.

Sunt apoi câteva epigrame ale marelui Hasdeu care îşi meritau şi ele locul lor de cinste.

*

Mai rămâne o chestiune pentru care s-a trecut cu uşurinţă sau cu indulgenţă de majoritatea criticilor: originalitatea acestor spirite şi epigrame româneşti.

Mai toate epigramele francezilor celor mai celebri şi mai talentaţi sunt variante din Martial.

Voltaire — în ura lui contra criticului Fréron (Élie Catherine) care, în timp de 23 ani, prin revista sa *L'année littéraire,*

ce apărea la fiecare 10 zile şi care însumează azi 200 de volume, a dus o luptă fără îndurare contra enciclopediştilor şi mai cu seamă contra lui Voltaire — a scris numeroase pamflete, piese de teatru, ca *L'écossaise* şi numeroase epigrame sângeroase contra singurului om curajos, ce-şi permisese, în adulaţia universală de care este înconjurat magul de la Fernay, să-i spună câteva adevăruri juste, dar neplăcute. Au ţinut isonul lui Voltaire, înjurând toată viaţa pe Fréron, Marmontel şi faimosul profesor de literatură Laharpe.

Ei bine, Voltaire a imitat din Martial, pe care îl cerceta deseori, această epigramă:

L'autre jour au fond d'un vallon
Un serpent mordit Jean Fréron.
Que pensez-vous qu'il arriva?...
Ce fut le serpent qui créva!

*c*are s-ar putea traduce aşa:

Pe Jean Fréron de un picior
Un şarpe l-a muşcat uşor...
Ce socotiţi că s-a-ntâmplat?
Tot şarpele-a crăpat!

Regretatul Giordano i-a dat o altă formă şi a închinat-o:

Sufletului negru

Un câine i-a muşcat
mâinile,
Şi a murit turbat...
câinele!

Giordano nu şi-a dat seama că era mai logic, câinele să-l fi muşcat de suflet, iar nu de mâini; cel cu suflet negru putând să aibă mâinile albe.

Dnii Crevedia şi Calotescu mai citează cea mai reuşită epigramă a vechiului scriitor român Const. Bălăcescu (1800—1880):

Din modestie se vede
Tot zici că nu ştii nimic!
Tu zici făr-a o crede,
Eu cred fără s-o zic.

Iată şi originalul ei în franţuzeşte:

Lubin pour se faire encenser
Dit qu'il n-a jamais eu le don de bien ecrire:
Mais il le dit, sans le penser,
Moi je le pense, sans le dire!

Dacă i-a fost îngăduit marelui Voltaire să iscălească o epigramă de Martial, de ce un vechi poet român n-ar fi împrumutat un spirit peste frontieră, cu atât mai mult că pe acea vreme nu se cereau nici paşapoarte?

Închei aceste rânduri prea lungi, cu o strângere afectuoasă de mână pentru autorii pe care-i rog, însă, la ediţia a II-a să-mi ceară epigrame inedite. Le ofer trei pentru viitoarele antologii:

Antologia voastră, fără voie
S-aseamănă corăbiei lui Noe:
Că şi într-însa zac îngrămădite,
Peste bipezii rari, destule vite.

Unui coleg

El scrie prost, însă îl laud;
De ce aş fi cu dânsul crud?
Prefer o noapte să-l aplaud,
Decât o strofă să-i aud!

Şi aceasta, lui Sofronie Ivanovici, a cărui epigramă în distihuri, a fost preţuită de dl Şerban Cioculescu şi apoi de toţi cronicarii la rând:

Aici zace-o literată
Ce-a fost mare, doar ca fată!
Sofronie Ivanovici

Epigrama ţi-era bună,
De se-ncumeta să spună
Că faimoasa literată
N-a fost mare nici ca fată!
C. P.

Şi încă una suplimentară, pentru nepotul meu de la Constanţa, care mă tratează de *leu în agonie:*

Leul, chiar în agonie,
Poartă-n coadă vijelie
Şi-n ţărână îl abate
Pe nepotul temerar,
Care-i trage, pe la spate
Lovitura de măgar!

APRECIERI

Cincinat Pavelescu a continuat într-un spirit mai boem pe Alecsandri în poezia de album şi pe Radu D. Rosetti în improvizaţiile epigramatice. Întru cât priveşte epigrama, producţia aceasta, scuzabilă ca o petrecere, a devenit prin imitaţie o plagă, dând multora iluzia de a fi poeţi, prin repetarea unor triste insipidităţi. Nici Cincinat Pavelescu nu se ridică deasupra demonstraţiilor de banchete. Cineva îi dă câteva rime: *nefastă, nevastă, el, chel* şi poetul improvizează:

După ce-ntr-o zi *nefastă*
M-a prins soţul la *nevastă*,
De păr eu l-am tras pe *el*
M o r a l a:
Avantajul de-a fi *chel!*

Dar madrigalurile, epitalamurile, liedurile sale şi chiar unele versuri de cabinet secret nu sunt lipsite de graţie şi chiar de o undă de poezie simpatic infatuată. Edmond Rostand era pe atunci la modă. Gestul teatral e sprijinit pe o bună declamaţie şi pe imagini:

Îţi mai aduci aminte, Doamnă?
Era târziu şi era toamnă
Şi frunzele şe-nfiorau
Şi tremurau în vântul serii
Ca nişte fluturi chinuiţi,

Ca nişte fluturi rătăciţi
Din ţările durerii?

Poetul face mişcări exagerate, rămânând abil între bombastic şi zâmbetul galant:

Îngândurare!

Nici atâta să mai strig nu îndrăznesc.
Când te văd, încremenesc în admirare.
Te iubesc!

Cincinat Pavelescu este elevul lui Macedonscki şi, în locul sacerdotismului aceluia, păstrează poeziei tonul solemn de festival, orgoliul de a se abandona cadenţelor. În *Serenada* lui răsună euforiile macedonskiene:

Ca să-ţi cânt dintr-o chitară,
Sub fereastră ţi-am venit:
Era vară.
Liliacul înflorit [...]

Poetul ştie să iasă din diletantism şi câteodată dă dovadă de o puternică invenţie fantastică precum în *Pescuitorii de perle*, prin care se simbolizează poeţii...

George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Minerva, 1986, p. 648.

Cei ce cunosc viaţa noastră literară ştiu că scriitorii ţin la Cincinat Pavelescu ca la una din cele mai simpatice figuri de astăzi. Nimeni nu-l urăşte şi nu urăşte pe nimeni. În serile noastre frumoase, adeseori facem roată în jurul lui, şi el ne încântă cu verva neîntrecută, cu glume, cu epigrame şi cu improvizaţii.

Într-o seară de acestea am reuşit să prind o serie de epigrame, dintre care voi împărtăşi câteva.

Vesel şi repede povesteşte din viaţa lui de magistrat prin provincie, o viaţă supusă diferitelor fluctuaţiuni, cu prezidenţi somnoroşi, cu avocaţi limbuţi şi oameni politici inculţi. E o lume aparte lumea asta din oraşele noastre de provincie, şi nimeni dintre scriitorii noştri n-a fixat-o încă. Pavelescu a prins câteva tipuri. Iată, de pildă, pe dl Fabriciu, limbutul şi incultul judecător de provincie:

Judecătorul meu Fabriciu
Nu-i orator, dar mie-mi place;
Dacă vorbind e un supliciu,
E un deliciu dacă tace!

Sau iată un model de procuror care făcea curte stăruitoare soţiei prezidentului de tribunal:

Berbantul nostru procuror
Ades, la club când mă-ntâlneşte,
Cu multă morgă îmi trânteşte:
— Salut pe domnul ajutor!
Ce-mi spune dânsul e legal,
Fiindcă am decret regal
Să fiu ce sunt şi nu-l regret,
Dar o-ntrebare: eminentul
De unde are el decret
Făcând pe ..... prezidentul?

Fireşte, societatea asta gravă din provincie este adeseori mofturoasă, iar magistratul-poet a trebuit să sufere uneori şi mici persecuţii şi mari transferări dintr-un colţ al ţării într-altul, din pricina unor catrene reuşite. Cu ocazia unei mutări din Brăila la Corabia, poetul scrie unei fete:

Plec la Corabia cu barca...
Dar mi se pare că amorul
O să m-aducă la Brăila
Cu vaporul!

Ajungând la Brăila, el dă de primarul de acolo, care, precum se ştie, e spiritist, şi-i dedică rândurile:

Cu morţii prea mult tu te joci
Şi chemi la spirite, o mie;
Un sfat: p-al tău să nu-l evoci,
Că niciodată n-o să vie! [...]

Nu este un simplu joc de cuvinte, o înşirare capricioasă de calambururi ce ne dă poetul. Spiritul ager e pretutindeni, şi un humor lipsit de orice răutate veninoasă. La cele reproduse aici închipuiţi-vă adăugate o sumedenie de apropouri, de bucăţi cu două înţelesuri, de sublinieri şi aluzii mai subţiri la societatea înaltă sau la viaţa de stradă - bucăţi care vor rămâne pururea inedite —, şi aveţi pe Cincinat întreg:

Plugar strămoşul lui cel antic,
Dar azi modernul Cincinat,
Ades poet şi magistrat,
Ce e: roman, sau e romantic?

Astfel se întreabă el şi noi îi răspundem: şi una şi alta. E mult din vioiciunea veche românească în ceea ce scrie şi foarte mult din romantismul cel mai pronunţat — ceea ce se va vedea mai bine când se va vorbi despre cântecul lui.

Ilarie CHENDI, Pagini de critică, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1969, p. 314-315, 317.

Cincinat Pavelescu a practicat o epigramă spumoasă, fără a avea însă acea adâncime pe care o găsim la Martial, părintele epigramei: „Eu sunt acel ce va trăi în veacuri / Prin marea artă de a spune fleacuri, / Ceilalţi să cânte fapte mari şi crunte, / Eu voi cânta pe cele mai mărunte".

Cincinat Pavelescu a fost un poet popular. Şezătorile literare, la care luau parte cei mai valoroşi scriitori ai noştri din vremea aceea,

se încheiau totdeauna cu epigramele lui Cincinat, care constituiau plăcerea cea mare a publicului. Înainte, în timpul sau după Cincinat Pavelescu, au fost foarte mulţi epigramişti, dar el a fost cel care a răspândit-o mai mult, cel care a militat pentru ea.

Desigur că mulţi şi-au îndreptat săgeţile lor asupra leului, aşa cum îi plăcea să se considere, şi unele erau chiar mai reuşite decât ale sale. Dar leul era totuşi leu! Tonul cerut de epigramă, forma perfectă şi evoluată nu erau la îndemâna tuturor celor care-şi încercau norocul pentru întâia oară.

Oricum ar fi, Cincinat Pavelescu rămâne în conştiinţa populară epigramistul nostru de frunte şi, imitând versul lui Mihai Eminescu despre Vasile Alecsandri, am putea spune despre el c-a fost „un rege al epigramei, veşnic tânăr şi ferice".

Tudor MĂINESCU, *Cincinat Pavelescu*. În cartea: Cincinat Pavelescu, *Epigrame*, Bucureşti, Editura tineretului, 1966, p. 9,10.

Vreme de mai bine de patru decenii, de la numirea sa în funcţia de prim-redactor la revista *Literatorul,* în 1892, şi până la moartea produsă în 1934, Cincinat Pavelescu a fost unul din cei mai populari scriitori de la noi. Era suficient să apară undeva, pentru a aduna deîndată auditori dornici de calambururi şi improvizaţii. La numeroasele şezători literare la care lua parte determina un râs clocotitor şi irezistibile aplauze, izbutind să-i concureze pe doi dintre scriitorii cu cel mai mare succes de public: M. Sadoveanu şi Ionel Teodoreanu. Prietenii îi spuneau simplu, Cincinat, şi figura unică, de o eleganţă desăvârşită şi de o anumită cochetărie (purta monoclu, lavalieră şi aproape întotdeauna o floare la butonieră), devenise simpatizată de toată lumea şi în primul rând de cei care descopereau în bonomul trubadur pe autorul romanţei *Îţi mai aduci aminte, doamnă*... De o asemenea popularitate s-au bucurat puţini scriitori şi numai cei care l-au cunoscut îndeaproape ne destăinuie secretul acestei celebrităţi. Cincinat era întotdeauna plin de vervă, povestea cu mult haz, improviza cu o nebănuită dexteritate, ştia să se facă plăcut.

Cincinat Pavelescu se formează ca scriitor în cercul *Literatorului,* sub directa îndrumare a lui Al. Macedonski. Poetul *Nopţilor* îl prezintă cititorilor, în notiţe elogioase, încă de la debut. „Această poemă — se referă, spre exemplu, la *Sora Gina* — este una din cele mai strălucite produceri literare, şi merită să fie citită cu luare-aminte“[1]. Şi apoi, peste câteva numere: „Cei nestăpâniţi de pasiune vor recunoaşte desigur în el pe omul viitorului, pe poetul strălucit ce-a răsărit din mijlocul nepăsării acestei epoci şi ce va lăsa în literatura noastră urme nemuritoare“[2]. Ce l-a determinat pe Macedonski, dintr-o dată, să-l îmbrăţişeze pe Cincinat cu atâta căldură, să-l socoată „colegul meu“ şi să şi-l facă apropiat colaborator în redacţie şi la scris? Alături de cunoscuta tendinţă de Mecena pe care o avea, Macedonski a intuit talentul debutantului, ajutându-l neîndoios să persevereze şi să devină original. Cuvintele cu care îi caracterizează creaţia sunt vădit prieteneşti, în acest sens cam exagerate, dar, în linii mari autorul *Serenadei* nu l-a dezminţit, căpătând, peste vreme, aprecierea caldă a cititorilor şi a criticii.

Versurile din 1892 — 1895 sunt şlefuite cu „rime de diamant“[3], cum se exprimă tot Macedonski; au o formă ce tinde spre perfecţiune. Cincinat este un romantic juvenil, un visător cu ochii aţintiţi spre stele, dar în acelaşi timp şi un observator al vieţii sociale în care trăia.

Încă de pe acum, aşa cum avea să se spună mai târziu, poetul cu un ochi râde şi cu celălalt plânge. Scrie deopotrivă versuri lungi şi scurte, cantilene, elegii, legende, dar se încearcă şi în forme fixe: sonet şi rondel. Poetul este influenţat de Eminescu şi de Macedonski.

Sub părul ei de abanos
Ce-ntunecă o frunte lină
Doi bulgări negri de lumina
Lucesc senin, misterios

---

[1] *Literatorul,* 1892, nr.5, p.2.
[2] Notă la poezia *Răsplata, Literatorul,* 1893, nr.3, p.l.
[3] *Între 1880 şi 1892,* p.13.

(Sub părul ei de abanos)
Pe sânul ei rotund şi brun
O voluptate aromeşte,
Însă furtuna izbucneşte
Când râde soarele nebun
Pe sânul ei rotund şi brun.

(Ţiganca)

La Macedonski:

Fireşte, sunt un biet nebun
Când lumea e ce este,
Trăiesc ca în poveste
Şi la nimica nu sunt bun...
Fireşte, sunt un biet nebun.

(În răstrişte)

O dată cu câştigul dexterităţii prozodice, Cincinat Pavelescu merge spre adâncirea observaţiei: cantilena de dragul cantilenei este brusc întreruptă, când abia se configura.

Având ca pretext viaţa pictorului Giacomo — spre exemplu — Cincinat se revoltă împotriva sărăciei la care societatea vremii îi supune pe artişti:

Zi cu zi trecură ani — dar ramase neschimbată
Soarta lor — un iad de chinuri cu zadarnice năluci;
Şi e crudă, şi e crudă sărăcia blestemată,
Când copiii te-nconjoară, şi plângând îţi strigă „tată“,
E târziu, e frig în casă, ne e foame — ce ne-aduci?

(Răsplata)

Altădată solicită iubita la meditare gravă în legătură cu soarta celor nevoiaşi:

... mai bine te-ntristează cu sărmanul zdrenţeros
Ce adoarme-n gerul iernii zvârcolit de nemâncare.
Plângi cu el când vijelia-i rupe uşa din ţâţâne

Şi zăpada năpusteşte în coliba-i de pământ,
Când din toată sărăcia un copil ce-i mai rămâne
Stă să moară ca un câine, fără foc, fără vestmânt.
Plângi cu fata ce aleargă prin noroaie-nvineţită
Căutând să-şi vândă corpul pentru banul blestemat
Pe când mama ei sărmana ce-o aşteaptă, a-ngheţat
La gândirea că pe stradă va fi mâine aruncată.
Plângi cu toţi cei care sufer...

(Numai astfel)

De altfel, în *Ultima vorbă* îşi dezvăluie însăşi concepţia despre viaţă, în legătură cu deosebirile sociale:

Pe groapa mea, prieteni, să nu fie
Nici monumente-n marmură sculptate,
Şi nici cavou de piatră cenuşie;
Căci n-am iubit sclavia din palate.

Poetul se simte solidar cu „umiliţii şi ofensaţii vieţii" pe care îi va descrie, cu aceleaşi sentimente umaniste, puţin mai târziu, M. Sadoveanu. Nota acestor poeme este gravă, viitorul magistrat varsă o lacrimă, deocamdată neputând decât atât, dar peste vreme, luptând pentru scoaterea de sub urmărirea legii a celor nevoiaşi. Mizeria vieţii pe care a început să o înţeleagă mai bine venind în contact cu scriitorii ce-i devin prieteni şi lecturile sistematice, mai ales din literatura franceză, îi pun tânărului semne de întrebare în legătură cu scurgerea timpului, cu existenţa şi cu moartea. Demonul care o împresoară cu putere morală şi fizică pe *Sora Gina* nu este decât timpul trecut, de care ea nu poate să scape, nici în rugăminţile cele mai fierbinţi:

Dar demonul e trecutul! Şi trecutul totdeauna
Nu te iartă, ci stârneşte şi mai aprigă furtuna!

Nostalgia e romantică şi e prilejuită de trecerea de la adolescenţă la maturizarea care-i aduce griji, dureri morale, lipsuri:

Copilul cel surâzător
Şi soarele scânteietor
Ce-mi luminase pragul vieţii,
Cerniţi se află amândoi,
Eu zbor pe galbenele foi
În amurgirea tinereţii.

(Vis apus)

Cariera trubadurului va începe cu poezia *Castelul solitar,* în gen cavaleresc. Este „poema timpului barbar", în care sfântă este numai curtenia elegantă. Trecând peste orice piedici „un cavaler în za de fier", într-o atmosferă poëscă şi baudelairiană reuşeşte să-şi răpească iubita închisă într-un turn, dar se prăbuşeşte în timpul coborârii, într-o secvenţă, aşa cum a observat G. Călinescu, unică la noi:

Coboară... Corbii croncănesc...
Deasupra lor e clar de lună, —
Dar două ţipete răsună...
La geamuri râsete rânjesc, —
Pe turlă corbii croncănesc.

În alte poeme îmbină modalitatea liedului heinian cu madrigalul vechi, într-o poezie de iubire lenevoasă, orientală, dar fără fastul haremurilor, fără cadâne, fără jocuri de lumini şi de apă, fără dansuri şerpuitoare, în schimb cu o muzică interioară demnă de simbolişti:

Cunosc o poveste măiastră,
E scrisă cu aur din stele,
Cu-albastru din visele mele,
Cu farmec din noaptea albastră

(Poezie)

Eu dac-aş fi privighetoare
N-aş rătăci aşa prin vânt,
Ci în grădina casei tale

Lângă fereastră-aş vrea să cânt...
Apoi în nopţile de iarnă
Poate văzându-mă că-ngheţ
Tu vei deschide blând fereastra
Şi vei primi un cântăreţ.
(Romanţe)

Iubirea, viaţa, scurgerea timpului, moartea — iată, de la început, temele creaţiei lui Cincinat Pavelescu. El se vrea „calm şi profund", şi nu întâmplător tălmăceşte un sonet din italiană care se încheie cu versuri ce i se potrivesc întru totul:

Şi dacă însumi m-arăt astăzi că sunt cuprins de fericire,
Şi dacă cânt, *pe când în suflet mă torturează un călău,*
E că nu vreau să râdă *nimeni văzând cât sufăr din iubire.*

Peste toate însă predomină dragostea de viaţă a poetului care, temperamental, a fost un optimist şi un cutezător:

E nor, e soare, sau e ceaţă,
În mine pururea trăieşte
Acelaşi dor senin de viaţă.
(Un îmbuibat)

Aideţi, cântecele mele,
Nu mai plângeţi umilite,
Râd de voi atâtea stele
Neclintite!
(Cântece)

Voiesc să cânt!
Pădure scumpă, leagăn sfânt,
Tu, ce-ai scăldat în poezie

Apusa mea copilărie,
Din nou redă-mi avânt,

(Voiesc să cânt)

Gândurile i se îndreaptă spre o „renaştere viitoare", convins fiind că artistul are o menire socială superioară, exprimată în versuri ca acestea:

Poetul cântecelor nalte
Ce-ncremeneşte omenirea
Şi o înalţă cu gândirea

(Dor de altă viaţă)

şi comparată cu a pescuitorului de perle, căruia creatorul de artă îi este categoric superior:

Şi glorie de veci acelui
Ce-nsângerat si-nvingător
Din noapte scoate, ca pescarul,
Lumină nouă tuturor!

(Pescuitorul de perle)

După 1900 poetul nu va urma nici calea idilismului sărbătoresc, deşi unele ecouri de acest fel se întâlnesc în versurile sale *(Legile eterne, Christos a înviat)* şi nici nu scrie „armonii imitative", chiar dacă avea modele în creaţia lui Macedonski. Trecând de la romanţa şi legenda romantică la versul cu accent social, poetul şi-a căutat drumul, desăvârşindu-se artisticeşte. Pentru el, literatura cunoaşte o dezvoltare în deplină armonie cu evoluţia societăţii, aşa cum remarcă în articolul *Simbolismul* publicat în 1912 în *Flacăra,* aici concretizându-se în fond concepţia scriitorului despre artă şi viaţa socială: „Când legile sociale, religiunile, *artele,* moravurile nu mai sunt în concordanţă unele cu altele, când credinţa în adevărurile de altădată nu mai e compatibilă cu noile cerinţe ale vieţii şi când se impune imperioasa nevoie a unui *adevăr nou,* ce a fost adevărat, încetează de a fi, şi ce nu era încă până atunci, începe să fie, ca armonia să triumfe. Tot se transformă în

jurul nostru: dogmele, zeii, credinţele, politica, arta şi până şi cele mai mici detalii ale vieţii, pentru că, în acelaşi timp cu spiritul nostru, se modifică încet-încet şi simţurile noastre, modificând cu ele artele care nu sunt decât dezvoltarea fericită a nevoilor ideale ce dorm în sufletul şi simţurile noastre. Azi nimeni nu mai înalţă la ceruri misticele săgeţi ale catedralelor. Secolul acesta clădeşte gări, hale, oteluri şi uzine... Arta trebuie să fie adecvată cu sufletele noastre de azi, aceasta din cauza armoniei de care vorbeam..."[1].

În acord cu cerinţele artistice ale începutului noului secol, perspicacitatea poetului nu poate admite elucubraţiile, ci creaţia adevărată, „de talent", exact aşa cum cerea şi I. L. Caragiale. Cincinat Pavelescu a fost partizan al noului, dar nu al experimentului fără finalitate, al confuziei şi lipsei de frumos în artă. Acceptând spiritul novator al poeziei simboliste, autorul de romanţe ţine să precizeze: „Poezia fără simbol nu se poate — dar nu caraghioslâcuri şi incoerenţe. Eu sunt pentru lucrurile noi, dar să scapere talentul din neaşteptata lor armonie. Voi fi dar cu dumneavoastră dacă veţi combate lipsa de talent şi dacă veţi fi în spiritul şi la înălţimea timpului".[2] Cu mulţi ani mai târziu, prin 1934, într-o scrisoare adresată epigramistului timişorean M. Ar. Dan, Cincinat reia ideile privitoare la poezia modernă, subliniind cu justeţe şi convingere laturile ei netrainice: „În completa dezordine care stăpâneşte literatura nouă de azi e, din contra, nevoie de oameni liberi, culţi, inteligenţi şi curajoşi... pentru a mai echilibra prin bunul lor simţ şi talentul lor sănătos barca fără cârmă a modernismului exagerat şi de importaţie străină".

Să reţinem, de aici, pe lângă împotrivirea la „modernismul exagerat", şi tendinţa scriitorului, manifestată în operă, de a rămâne permanent legat de solul creator al poporului său. Gustul modernist exagerat era socotit o manifestare contrară simţului „clasic şi latin" pe care şi-l arbora Cincinat Pavelescu şi la care s-a referit şi Elena

[1] *Flacăra,* 1912, nr.31, p.246 şi urm.
[2] *Art. citat.*

Văcărescu în articolul intitulat chiar *Un poete latin: Cincinat Pavelescu* [1]. Rafinamentul clasic al poetului şi bunul-simţ al omului Cincinat au făcut însă casă bună cu valorile poeziei moderne, el adăugând perfecţiunii clasice avântul romantic şi muzicalitatea simbolistă.

Influenţele nu l-au atins în prea mare măsură. Din Eminescu păstrează ceva doar în primele versuri.

Singur de altfel, în 1912, după apariţia volumului care i-a adus notorietate literară, referindu-se la eminescianism, recomanda:" Versurile genialului maestru Eminescu nu trebuie imitate. Să fiţi originali, inspirându-vă din dragostea lui de limba curată romanească şi din acea sete de perfecţiune care l-a făcut într-o viaţă întreagă să nu scrie decât un volum"[2].

Ne-am aştepta ca Macedonski, cu care colaborase îndeaproape, să fi produs influenţe adânci asupra poetului epigramist. Dar lucrurile nu stau aşa, chiar atunci când ambii autori tratează aceeaşi temă. în 1883, Al. Macedonski publica în *Literatorul* poema *Curtea cu juraţi,* rechizitoriu aspru la adresa magistraţilor care l-au judecat în procesul din 1875, în urma campaniei antidinastice dusă în presă[3]. În 1896, în aceeaşi revistă, Cincinat Pavelescu publică poezia *Vin şi vin,* devenită apoi *Curtea cu juraţi.* Macedonski, în versuri lungi, de 13 silabe, demască instituţia, folosindu-se de propria întâmplare a vieţii. Peste ani, Cincinat împrumută de la maestrul său timbrul reflexiv, dar îi dă o simbolică proprie, în versuri scurte, lapidare, concise, generalizând prin propria viziune fenomenul social. Macedonski i-a sugerat poezia; Cincinat a încercat să-i dea o altă coloratură şi a izbutit.

După 1900, Cincinat Pavelescu renunţă la poezia cu metrică lungă, gen *Zopira* sau *Farmecul degetelor,* pentru poema esenţializată, în vers scurt şi concis, fiindcă: „Lumea citeşte poezii, dar să fie scurte. Poe-

[1] Publicat în *La Roumanie Nouvelle,* 1934, dec. şi în *Braşovul literar,* 1935, nr. 22-23.

[2] *Simbolismul, în Flacăra,* 1912, nr. 31.

[3] Al. Macedonski, *Opere,* II, 1967, ediţia Adrian Marino, „Note şi variante", p. 327-328.

ma s-a redus la sonet şi satira — la epigramă. Romanul s-a concentrat în nuvelă şi nuvela — în schiţă. Secolul acesta vrea să-i spui mult în puţin“[1].

Creaţiile adunate vreme de două decenii, dar mai ales din ultimii ani, vor face obiectul volumului — de altfel singurul publicat — de *Poezii* din 1911. Volumul cuprinde, în cea mai mare parte, versuri scrise în 1907, anul cel mai fecund din creaţia sa, care ar fi putut constitui singur rodul unei cărţi. În acest an sunt scrise piesele antologice: *Trecătorului, Primăvară, Corbii, Panteism, Reîntoarcerea, Cântecul omului, Seară tristă, Poema ochilor, Necunoscutei, Adoratei, Intimă, Amurg de toamnă* etc. Poetul era redactor la *Convorbiri critice* şi cele mai multe din aceste versuri sunt lansate elogios de Mihail Dragomirescu care le observă „graţia şi seninătatea clasică“.

Volumul se deschide cu poezia de crez, dedicată *Trecătorului,* primită călduros de contemporani. Cartea de versuri este asemuită unei case în care cititorul-trecător este invitat să pătrundă, pentru a găsi adăpost în faţa necazurilor, de orice natură, ale vieţii. Creaţia sa nu se poate prin urmare, adresa decât acelora care ştiu ce este suferinţa morală şi socială:

> Căci, cine valul vieţii nu l-a simţit într-însul
> Cum urlă şi se zbate, ca marea când e rea,
> Şi n-a ştiut ce-i visul, ce-i dragostea şi plânsul,
> Acela o să fie străin în casa mea.

Eugen Lovinescu a delimitat aria tematică a volumului din 1911 astfel: „Natura, amorul şi arta, iată principiile calmării poetului; problema finalităţii nu se pune, de altfel, niciodată prea tragic, întrucât, înainte de a fi devenit dureroasă, e potolită de sensul estetic al vieţii“[2].

După poema de crez artistic, Cincinat inserează nu întâmplător poezia *Primăvară,* ca simbol al dragostei de viaţă, în acord cu natura aflată în renaşterea sevelor:

---

[1] *Simbolistul,* în *Flacăra,* 1912, nr. 31.

[2] *Istoria literaturii române contemporane,* III, Bucureşti, Ancora, p. 212.

Un dor de viaţă negrăit
Din om şi fire se desprinde.
Dac-aş putea, în braţe-aş prinde
Întregul zării nesfârşit.
. . . . . .
Ca floarea umedă sub rouă,
Nădăjduiesc o viaţă nouă.

Pastelul este uşor reflexiv, optimismul dând aripi largi privirilor îndreptate spre natura care îi oferă, spre încheierea acestui ciclu de mişcare, tonuri de bucurie şi lumină. Cu următoarele două poeme, *Corbii* şi *Panteism,* intensitatea optimistă se destramă, făcând loc apăsării, dorinţei de a „scăpa de viaţa/Sugrumătoare a cetăţii", în căutarea unei linişti eterne. Totuşi dubitările poetului continuă în *Pantum, o* primă încercare de poezie fixă de această natură din literatura noastră. În finalul poemului *Panteism,* îndoiala asupra eternităţii morţii este curmată:

Că morţii voştri din mormânt
Sunt: apă, umbră, floare, vânt!

Toţi comentatorii poetului au subsumat versurile erotice specificului trubaduresc. Cincinat a devenit în felul acesta un trubadur întârziat, poate ultimul dintre ei. Ca toţi trubadurii, Cincinat are o poezie uşoară, atât cât să convingă inimile femeilor în aşteptarea iubitului apărut, strălucitor de frumuseţe şi inteligenţă, aidoma ca în opere celebre: *Trubadurul* de Verdi, *Bărbierul din Sevilla* sau chiar *Don Quijote de la Mancha.* El cântă ochii fecioarelor nerăbdătoare, mâinile pe care cavalerii le vedeau pe balcon sau pe clavecin, rozele prinse în părul blond san brun, crizantemele dătătoare de fast în saloane, rochiile-albe sau roşii, care produc fiori pe aleile cu boschete, glasul diafan al *Aşteptatei* în tăcere, zgomotul de pâslă al paşilor care se grăbesc să vină, cutezanţa inimii decise să înfrunte furtuna iubirii. Sigur că în acest context poetul exprimă simţăminte elegante, curtenitoare, gingaşe, melancolice, dar de suprafaţă, lipsite de acea profunzime demonică specifică marilor erupţii erotice. Genul acesta de poezie poate fi ex-

emplificat printr-o scurtă creaţie care sintetizează simţirea şi arta trubadurului modern, *Cântec de primăvară*:

Visând la ochii dulci ai dragii mele,
Am aruncat, spre casa ei trecând,
Într-un mănunchi, albastre viorele
Şi dorul meu tulburător de gând.
Un stol de rândunici gălăgioase
L-au prins din zbor, şi-acum, în adevăr,
Îţi bat în geamuri, vesele, să-ţi lase
Amoru-n gând şi florile în păr!

Asemenea versuri, cu parfum de *cantilenă* veche, au prospeţimea momentului şi uşoara desuetudine a superficialităţii, dar, nu o dată, poetul se detaşează de improvizaţia cotidiană, urcând pe promontorii de artă. Pe canavaua de pastel a perpetuării anotimpurilor, în care Cincinat oferă un distinguo poetic neaşteptat, se ţese amorul şi viaţa autorului *Serenadei:*

Ca să-ţi cânt dintr-o chitară
Sub fereastră ţi-am venit.
Era vară!
Liliacul înflorit
Şi cu rozele semeţe
Risipeau printre alei
Un fior de tinereţe.

Tinereţea aparţine poetului şi poeziei. În acest joc fabulos al primăverii, lumina este atât de puternică, încât face invizibil portretul iubitei, poate la fel ca în folclor: „la soare te puteai uita, dar la dânsa ba“:

Caldul soare vagabond,
Raza vrând să-şi poleiască,
S-a-ncurcat în adevăr,
Şi-n zadar vrea să ghicească

În al buclelor tezaur,
Care-i raza lui de aur,
Care-i firul tău de păr!

Actul al doilea se produce în decor de toamnă, sub ploaia frunzelor moarte care aduc, vai! — cum exclamă însuşi poetul — odată cu sfâşierea rochiei toamnei în pomii goi, un ecou de departe, plângând veştejirea iubirii. Tragedia iernii este marcată întâi de schimbarea ritmului. Se mistifică tonalitatea instrumentului, de parcă chitara statornică prin anotimpurile poeziei şi ale vieţii a devenit violoncel:

Cum neaua-ncepe să s-aştearnă
Mi-e frig în suflet, nu ştiu ce-am,
Zadarnic te mai cat la geam,
Azi e iarnă!

Versul patru este scurtat intenţionat, faţă de noua gamă. Poema era până aici supusă deopotrivă senzaţiilor vizuale şi auditive, acestea din urmă colorând-o din loc în loc cu acorduri grave sau cu plânset. Ele acum dispar definitiv, totul rămânând a fi văzut ca printr-o ceaţă rece. Abia în ultimul vers revine imaginea auditivă, dar nu a plânsului exteriorizat, ci a celui înfundat, adânc, îngheţat:

S-a-ntunecat a toamnei ceaţă,
Pe strune mâinile-mi îngheaţă,
N-o să mă vezi de azi-nainte
Cu flori în păr şi în cuvinte,
Căci, vai, balconul ţi-e-nflorit
Cu reci podoabe de zăpadă,
Şi-n noaptea care stă să cadă
Tu ai uitat că m-ai iubit;
Şi neaua-ncepe să s-aştearnă,
Întâi mai rar, şi-apoi mereu,
Ca pe balcon şi-n părul meu...
Plângi, suflete!... E iarnă!

Erotica lui Cincinat Pavelescu se află între slava iubirii şi retragerea din faţa ei, deşi cutezanţa armurii sale cavalereşti îl îndeamnă permanent spre dragoste. Iubirea, în concepţia sa, este diafană, fără clocotul mistuitor al păcatului. Refuzul iubitei este ades luat în tragic, dar, de cele mai multe ori, poetul nu renunţă, reluând chitara şi compunând un nou cântec.

Intimă este romanţa primilor fiori de dragoste, uitaţi în amurgul timpurilor. Tonul este uşor evocator, fiind vorba, evident, de un propriu amor. Spre deosebire de *Serenadă,* rememorarea însăşi înseamnă perpetuare, cu toată nostalgia pe care o cuprinde.

Îţi mai aduci aminte, doamnă?
Era târziu şi era toamnă...

Într-o toamnă cu „amurg violet" şi cu „frunze galbene", înainte ca Bacovia să folosească metaforele, sensibilitatea erotică înmugureşte, permanentizând ideea de viaţă, de putere, de spargere a monotoniei existenţei. Aducerile-aminte îl împresoară, aşa cum îi stă bine unui trubadur. Dar zborul lui de fluture îl mână spre frumuseţea neasemuită a altor flori, rezultatul fiind alte şi alte cantilene, urmate, firesc, de romanţe nostalgice, încheiate senin şi făcând prin aceasta legătura cu noi cântece de dragoste.

O, *cântece, veniţi napoi!*
Acum din nou sunt fericit.
Iubita iarăşi mi-a zâmbit
Şi iar întreabă după voi.
(Cântec vesel)

După 1911 erotica sa pierde din amplitudinea sentimentului. Poemele de dragoste sunt scrise de acum înainte pe albume, în grabă; deapănă sentimente trecătoare, în versuri lipsite de perfecţiunea artistică anterioară. Este o erotică ocazională, cu o graţie contrafăcută şi un fior mistificat.

În schimb, pastelurile de o coloraţie diafană, estompând stridenţele şi fabulele sale miniaturale, de o plastică nouă faţă de maeştrii genului, colorează ansamblul liricii sale cu strofe şi imagini de tulburătoare prospeţime. Cincinat intenţiona să-şi adune fabulele în volumul *Cântecele unui greier,* un fel de autobiografie moralizatoare, care trebuia să cuprindă printre altele: *Piatra de moară şi bobul de grâu, Oaia, lupul şi apărătorii, Furnica şi greierul, Greierul şi furnica.*

Spre sfârşitul vieţii, poetul deplângea trecerea anilor, nerealizarea, greşelile săvârşite, în versuri meditative, grave, nostalgice, care amintesc cele mai bune creaţii din 1907:

Îmbătrânesc!...
Şi zi cu zi oglinda tot mai neagră mi se pare...

Este, la prima vedere, de mirare cum liricul nostalgic şi delicat, pajul curtenitor, romanticul visător şi discret, trubadurul care purta, „o inimă în loc de cod", a îmbrăţişat, alături de cântecele suave de iubire, de romanţele înduioşătoare şi serenadele melancolice, o specie usturătoare ca epigrama. Ce l-a determinat pe Cincinat Pavelescu să scrie epigrame? Răspunsul îl dă chiar poetul: „De ce am scris epigrame? Ca un protest împotriva esteticii mele lăuntrice ofensate de urâţeniile vieţii, de nedreptăţile politicii şi arivismul mediocrităţilor. În astfel de clipe indignarea mea s-a prefăcut singură în vers, ca la Ovidiu, neputând s-o mai stăpânesc"[1]. S-a observat mai sus care era „estetica sa lăuntrică". Vizionarul romantic era un adept al creaţiei clasice, un fervent căutător al armoniei, dar nu un static, păstrător al dogmelor lui Boileau, ci un artist în evoluţie. Cântăreţ al purităţii şi frumosului, Cincinat Pavelescu nu putea, temperamental şi artistic, suporta o societate coruptă, parvenită şi demagogică, cu o viaţă interioară anostă, decrepită, impregnată de urâţenie până la degradare. Magistratul Pavelescu a luptat împotriva acestei lumi în sălile tribunalelor, apărându-i pe nevoiaşi şi uneori chiar pe comunişti. Rapsodul Cincinat şi-a convertit lira spre o specie

[1] *Cum se face o epigramă,* în *Viaţa literară,* IV, 1929, nr.102, p.l.

care să ţintească aceleaşi racile, prin intermediul moralizator al literaturii. Nu a putut ajunge, decât extrem de rar, pamfletar. Era prea melancolic şi senin spre a se manifesta în acest gen. A ales însă mijlocul epigramatic care se potrivea şi scăpărătoarei sale inteligenţe şi dexterităţii de a compune versurile. Era şi o specie care putea să-l mulţumească în suficientă măsură, în realizarea scopului propus, deoarece „ea se naşte, cele mai de multe ori, din ciocnirea împrejurărilor neprielnice cu durerea, revolta sau indignarea scriitorului. El prinde raporturile nevăzute dintre noţiunile cele mai disparate, le filtrează printr-o logică ageră, le dă o formă adecvată cu sentimentul exprimat şi punând concluzia într-un vers lapidar, aruncă epigrama din umbră, ca pe o rachetă de lumină“[1]. Toţi cei care l-au cunoscut şi toţi cei care au scris despre Cincinat Pavelescu, în frunte cu I. L. Caragiale, Al. Macedonski, Ilarie Chendi, D. Anghel, M. Dragomirescu, G. Topârceanu, Perpessicius au apreciat cele două calităţii distincte ale sale: talentul şi verva. Pe lângă acestea, pentru a izbuti în epigramă este necesar să ai, ţine s-o precizeze tot el, „şi obişnuinţa de a te exprima în mod original şi concis“. Dar şi aceste calităţi i-au fost proprii. Mai erau necesare subiectele şi apoi munca de creaţie propriu-zisă, pentru că, la fel ca şi oricare altă specie literară, epigrama nu este un gen minor şi se realizează printr-o susţinută muncă de creaţie. Este locul să combatem părerea care a dăinuit multă vreme că Cincinat Pavelescu ar fi fost un mare improvizator şi că nu depunea eforturi când îşi compunea epigramele. Modificările operate cu prilejul republicărilor, numeroasele variante existente, alegerea ţintaşului celui mai potrivit pentru o epigramă scrisă anterior şi dedicată altcuiva, toate dovedesc migala autorului de epigrame. De altfel, Cincinat însuşi a ripostat de câteva ori încercând să spulbere mitul ce s-a creat în jurul său ca improvizator: „Deşi trec şi eu d-a fi un abil improvizator, cred c-o improvizare *stricto sensu* nu există. Ea nu e decât rezultanta anilor de ucenicie, de muncă obscură şi de meditaţie, când scriitorul, luptând în singurătatea odăii de lucru, cu greutatea d-a mo-

[1] Idem.

dela cuvântul pe ritmurile sufleteşti ale fiinţei sale, îşi sângerează mâinile întocmai ca sculptorul ce smulge blocului de marmură statuia triumfală, ce zăcea într-însul informă şi latentă. A improviza este a te folosi, atunci când trebuie, de comoara strânsă cu muncă, îndărătnicie şi răbdare în sipetele neştiute ale simţirii tale, şi a face să ţâşnească din adâncurile pământului unda limpede, filtrată picătură cu picătură, ce refuză să zacă închisă, departe de aer, de viaţă şi de lumină".

În alt loc, exprimându-se în chip asemănător, continuă: „Iată de ce, în improvizaţiile cele mai spontane, simt munca nebănuită de odinioară, care parcă-mi suflă la ureche:

— Fii fără grijă, sunt aici şi te ajut!"

Că există versuri şi epigrame în creaţia sa care denotă graba improvizaţiei, este adevărat şi firesc. La un număr atât de mare de producţii nu puteau să nu fie şi subvalori. Esenţial este însă faptul că epigramistul îşi concentrează întreaga lui inteligenţă, erudiţie, spirit artistic, atunci când lansează, aparent improvizând catrenul cu poanta muşcătoare.

Când a început să fie preocupat Cincinat Pavelescu de epigramă, specia, fără să cunoască o dezvoltare aparte, era deja ilustrată la noi de numeroşi scriitori, şi o *Antologie a epigramei româneşti* de N. Crevedia şi Calotescu-Neicu, recenzată de altfel de Cincinat, cuprinde câteva zeci de nume reprezentative. Cel dintâi care a dat versuri în ton epigramatic a fost Antioh Cantemir, dar epigrama se dezvoltă odată cu întreaga noastră poezie, după 1840, prin Constantin Bălăceanu, Gr. Alexandrescu, G. Sion. N. T. Orăşanu, Gh. Dem. Teodorescu, Al. Macedonski, I. L. Caragiale, George Ranetti, Vasile Bogrea. Au scris epigrame contemporanii lui Cincinat: Cridim, Giordano, I. Ionescu-Quintus, Nigrim, Ştefan Ivanovici-Terenţiu, I. Nicolescu-Chic, I. Gr. Perieţeanu, Radu D. Rosetti, D. Teleor, Ionel şi Mircea Pavelescu, Tudor Măinescu, N. Crevedia şi atâţia şi atâţia alţii. Cincinat Pavelescu se detaşează şi deţine locul de frunte în epigrama noastră, cum pe bună dreptate au observat în primul rând cronicarii antologiei în discuţie: Perpessicius, Şerban Cioculescu, Al. Philippide.

De obicei epigramele lui Cincinat au poante sarcastice, negative, pentru că: „Am făcut o epigramă acolo unde am văzut o linie strâmbă, în loc de una dreaptă“[1].

Amândoi avem o boală
Şi-am căzut victima ei:
Eu, chelia naturală
Tu, chelia de idei!

*

De ce mănâncă Nicu peşte
La orice masă cu-atât zel?
— Ar vrea pe toţi să-i devoreze,
Ca să rămâie — numai el!

*

Adame, biblicul tău nume
Orice discuţie o curmă:
Ca om, eşti cel dintâi pe lume,
Ca scriitor, eşti cel din urmă.

Există însă şi epigrame făcute pe poante pozitive, care nu au scop satiric, ci dimpotrivă. Iată una, făcută aceluiaşi scriitor Ion Adam:

Adame, nu mai poţi să mori,
Oricât te-ar înjura cei fameni!
Eşti cel dintâi şi printre oameni
Şi printre scriitori.

Volumul său de *Epigrame* apare foarte târziu, atunci când Cincinat împlinise vârsta de 53 de ani. Ca urmare a războiului care i-a distrus manuscrisele şi din cauza vieţii de peregrinări pe care a dus-o, Cincinat Pavelescu nu mai avea la îndemână materialul necesar

[1] *Cu dl Cincinat Pavelescu despre el şi despre alţii.* Interviu luat de Romulus Dianu, *Rampa,* 1929, nr. 8. 804.

alcătuirii unui volum selectiv, reprezentativ pentru întreaga sa creaţie. De aceea nici nu poate fi analizat epigramistul numai pe baza volumului din 1925, deşi critica literară, aproape în unanimitate, i-a adus elogii meritate. Opiniile favorabile pot fi evidenţiate aici sintetic prin următorul pasaj din recenzia semnată de Tudor Vianu:

„Există în elegantul volum pe care l-a tipărit editura *Ramuri* din Craiova o ironie veşnic trează, o mare vervă risipită în ocaziuni festive, recunoaştem la tot locul spontaneitatea care a stârnit veselia oportună, causticitatea care se cerea şi graţia menită să repare răul pe care poetul nu-l doreşte niciodată prea mare. Revolta epigramatică este într-acestea descătuşată mai insistent de *lipsa de duh*... Aprig este Cincinat Pavelescu numai cu lipsiţii de duh, cu eternii săi replicanţi, dintre care pe câţiva i-a promovat la rangul unor tipuri statornice. Şi este firesc să fie aşa. Epigramistul nostru nu-şi propune teme, nu schiţează nici portrete morale, cum în literatura genului sunt destule exemple; el improvizează totdeauna, relevă o trăsătură sau un eveniment care ţineau tocmai de actualitate, răspunde unui atac, ştie să intereseze şi o vanitate, să adreseze şi un compliment“[1].

Având la îndemână întreaga creaţie epigramatică a lui Cincinat Pavelescu, astăzi pot fi completate aceste observaţii, evident în avantajul promotorului acestei specii la noi. Pentru că, dacă atunci nu putea fi precizată aria tematică a epigramelor, acum aceasta se poate face cu uşurinţă, impunându-se o interesantă concluzie. Epigramele sale constituie, luate la un loc, un tablou de moravuri social-artistice din primele decenii ale secolului nostru. În volum, Cincinat nu inserase decât două epigrame cu caracter social care ţinteau viaţa politică de la începutul secolului. Una era adresată direct prinţului Barbu Ştirbey, „ale cărui produse se desfac la toate băcăniile din ţară şi care făcuse mari cheltuieli electorale la Craiova când se alese deputat“ (a se observa ironia „când se alese“ [adică *singur*] deputat):

[1] *Gândirea,* nr. 2, 1926, p. 34-35.

Era fatal, prinţe Ştirbey,
Ca staroste-al băcanilor
În capitala Banilor
Să te alegi... numai prin ei.

A doua era dedicată laconic „unui puternic al zilei“:

Simplu ministru-ntr-un guvern
— Steluţă gata sa apună —
Eşti rău, nedrept, te crezi etern!
— Eternă-i numai fapta bună!

Aluzii social-politice se făceau şi în alte epigrame, dar Cincinat Pavelescu se mărginea la atât, chiar dacă ar fi trebuit să se răfuiască drastic cu potentaţii zilei care îl trimiteau să-şi profeseze meseria când la un capăt, când la altul al ţării. Între numeroasele epigrame din manuscrise sau în cele publicate în periodice, multe se adresează în chip direct politicienilor şi potentaţilor vremii, despre care nu ezită să folosească vorbe grele ca: *măgar, dobitoc, chip de dovleac* etc. Plecând de la replica lui Vaida: „Maurul şi-a făcut datoria“, Cincinat improvizează aceste usturătoare versuri:

Dacă a-ţi face datoria
Înseamnă să te fi umplut,
Golind buget şi visteria,
Atunci maurul datoria
Cu-nverşunare şi-a făcut.

Cuprins de dezgust când a aflat de subita îmbogăţire a lui Romul Boilă, epigramistul, în aparenţă subtil, dezvăluie rolul jucat de Iuliu Maniu în crearea acestei stări de fapte:

E-o rubedenie utilă
Între Maniu şi Boilă
Unchiul, cinstit, n-a luat plocoane,
Dar Romul are milioane.

Tendinţa acaparatoare a unora „cu mâini lungi“ îl incită şi la alte catrene, ca cel intitulat *Unui fost coleg:*

De când s-a cocoţat la Curte,
Nici cu prăjina nu-l ajungi!
Are picioarele cam scurte,
Dar ti sunt mâinile prea lungi.

Observatorului social nu-i scapă „moralitatea“ familiei regale, cunoscându-se raporturile dintre regina Maria şi acelaşi citat prinţ Ştirbey:

Ferdinand, deşi e rege,
Când e vorba de femei
Şi de vin, nu prea alege.
Dar Maria bea... Ştirhey.

Altădată, spre sfârşitul vieţii, nu mai poate suporta ipocrizia şi demagogia „majestăţilor lor“, revoltându-se aidoma tuturor scriitorilor antidinastici:

În maiestatea lor trufaşe
Şi spre sporirea guşilor
E scris ca regii să se-ngraşe
Din sângele supuşilor.

Nu pierde din vedere nici unele situaţii politice, aplaudând cu convingere gestul lui N. Titulescu de a dizolva organizaţia „Garda de fier“:

Îţi va fi gloria eternă,
Căci şi-n politica internă,
Când forţa ta-i amestecată,
Dai libertate lui Bujor [1];
Şi prin jurnal omorâtor
„Garda de fier“ e dizolvată.

[1] Autorul se referă la luptătorul comunist Gh. M. Bujor.

Desigur că oful cel mare al lui Cincinat Pavelescu a fost mutarea lui la Bucureşti şi de aceea numeroase epigrame vizează aparatul justiţiar, pe magistraţii înrăiţi, pe miniştrii de justiţie corupţi, având o deosebită satisfacţie la înlocuirea lor. Termenii folosiţi sunt neşovăitor de duri, ca într-un asemenea prototip:

Că Stârcea-i nul şi secătură,
O ştiu chiar cei care-l votează,
Dar astfel e-n magistratură:
Unii muncesc, iar alţii avansează.

Alt aspect tematic al epigramelor este oferit de portretul fizic şi moral al oamenilor, de ocupaţii şi meserii. Niciodată Cincinat Pavelescu na a luat în derâdere lumea nevoiaşă care îşi câştiga cu greu existenţa, nu a ironizat meseriile ca mod de trai, ci numai specula, şmecheria ieftină, lipsa de caracter, defectele morale care vizau colectivitatea. Epigramele sunt intitulate în această situaţie: *Unui dentist cartofor, Unui palavragiu, Unui vorbăreţ, Unui bărbos, Unui tânăr pletos, Unui cioclu, Pe albumul unei maici.* Un întreg capitol îl formează catrenele despre nestatornicie, îndeosebi nestatornicia femeilor *(D-şoarei X, Unei doamne* etc).

Tema favorită a epigramistului este însă literatura. Cincinat Pavelescu ironizează lipsa de talent *(Criticilor, Ce geniu mare e şi Y),* apariţia unor volume destinate vitrinelor *(Lui X Y Z, Unuia care-mi citise nişte versuri, Unui tânăr poet care-mi dase volumul său, Unei glorii modeste),* revistele literare fără personalitate *(Lui N. D. Popescu, Lui Toto de Ia „Ramuri", Revistei „Lumina nouă"),* falsa prietenie dintre literaţi. Fără a-şi invidia colegii de scris, Cincinat oferă fiecăruia catrene epigramatice, luând în derâdere slăbiciunile unor opere sau întâmplări din viaţa autorilor. Avem astfel un fel de istorie literară prin epigramă, cu o valoare documentară aparte, ceea ce sesiza şi Tudor Vianu într-o scrisoare inedită, adresată lui Cincinat la l februarie 1926: „Am petrecut o seară bună, citind pe rând minunatele d-tale catrene, în care admir deopot-

rivă verva incurabilă, humorul elegant, sentimentul prompt al replicii şi acel spiritual tablou al epocii noastre literare care se întregeşte din şirul epigramelor d-tale“[1].

Varietatea problemelor, originalitatea inimitabilă, selecţia poantelor, construcţia perfectă, antiteza situaţiilor şi caracterelor, eleganţa duelului şi a exprimării artistice, descoperirea cuvântului adecvat, armonia interioară a versului, ochirea excelentă, noutatea împerecherii cuvintelor, sinteza dramatică, sugerarea atmosferei fac din Cincinat Pavelescu nu numai cel mai de seamă epigramist din literatura noastră, dar şi unul din cei mai mari din Europa acestui veac. De aceea filozoful Keyserling îl socotea pe Cincinat un reprezentant al spiritualităţii latine, de un umor spontan şi sănătos într-un moment în care epigrama se afla pe planul general al literaturii în desuetudine. Este cel mai mare elogiu care i se putea aduce scriitorului român.

Pe lângă cele câteva creaţii lirice care îl reprezintă (*Trecătorului, Intimă, Serenadă* etc.), Cincinat Pavelescu a rămas un maestru neîntrecut al epigramei nu numai în literatura noastră, ci şi în planul literaturii europene din acest secol.

Victor CRĂCIUN, *Studiu introductiv*. În cartea: Cincinat Pavelescu, *Epigrame. Amintiri. Corespondenţă*. Prefaţă şi tabel cronologic de Victor Crăciun. Ediţie, note, variante şi bibliografie de George Zarafu şi Victor Crăciun. Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. V, VI-XVII, XIX-XXV, XXIX-XXX, XXXVIII.

Dintre minorii de sensibilitate romantică s-au bucurat de audienţă, până în vremea noastră, îndeosebi Cincinat Pavelescu (1872—1934), celebru epigramist, autor de romanţe ...

Dumitru MICU, Scurtă istorie a literaturii române, vol. 1, Bucureşti, Editura Iriana, 1994, p. 345.

[1] Scrisoare aflată în posesia noastră.

CUPRINS

Tabel cronologic 3

POEZII

[Trecătorului] 10
Primăvară 11
Corbii 12
Panteism 14
Reîntoarcerea 15
Cântecul omului 17
Impresii de toamnă 18
Seară turbure 19
Mamei 21
Artist 22
Nocturnă 22
La curtea cu juraţi 24
Poema ochilor 25
Sonet 26
Paris 27
Ultima verba 29
Adâncuri 31
Ocultă 31
Poetul 32
Legile eterne 33
Se roagă cartea... 34
Ultima simfonie 35
Pe un album... 36
Moartea 36

Romanţe şi cantilene

Farniente 38
Cântec 38
Sunt lângă tine 39
Eu sunt un haos 40
Cântec de primăvară 41
Lied 41
Târziu, când vei dormi... 42
Frica poetului 43
Visez o iubire 44
Tinereţea mea 45
Romanţă 46
De când te-ai dus 46

Curtezanei 47
Te-am visat, o, madonă... 47
Din Heine 48
Cantilenă 49
Lied 49
Floarea mistică 50
Pentru ochii tăi... 51
Frumoasa mea... 51
Strofe 52
Un cântec, numai unul... 52
Cântecul Malenei 53
Epitalam 53
Lied 54

Serenade şi madrigale

Serenadă 56
Anului nou 58
Necunoscutei 60
Flori risipite 61
Veşnicei iubite 63
Cântec spaniol 64
Cele trei năluci 66
Amor de iarnă 66
Sonet 67
Aşteptatei 68
Cântec 69
Madrigal 70
Intimă 70
Madrigal trist 72
Amurg de toamnă 72
În munţi 73
Cântec 73
Cântec vesel 74
Citind romanul 75
Pe un album 76
Aşteptatei 77
Valeriei 77
Răspuns 79
Simbolul neantului 80
Eternul dialog 80
Idilă 81
Pantum 83
Două roze 84

Icoane şi vedenii

Căinţa domniţei 86
Olarul şi amfora 87
Antoniu şi Cleopatra 87
La bustul lui Eminescu 88
Dramă mută 90
Egiptul 91
Lupercus 91
Bogatului 92
Avatar 93
Poetul 94
Bunica 94
Din schit 96
Ftizica 97
Veneţia 98
Două stele 99
Simfonia ploii 99
Pastel rustic 100

Fabule

În goana artei 102
Păsările nopţii 103
Fabulă 105
Trandafirul şi stejarul 106
Poetului X 107
Bradul şi firul de iarbă 107
Mistreţul şi porcul 108
Epilog 109

Din periodice şi alte surse

Sonet 110
Adio 111
Serenadă 112
Rondel 113
Castelul solitar 113
Cadavrul 116
Sic transit 117
Apologia dracului 119
Voiesc să cânt 123
Călătorul 124
Zopira 125
Ultima verba 133
Săracul şi stelele 134
Lied 135
Groaza de mine 135
Barcarola 136
Mamei 137
Mamei 137
Cântec 139
Vulturul 140
Exotică 141
Toamna 142
Geniul răului 143
Într-un amurg de toamnă 143
Oglinda 144
Fabule mărunte 145
Pescuitorii de perle 146
Lui Gârleanu 149
Muzică de cameră 150
Struggle for life 154
Cântecele unui greier 155
Piatra de moară şi bobul de grâu ... 156
Năluca 157
Furnica şi greierul 158
Creierul şi furnica 159
[CatrI] 160
Oaia, lupul şi apărătorii 160
Idilă antică 161
Cântă greierul 161
Şarpele şi satana 162
Sonet 164
Vulturul şi vrabia 164
Pro domo 166
Îmbătrânesc 166
E-aşa de tristă aşteptarea 168
Lui Octavian Goga 171
[Madrigale] 172
[Florile ce ţi le-am dat] 173
Păianjenul simbolist 174
[Lăsaţi mâhnirea!] 175
[Voind chiar moartea s-o răpuie] 175
Poet 175

EPIGRAME

Din volum 178
Prefaţă 178
Pro domo 179

Epigrame

Succesele profesorului
N. Iorga în străinătate 180
Amicului Minulescu 180
Unui scriitor avid de nemurire .. 181
[Pe când citeşte
Mircea piesa] 181
Unui scriitor 181
Unui sonetist 182
Poetului Victor-ios 182
Unui primar spiritist 182
Lui Doinaru 183
Lui A. de Hertz, ... 183
Unui confrate indiscret 183
La curtea cu juri 184
[Lui Ion Adam] 184
Unui critic indulgent 185
Unui fost profesor 185
Lui Haralamb Lecca, ... 185
Marelui Caragiale 186
Operei nevândute 186
Unui judecător irascibil 186
Unui poet prea fecund 187
Lui Octav Lecca 187
Lui O. Späthe 187
Biblică 188
Răspuns unui amic 189
Regretatului poet Oreste 189
Unui scriitor popular 189
Unui poet netalentat 190
Unui senator surd 190
Unor poeţi inspiraţi 190
Unui confrate 191
Unui confrate obscur 191
Unui poet 191
Lui Emil Isac 192
Lui Leon Ghika 193
Unui confrate puţin inspirat 193
Lui Delavrancea 193
Unui judecător 194
Măgarul lui balaam 194
Unui amator 195
Gherea — Hasdeu 195
Unui poet miop 195
Unui scriitor fără succes 196
[Lui Eftimiu şi Hertz] 196
[Lui Victor Antonescu] 196
Lui Caragiale 197
Lui Späthe 197
Unui confrate 198
Dlui Simu 198
Unui meşter al cuvântului 198
Unui autor dramatic 199
[Avocatului Fabriciu] 199
Unui prieten 200
Unui scriitor anemic 200

[Lui N. Dunăreanu] 200
Lui Adolf de Hertz; 201
Unui agramat 202
Lui Aristide 202
Unui scriitor 202
Sfârşitul unui duel literar 203
Unui procuror de la Brăila 203
Unor cicălitori 204
Unui poet spiţer 204
Unui steril 204
Unui ministru al artelor 205
Cu prilejul elogiilor 205
Revistei rodica 206
La castelul Plăineşti 206
Unui Victor Hugo
al lirismului nostru 206
Unui poet mărunt mărunţel 207
Aceluiaşi 207
Dlui Georgel Mârzescu 207
Dramaturgului A. de Hertz 208
[Lui I. Gr. Perieţeanu] 208
Unui mare proprietar,
dar mic poet 209
Traduttore-traditore 210

Polemici mărunte

Unui critic din Iaşi 211
Răspuns dlui general Petala 211
Răspuns 212
Unui om fără meserie 212

Improvizaţii

Fostului ministru dr. Lupu 213
Dlui George Mârzescu 214
Marelui pianist Boskoff 214
Doamnei Pascal T. 214
Unui ministru 215
Unui prieten însurat 215
Mie însumi ca magistrat 215
[Nu-ţi cer, duduie...] 216
La un dejun, la Buftea 216
Regretatului ministru
Al. Djuvara 217
Unui căpitan 217
Căpitanului Nicu 219
Căpitanului Trifan 219
Domnişoarei Angela P. 219
Cu prilejul mutării mele
de la Brăila 220
În tren, spre Sinaia 220
Unui doctor vânător 221
Unui poet fecund şi prolific 221
La o epigramă improvizată 221
Unui foarte tânăr scriitor 222
Unui tânăr confrate 222

Pe rime date

La dna Cantacuzino 223
Sonet 223
Dublu catren 224
Mie însumi 225
Sonet 225
Madrigal 226

Pe rimele strugur, Mugur; 227
Egoism 227

Inscripţii

Pe soclul unui far stins 229
Pe fotografia marelui artist
Iancu Brezeanu 229
Unui primar 230
Pe mânerul unei spade 230
Răspuns la o epigramă 230
Cincinatus 231
Unui puternic al zilei 231
Unui mare calomniat 231
Pe o cruce de marmură 232
[O strig s-audă
tot văzduhul] 232
Epilog 232
Din periodice şi alte surse 233
Autorului piesei *„În preajma tronului“* .. 234
Unui bărbos 234
Unuia care-mi citise
nişte versuri 234
Criticilor 235
Unei doamne 235
Unui bancher 236
Unui cioclu 237
[Moş Teacă şi cu-a
lui consoartă] 237
Lui X 238
Pe albumul unei maici 238
Lui Mihail Dragomirescu 238
Dlui Dreceanu 238
Dialog 239
Mie însumi 239
Revistei „Lumina nouă“ 239
[Lui N. Mihăescu-Nigrim] 240
Lui Ludovic Dauş 241
Lui Gh. Ranetti 241
[Mie însumi] 242
Unui rival 242
Madrigal 243
Calomniatorilor 243
[Dlui Enăşescu] 243
Unui scriitor teolog 244
[Lui O. Goga] 244
[Lui P. Locusteanu] 245
Lui A. Simu 245
Lui Eugeniu Boureanu 246
Unui adversar anost 246
Indiscreţii 247
Un răspuns 247
Avocatului Patriciu 248
[Răspuns] 248
[La inaugurarea palatului
administrativ 248
Unui insinuant 249
Lui C. Argetoianu 249
Lui Lucian Costin 250
Unei rude 250
Lui Mircea 251
[Lui Neicu si Crevedia] 251
Unui coleg 251
Lui Sofronie Ivanovici 252
Marelui N. Titulescu 252

[Lui Al. Macedonski] 252
[Lui Caragiale] 253
[Lui Cridim] 253
[Lui Duma] 254
Lui Al. Davilla 254
Generalului Năsturel 254
Unui scriitor scatolog 254
[Sub un desen de iser] 255
[Lui Corneliu Moldovanu] 255
Lui Emil Isac 256
Doamnei Mary 256
[Lui Goga et comp.] 256
Lui Mircea Pavelescu 257
Prefaţă la volumul de epigrame . 257
Lui Titus Panu 257
Sub propria caricatură 258
Lui Tătărăscu 258
[Mie însumi] 258
[Mărioarei Ventura 259
Lui Vania şi Domniţei Sale 259
Dnei N. Titulescu 259
Unei scriitoare fecunde 260
Lui T. Arghezi 260
[Din dragoste...] 261
[Vai, silit sunt...] 261
Lui Munteanu 261
[Că-ţi fur...] 262
Cazino 262
[Cum doctorul...] 262
Lui C. Dissescu 262
Unui epigramist 263
Unei feministe la un banchet 263
Cazinoului 263
[La răspunsuri...] 264
Unui fost coleg 264
Epigramistului Măinescu 264
Lui Ionel Perieţeanu 265
Mie însumi 265
Epitaf 265
Lui N. Iorga 266
[Lui Stoenescu] 266
[Mi-ai făcut portretul...] 266
[Presa literară...] 267
Unui tânăr pletos 267
Unui ministru 267
[M-am întrebat] 268
Amicului Ion Al. Bran-Lemeny .. 268
[Când a justiţiei balanţe] 268
[Lui N. D. Cocea] 269
[Lui N. Titulescu] 269
Lui A. Simu 270
[Lui Tudor Arghezi] 270
[Lui Argetoianu] 270
[E consul portughez...] 271
[Vaida şi Maniu] 271
[Când Coşbuc...] 272
E scris ca regii să se-ngraşe 272
[Aş prefera...] 272
Lui N. Iorga 273
Lui Ionel I. C. Brătianu 273
[Familiei regale] 273
Domnişoarei Baby 274
Avocatului Cezar Pascu 274
Lui Cazaban 274

AMINTIRI

Amintiri literare [FRAGMENT] 276
Amintiri literare [ION LUCA CARAGIALE] 279
Amintiri literare [AL. MACEDONSKI] 289
O epigramă 304
Două epigrame 306
Patru epigrame 311
[Mama] 314

CONFERINŢE. ARTICOLE

Ce este o epigramă şi cum se face? 316
Cum se face o epigramă? 327
Antologia epigramei româneşti 329
Aprecieri 344

BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

Cincinat Pavelescu

PESCUITORII DE PERLE

Versuri şi proză

Coli tipo: 12,95. Coli editoriale: 13,84
GRUPUL EDITORIAL LITERA
str. B. P. Hasdeu, nr. 2, Chişinău, MD 2005, Republica Moldova
Editor: *Anatol Vidraşcu*
Redactor: *Ion Ciocanu*
Corector: *Raisa Coşcodan*
Tehnoredactor: *Olga Perebikovski, Natalia Dolghi*
Operator: *Vitalie Eşanu*